

All' Collegio della Compagnia di Gesù del Granada

R. 366

AVTHO

RITATVM

SACRAE SCRIPTV

RAE ET SANCTORVM PATRV,

QVAE IN CATECHISMO DOCTORIS PE-

tri Canisij Theologi Societatis IESV ci-

tantur, & nunc primùm ex ipsis fontibus fideliter col-

lectæ, ipsis Catechismi verbis subscriptæ sunt,

PARS TERTIA.

DE PRIORI IV

STITIAE CHRISTIANAE. PAR-

te, quæ in fugiendis vitijs sita est : siue

DE PECCATIS:

ECCLESIASTICI XXI.

Quasi à facie colubri fuge peccata.

I. PETRI III.

CHRISTVS semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut pec-

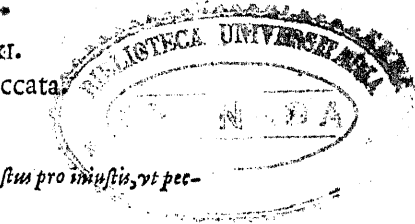
catis mortui, iustitiam vivamus.

COLONIAE

Apud Gervinum Calenium, & heredes Ioannis Quantel.

Anno M. D. LXX.

Cum gratia & priuilegio Summi Pontif. Pij V. & Imperatoris Rom. Maximiliani II. in decennium.



2 400 40

all' Collegio della Comp.^a de' Padri de' Gesuiti

R. 364

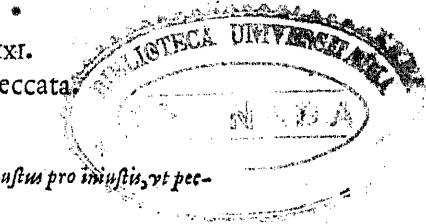
AVTHO-
RITATVM
SACRAE SCRIPTV-
RAE ET SANCTORVM PATRV,
QVAE IN CATECHISMO DOCTORIS PE-
tri Canisij Theologi Societatis IESV ci-
tantur, & nunc primùm ex ipsis fontibus fideliter col-
lectæ, ipsis Catechismi verbis subscriptæ sunt,
PARS TERTIA.
DE PRIORI IV-
STITIAE CHRISTIANAE PAR-
te, quæ in fugiendis vitijs sita est : siue
DE PECCATIS:

ECCLESIASTICI XXI.
Quasi à facie colubri fuge peccata.

I. PETRI III.
CHRISTVS semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut pec-
catis mortui, iustitiae vivamus.

COLONIAE
Apud Geruinium Calenium, & heredes Ioannis Quantel.
Anno M. D. LXX.

Cum gratia & priuilegio Summi Pontif. Pij V. & Imperatoris
Rom. Maximiliani II. in decennium.



PETRVS BVSAEVVS AD LE-
CTOREM.

NON ignoras optime Lector, has auctoritates Catechisticas à nobis in tres partes siue tomos in initio distributas fuisse, ita ut tertio tomo vniuersam tractationem de Iustitia Christiana, & Appendicem de Lapsu & Iustificatione hoīs, ex Concilio Tridentino desumptam, comprehendere posse existimarem. Ceterum quia nunc depræhendimus, priorem partem dictæ tractationis ad eam magnitudinem excreuisse, ut reliquam nō admittat, nisi in volumine admodum incommodo: idcirco coacti sumus sententiam mutare, & vniuersum hoc Catechisticum opus in quatuor tomos diuidere: & tertio quidem comprehendere priorem Iustitiæ Christianæ partem de vitijs, quarto autem tomo posteriorem de bonis operibus &c. cum appendice.

Quia verò sequenti parte Catechismi tractantur ea quæ moralia sunt, & ad mores Christianorum rectè informandos pertinent, nec tam breuibus absolui possunt, boni consulat Lector sententiarū longitudinem. Satis quidem fuisset, Lectorem ad reliqua ex ipsis auctoribus petenda remisisse: nisi hic labor in eorum potissimum gratiam susceptus esset, quibus non suppetunt Patrum volumina. Bene vale, & quartam partem propediem expecta.

CA=

CAPVT QVIN-
TVM DE IVSTI-
TIA CHRISTIANA.

I
Quænam pertinent ad Iustitiam Chri-
stianam?



SUMMATIM duo, quæ his verbis continētur:
^a Declina à malo, & fac bonū: sicut & Esaias docet: ^b Quiescite agere peruersè, & discite benèfacere. Hoc est, quod Paulus ^c monet, veterem cum actibus suis exuendum, & nouum ho-

minem in iustitia & sanctitate veritatis induendum esse. Prius est in cognoscendis fugiendisque peccatis positum, quoniam ea ipsa maxima sunt mala mortalibus: posterius verò in bonis expectendis atque consecrandis versatur.

B Ut autem Iustitiæ hoc officium vtrunq; ^d præstemus, Dei gratia per IESVM CHRISTVM nobis parta & promissa, semperq; necessaria est. Ea ve-

† A 2 rō

Aug. ser. 59. de temp. Chryf. in psal. 4 & homil. 16. in epi. ad Ephes. Prosper sent. t. 98. ex Aug. a Psal. 36. e. 33. c. 1. Pet. 3. b Tob. 4. d b Esa. 1. c Eccl. 3. d Rom. 12. e c Colof. 3. b Eph. 4. e f g

d Bern. ser. 1. de peccato.

e Aug. de gratia & lib. arbit. ca. 9. 15. & 16. Itē in Enchirid. ca. 32. Hier. in Iouf. Conc. Tridēt. feff. 6. can. 2. f. 1. Ioan. 3. b.

rò præeunte^e atque cooperante, efficitur id in nobis quod Ioannes affirmat: ^{f.} *Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille (Deus) iustus est.* Addit porrò: *Qui facit peccatum, ex diabolo est.*

S C R I P T V R A E.

PSALMO trigefimosexto: Declina à malo, & fac bonum. **E**T trigefimotertio: Diuerte à malo, & fac bonum. inquire pacem, & persequere eam.

PRIORES Petri tertio: Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos: coërceat linguam suam à malo, et labia eius nè loquantur dolum. Declinet à malo, et faciat bonum: inquiret pacem, et sequatur eam.

TO B I A E quarto capite: Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene.

ECCLASIATICI tertio: Sapiens cor et intelligibile abstinere se à peccatis, et in operibus iustitiæ successus habebit.

AD Romanos duodecimo: Odientes malum, adhærentes bono.

AD Coloffenses tertio: Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri inuicem: expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem, secundum imaginem eius qui creauit illum.

AD Ephesios quarto: deponite vos, secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ:

vestræ: & induite nouum hominem, qui secundum DEVM creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Irascimini, & nolite peccare: Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in CHRISTO donauit vobis.

P A T R E S.

1 **A**VGUSTINVS sermone quinquagesimonono de tempore: Iustitia non aliud est, quam non peccare: non peccare autem, legis præcepta seruare. Præceptorum autem obseruatio duplici genere continetur, vt nihil eorum quæ prohibentur, facias, & omnia quæ iubentur, implere contendas. Hoc est enim quod Psalmista dicit: Recede à malo, & fac bonum. Si à malo recesseris, & non feceris bonum, transgressor es legis, quæ non tantum in malorum actuum abominatione, sed in bonorum perfectione completur. Neque hoc solum tibi præcipitur, vt vestitum suis non spolies indumentis, sed vt spoliatus operias tuis.

2 **C**HRYSTOMVS in psalmum quartum, super eum verbum, Sacrificate sacrificium iustitiæ: Non sufficit si à malis abstinemus, sed oportet etiam bonorum accedere actiones. Quocirca etiam progrediens admonet, dicens: Declina à malo, & fac bonum. non solum enim improbitatis actio, sed etiam à virtute cessatio, vt puniamur efficit. Nam & qui esurientem non pauerunt, & ficienti potum non dederunt, & qui nudum non vestiuerunt, non

Iustitia in quo consistat.

Psal. 33.

Nō satis est à malo abstinere. Psal. 36.

Matth. 25.

furati sunt, nec auari fuerunt, nec bona aliena ceperunt : sed quia non fecerunt eleemosynam, propterea pœnæ immortali dati sunt & supplicio, cuius nullus est finis. Ex quo intelligimus, quod abstinere à malis, non satis est nobis ad salutem, nisi adfit etiam bonorū possessio & virtutis actio. Propterea ergo etiam propheta, cum & ab improbitate per compunctionem abduxisset, & ad virtutis actionem aptiorem fecisset, & duritiam mentis emolliisset, & eam per compunctionem teneram reddidisset, incipit verba facere de iustitia, & dicit : Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. Iustitiam autem hîc, non singularem aliquam dicit virtutem, sed vniuersam : quemadmodum etiam virum iustum vocamus, qui omnem in se virtutem continet.

Psal. 4.
Iustitiæ no-
men generale.

Non sufficit
à malo absti-
nere.

Eccî 33.

Nihil boni fa-
cere, est malè
facere.

3 IDEM homilia decimasexta in epistolam ad Ephesios: Non est satis à malitia liberari, si quidem consequendum sit regnum cœlorum : sed & multo virtutum lucro ac prouentu opus est. Nam ad hoc quidem vt à gehenna liberemur, opus est vt abstinemus à malitia : vt verò regnum consequamur, amplectenda & vsurpanda est virtus: nisi quisquam illud dixerit, quod & bonum non facere, malitiæ pars quædã sit. Nam ocij istud est & segnitiei: ocium verò, malitiæ pars est: immò verò non pars, sed causa & mala radix. Omnem quippe malitiam docuit ocium : itaque cauendum, nè stultè quaestiones istas indagemus & inquiremus: nempe, quem sit habiturus locum, qui nihil boni fecit. Nihil enim boni facere, hoc ipsum est malum facere. Dicas enim velim, si famulum quempiam haberes, qui etsi nec furaretur, nec conuiciaretur, nec contradiceret, immò nec inebriaretur, nec reliquorum malorum quicquam designaret: federet tamen perpetuò ociosus, nec aliquid eorum quæ seruus hero suo præstare debet, faceret : non flagellares illum? non vt peruetum castigares? Dic quaeso. Atqui nihil dum mali operatus esset. Itaque hoc ipsum malum est. Producamus autem & ad reliqua vitæ genera sermonem. Sit agricola quisquam, qui nulla in parte lædat nostra bona, nec illis insidietur, nec furtum intenter : duntaxat confertis domi manibus ociosè sedeat, nec seminans, nec sulcum profcindens, nec boues subiugans, nec vitem colens, nec alium quenquam eorum laborum faciens, qui ad terræ culturam pertinent. An huiusmodi non puniemus? Atqui nihil iniuriæ intulit, nè culpæ talem possimus. Verum hoc ipso quod ociosus fuit, iniuriam intulit. Iniuriam enim committit communi ratione, qui, quã debet, vtilitatem suam non præstat. Itaque si & in domesticis, & in opifi-

opificibus, & in toto corpore magna est iniuria, non solum mali quicquam facere, sed & bona omittere, multo magis istud vtique in corpore CHRISTI erit.

4 IN libro sententiarum Prosperi ex Augustino, sententia nonagesimaoctaua : Tota iustitiæ ratio est, vt declinentur mala, & fiant bona : cuius obseruantia inter quaslibet aduersitates forma seruanda est: quia hoc solum nunquam amittitur, quod operi pietatis impenditur.

1 BERNARDVS sermone primo in festo Pentecostes: Quia mandatum accepimus, vt declinantes à malo, faciamus quod bonum est, vide quemadmodum spiritus in vtroque adiuuat infirmitatem nostram. Nam diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus. Propterea ad declinandum à malo, tria operatur in nobis, compunctionem, supplicationem, remissionem. Porro ad faciendum bonum quid in nobis spiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, mouet voluntatem.

Iustitiæ tota
ratio in quo
sit posita.

1. Cor. 12.
Ad declinan-
dum à malo, &
faciendum bo-
num, quæ in
nobis opetur
Spiritus fan-
ctus.

2 AVGVSTINVS libro de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, capite nono: Quia ipsa bona opera ille in nobis operatur, de quo dictum est, Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideò dixit psalmus, Coronat te in misericordia : quia eius misericordia bona operamur, quibus corona reddetur. Non enim quia dixit, Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideò liberum arbitrium abstulisse putandus est. Quod si ita esset, non superius dixisset, Cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Quando enim iubetur vt operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium : sed ideò cum timore & tremore, nè sibi tribuendo quod benè operantur, de bonis tanquam suis extollantur operibus.

Philip. 2.
Psal. 102.
Liberum arbi-
trij coopera-
tur gratiæ
Dei.

3 ET capite decimoquinto eiusdem libri: Nè putetur, nihil ibi facere ipsos homines per liberum arbitrium, ideò in Psalmo dicitur : Nolite obdurare corda vestra. Et per ipsum Ezechielem, Projicite à vobis omnes impietates vestras, quas impiè egistis in me, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum, & facite omnia mandata mea. Vt quid moriemini domus Israel, dicit Dominus, quia nolo mortem morientis, dicit Adonai Dominus : sed conuertimini, & viuetis. Meminerimus Deum dicere: sed conuertimini, & viuetis: cui dicitur, Conuerte nos Deus. Meminerimus Deum dice-

Scripturis p-
batur gratiæ
& liberi arbi-
trij cõcurfus
Psal. 94.
Ezech. 18.

Psal. 84.

re:

re. Projicite à vobis omnes impietates vestras, cum ipse iustificet
Ezech. 18. impium. Meminerimus ipsum dicere, Facite vobis cor nouum &
spiritum nouum: qui dicit, Dabo vobis cor nouum, & spiritum
nouum dabo vobis. Quomodo ergo quod dicit, Facite vobis hoc
dicit, Dabo vobis? Quare iubet, si ipse daturus est? Quare dat, si ho-

Voluntas semper libera est, etsi non semper bona.

Gratia Dei facit vt bona fit voluntas, & possit implere mandata.

Ecc. 15.

mo facturus est, nisi quia dat quod iubet, & adiuuat vt faciat cui iubet? Semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper est bona. Aut enim à iustitia libera est, quando seruit peccato, & tunc est mala: aut à peccato libera est, quando seruit iustitiæ, & tunc est bona. Gratia verò DEI semper est bona, & per hanc fit, vt sit homo bonæ voluntatis, qui prius fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, vt ipsa bona voluntas, quæ iam esse cœpit, augeatur: & tam magna fiat, vt possit implere diuina mandata quæ voluerit, cum valde perfecteque voluerit. Ad hoc enim valet, quod scriptum est: Si volueris, conseruabis mandata: vt homo qui voluerit & nō potuerit, nondum se plenè velle cognoscat, & oret vt habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adiuuatur vt faciat quod iubetur: tunc enim vtile est velle, cum possimus: & tunc vtile est posse, cum volumus: Nam quid prodest, si quod non possumus, volumus: aut si quod possumus, nolimus?

Seruamus mandata si volumus.

Psal. 36.
Philip. 2.

Deus facit vt faciamus.
Ezech. 36.

Psal. 140.

Psal. 38.

4 I T E M capite decimosexto: Certum est enim, nos mandata seruare si volumus: sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, vt tantum velimus, quantum sufficit vt volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit vt velimus bonum, de quo dictum est quod pauld antè posui, quod præparatur voluntas à Domino, de quo dictum est: A Domino gressus hominis dirigetur, & viam eius volet: de quo dictum est: Deus est qui operatur in vobis & velle & operari. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit vt faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam vt in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis & faciatis. Cum dicit, Faciam vt faciatis: quid aliud dicit, nisi, Auferam à vobis cor lapideum, vnde non faciebatis: & dabo cor carneum, vnde faciatis? & hoc quid est, nisi, Auferam cor durum, vnde non faciebatis: & dabo cor obediens, vnde faciatis? Ille facit vt faciamus, cui dicit homo: Pone Domine custodiam ori meo: hoc est enim dicere, Fac vt ponā custodiam ori meo: quod beneficium DEI iam fuerat consecutus, qui dixit, Posui ori meo custodiam.

5 IDEM

5 IDEM Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, capite trigesimo secundo: Restat vt propterea rectè dictum intelligatur, non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, vt totum Deo de-

rom. 9. r, qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, sed non omnia: quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam vtrunque legitur in sanctis eloquijs: Et misericordia eius præueniet me, & misericordia eius subsequetur me. Nolentem præuenit vt velit, volentem subsequitur, nè frustra velit.

Psal. 58.

Psal. 22.

Matt. 6.

Gratia præueniens &

subsequens.

6 HIERONYMVS libro secundo aduersus Iouinianum: Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioquin, ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est. Sicut in bonis operibus perfectior est Deus: non est enim volentis neque currentis, sed miserentis & adiuuantis Dei, vt peruenire valeamus ad calcem: sic in malis atque peccatis semina nostra sunt, incentiua & perfectio diaboli.

Liberi arbitrij sumus.

Rom. 9.

7 CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, canone secundo: Si quis dixerit, ad hoc solum diuinam gratiā per CHRISTVM dari, vt facilius homo iuste viuere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberū arbitrium sine gratia vtrunque, sed ægrè tamen & difficulter possit, anathema sit.

Gratia Dei ad qd necessaria sit.

II

Quid est peccatum?

Augustino a teste, Peccatum voluntas est retinendi vel consequendi quod Iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere. Et alibi docet, b Peccatum esse dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Ambrosius c verò, Quid est peccatum, inquit, nisi legis diuinæ præuaricatio, & caelestium inobedientia præceptorum?

a Lib. de duabus animabus. c. 11 & l. 1. Re tract. ca. 15 & 13. Li. de Gen. ad lit. imperfect. cap. 1.

b Lib. 22. cōt. Faust. c. 27. li. 1. cōt. 2. epist. Pela cap. 13.

c Lib. de Paradiso cap. 8. Au. l. 2. de cōsensu Euāgelist. cap. 4.

Beda in ca. 3. ep. i. Ioānis.

P A T R E S.

1 AVGVSTINVS libro de duabus animabus contra Manichæos,

† B

chæos,

DE PECCATIS.

10 Peccati definitio.

chæos, capite vndecimo: Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere.

2 - IDEM libro primo retractationum: Definitio peccati qua diximus, (scilicet in libro iam citato) Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere: propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodò peccatum est, non quod est etiam pœna peccati. Cur igitur (inquiunt Pelagiani) peccatum dicitis paruulorum, quorum voluntatem non tenetis ream? Respondetur, non eos proprietate voluntatis, sed origine reos teneri. Porro Adam habebat vtique voluntatem, qua voluntate cum peccasset, peccatum per eum intravit in mundum. Et post pauca: Propterea non perturbat de paruulis questio: ga ex illius origine rei tenentur q voluntate peccauit.

Originale peccatū quomodò voluntarium sit.

3 CAPIT E verò decimotertio sic ait: Illud quod in paruulis dicitur originale peccatum, cum adhuc non vtantur libero arbitrio voluntatis, non absurdè vocatur etiam voluntarium, quia ex primi hominis mala voluntate contractum, factum est quodammodò hæreditarium. Non itaque falsum est quod dixi (scilicet in libro de vera religione, capite decimo quarto) vsque adeò peccatum voluntarium malum est, vt nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.

4 ITEM in libro de Genesi ad literã imperfecto, capite primo: Catholica fides est, omne quod dicitur malum, aut peccatum esse, aut pœnam peccati: nec esse peccatum, nisi prauum liberæ voluntatis assensum, cum inclinamur ad ea, quæ iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere, id est, non in rebus istis, sed in vsu earum legitimo. Vfus autem rerum est legitimus, vt anima in lege DEI maneat, & vni DEO plenissima dilectione subiecta sit, & cætera sibi subiecta sine cupiditate aut libidine ministrat, id est, secundum præceptum Dei.

5 R V R S V S Augustinus libro vigesimo secundo contra Faustum Manichæum, capite vigesimo septimo: Peccatum, est factum vel dictum vel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex verò æterna, est ratio diuina vel voluntas Dei, ordinem naturalem conseruari iubens, perturbari vetans.

6 ITEM libro primo contra duas epistolas Pelagianorum, capite decimotertio: Peccata sunt, quæ secundum carnem concupiscentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Quæ transacta etiam reos tenent, si non remittantur.

7 AM-

Peccatum quod sit.

DE PECCATIS.

11 Peccatum quod.

7 AMBROSIVS in libro de Paradiso, capite octauo: Quid est peccatum, nisi præuaricatio legis diuinæ, & cælestium inobedientia præceptorum?

8 AVGVSTINVS libro secundo de consensu Euangelistarum, capite quarto: Denarius tanquam iustitiæ numerus, in decem præceptis legis ostenditur. Porro peccatum est legis transgressio.

9 VENERABILIS Beda in caput tertium epistolæ primæ Ioannis super ea verba, Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: Nemo dicat, aliud est peccatum, aliud iniquitas. Nemo dicat, ego peccator sum, sed iniquus non sum. Omnis enim qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas. Virtus huius sententiæ facilius in lingua Græcorum, qua edita est epistola, comprehenditur. Siquidem apud eos iniquitas ἀνομία vocatur, quod significat, quasi cõtra legem vel sine lege factum. Siquidem lex Græcè νόμος appellatur. Cum ergo dicit Ioannes, Quia omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, hoc est, ἀνομία, & peccatum est iniquitas, manifestè insinuat, quia omne quicquid peccamus, contra legem DEI facimus, iuxta illud Psalmistæ: Præuaricantes reputauimus omnes peccatores terræ. Omnes enim qui peccant, præuaricationis rei sunt, hoc est, non solum illi qui data sibi scriptæ legis scita contemnunt, sed & illi qui innocentiam legis naturalis, quam in protoplasto omnes accepimus, siue infirmitate, siue negligentia, siue etiam ignorantia corrumpunt. Sed & latinum nomen eidem rationi congruit, quod iniquitas quasi equitati aduersa nuncupatur, quiq; facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas. Quia quicumque peccat, contrarius nimirum æquitati diuinæ legis peccando existit.

Omne peccatum sit cõtra legem Dei. Psal. 118.

III

Quotuplex verò peccatum est?

A Triplex, ^a Originale, Mortale, ac Veniale.

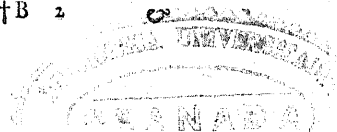
B Primùm, Originale vocamus, ^b quod à primo generis parète Adam transfusum, nobisq; in ipsa ^c cõceptiõe cõtractū, p Baptismū in Christo tollitur. De quo Paulus in hūc modū: ^d Per vnū hominē, inq̄t, peccatū in hūc mundū intravit, & p peccatū mors,

^a Ang in enchir cap 64.
^b Tridēt cõc. sess. 5.

^c Psal. 50. b

^d Rom. 5. b

† B 2



Et ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Et rursus ad baptizatos loquens, vt vim Christiani baptismi ad hoc quoque peccatum expiandum porrigi ostenderet, aperte testatur: Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri.

C Mortale verò, est peccatum (vt vocant) actuale, quod vitam spiritualem eripit, ac mortem adfert animæ peccantis: quæ mors & à Deo Dei que regno separat, & supplicio æterno dignum facit. Vndè scriptum est, *Stipendia peccati mors. Iniustitia, mortis est acquisitio: Impij autem manibus & verbis accersierunt illam.*

D Demùm, Veniale peccatum est actuale quidem, sed quod Dei inimicum hominem non efficit, cuiusque à Deo venia fidelibus facile impetratur. De hoc Ioannes dixit: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Nam & Iacobus aperte fatetur, *In multis offendimus omnes.* Et si Sapienti credimus, *Septies cadit iustus in die, & resurgit.*

E Iam verò peccatum vnum altero esse grauius constat: & quidem grauiori pœnam maiorem deberi, non solum humanæ, sed etiam diuinæ est iustitiæ consentaneum. Proindè **CHRISTVS** inter culpam pœnamque scienter ac ignorâter peccantis,

e 1. Cor. 6.c

f 1. Cor. 6.h
Gal. 5. d
Apoc. 21. c
g Rom. 6. d
h Sapient. 1. da 1. Ioan. 1. d
Ang. lib. 3. c. 6.
tra duas epi.
Pelagianorū
cap. 3.

Iacobi 3. a

c Pro. 24. b
Ecclef. 7. c
d Ioan. 19. be Ang. lib. 21.
de ciuit. Dei
ca 16. & ferm.
18. de verbis
Apostoli.

antis, ita discreuit: *Ille seruus, inquit, qui cognouit voluntatē Domini sui, & nō se preparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Alibi verò idem de peccato iræ eiusque gradibus loquens, hanc tulit sententiam: *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Vbi per gradus culpæ creuit ordo sententiæ, vt **Gregorij** verbis vtamur, dum ira sine voce, Iudicio: ira in voce, Cōcilio, vbi causæ sententia definitur: ira verò in voce atque sermone, Gehennæ ignibus mancipatur.

f Luc. 12. f

g Matth. 5. a

h Greg. 21.
Moral. cap. 5.
Ang. in lib. 1.
de sermone
Domini in
mōte cap. 19.

S C R I P T V R A E.

AD Romanos quinto: **Prioris ad Corinthios** sexto: **Ad Romanos** sexto: **Sapientiæ primo**: **Primæ Ioannis** primo: **Iacobi** tertio: **Prouerbiorum** vigesimo quarto: **Lucæ** duodecimo: & **Matthæi** quinto, vt in textu.

PSALMO quinquagesimo: *Eccè enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.*

PRIORIS ad Corinthios sexto: *Et hæc quidem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri IESU CHRISTI, & in spiritu Dei nostri.*

IBIDEM: *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.*

† B 3 AD

AD Galatas quinto: Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, &cæ. & his similia. Quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnû Dei non consequentur.

APOCALYPSIS vigesimoprimum: Timidis & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololâtris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

PRIMAE Ioannis primo capite: Si dixerimus etcæt. ut in textu. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam nõ peccauimus, mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis.

ECCLESIASTIS septimo: Non est homo iustus in terra qui faciat bonum, et non peccet.

IOANNIS decimonono: Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

P A T R E S.

A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimoquarto: Per remissionem peccatorum stat Ecclesia, quæ in terris est: per hanc non perit, quod perierat & inuentum est. Excepto quippe baptismatis munere, quod contra originale peccatum donatum est, ut quod generatione attractum est, regeneratione detrahatur, & tamen actiua quoque peccata quæcunque corde, ore, opere commissa inuenerit, tollit. Hac ergo excepta magna indulgentia, vnde incipit hominis renouatio, in qua soluitur omnis reatus & ingeneratus & additus, ipsa etiam vita cætera iam ratione vtentis ætatis, quantalibet præpolleat fecunditate iustitiæ, sine remissione peccatorum non agitur, Quoniam filij DEI quando mortali ter viuunt, cum morte configunt. Et quanuis de illis sit veraciter dictum, Quotquot spiritu DEI aguntur, hi filij sunt DEI: sic tamen spiritu DEI excitantur, & tanquam filij DEI proficiunt ad DEVM, ut etiam spiritu suo, maxime aggrauante corru-

Luce 15.
Originale
peccatum.
Actiuum
peccatum.

Veniale pec-
catum.

corruptibili corpore tanquam filij hominum quibusdam moribus humanis deficient ad seiplos, & ided peccent. Interest quidem quantum satis dicitur. Neque enim quia peccatum est omne crimen, ided crimen est etiam omne peccatum. Itaque sanctorum hominum vitam, quando in hac morte viuunt, inueniri posse dicimus sine crimine: peccatum autem si dixerimus, quia non habemus, ut ait sanctus Apostolus, nosmetiplos seducimus, & veritas in nobis non est.

Sapient. 9.

Non omne
peccatum est
crimen.

1. Ioan. 1.

B CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, ut infra in appendice Catechismi de hominis lapsu & iustificatione secundum doctrinam concilij Tridentini, capite secundo & tertio.

D AVGVSTINVS libro tertio contra duas epistolas Pelagianorum, capite tertio: Quanuis Diabolus sit author & princeps omnium peccatorum, non tamen filios diaboli faciunt quæcunque peccata. Peccant enim & filij DEI: quoniam si dixerint se non habere peccatum, seiplos seducunt, & veritas in eis non est. Sed ea conditione peccant, qua sunt filij adhuc huius seculi. Qua verò gratia sunt filij DEI, non utique peccant, quia omnis qui natus est ex DEO, non peccat.

Peccata ve-
nialia.
1. Ioan. 1.

1. Ioan. 3.

1 E AVGVSTINVS libro vigesimoprimum de ciuitate Dei, capite decimo sexto: Nequaquam negandum est, etiam ipsum æternum ignem pro diuersitate meritorum quantum malorum, alijs leuiorem, alijs futurum esse grauiorem, siue ipsius vis atque ardor pro pena digna cuiusque varietur, siue ipse æqualiter ardeat, sed non æquali molestia sentiat.

Inæqualitas
penarum in
inferno.

2 IDEM Augustinus sermone decimo octauo de verbis Apostoli: Duæ habitationes sunt, vna in igne æterno, alia in regno æterno. Puta quia in igne æterno aliter ille, aliter ille torquebuntur, vbi erunt: tamen ibi omnes cruciabuntur, minus ille, plus ille, quia tolerabilius erit Sodomæ in die iudicij, quam alteri ciuitati: Et quidem circueunt mare & terram facere vnum profelytum, quem cum fecerint, faciunt eum filium gehennæ duplo quam sint ipsi. Puta quia alij duplo, alij simplo, puta quia alij plus, alij minus. Non est regio vbi eligas locum. Quæcunque ibi mitiora tormenta sunt, peiora sunt, quam quæ formidas in isto seculo.

Alij magis,
alij minus
torquentur.

Alij magis,
alij minus
cruciantur.
Matth. 10.
Matth. 23.

3 GREGORIVS libro vigesimoprimum Moralium, cap. quinto: Racha in Hebræo eloquio vox indignantis est, quæ quidem animi irascentis ostendit, nec tamen plenum verbum iracundiæ exprimit. Prius ergo ira repheditur sine voce, postmodum verò ira cum voce, sed

Gradus iræ &
penarum debi-
tarum.

sed necdum pleno verbo formata: ad extremum quoque cum dicitur, fatue, ira redarguitur, quæ cum excessu vocis expletur etiam perfectione sermonis. Et notandum, quod in ira perhibet reum esse iudicio: in voce iræ, quod est Racha, reum concilio: in verbo vocis, quod est, Fatue, reum gehennæ ignis. Per gradus etenim culpæ, creuit ordo sententiæ, quia in iudicio adhuc causa discutitur, in concilio autem iam causa sententia definitur: in gehenna verò ignis, ea quæ de concilio egreditur, sententia expletur.

4 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite decimonono: Quid interest inter reum iudicio, & reum concilio, & reum gehennæ ignis? Nam hoc postremum grauissimū sonat, & admonet quosdam gradus factos à leuioribus ad grauiora, donèc ad gehennam ignis veniretur. Non enim reatus ipse haberet gradus, nisi gradatim etiam peccata commemorarentur. Et paulò post: Gradus itaq; sunt in istis peccatis, vt primò quisq; nascatur, & eum motū retineat corde conceptum. Iam si extorserit vocē indignantis ipsa commotio non significantem aliquid, sed illum animi motum ipsa eruptione testantem, qua feriatur ille cui irascitur, plus est utique quàm si surgens ira silentio premeretur. Sin verò nō solūm vox indignantis audiatur, sed etiam verbum quo iam certam eius vituperationem in quem profertur, designet & notet, quis dubitat amplius hoc esse, quàm si solus indignationis sonus ederetur? Itaque in primo vnum est, id est, ira sola: in secundo duo, & ira, & vox quæ iram significat: in tertio tria, ira, & vox quæ iram significat, & in voce ipsa certæ vituperationis expressio. Vide nunc etiam tres reatus, iudicij, concilij, & gehennæ ignis. Nam in iudicio adhuc defensionem datur locus. In concilio autem quanquam & iudicium esse solet, tamen quia interesse aliquid hoc loco fateri cogit ipsa distinctio, videtur ad concilium pertinere sententiæ prolatio, quandò non iam cum ipso reo agitur, vtrum damnandus sit, sed inter se, qui iudicant, conferunt, quo supplicio damnari oporteat, quem constat esse damnandum. Gehenna verò ignis nec damnationem habet dubiam sicut iudicium, nec damnati pœnam, sicut concilium: in gehenna quippe ignis, certa est & damnatio & pœna damnati. Videntur ergò aliqui gradus in peccatis & in reatu, sed quibus modis inuisibiliter exhibeantur pœnæ meritis animarum, quis potest dicere?

IIII

Qua

Matth. 5.

Matth. 5.

Gradus à leuioribus ad grauiora.

Irae gradus.

Tres gradus reatus.

Pœnæ secundum merita animarum.

Quare peccatum est fugiendum?

A Primùm, quia Deus nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi, sed^a Odit omnes qui operantur iniquitatem, vt aperte scriptura testatur. Nec est quicquam Deo magis inuisum ac exosum, qui diligit^b alioquin omnia quæ sunt, & præter peccatum nihil odio atque supplicio persequitur, illudque nec^c in cælo, nec^d in terra sinit impunitum abire.

B Deindè peccatum, nè parùm execrandum videatur, CHRISTO Domino, qui alioquin^e peccatum non fecit,^f causam præbuit subeundæ crucis & acerbissimæ mortis perferendæ. Etenim *ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.*^h *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Ac propterea quidem lauit^a nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt quoque cū ipso per baptismum^b in mortem conspeliuntur, hi peccatis^c mortui, iustitiæ viuant, ac in^d nouitate vitæ per ipsius gratiam ambulent continèter. Cæterùm qui post acceptam in baptismo CHRISTI gratiam, iterùm voluntariè peccant, in Christum peccant, Christum persequuntur, Christum de-

Eccles. 15. d

a Psal. 5. a

Ecc. 12. b

Sapient. 14. b

Prou. 15. b

Exodi. 23. a

b Sap. 11. d.

c Esaiæ 14. e

2 Pet. 2. a

d Leuit. 26. e

Deut. 28. b

e 1. Pet. 2. d

f Bernar. ser.

1. de natiuit.

Domini.

g Esaiæ 53. b

h 1. Ioan. 2. a

a Apoc. 1. b

b Rom. 6. a

c 1. Pet. 2. d

d Rom. 6. a

† C nuò

nuò crucifigunt, quos Christo iusto iudici pœnas non minores quàm sceleratos ethnicos, dare oportebit. Sic enim Paulus docet: *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quedam expectatio iudicij.* De quibus & Apostolus Petrus dixit: *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato.* Quare qui stat, videat: s̄ nè cadat. nam cadendo, posteriora prioribus deteriora fiunt.

C Præterea^h *qui faciunt peccatum & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ, si Raphaëli credimus. Nam a homo per malitiam occidit animam suam. Anima^b quæ peccauerit, ipsa morietur.* Nihil autem ea morte infelicius, qua homo à Sanctorum omnium consortio, ab Angelorum & cælitum gaudio, atque^c ab ipso deniquè summò & æterno bono, in cuius cognitione ac fruitione sanè omnis salus & perfecta hominis beatitudo consistit, in æternum separatur.

D Ad hæc, ea peccati natura est atque malignitas, vt non solùm à Deo Deiq̄ue gratia & gloria homines etiam^d iustos abducat: sed præterea summis aternisque malis cùm corporis, tum animæ sub-

a Heb. 10. e

f2 Pet. 2. d

g1 Cor. 10. c
Luc. 11. d
Matth. 12. d

h Tob. 12. c

a Sap. 16. b
b Ezech. 18. a
Iacobi 1. b
Psal. 33. d
Rom. 6. dc Mat. 7. d
25. d
Luc. 13. f
Psal. 6. b
Chryf. h6 24.
in Mat. & 48
ad pop. Antioch. Itē epi.
5. ad Theodorum lapsum.d Eze. 18. e f
33. c d

subijcit: nec^e solùm in hac, sed etiam in futura vita infelicissimos reddit, vt in potestatem dæmonum redacti, supplicijs grauissimis & malis omnibus perpetuò addicant.

E Hinc notanda sunt in scripturis sacris, quæ passim de repræhensis ac punitis peccatoribus exempla proferuntur, vt de^f Cain, ^g Pharaone, ^h Nabuchodonosore, ^a Sodomitis, ^b Aegyptijs, ^c Israelitis, & cæteris quorum scelera iustus DEVS miris ac horrendis modis est persequutus. Obseruandæ quoquè sententiæ, quæ peccatorum pefftes fugiendas & execrandas docent. Vt, ^d *Qui facit peccatum, seruus est peccati. Odio^e sunt Deo impius & impietas eius. Miseros facit populos peccatum. Quasi^f a facie colubri fuge peccata. Non Deus volens iniquitatem tuas, neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Qui^a in vno peccauerit, multa bona perdet. Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue nè aliquandò peccato consentias, & prætermittas præcepta Dei nostri.*

F Hæc eò spectant, vt æquissimum peccatorum vindicem Deum homo cognoscat, cognoscendo timeat, timendo caueat salutem suam, & cauendo pœnas euadat horribiles peccatorum. *Multi enim flagella peccatoris.*

S C R I P T V R A E.

† C 2 A E c-

e Iudith 5 c
Exod. 22. f
Num. 14. d e
Eccl. 21. a
Psal. 10. b
Luc. 16. ff Gen. 4. b
g Exod. 14. g
h Daniel. 4. f
a Gen. 19. e
Ezech. 16 f
b Exod. 7. 8. 9.
10. 12. 14.
c Deut. 32. c d
Num. 16. e

d Ioan. 8. d

e Sap. 14. b
f Prou. 14. b
g Eccl. 21. a
h Psal. 5. a

Eccl. 9. d

b Tob. 4. a
Vide Chryf.
h6. 8. ad pop.
Antioch. 17.
in Gen. 51. &
37. in Ioan. 28.
in epi. ad R6.
41. in Acta, &
h6. de Iona
proph. Basl.
h6. in psal. 33.
Au. ppof. 42.
ex epi. ad
Rom.
c Psal. 31. e

A ECCLESIASTICI decimoquinto: Esaïæ quinquagesimo tertio: Primæ Ioannis secundo: Ad Hebræos decimo: Posterioris Petri secundo: Tobix duodecimo: Sapientix decimo sexto: Ezechielis decimo octauo: Ioannis octauo: Sapientix decimo quarto: Prouerbiorum decimo quarto: Ecclesiastici vigesimo primo: Psalmo quinto: Ecclesiastis nono: Tobix quarto: Psalmo trigesimo primo, vt in textu.

PSALMO quinto: Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.

ECCLESIASTICI duodecimo: Altissimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam.

SAPIENTIAE decimo quarto: Similiter odio sunt Deo impius & impietas eius.

PROVERBIORVM decimo quinto: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorum placibilia. Abominatio est Domino via impij: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.

EXODI vigesimo tertio: Infonem & iustum nō occides, quia auerfor impium.

SAPIENTIAE vndecimo: Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti.

ESAIAE decimo quarto: Detracta est ad inferos superbia tua, cōcidit cadauer tuum: subter te sternetur tineæ, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodò cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo, In cælum cōscendam: super astra DEI exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo, Veruntamen

men ad infernum detrahéris in profundum lacu.

SECUNDÆ Petri secundo: Si DEVS Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit cruciandos in iudicium reseruari: Et originali mundo non pepercit, sed octauum Noë iustitiæ præconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerfione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt, ponens: & iustum Loth oppressum à nefandorum iniuria ac luxuriosa conuersatione eripuit: Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos: magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt, audaces, sibi placentes: sectas non metuunt introducere blasphemantes. Vbi angeli, fortitudine & virtute cum sint maiores, non portant aduersum se execrabile iudicium.

LEVITICI vigesimo sexto: Quod si non audiéritis me, nec feceritis omnia mandata mea, si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, vt non faciatis ea quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras: Frustrà seretis sementem, quæ ab hostibus deuorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subijciemini his qui oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Sin autem nec sic obediéritis mihi, addam correptiones vestras septuplùm propter peccata vestra, & conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vobis cælum desupèr sicut ferrum, & terram eneam: Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen,

nec arbores poma præbebunt. Si ambulaueritis exaduersò mihi, nec voluèritis audire me, addam plagas vestras vsque in septuplum propter peccata vestra: immittamque in vos bestias agri, quæ consument vos & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ. Quod si nec sic voluèritis recipere disciplinam, sed & ambulaueritis exaduersò mihi: ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra: inducamque super vos gladium ultorem foederis mei. Cumque confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini in manibus hostium, postquam confregero baculum panis vestri, ita vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non saturabimini. Sin autem nec per hæc audièritis me, sed ambulaueritis contra me: & ego incedam aduersus vos in furore contrario, & corripiam vos septem plagis propter peccata vestra, ita vt comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum vestrarum: destruam excelsa vestra, & simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abominabitur vos anima mea intantum, vt vrbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam vltra odorem suauissimum. Disperdamque terram vestram, & stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in Gètes, et euaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et ciuitates vestræ dirutæ.

DEUTERONOMII vigesimo octauo: Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias et facias omnia mandata eius, et cæremonias quas ego præcipio tibi hodiè, venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledi-

dictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta bouum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens. Mittet Dominus super te famem & esuriam, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies: donec conterat te, & perdat volociter, propter adinventiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me. Adiungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra. Percutiat te Dominus egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aëre corrupto ac rubigine, & persequatur donèc pereas. Sit cælum quod supra te est, æneum: et terra quam calcas, ferrea &c.

B PRIORIS Petri secundo: CHRISTVS passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius: qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, nõ comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste: qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. cuius liuore sanati estis.

APOCALYPSIS primo: CHRISTVS dilexit nos, et lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

A D Romanos sexto: Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in CHRISTO IESU, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem.

PRIORIS Petri secundo: Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.

A D Romanos sexto: Vt quomodo CHRISTVS surre-

xit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Qui se existimat stare, videat nē cadat.

LVCÆ vndecimo: Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se: & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora peioribus.

MATTHÆI duodecimo. Tunc vadit, & assumit, &cæ. vt apud Lucam.

CIACOBI primo. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem.

PSALMO trigésimotertio: Mors peccatorum pessima.

AD ROMANOS sexto: Stipendia peccati mors.

MATTHÆI septimo: Discedite à me qui operamini iniquitatem.

ET capite vigésimoquinto: Discedite à me maledicti in ignem ætèrnum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

LVCÆ decimotertio: Discedite à me omnes operarij iniquitatis.

PSALMO sexto: Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.

D EZECHIELIS decimo octauo: Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominaciones, quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in præuariatione, qua præuarius est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur. Et dixistis: Non est æqua via Domini. Audite ergò domus Israel: Nunquid via mea non est æqua, & non magis viæ vestræ prauæ sunt? Cum enim auerterit se iustus à iustitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur

in

in eis: in iniustitia, quam operatus est, morietur.

ET capite trigésimotertio: Iustitia iusti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocet ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua: & iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacunque die peccauerit. Etiam si dixerit iusto, quòd vita uiuat, & cōfessus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua quam operatus est, in ipsa morietur.

IVDITH quinto: Quotiescunque (ait dux Achior ad Holofernem) præter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladiu, & in opprobrium. Quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse à cultura DEI sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi. Denique Chananeum regem, et Iebuseum, et Pherezæum, et Hethæum, et Heuæum, et Amorrhæum, et omnes potentes in Hesebon prostrauerunt, et terras eorum et ciuitates eorum ipsi possederunt: et vsquedum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum recessissent à via, quam dederat illis Deus, vt ambularent in ea, exterminati sunt prælijs à multis nationibus, et plurimi eorum captiui abducti sunt in terram nō suam. Nupèr autem reuersi ad Dominum Deum suum ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possidet Hierusalem, vbi sunt sancta sanctorum.

EXODI trigésimotertio: Respondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Ego in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum.

NVMERORVM decimoquarto: Omnes homines qui viderunt maiestatem meam, et signa quæ feci in Aegypto et

† D in

in solitudine, et tentauerunt me iam per decem vices, nec obediērunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua iuravi Patribus eorum: nec quisquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam. Querelas filiorum Israel audiui: Dic ergo eis, Viuo ego, ait Dominus, sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadauera vestra.

ECCLESIASTICI vigesimo primo: Quasi rhomphaea bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

PSALMO decimo: Pluet super peccatores laqueos, ignis et sulphur et spiritus procellarum, pars calicis eorum.

LYCAE decimo sexto: Mortuus est autem et diues, et sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

GENESIS quarto: Dixit Dominus ad Cain: Maledictus eris super terram, quæ aperuit os suū, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus et profugus eris super terram.

EXODI decimo quarto: Fugientibusque Aegyptijs occurrerunt aquæ, et inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuersæque sunt aquæ, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.

DANIELIS quarto: Vox de cælo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex, Regnum tuum transibit à te, et ab hominibus eijcient te, et cum bestijs et feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donèc scias, quòd dominetur excelsus in regno hominum, et cuiuscunque voluerit, det illud. Eadem hora ser-

mo.

mo completus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abiectus est, et fœnum vt bos comedit, et rore cæli corpus eius infectum est: donèc capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium.

GENESIS decimonono: Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhham sulphur & ignem à Domino de cælo: & subuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, vniuersos habitatores vrbiū, & cuncta terræ virentia.

EZECHIELIS decimo sexto: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & ocium ipsius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et eleuatæ sunt, & fecerunt abominationes coram me, & abstuli eas, sicut vidisti.

EXODI septimo, octauo, nono, decimo, ac duodecimo, horrendæ atque grauissimæ recensentur plagæ decem, quibus Dominus Aegyptios affecit, eò quòd non paruērit Pharaon rex Aegypti Domino, vt populum Israël abire sineret ex Aegypto.

DEUTERONOMII trigesimo secundo: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima: deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, et deuorabunt eos aues morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atq; serpentium. Foris vastabit eos gladius, et intus pavor, iuuenē simul ac virginem, lactentē cum homine sene. Et dixi, Vbinàm sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.

NUMERORVM decimo sexto: Sufficiat vobis, (inquit Core cum suis numero 250.) quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus. Cur eleuamini super po-

†D 2 pu-

pulſu Domini? Locutusque Dominus ad Moysen et Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, ut eos repente disperdam. Et paulò post: Surrexitque Moyses, et abiit ad Dathan et Abiron: et sequentibus eum senioribus Israel, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Et post pauca: Confestim igitur ut cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum: et aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis et vniuersa substantia eorum. Descenderuntque viui in infernum, operiti humo, et periêrunt de medio multitudinis. At verò omnis Israel qui stabat per gyrum, fugit à clamore percutientium, dicens: Nè fortè et nos terra deglutiatur. Sed et ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum. Et quibusdam interpositis: Murrurauit autem omnis multitudo filiorum Israel, sequenti die contra Moysen et Aaron dicens: Vos interfecistis populum Domini. Cumque oriretur seditio, et tumultus incretueret, Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes tabernaculum, et apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moysen: Recedite de medio huius multitudinis: etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis: iam enim egressa est ira à Domino, et plaga defauit. Quod cum fecisset Aarò, et cucurrisset ad mediam multitudinem, quã iam vastabat incendiù, obtulit thymiana: et stans inter mortuos ac viuêtes, pro populo deprecatus est, et plaga cessauit. Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim millia hominũ, et septingenti, absque his qui periêrunt in seditione Core.

PA-

PATRES.

B BERNARDVS sermone tertio in Natali Domini: Agnosce ^{Peccati grauitas ex difficultate remedij colligitur.} homo quàm grauias sunt vulnera, pro quibus necessè est Dominum CHRISTVM vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & ad mortem sempiternam, nunquàm pro eorum remedio Dei filius moreretur.

1 C CHRYSOSTOMVS homilia vigesima quarta in Matthæum: Qui in gehenna vritur, calorū etiam regnum prorsus amittit: quæ certè pœna maior est, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem quòd plurimi pertimescant tantum gehennam, ego tamen illius gloriæ amissionem multò amarius, quàm ipsius gehennæ dico esse supplicium. Si verò id non possum sermone monstrare, nihil est omnino mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, ut infelicitatem quoque de eorum amissione perspicue scire possimus. Cæterum Paulus qui ista cognita habebat, certissimè nouit, quoniam excidere à DEI gratia, omnium sit profectò miserrimum. Et post pauca: Intolerabilis quidem res est etiam gehenna: quis nesciat? & supplicium illud horribile: tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est à beatæ illius gloriæ honore repelli, exorsumque esse CHRISTO, & audire ab illo, Non noui vos: atque argui, quòd esuriienti & sitiienti negauerimus cibum & potum. Est enim fatius, mille fulmina sustinere, quàm vultum illum mansuetudinis pietatisque plenum, nos tamen auerſantem, videre, & illos placidissimos oculos nequaquam nos adspicere sustinentes.

Intolerabilior amissio gloriæ, quàm gehennæ supplicium.

2 IDEM homilia quadragesima octaua ad populum Antiochenum: Intolerabilis gehenna, confiteor, & multum intolerabilis: tamen intolerabilior regni amissio, hoc cogitare.

A beata gloria repelli. Matt. 7. & 25.

3 ITEM epistola quinta ad Theodorum lapsum: Sunt quidam absurdi iudicij, ij duntaxat amant effugisse gehennam: contra ego multo durius esse tormentum quoddam assero, quàm gehenna est: hoc est, non assecutum esse tantam gloriam, & illinc elapsum esse. Neque opinor equidem tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quanto necessè est casum deplorare, quòd de cælis excidimus, qui est nimirum cruciatus omnium durissimus.

De cælis excidere.

4 IDEM Chrysostomus homilia octaua ad populum Antiochenum: Talis est peccantium consuetudo: omnia suspecta habent, umbras tremunt, omnem strepitum timent, & quenque putant contra se venire: & alijs alia inter se differentibus, peccati sibi ipsi con-

† D 3 scij,

DE PECCATIS.

30
Peccatum affert metum magnum.

scij, putat illos de se sermocinari. Talis res peccatum est, nullo pro-
dit arguente, nullo condemnar accusante, pauidum facit & timi-
dum peccatorem, sicut iustitia contrarium. Audi igitur, quo mo-
do & huius pauorem, & illius libertatem scriptura designauit: Fu-
git impius persequente nemine, inquit. Quo modo persequente
nemine fugit? Intus habet agentem conscientie accusatorem, &
hunc ubique circumfert: & sicut seipsum non potest fugere, sic nec
intrinsecus ipsum agitantem: sed quocunque abeat, flagellatur, &
vulnus habet immedicabile. At non talis iustus: sed qualis, audi: Iu-
stus tanquam Leo, inquit, confidit.

Proue. 28.
Conscientia
accusans.

Ibid.

5 PRAETEREA homilia decima septima in Genesim: Nihil
peccato peius. Ipsum enim vt introierit, non solum confusione to-
tos nos replet, sed & insipientes facit eos, qui antea intellectu & sa-
pientia multa praediti fuerant.

Peccatum insi-
pietes facit.
Peccato nihil
immundius.
Psal. 37.

6 ET homilia quinquagesima prima in Ioannem: Nihil peccato
sordidius, nihil immundius, cuius naturam Propheta interpreta-
tus, clamabat: Patruerunt, & corruptae sunt cicatrices meae.

Ioan. 5.

7 ITEM homilia trigesima septima in Ioannem super ea verba,
Eccè sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi con-
tingat: Res profecto grauis est peccatum, grauis inquam res, & ani-
mi perniciēs, vt nonnunquam vi & exuperantia sua corpora quo-
que inficiat. Breui peccatum patrat, morbi tormenta diuturna
sunt. Si grauem priorum scelerum poenam dedimus, deinde in ea-
dem inciderimus, dabimus longè maiorem: & merito sanè. Qui
enim supplicio non fit melior, tanquam stupidus quidem & con-
temptor, grauiorem sibi poenam praeparat. Ipsum nanque pecca-
tum, semel lapsum, satis superque cohibere, & sapientiosem redde-
re debebat, ne iterum in idem prolaberetur. Quod si post datas poe-
nas in eadem iterum crimina prolapsi, grauiori poena afficimur:
quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in iisdem sceleri-
bus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia, inquires, non omnes
puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bo-
na corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes: nolimus
propterea eos admirari, sed deplorare potius: quod enim in hac
vita nihil aduersi patiuntur, maioris in futura supplicij est argu-
mentum. Hoc & Paulus his verbis significauit: Dum iudicamur
à Domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Hic
enim correctio est, illic supplicium.

Peccatum eti-
am corpora
inficit.

† nullo af-
fecti sup-
plicio,

Peccatum in
hac vita pro-
spitas, cuius
argumentum fit:
2. Corint. 11.

8 IDEM Chrysostomus homilia vigesima octaua in epistolam
ad

DE PECCATIS.

ad Romanos: Peccatum daemone peius eijciamus. Daemon siqui-
dem non omnino spoliatur regno caelorum: sed subinde fit, vt & pro-
fit modesto ac vigilanti. Peccatum verò omnino excludit: Volun-
tarius quippe daemon est peccatum, spontanea insania.

31
Peccati dae-
mone peius.

9 R VRSVS homilia quadregesima prima in Acta Apostolorum:
Non est ita magnum, à daemone liberari, vt eripi à peccato. Daemon
non prohibet regnum caelorum assequi, licet cooperetur, inuitus
quidem.

Peccatum est
voluntarius
daemon.

10 ITEM homilia de Iona Propheta: Nihil graue æquè & one-
rosum inuenies, quam peccatum. & idèd Zacharias plumbo pecca-
tum figurauit: & David naturam eius describens, ait: Iniquitates
meae superauerunt caput meum, sicut onus graue grauatae sunt su-
per me.

Peccati gra-
uitas.
Zach. 5.
Psal. 37.

11 BASILIVS homilia in Psalmum trigessimum tertium: Omni
in CHRISTVM credenti angelus adsistit, nisi illum à nobis per
improbas actiones profligauerimus. Velut enim fumus apes fugat,
& foedus odor columbas expellit: sic angelum vitae nostrae custo-
dem abigit multa lachrymarum adspersione dignum ac graue olens
peccatum.

Peccati abi-
git custodem
angelum.

12 AVGVSTINVS in libro expositionis quarundam propo-
sitionum ex epistola ad Romanos, propositione quadregesima se-
cunda: Quod autem ait, Venundatus sub peccato: intelligendum
est, quod vnusquisque peccando animam suam diabolo vendit, ac-
cepto tanquam precio dulcedine temporalis voluptatis. Vnde &
Dominus redemptor noster dictus est, quia hoc modo quo dictum
est, venditi eramus.

Rom. 7.
Peccates, dia-
bolo animam
vendit vilis-
simo precio.

V

Quae via ad peccati foueam ducit?

A Tribus praecipue gradibus ad peccatum per-
uenitur: Suggestione, delectatione, consensu.

2 Aug li. 1. de
serm Domini
in mote c. 23.
& lib. 12. de
Trinit. ca. 12.
Greg hō 16.
in euāg. & li.
4. mora. c. 27.

B Suggestione quidem hostis, dum nobis pra-
ua ingeritur cogitatio, siue tentatio à mundo, car-
ne vel Satana: delectatione autem nostra, dum ani-

mo

mo iam nimium adlubescit, quod prava suggestio tentatio: demum, & proprio consensu, dum in peccatum ipsum voluntas allecta consentit deliberatè: Ex quo sanè consensu peccatum iam ^b consummatur, ut hominem non modò immundum, iniquumq; faciat, & spiritualiter occidat, verum etiam coram DEO gehennæ obnoxium reddat, etiam si non semper opere perpetretur. Undè non temerè dictum ^c est illud: In suggestione semen, in delectatione nutrimentum, in consensu perfectionem inesse peccati.

C Quòd si exactiùs consideremus, qui soleant gradus esse peccati, in primis oritur ^d ex suggestione cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione consensus, ex consensu operatio, ex operatione consuetudo, ex consuetudine desperatio, ex desperatione peccati defensio, ex peccati defensione gloriatio, ex gloriatioe damnatio. Hęc est demum longa illa & horrenda peccatorum catena: Hi ^e funes atque compedes, quibus adstrictum hominem Satanas nunc in omne genus malorum, ac tandem in tartaream abyssum precipitat infelicissimè. Atq; idcirco plurimum refert, peccatorum gradus eiusmodi atque propagines, nè fallamur atque periclitemur, studiosè discernere & observare.

Scri-

^b Iacob. 1. b & ibidem Beda. Tob. 4. a R6. 6. b Matt. 5. d

^c Greg. ad interrogationē et Augustini Cantuar.

^d Vide Gregorij Magni lib. 4. moralium, cap. 27 & Isidorij lib. 2. de summo bono, cap. 23.

^e Prouer. 5. d Psal. 118. h 2. Reg. 22. a Vide Aug. li. 8. confessio-num, cap. 5.

IACOBI primo: Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deindè concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.

TOBIAE quarto: Caue nè aliquandò peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

AD ROMANOS sexto: Nò ergò regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs eius.

MATTHAEI quinto: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.

PROVERBIORVM quinto: Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.

PSALMO centesimo decimo octavo: Funes peccatorum circumplexi sunt me.

SECUNDI Regum vigesimo secundo: Funes inferni circumdederunt me: præuenerunt me laquei mortis.

P A T R E S.

1 A A V G V S T I N V S libro primo de sermone Domini in monte, capite vigesimo tertio: Sanè considerandum est, quòd non dixit, Omnis qui concupiuerit mulierem: sed, Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: id est, hoc sine & hoc animo attenderit, ut eam concupiscat: quod iam non est titillari delectatione carnis, sed plenè consentire libidini, irà ut non refrænatur illicitus appetitus, sed si facultas data fuerit, satietur. Nam tria sunt, quibus impletur peccatum, suggestione, delectatione, & consensione. Suggestio, siue per memoriam fit, siue per corporis sensus, cum aliquid videmus aut audimus, vel olfacimus, vel gustamus, vel tangimus: Quo si frui delectauerit, delectatio illicita refrænanda est. Velut cum ieiunamus, & visis cibis, palati appetitus assurgit, non fit nisi delectatione: sed huic tamen non consentimus, si eam dominantis

†E ratio-

Matth. 5.

Tribus impletur peccatū.

rationis iure cohibemus. Si autem consensus facta fuerit, plenum peccatum erit. Notum autem DEO in corde nostro, etiam si factum non innotescat hominibus. Itaque ergo sunt isti gradus, quasi à serpente suggestio fiat, id est, lubrico & volubili, hoc est, temporali corporum motu: quia & si qua talia phantasmata intus versantur in anima, de corpore forinsecus tracta sunt: & si quis occultus præter istos quinque sensus motusque corporis animum tangit, est etiam ipse temporalis & lubricus: & idem quanto illabitur occultius, ut cogitationem contingat, tanto convenientius serpen-
 ti comparatur. Tria ergo hæc, ut dicere ceperam, similia sunt illi gestæ rei, quæ in Genesi scripta est, ut quasi à serpente fiat suggestio & quædam suasio: in appetitu autem carnali, tanquam in Eva, delectatio: in ratione verò, tanquam in viro, consensus: quibus peccatis, tanquam de paradiso, hoc est, de beatissima luce iustitiæ, in mortem homo expellitur, iustissime omnino. Non enim cogit qui suadet. Et omnes naturæ in ordine suo gradibus suis pulchræ sunt, sed de superioribus, in quibus rationalis animus ordinatus est, ad inferiora non est declinandum. Nec quisquam hoc facere cogitur, & idem si fecerit, sine iusta defensione punitur. Non enim hoc committit inuitus. Veruntamen delectatio ante consensum vel nullata est, vel tam tenuis, ut propè nulla sit. Cui consentire, magnum peccatum est, cum illicita est. Cum autem quisque consenserit, committit peccatum in corde suo. Si autem etiam in factum processerit, videtur satiari & extingui cupiditas: Sed postea cum suggestio reperitur, maior accenditur delectatio: quæ tamen adhuc multo minor est, quam illa quæ assiduis factis in consuetudinem vertitur. Hanc enim vincere difficilimum est: & tamen etiam ipsam consuetudinem si se quisque non deferat, & Christianam militiam non reformidet, illo duce atque adiutore superabit: ac sic in pristinam potestatem atque ordinem & vir CHRISTO, & mulier viro subijcitur. Sicut ergo tribus gradibus ad peccatum peruenitur, suggestione, delectatione, consensione: ita ipsius peccati tres sunt differentia, in corde, in facto, in consuetudine, tanquam tres mortes. Vna quasi in domo, id est, cum in corde consentitur libidini: altera iam prolata, quasi extra portam, cum in factum procedit assensus: tertia, cum vi consuetudinis malæ tanquam mole terrena premitur animus, quasi in sepulcro iam purens. Quæ tria genera mortuorum Dominum resuscitasse, quisquis Euangelium legit, agnoscit. Et fortasse considerat, quas differentias habeat etiam ipsa

al. corporalis

Suggestio comparatur serpenti, delectatio mulieri, consensus viro.

Illicitæ delectationi consentire, magnum peccatum est.

al. pacem

vox

vox resuscitantis, cum alibi dicit: Puella, surge. Et alibi: Iuuenis, dico tibi, surge. Alibi, Infremuit in spiritu, & fleuit, & rursus fremuit, & post deinde voce magna exclamavit: Lazare, veni foras.

Matth. 9.
Luc. 7.
Ioan. 11.

2. IDEM libro duodecimo de Trinitate, capite duodecimo: Cum huic intentioni mentis, quæ in rebus temporalibus & corporalibus propter actionis officium ratiocinandi viuacitate versatur, carnalis ille sensus vel animalis ingerit quandam illecebram fruendi se, id est, tanquam bono quodam priuato & proprio, non tanquam publico atque communi, quod est incommutabile bonum: tunc velut serpens alloquitur foeminam: huic autem illecebræ consentire, de ligno prohibito manducare est. Sed iste consensus si sola cogitationis delectatione contentus est, superioris verò autoritate consilij ita membra retinentur, ut non exhibeatur iniquitatis arma peccato: sic habendum existimo, velut cibum vetitum mulier sola comederit. Si autem in consensione malè utendi rebus que per sensum corporis sentiuntur, ita decernitur quodcumque peccatum, ut si potestas sit, etiam corpore compleatur, intelligenda est illa mulier dedisse viro suo secum simul edendum illicitum cibum. Neque enim potest peccatum non solum cogitandum suauiter, verum etiam efficaciter perpetrandum mente decerni, nisi & illa mentis intentio, penes quam summa potestas est, membra in opus mouendi, vel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat & seruiat. Nec sanè cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse faciendam, tenens tamen & voluens libenter, quæ statim ut attigerunt animum, respui debuerunt, negandum non esse peccatum, sed longè minus, quam & si opere statuatur implendum. Et idem de talibus quoque cogitationibus venia petenda est, pectusque percutiendum, atque dicendum: Dimitte nobis debita nostra: faciendum quoque quod sequitur, atque in oratione iungendum. Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Neque enim sicut in illis duobus primis hominibus personam suam quisque portabat, & idem si sola mulier cibum edisset illicitum, sola utique mortis supplicio plecteretur: Itaque dici potest in homine vno, si delectationibus illicitis à quibus se continuo deberet auertere cogitatio, libenter sola pascatur, nec faciendam decernantur mala, sed tantum suauiter in recordatione teneantur, quasi mulierem sine viro posse damnari: absit hoc credere. Hæc quippe vna persona est, vnus homo est, totus que damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi,

Serpens quædam alloquitur foeminam.

Manducare de ligno vetito.

Dare viro simul edendum.

Voluntaria oblectatio in cogitatione illicita, peccatum est.

Matth. 6.

Propter solam voluntatem oblectandi se illicitis cogitationibus, damnatur.

36
Vide S. Tho.
12. q. 74. art. 8.

folius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur.

Tribus modis peragitur tentatio.

3 GREGORIVS homilia decimasexta in Euangelia: Scendum nobis est, quia tribus modis tentatio agitur, suggestione, delectatione, & consensu. Et nos cum tentamur, plerunque in delectatione aut etiam in consensum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobis ipsis etiam gerimus unde certamina toleramus. Deus vero qui in utero virginis incarnatus, in mundum sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Tentari ergo per suggestionem potuit, sed eius mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris, non intus, fuit.

Matth. 4.

4 IDEM libro quarto Moralium, capite vigesimo septimo: Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor consummatur in opere. In corde namque suggestionem, delectationem, consensu, & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per aduersarium, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Culpa enim quae terrere mentem debuit, extollit, & deijciendo eleuat, sed grauius eleuando supplantat. Unde & illam primi hominis rectitudinem antiquus hostis his quatuor ictibus fregit. Nam serpens suauis, Eua delectata est, Adam consensit: qui etiam requisitus, confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc vero in humano genere quotidie agitur, quod actum in primo parente nostri generis non ignoratur. Serpens suadet, quia occultus hostis mala cordibus hominum latenter suggerit: Eua delectata est, quia carnalis sensus, ad verba serpentis mox se delectationi subternit: Consensum vero Adam mulieri praepositus praeiuit: quia dum caro in delectationem rapitur, etiam a sua rectitudine spiritus infirmatus inclinatur. Et requisitus Adam, confiteri culpam noluit: quia videlicet spiritus, quo peccando a veritate disiungitur, eo in ruinam suam audacia nequius obduratur. Eisdem etiam quatuor modis, peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur: postmodum vero etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur: dehinc & in consuetudinem ducitur: ad extremum vero vel falsa spei seductionibus, vel obstinatione miseram desperationis enutritur.

serpens suadet.

Eua delectatur.

Adam consentit.

Gradus per quos descendit peccator ad profundum.

Tribus modis agitur tentatio.

1 B B E D A in primum caput Iacobi: Tribus modis tentatio agitur: suggestionem, delectationem, consensu. Suggestionem hostis, delectationem autem, vel etiam consensu, nostrae fragilitatis. Quod si

hoste

hoste suggerente delectari aut consentire peccato nolumus, tentatio ipsa nobis ad victoriam prouenit, qua coronam vitae mereamur accipere. Si vero & hostis suggestionem paulatim a recta intentione abstrahimur, & vicio incipimus illiciti, delectando quidem offendimus, sed necdum lapsum mortis incurrimus. At si delectationem concepti corde facinoris, etiam partus prauae sequitur actionis, nobis iam mortis reis, victor hostis abscedit. Quod ut adstruamus exemplis, tentatus est Ioseph verbis Dominae, sed quia concupiscentiam libidinis non habuit, suggestionem tantum, non etiam delectationem vel consensu, tentari potuit: ideo victor euasit. Tentatus est Dauid visu uxoris alienae, & quia necdum carnis appetitum vicerat, a concupiscentia sua abstractus & illectus est. Atque ubi conceptum scelus perfecit, reatum mortis etiam proprio ore iudicatus incidit, quam tamen poenitendo euasit. Tentatus est Iudas per philargyriam, & quia erat auarus, ab ipsa sua concupiscentia abstractus & illectus, ad interitum consentiendo decidit. Tentatus est Iob multipliciter: sed quia nec possessiones, nec salutem corporis diuino amori praeponerat, tentari quidem suggestionem hostili potuit, sed consentire vel saltem delectari peccato nullatenus valuit. Quod ergo dicitur, Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem: respicit e contrarium ad hoc, quod supradictum est de eo qui suffert tentationem, quia cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae. Sicut enim ille qui tentatus superat, praemia vitae meretur: ita nimirum qui concupiscentijs suis illectus, a tentatione superatur, meretur ruinam mortis incurrit.

Gen. 39.

2 Reg. 11.

2 Reg. 12.

Matth. 26.

Iob 1. & 2.

Iacobi 1.

2 GREGORIVS Magnus in responsione ad undecimam interrogationem Augustini Cantuariensis Archiepiscopi: Tribus modis impletur omne peccatum, videlicet, suggestionem, delectationem, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum: quia cum primam culpam serpens suggessit, Eua velut caro delectata est, Adam velut spiritus consentit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem, delectationem, & consensum iudex sui animus praesideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est: Cum vero caro delectari coeperit, tunc peccatum incipit nasci: Si autem etiam ad consensum ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perficere. In suggestionem igitur peccati semine peccatum est, in delectationem fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et saepe

Tribus modis impletur peccatum.

Consensione perficitur peccatum.

contingit, vt hoc quod malignus spiritus seminat in cōgitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Vnde & ille cælestis exercitūs præcipuus miles gemit, dicens: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Si autem captiuus erat, minimè pugnabat. Quapropter & captiuus erat, & captiuus non erat, & pugnabat. Igitur legi mentis, lex quæ in membris est, repugnabat. Pugnabat autem, quapropter captiuus nō erat. Ecce itaque homo, est, vt ita dixerim, & captiuus, & liber: Liber, ex iustitia quã diligit: captiuus, ex delectatione quam portat inuitus.

1 GREGORIVS Magnus libro quarto Moralium, capite vigesimo septimo, vt supra hac eadem quæstione A.

2 ISIDORVS Episcopus, libro secundo de summo bono, capite vigesimo tertio: Istitis fomitibus quasi quibusdã gradibus coaliscit omne peccatum. Cogitatio nanque praua delectationem parit, delectatio consensionem, consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem: sicq; his vinculis homo implicatus, quadam catena vitiorum tenetur adstrictus: ita vt ab ea euelli nequaquam valeat, nisi diuina gratia manum iacentis apprehendat. Peccatum admittere, cadere est in puteum: consuetudinem verò peccandi facere, os putei est coangustare, ne is qui cecidit, valeat exire. Sed interdum etiam tales Deus liberat, dum eorum desperationem ad conuersionem libertatis commutat. Ipso enim miserante peccata dimittuntur: quo protegante fit, ne in deterius peccando eatur. Nequissimum est peccare, peius est peccandi consuetudinem facere. Ab illo facile, ab hoc cum magno labore resurgitur, dum malæ consuetudini repugnatur. Malè agendi consuetudinem, recessum esse Propheta asserit in profundum, cuius vsu quasi quadam lege homo tenetur adstrictus, vt etiam quando non vult, peccatum admittat. A lapsu verò citò resurgere, non est in profundum ire. Apostolus legem peccati dicit esse in membris suis, quæ lex consuetudo est, quam peccando concipimus, & non ab ea cum volumus discedimus: quia iam necessitatis vinculo per consuetudinem retinemur.

3 AVGV-

Rom. 7.

Gradus peccatorum.

Catena vitiorum.

Peccandi consuetudo.

3 AVGVSTINVS libro octauo confessionum, capite quinto: Cui rei ego suspirabam ligatus, nō ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa, facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis quibusdam sibimet innexis, vnde catenam appellauit, tenebat me obstrictum dura seruitus. Et post nonnulla: Frustrà condelectabar legi tuæ secundum interiorem hominem, cum lex alia in membris meis repugnaret legi mentis meæ, & captiuum duceret in lege peccati, quæ in membris meis erat. Lex enim peccati, est violentia consuetudinis, qua trahitur & tenetur etiã inuitus animus, eo merito, quo in eam volens illabatur.

Catena peccatorum.

Rom. 7.
Lex peccati est violentia consuetudinis.

4 GREGORIVS libro vigesimo quinto Moralium, capite duodecimo: Omne peccatum quod tamen citius poenitendo non tergitur, aut peccatum est & causa peccati, aut peccatum & poena peccati: Peccatum nanq; quod poenitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit.

Peccati vultu trahit ad aliud.

VI

Quomodo peccata facile deuitantur?

A Primùm quidem, si quæ peccatis mala & pericula succedant, provideamus: deindè, si illorum iniitijs prauisque suggestionibus, quibus ad peccandum facile sollicitamur, statim^a occurramus atque repugnemus fortiter: postremò, si^b virtutes peccatis contrarias exercitare nitamur, CHRISTO in his omnibus auxiliante.

^a Psal. 136. b
Iacobi 4. b
^c Pet. 5. c
^b Rō. 12. a b c
Eph. 4. a e f g
Philip. 4. b

B Monet igitur Ecclesiasticus, ^c Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimici-

^c Ecclesi. 18. d

d Gen. 4. a

micis tuis. Vndè diuinum etiam oraculum pronũciat: ^d *Nonne si benè egeris, recipies? si autem malè, statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus, & tu dominaberis illius.* Atque hìc locum habet armatura ^e spiritualis, qua vult Paulus CHRISTI milites aduersùs peccatum & insidias omnes diaboli esse munitos, vt peccato repugnare, in die malo resistere, & omnia tela nequissimi extinguere possint.

e Ephes. 6. b
Heb 12. b

S C R I P T V R A E.

ECCLESIASTICI decimo octauo & Genesis quarto, vt in textu.

PSALMO centesimo trigesimo sexto: Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram.

IACOBI quarto: Subditi estote Deo: resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.

PRIORIS Petri quinto: Aduersarius vester diabolus tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.

AD Romanos duodecimo: Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt in ter vos, non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vnicui-

cuiquæ sicut Deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Odientes malum, adherentes bono. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes. Honore inuicem præuenientes, Solitudine nõ pigri, Spiritu feruentes, Domino seruietes. Spe gaudentes, In tribulatione patientes. Orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Idipsum inuicem sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmet ipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmet ipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.

Deut. 32.
Prou 25.

AD Ephesios quarto: Obsecro itaque vos in Christo in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. deponite vos, secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris Renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Propter quod

† F de-

deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.

Ad Philippenfes quarto: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus propè est. Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu. De cætero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me.

Ad Ephesios sexto: De cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in caelestibus. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere

in

in die malo, & in omnibus perfecti stare. State ergò succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, (quod est verbum Dei) per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis & pro me.

Ad Hebræos duodecimo: Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis, aduersus peccatum repugnantes.

DE SEPTEM PECCATIS CAPI- TALIBVS.

I

Quæ sunt peccata præcipuè animaduertenda?

EA nimirum, quæ dicuntur Capitalia, quòd sint veluti fontes vel capita reliquorum, & è quibus velut ex corrupta radice, pestiferi planè fructus nascuntur, & longa quasi stirpe omnis generis vitia, turpitudines, scandala, damna, corruptele, ac pestes humani generis descendunt, & vi magna profluunt.

† F 2

II

Quot sunt peccata eiusmodi capitalia?

Septem, quæ sic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Acedia. Sed ut hæc maximo semper odio persequenda fugiendaque, sic Virtutes septem, quæ peccatis illis opponuntur, summo quidem studio & amore, si vitam animæ quærimus, sunt consecranda. Superbiæ contraria est^a Humilitas, Auaritiæ^b Liberalitas, Luxuriæ^c Castitas: cum Inuidia pugnat^d Charitas, Gulæ opponitur^e Abstinencia, Iræ^f Patientia: demùm Acediæ Deuotio,^g seu pia sedulitas, sedulaque pietas aduersatur.

S C R I P T V R A E.

AD Colossenses tertio: Induite vos ergò sicut electi DEI, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem &c.

POSTERIORIS ad Corinthios nono: Necessarium existimaui rogare fratres, ut perueniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem, non tanquam auaritiam. Hoc autem dico, Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

A C T O R V M vigesimoquarto: Disputante autem illo (Paulo) de iustitia & castitate &c.

P R I O.

P R I O R I S ad Corinthios decimotertio: Charitas patiens est, benigna est, &c.

E C C L E S I A S T I C I trigesimo primo: Vtere quasi homo frugi his quæ tibi apponuntur, ut non, cum manducas multum, odio habearis. Cessa prior causa disciplinæ: & noli nimius esse, nè forte offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis nè extendas manum tuam: nec prior poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem. Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superbiorum arguet in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. Vinum in iucunditatem creatum est, & nõ in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinum moderate potatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum multum potatum, irritationem & iram & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinum multum potatum, Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

AD Hebræos decimo: Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

P R I O R I S ad Corinthios decimoquinto: Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.

III

Quid est superbia, & quas gignit filias?

A Superbia^a est inordinatus appetitus excellentiæ, siue intus lateat in animo, siue extrinsecus etiam sese prodat.

† F 3

B Hæc

^a Vide Chryf. hõ. 43. ad pop. Antioch. Bernard. de grad. humil. Greg. 34. moral. ca. 17. & seq. & li. 23. cap. 7. Prosp. ad De-metr. Iſido. de summo bono l. 2. c. 31.

De his Greg. lib. 31. Moral. cap. 31 & Casianus collatione 5. Item lib. 5. & sequentibus.

^a Coloss. 3. b
^b 2. Cor. 9. b
^c Act. 24. g
^d 1. Cor. 13. b
^e Eccl. 31. b d
^f Hebr. 10. g
^g 1. Cor. 15. g

b Greg. lib. 31.
Moral. ca. 31.
Prosper lib. 3.
de vita con-
temp. cap. 2.

c Deut. 17. c
Sapient. 5. b
Matth. 23. c d
Prou. 13. b
Gene. 49. a
Prou. 6. c
1. Tim. 5. b
d Tob. 4. c

e Eccl. 10. b

f Iacobi 4. b
1. Pet. 5. b

g Eccl. 10. a

Ibidem e

Ibidem b

B Hæc vitiorum quidem omnium mater, prin-
ceps ac ^b regina est: quæ præcipuè infelicem hanc
sobolem gignit, ^c Inobedientiam, iactantiam, hy-
pocrisim, contentionem, pertinaciã, discordiam,
curiositatem.

C Ut autem delictum hoc maximum caueatur,
Tobias in hunc modum admonet: ^d *Superbiam
nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permit-
tas. In ipsa enim ^e initium sumpsit omnis perditio.* Hinc
Apostolica illa doctrina: ^f *Deus superbis resistit, hu-
milibus autem dat gratiam.* Immo si Ecclesiastico
credimus, ^g *Odibilis est coram Deo & hominibus su-
perbia. Radices gentium superbarum arefecit Deus, &
plantauit humiles ex ipsis gētibus. Quid ergo superbis tera
ra & cinis?*

S C R I P T V R A E.

T O B I A E quarto: Ecclesiastici decimo: Iacobi quarto: pri-
oris Petri quinto, ut in textu.

D E V T E R O N O M I I decimoseptimo: Qui autem super-
biērit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore
ministrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur ho-
mo ille, et auferes malum de Israël: cunctusq; populus audi-
ens, timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

S A P I E N T I A E quinto: Quid profuit nobis superbia, aut
diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia
illa tanquam umbra, et tanquam nuncius præcurrens, etc.

M A T T H A E I vigesimotertio: Qui maior est vestrum,
erit minister vester. Quis autem se exaltauerit, humiliabitur:
et qui

& qui se humiliauerit, exaltabitur. Væ vobis Scribæ & Pha-
risæi hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, oratio-
nes longas orantes. propter hoc amplius accipietis iudici-
um. Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite, quia similes estis
sepulcris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa,
intus verò plena sunt ossibus mortuorum & omni spurci-
tia. sic & vos à foris quidem pareris hominibus iusti, intus
autem pleni estis hypocrisis & iniquitate.

P R O V E R B I O R V M decimotertio: Inter superbos semper
iurgia sunt.

G E N E S I S quadragesimonono: Maledictus furor eorū,
quia pertinax.

P R O V E R B I O R V M sexto: Sex sunt quæ odit Dominus,
& septimum detestatur anima eius: Oculos sublimes, Lin-
guam mendacem, Manus effundentes innoxium sangui-
nem, Cor machinans cogitationes pessimas, Pedes veloces
ad currendum in malum, Proferetem mendacia testem fal-
laciem, Et eum qui seminat inter fratres discordias.

P R I O R I S ad Timotheum quinto, reprehendens Apo-
stolus viduas quasdam adolescentiores: Non solum (in-
quit) ociosæ, sed & verbosæ & curiosæ, loquentes quæ non
oportet.

P A T R E S.

7 A C H R Y S O S T O M V S homilia quadragesimatertia ad
populum Antiochenum: Quemadmodum sæui quidem venti, in
tranquillum mare delati, totum ab imo subruunt, ut & arena cum
vndis misceatur: sic & ambitio & turpis quæstus animam subeun-
tes, omnia subuertunt. Excæcat mentis intuitum, præsertim glo-
riæ furor: nam pecunias quidem contemnere, volenti satis est faci-
le: honorem autem à multis collatum despiciere, multi laboris in-
diget, magnæ sapientiæ, angelicæ cuiusdam animæ, ipsum celestis
restitudinis verticem tangentis. Cogita, cum gloriam concupiscis,
quod eam sis affectus, & discite finem, & nihil inuenies. Cogita,
quantum

Modus & ra-
tio vanæ glo-
riæ cupidita-
tē restringēdi

quantam ex res habeat iacturam, quot & qualibus bonis priuet. Labores quidem sustinebit atque pericula, fructibus autem priuabitur & certantimum præmijs. Cum aliquid boni faciens cogites, quoddam hominibus oportet ostendere, & sollicitus sis ut videatur cogita quod Deus videt, & omnem illam extinguas concupiscentiam. De terra recede, & ad illud caeleste respicias theatrum. Homines licet laudauerint, mox tamen accusant vel inuident, vel carpunt: vel si hoc non fecerint, nihil tamen omnino laudato profunt. Deus tamen non ita, sed gaudet nostra laudans merita. Dixisti recte, plaususque consecutus es? Si adiuti quidem sunt plaudentes, & mutati, & meliores effecti, prioribus abstinere malis, verè gaudendum est, non iam collatis laudibus, sed bona mirabilique mutatio: ne si verè laudantes quidem & tumultuantes perseuerant, nullum autem ex plausibus fructum reportant, dolendum magis est, quoniam hæc eis in iudicium cedunt & damnationem. Sed in pietate gloriam habes? Si verè quidem sis pius, & tibi nihil conscius sis mali, oportet gaudere, non quoniam vidèris, sed quoniam es. Si cum sis, multorum quidem gloriam concupiscis, cogita quod non hi nobis iudices erunt in illa die, sed qui latentia perfectè nouit. Si verò tibi peccatorum conscius, apud omnes mundus suspicaris, non tantum gaudere non oportet, verum & dolere, & amare gemere, diem continuè cogitantem, in quo omnia reuelantur, in quo abscondita tenebrarum illuminantur. Honore delectaris? hunc repelle, sciens quod te debitorem constituit. Honorem tibi præbet nemo? & in hoc gaudendum est. Non enim cum alijs & hoc tibi Deus improperebit, quod honore delectatus es. Hoc saltem lucraris, quod maiori supplicio non eris obnoxius. Anima nanque cupiens honorem & glorificari, non videbit regnum caelorum. Non meus est hic sermo, sed spiritus sancti. Non videbit, licet virtutem operetur: ait enim: Receperunt mercedem suam. Non prohibeo operari gloriam, sed veram volo gloriam, quæ est à Deo: cuius laus est, inquit, non ex hominibus, sed ex Deo. In abscondito simus pijs, non multo circumdati fastu, & ostentatione, & simulatione. Ouis pellem abijciamus, sed potius oues efficiamur. Nihil hominum gloria vilis. Dic enim mihi, si paruulorum videas puerorum multitudine, lætentium dico, nunquid ab eis gloriam concupiscis? sic erga cunctos homines disponaris propter gloriam. Idcirco cenodoxia dicitur: Nonne vides personas, quas in scena versantes induuntur, quam sint pulchre quidem, quam verò splendide, quam ad extremam

Matth. 5.

Rom. 2.

Nihil hominum gloria vilis.

tremam pulchritudinis perfectionem efficit? Potes mihi talem ad aspectum in veritate monstrare? Nequaquam. Quia vacuæ sunt, & imitantur pulchritudinem: pulchritudo tamen non sunt. Similiter & gloria inanis. Cum nolis gloriam contemnere, dic: Par Deo fio, si contempsero: & statim contemnes. Non enim potest gloria seruus homo, non omnium seruus esse, & ipsis seruilior mancipijs. Sicut est modestiæ principium ieiunium, id est, fundamentum & constitutio: sic & peccati superbia: & ab ea omne peccatum inchoatur. Ex superbia nascitur pauperum despectus, pecuniarum concupiscentia, amor principatus, multæ desiderium gloriae. Elatus, etiam nec à maioribus, nedum ab inferioribus, contumeliam pati sustinet: qui verò contumelia non tolerat affici, neque malè pati sustinebit. Qui nouit quod Dei filius se tantum humiliat, non extollitur. Si Deus contritum diligit spiritum, e contra superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: nullum itaque malum par elationi: hominem reddit dæmonem, contumeliatorem, blasphemum, periurium: cædes facit & homicidia cupere. Elatus, semper in doloribus viuunt, semper indignatur, semper mœret. Nihil est quod eius possit explere libidinem: si vel regem viderit supplican-tem & adorantem, non est fatiatus, sed magis accensus. Sicut enim auari quanto plura ceperint, tanto pluribus egent: itidè & superbi, quanto maiori funguntur honore, tanto plus concupiscunt. Iam naturæ terminos transcederunt curiosi, & superflua satagentes, quantumcunque passi fuerint, non sistunt. Igitur quomodo superbiam extinguere possumus? Si Deum agnoscamus. Nam si ex ignoratia Dei nascitur, cum ipsum agnouerimus, expellitur omnis insolentia. Cogita gehennam, cogita multo meliores te: cogita quod Deo pœnas debeas. Sed non potes ista facere, es imbecillior: cogita præsentia, ipsam humanam naturam, quam nihil sit homo. Cum videris in foro mortuum efferri, orphanos sequentes filios, uxorem viduam plangentem, præsentium rerum vilitatem cogita, & quod ab umbra somnijsque nihil differunt. Sed non vis hoc: at cogita prædiuites in bellis temerè pereuntes: magnatum & illustrium domos considera nunc solo prostratas: considera quantum potuerunt, & nunc nec eorū quidè memoria remanet. Per singulos enim dies, si velis, horū exèpla reperies, magistratum successiones, pscriptiões diuitiū. Cogita cum dormis, quæ sis dignus: nonne vel minima bestia te possit interimere? Multis enim à teo frequenter illata breuis bestiola vel oculum eruit, vel alicuius alterius piculi causam attulit.

Omne genus peccati ex superbia nascitur.

Psal. 50.
1. Pet. 5.
Hominem reddit dæmonem.

superbia quomodo committitur.

2. BERNARDVS in tractatu de gradibus humilitatis, hos duodecim enumerat superbiæ gradus: Curiositatem, Leuitatem animi, Ineptam læticiam, Iactantiam, Singularitatem, Arrogantiam, Præsumptionem, Defensionem peccatorum, Simulatam confessionem, Rebellionem, Libertatem peccandi, Consuetudinem peccandi.

Iob 42.

3. GREGORIUS libro trigesimo quarto Moralium, capite decimo septimo: Notandum quod Leuiathan iste, qui per corpoream bestiam designatur, sublimè videre describitur: quia videlicet cordis superbia cum exterioribus vsque ad corpus extenditur, prius per oculos indicatur. Ipsi quippe per fastum tumoris inflati, quasi ex sublimi respiciunt, & quo se deprimunt, alius extollunt. Nisi enim superbia per oculos quasi per quasdam se fenestras ostenderet, nequaquam Deo Psalmista dixisset: Populum humilem saluum facies, & oculos superbiorum humiliabis. Et paulò post: Ut Leuiathan iste in cunctis quæ superioribus dicta sunt, caderet: sola se superbia perculit. Neque enim per tot illos vitiorum ramos aresceret, nisi per hanc prius in radice putruisset. Scriptum est namque: Omnis peccati initium superbia. Per hanc enim ipse succubuit, per hanc se sequentem hominem strauit. Et post pauca: Sicut enim inferius radix tegitur, sed ab illa rami extrinsecus expanduntur: ita se superbia extrinsecus celat, sed ab illa protinus aperta vitia pullulant.

Psal. 17.

Ecclesi. 10.

Vitiiorum radix superbia.

Nulla quippe mala ad publicum prodirent, nisi hæc mentem in occulto stringeret. Hæc est quæ Leuiathan istius sensum feruere insaniam concutit, sed per aperta opera qualiter cõcussi animam euerat, ostendit. Intus namque prius ebullit in elatione, quod foris postmodum spumat in opere. ET capite decimo octauo: Alia vitia eas solummodò virtutes impetunt, quibus ipsa destruantur: vt videlicet ira patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnus virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit. Et paulò post: Quisquis verò eius in se tyrannidem captiua mente susceperit, hoc primum damnum patitur, quod clauso cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab alijs benè geruntur, displicent: & sola ei quæ ipse vel prauè egerit, placet. Semper aliena opera despicit, semper miratur quæ ipse facit. ITEM capite vigesimo: Cunctis superba apud se cogi-

Supbia omnibus virtutibus aduersatur.

Iudicij æquitatem perdit.

Externi mores & gestus superbiorum.

gitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad laceffendos verò alios importuna: ad ea quæ facere & debet & præualet, ignaua: ad ea autem quæ facere nec debet, nec præualet, parata. Hęc in eo quod spontè non appetit, nulla exhortatione flectitur: ad hoc autem, quod lætenter desiderat, quærit vt cogatur: quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in ipsa sua voluntate tolerare. CAPITALE vigesimo secundo: Ad hoc vnigenitus Dei filius formam infirmitatis nostræ suscepit, ad hoc inuisibilis non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisionum opprobria, passionumque tormenta tolerauit, vt superbum non esse hominem doceret humilis DEVS. CAPITALE vigesimo tertio: Quia igitur redemptor noster corda regit humilium, & Leuiathan iste rex dicitur superbiorum, apertè cognoscimus quod euidentissimum reprobiorum signum, superbia est: at contra, humilitas, elegantum est superbia.

Iob 41. Euidētissimū reprobiorum signum est superbia.

4. IDEM libro vigesimo tertio Moralium, capite septimo: Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur, cum bonum aut à semetipsis habere se æstimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certè cum iactant se habere quod non habent, aut despectis cæteris singulariter videri appetunt habere quod habet. A semetipso enim bonum se habere iactabat, cui per Apostolum dicitur: Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Rursùm, nè dari nobis bonum gratiæ pro nostris præcedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet, dicens: Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, sed DEI donum est, non ex operibus, vt nè quis gloriatur. Qui etiam de semetipso ait: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum. Quibus verbis apertè declarat, quod gratia non pro meritis tribuatur, dum ex seipso docuit, & quid de malitia meruit, & quid de beneuolentia accepit. Rursùm nonnulli iactant se habere, quod non habent, sicut diuina voce per Prophetam de Moab dicitur: Superbiam eius & arrogantiam eius ego noui, & quod non sit iuxta eum

Species superbiæ quatuor.

Prima. 1. Cor. 4.

Secunda.

1. Tim. 1.

Tertia. Hierem. 48.

Apoc. 3.

virtus eius. Et sicut Angelo Ecclesie Laodicee dicitur: Quia dicitur quod diues sum & locupletatus, & nullius eges, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Rursùm nonnulli, despectis cæteris, videri appetunt singulariter bonum habere quod habent. Vnde & Pharisæus idcirco de templo absque iustificatione descendit: quia bonorum operum meritum sibi quasi singulariter tribuens, oranti publicano se prætulit. Sancti quoque Apostoli ab hoc elationis vitio reuocantur, qui de prædicatione redeuntes, cum elati dicerent: Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis subiecta sunt: nè de hac miraculorum singularitate gauderent, ilicò eis respondit Dominus, dicens: Videbam Satanam velut fulgur de celo cadentem. Ipse quippe singulariter elatus dixerat: Super astra cæli exaltabo solum meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis: similis ero Altissimo. Et mirè Dominus vt in discipulorum cordibus elationem premeret, mox iudicium ruinæ retulit, quod ipse magister elatiõis accepit: vt in authore superbiæ discerent, quid de elationis vitio formidarent. In hac itaq; arrogantia quarta specie crebrò humanus animus labitur: vt id quod habet, habere se singulariter gloriatur. In qua tamen similitudini diabolicæ viciniùs appropinquat: quia quisquis bonũ se habere singulariter gaudet, quisquis videri sublimior cæteris querit, illum videlicet imitatur, qui despecto bono societatis angelorũ, sedem suam ad Aquilonem ponens, & Altissimi similitudinem superbè appetens, per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere.

Superbiæ quarta species hominibus diabolo similitem facit.

Omnis boni author Deus agnoscendus.

1. Cor. 1. Ista. 29. & 33. in acta LXX.

Nulla grauior q̄ superborum ruina.

Hierem. 17.

5 PROSPER Regiensis Episcopus in epistola ad virginem Demetriadem: Si quis est, q̄ aliqua se habere existimat bona, quorum non Deus largitor sit, sed ipse sibi author existat: manifestum est, hunc non Dei spiritum habere, sed mundi, & de illa secularis sapientiæ tumere doctrina, de qua dicit Dominus: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Inter omnes lapsus hominum, inter omnia commissa peccantium, nulla est grauior quàm superborum ruina, maximè cum ipsa elatio in Dei tendit iniuriam. Nam aliter instantur, qui cupiditate extollentiæ singularis omnibus appetunt anteferri: aliter verò intumescunt, qui Dei auxilium refusantes, quæ fieri sine ipsius opere non possunt, ex sua perfici virtute contendunt, & spem suam à Domino auferunt, atq; ad se transferunt, vt adimpleatur in eis quod scriptum est: Maledictus homo, q̄ spem habet in homine, & firmat carnem brachij sui,

sui, & à Domino discedit cor eius. Hæc superbia à diabolo sumpsit exordium: qui quoniam sua quam à creatore acceperat, potentia & dignitate sibi placuit, seq; authoris sui gloriæ comparauit, cum ijs angelis, quos in consensu impietatis suæ traxerat, à cælesti sublimitate deiectus est. Et idè primis hominibus nocere potuit: quia illis malè credulis per mendacia venenata persuasit, vt meliores se futuros putarent, si in libertate sui arbitrij profilirèt, quàm si in legis datæ custodia permanerent. Siue itaque in lapsu diaboli, siue in præuaricatione hominis, initium peccati superbia est: quæ congruenter & auaritia nominatur, quia vtraque appellatio eum significat appetitum, qui & suam mensuram concupiscat excedere, & non dignetur diues esse nisi proprijs: tanquàm habeat hoc simile Deo, vt bonorum suorum ipse sibi fons, ipse sibi sit copia. Et paulò post: Quia inter vitia aut nulla est, aut rara iactantia, & facile spernitur qui de opprobrio gloriatur: malum superbiæ maximè virtutibus est cauendum, quia nullis opportuniùs insidiatur, quàm quibus laus iusta debetur. Multi enim seruientes Deo, & in lege eius die ac nocte meditates, crucifixerunt carnem suam cum desiderijs & concupiscentijs, omniumq; illecebrarum incentiua domuerunt, non damnis victi, non persecutionibus fracti, non prosperitatibus deprauati, mundum istum nec dilexere obsequentem, nec timuere terrentem. Tantam itaque firmitatem, & tam sublime propositum qua impugnatione diabolus possit adoriri, nisi vt quibus non potuerat persuadere vitiorum amorem, immitteret laudis cupiditatem: & indè nouissimè instrueretur tentatio, vnde nocuit prima deceptio? Non itaque desidiosus & tepidus, neque inertibus & inculcatis, sed magis quibusdam animis sedulis & honorum actuum probitate luculentis, per gloriam irrepsit humanam: & quos impulsione non nouit, elatione deiecit. Quanto enim clariores erant meritis, tanto eos aptiores suis inuenit insidijs. Sed sollicitudo nos Apostoli contra hoc periculum monet, dicens: Cum timore & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari per bona voluntate. Quanto ergò excellentiùs in mandatis Dei quique proficiunt, tanto maiores habent causas formidinis & tremoris: nè de ipsis probitatis augmentis mens sibi conscia, & laudis auida, in superbiæ rapiatur excessus, & fiat immunda vanitate, dum sibi videtur clara virtute. Si ergò omnia quæ ad vitam & pietatem pertinent, Deus nobis diuina sua virtute donauit: nihil magis fugiendum est, quàm appetitus huius concupiscentiæ:

Esaiæ 14.

Genes. 3.

Superbia virtutibus & ijs q̄ virtute p̄diti sunt, maximè insidiatur.

Philip. 2.

Superbia oia
bona cor-
rumpit.

tiaz: quæ virtutem negat diuini operis, amore propriæ dignitatis. Et cum alix cupiditates ea tantum bona, quibus aduersantur, imminuant: hæc dum omnia ad se trahit, simul vniuersa corrumpit. Cum itaque totius superbix generale nomen odiosum sit, siue illa de honore suo, seu de nobilitate, vel de immodicis opibus intumescat: hæc pars ipsius omnibus tentationibus nocentior inuenitur, quæ videtur ijs, quas perditas cupit, amica esse virtutibus. Sed quia sublimiora quæque grauius corruunt, gaudet princeps superbix, eos quos potuerit sua impulsione prosternere, ad celsiora creuisse. Et post pauca: Inflatio & ambitio, & priorum bonorum superba defensio, possunt destruere eleemosynas, possunt euacuare martyria: si & magnas opes amore quis humanæ laudis effundat, & sæua supplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed ea quam de se præsumpsit, excipiat.

Omnis pec-
cans, super-
bus est.
Eccl. 10.

6 ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite trigesimo octauo: Omnis peccans, superbus est, eod quod faciendo vitia, contemptui habeat diuina præcepta. Rectè ergo initium omnis peccati, superbia: quia nisi præcesserit mandatorum Dei inobedientia, transgressionis non sequitur culpa. Omnis superbia tanto in imo iacet, quanto in altum se erigit: tanto que profundius labitur, quanto excelsius eleuatur. Qui enim per propriam attollitur superbiam, per Dei iustitiam inclinatur. Qui insistantur superbia, ventopascuntur. vnde & Propheta: Omnes, inquit, pastores tuos pascet ventus, hoc est, superbus spiritus. Qui de suis virtutibus superbunt, ex ipsis iudicandi sunt operibus, quibus pro virtutibus vtuntur: quia rem bonam non bona voluntate faciunt. Nam reuera sine humilitate virtus quælibet & sine charitate, in vitio deputatur. Ipsa est enim in peccato prima, ipsa in conflictu postrema. Superbia sicut origo est omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum. Hæc enim prima aut in exordio mentem per peccatum prosternit, aut nouissimè de virtutibus eijcit. Indè & omnium peccatorum est maxima, quia tam per virtutes, quam per vitia humanam mentem exterminat. Ibi cadit superbia, vbi & nascitur, vt nō sit superbis aliud culpa, aliud poena, sed ipsa culpa sit illis & poena. De superbia nascitur arrogantia, non de arrogantia nascitur superbia. Nam nisi præcesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia laudis. Ità ergo in culpa præponitur superbia arrogantix, sicut præfertur ex origine. Vtilius est arroganti in quocunque vitio labi, & humilem, post casum, DE O fieri, quam per elationem super-

Ruina est of-
um virtutū,
superbia.

Hierem. 22.

perbere, gratioremque ruinā & damnationē per superbiam sumere. B GREGORIVS libro trigesimo primo Moralium, capite trigesimo primo: Ipsa vitiorum regina superbia cum deuictum ple- ne cor ceperit, mox illud septem principalibus vitijs, quasi quibusdam suis ducibus deustandum tradit. Quos videlicet duces exercitus sequitur: quia ex eis proculdubid importunæ vitiorum multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus, si ipsos duces atque exercitum specialiter, vt possumus, enumerando proferamus. Radix quippe cuncti mali, superbia est: de qua scriptura attestante, dicitur: Initium omnis peccati est superbia. Primæ aut eius soboles, septem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur: scilicet, inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria. Nam quia his superbiæ vitijs nos captos doluit, idcirco redemptor noster ad spirituale liberationis prælium, spiritu septiformis gratiæ plenus venit. Sed habent contra nos hæc singula exercitum suum. Nam de inani gloria, inobedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacix, discordiæ, & nouitarū præsumptiones oriuntur. De inuidia odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De irarix, rumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemie proferruntur. De tristitia malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, vagatio mēris erga illicita nascitur. De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluuie inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiā propagantur. De luxuria cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium DEI, affectus præsentis seculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Quia ergo septem principalia vitia tantam de se vitiorum multitudinem proferunt, cum ad cor veniunt, quasi subsequenti exercitus cateruas trahunt. Ex quibus videlicet septem, quinque spiritalia, duoque carnalia sunt. Sed vnumquodque eorum tanta sibi cognatione iungitur, vt non nisi vnum de altero proferatur. Prima nanque superbiæ soboles, inanis est gloria, quæ dum oppressam mentem corruerit, mox inuidiam gignit: quia nimirum dum vani nominis potentiam appetit, nē quis hanc alius adipisci valeat, tabescit. Inuidia quoque iram generat, quia quando interno litioris vulnere animus sauciatur, tantò etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur: & quia quasi dolens membrum tangi-

Vitiorū regi-
na superbia.

Radix cuncti
mali supbia.
Eccl. 10.

Oia capitalia
vitia oriuntur
ex superbia.

Filia inanis
gloriæ siue su-
perbiæ specia-
tim acceptæ

Filiæ in-
uidiæ.

Irae filiæ.

Acediæ filiæ.

Auaritiæ
filiæ.

Gulæ filiæ.

Luxuriæ
filiæ.

Inter capita-
lia vitia qua-
dam sunt car-
nalia, quedā
spiritalia.

Quo ordine
ex se mutuo
generantur.

tangitur idcirco oppositæ actionis manus velut gratius pressa sentitur. Ex ira quoque tristitia oritur: quia turbata mens quo se inordinatè concutit, eo addicendo confundit: & cum dulcedinem tranquillitatis amiserit, nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens mœror pascit. Tristitia quoque ad avaritiam deriuatur: quia dum confusum cor, bonum lætitiæ in semetipso intus amiserit, vnde consolari debeat, foris querit: & tantò magis exteriora bona adipisci desiderat, quantò gaudium non habet, ad quod intrinsecus recurrat. Post hæc verò duo carnalia vitia, id est, ventris ingluuies & luxuria, supersunt. Sed cunctis liquet quòd de ventris ingluuie luxuria nascitur.

Eccles. 10.

Supbia, omnium peccatorum causa.

Esaie 4.
Lucæ 10.

Genes. 3.

2 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite secundo: Scriptura diuina immobilem sententiam protulit, dicens: Initium, inquit, omnis peccati superbia. Quid potest apertius, quid probabilius dici? Initium, inquit, non alicuius, sed omnis peccati, superbia: vt euidenter ostenderet, quòd ipsa sit peccatorum omnium causa: quoniam nò solùm peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa. Siquidè nihil aliud omne peccatum, nisi DE I contemptus est, quo eius præcepta calcantur. Quem contemptum Dei nulla res alia persuadet hominibus, nisi superbia, quæ etiam in ipso diabolo, vt diabolus ex angelo fieret, æternæ perditionis extitit causa. Deniquè & ipse sciens se per superbiam de cælestibus corruisse, & in hunc caliginosi aëris carcerem trusum, homini subuertendo, quem Deus fecerat sine vilo peccato, vitium persuasit serpentina calliditate superbiæ: certus, quòd recepta superbia, quæ est malorum omnium causa, facile iam peccata omnia, quæ non nisi superbo concipiuntur animo, perpetraret. Hinc est, quòd idem primus homo superbi spiritus elatione corruptus, omnem posteritatem suam, quæ in illo radicaliter fuit, necessitati corruptionis ac mortalitatis addixit: vt corruptibilis & mortalis effectus, corruptibiles mortalesq; generaret, atque ita quod in illo egerat puniendæ superbia, in omnibus ex illo natis peccati fieret pœna. Et propterea nò eo modo iam possumus peccato resistere, sicut ille potuit.

Humilitas
necessaria sit.

3 AVGVSTINVS epistola quinquagesima sexta ad Dioscorum: Nisi humilitas omnia, quæcunque benè facimus, & præcesserit, & comitetur, & cõsecuta fuerit, & proposita quam intueamur, & appõsita cui adhæreamus, & imposita qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu super-

superbia: vitia quippe cætera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timèda est, nè illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.

4 BERNARDVS sermone tertio ex paruis sermonibus: Est superbia cordis, superbia oris, superbia operis, superbia habitus. Superbia cordis est, quandò homo in oculis suis magnus est. Contra quam sapiens orat, dicens: Extollentiam oculorum meorum nè dederis mihi. Et alibi: Vx qui sapientes estis in oculis vestris. Superbia oris vel linguæ, quæ & iactantia dicitur, est quandò homo non solùm magna de se sentit, sed etiam loquitur. Vnde psalmista: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Superbia operis est, quandò homo exteriori quadam superbia, vt magnus appareat, agit. De qua idem psalmista ait: Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Superbia habitus est, quòdò homo vt gloriosus videatur, preciosis se ornat vestibus. Vnde Paulus: Non in veste preciosa. Et Dominus: Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, vbi superbia abundat. Sunt autem quinque, quæ ad remedium tam mortiferæ pestis, à Domino rationali animæ sunt posita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Christi, & eius conuersatio. Locus, quia exilium: corpus, quia onerosum: tentatio, quia inquietat: Christi prædicatio, quia ædificat: & eius conuersatio, quia informat. His quasi quinque sensibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita est corporis, ita Deus vita est animæ: & sicut corpus mortuū est, quod per quinq; sensus ab anima non vegetatur, ita anima mortua est, quæ per hæc à Domino non humiliatur.

5 IDEM sermone quarto de aduentu Domini: Vitale est abscondere magis quàm ostentare, si quid habemus boni: sicut & mendicium eleemosynam petunt, non preciosas vestes ostendunt, sed seminuda membra aut vlcera, si habuerint, vt citius ad misericordiam videtis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille seruauit multò meliùs Phariseo: & idè descendit iustificatus ab illo, id est, præ illo. Et post pauca: Propter quod & dicebat: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Considera sanè in his verbis, quoniam humilitas duplex est: altera cognitio, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoscimus quòd nihil sumus: & hanc discimus à nobis ipsis & ab infirmitate propria: posteriore calcamus gloriam mundi: & hanc ab illo discimus, qui exinanivit semetipsum, formam serui accipiens: qui etiam quæsitus in re-

Eccles. 23.
Esaie 5.
OrisPsalm. 11.
OperisPsalm. 100.
Superbiam habitus.
1. Timoth. 2.
Matth. 11.
Quinque remedia contra superbiam.

Pulchra similitudo.

Matth. 23.

Duplex humilitas.

Philip. 2.

† H gnum,

gnum, fugit: quæsitus ad tâta opprobria & ignominiosum supplicium crucis, spontè obtulit semetipsum.

IIII

Quid est Auaritia, & quarum filiarum mater?

^a Confule Basl. in dicitentes & auaros hō 6. & 7. Prosper. lib. 2. de vita cōtempl. c. 15. & 16. Isidor. de summo bono lib. 2. cap. 41. Aug. li. 3. de libero arbit. c. 17. & serm. 196. de temp. Amb. in lib. de Nabu- the Iezraelita.

^b Greg. lib. 31. moral. ca. 31. a. Tim. 3. a. 1. Corinth. 6. b. Eccl. 10. d. Zach. 8. c. Matth. 6. d. Proverb. 22. d. 21. b. Col. 3. a. Eph. 5. b.

^d 1. Timoth. 6. b. Esa. 5. b. Marc. 10. d. Iacob. 5. a. Eccl. 31. a. Baruch. 3. b. Psal. 48. c. d. b.

^e Eccl. 10. b.

Ibidem.

^f Matth. 6. c.

Ibidem. d.

A Auaritia^a est habendi appetitus inordinatus. Auarus enim rectè iudicatur, non solum qui rapit, sed etiam qui concupiscit aliena, vel cupidè seruat sua.

B Filia^b sunt huius pessimæ matris, Proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, immisericordia, seu inhumanitas, & cordis durities.

C Damnat hoc vitium Apostolus, ^c ut idolorum seruitutem dixerit: ac prætereà ità scribit: ^d *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, & desideria multa & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Et alibi scriptum habemus: ^e *Auaro nihil est sceleratius. Item, Nihil est iniquius, quàm amare pecuniã. Hic enim & animã suam venalem habet.* Et **CHRISTVS** ipse testatur: ^f *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Et iterum: *Nolite solliciti esse in crastinum.* Quod Paulus etiam explicatiùs reddens, ità

ità mōnet: ^g *Sint mores sine auaritia, contenti præsentibus. Ipse enim dixit, Non te deseram neque derelinquam: ità vt confidēter dicamus, Dominus mihi adiutor.* ^h *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.*

^g Hebr. f3. a. Luc. 12. b.

Iosu. 1. Psal. 117. a. h. 1. Tim. 6. b.

SCRIPTURAE.

PRIORIS ad Timotheum sexto: **ECCLESIASTICI** decimo: **MATTHAEI** sexto: **AD** Hebræos decimotertio, vt in textu.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Erunt homines seipfos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei: habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: Et hos deuota.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, &c. neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.

ECCLESIASTICI vndecimo: Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi. Bona in mala conuertens insidiatur, & in electis imponet maculam. A scintilla enim vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis: homo verò peccator, sanguini insidiatur.

ZACHARIAE octauo: Vnusquisq; malum contra amicū suum nè cogitetis in cordibus vestris: & iuramentū mēdax

† H 2 nè

nè diligatis: omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus.

MATTHÆI sexto: Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Ideò dico vobis, nè solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca? & corpus plus quàm vestimentum? Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis plures estis illis? Quis autem vestrum cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, &cæ. Nolite ergò solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergò primum regnum Dei & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Nolite ergò solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibijpsi: sufficit diei malitia sua.

PROVERBIO RVM vigesimosecundo: Non facies violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus causam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius.

ET capite vigesimoprimo: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Ibidem: Qui congregat thesauros lingua mendacij, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

AD Colossenses tertio: Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, &cæt. concupiscentiam malam & avaritiam, quæ est simulacrorum seruitus, propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis.

AD Ephesios quinto: Hoc scitote intelligentes, quòd
omnis

omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & DEI. Propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentia.

ESAIAE quinto: Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci: nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum, &c.

MARCI decimo: Filioli, quàm difficile est, confidentes in pecunijs, in regnum DEI introire. Facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum DEI.

ABACVC secundo: Væ ei qui multiplicat non sua? Vsque quòd & aggrauat contra se densum lutum? Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ, &c.

IACOBI quinto: Agite nunc diuites, plorate, vlulantes in miserijs vestris quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginauit: et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.

ECCLESIASTICI trigesimoprimo: Qui aurum diligit, non iustificabitur. Beatus diues qui inuentus est sine macula: et qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabimus illum? fecit enim mirabilia in vita sua. Quis probatus est in illo, (et perfectus inuentus est, et erit illi gloria æterna? qui potuit transgredi, et non est transgressus: ideò stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum,

BARUCH tertio: Vbi sunt principes gentium qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

PSALMO quadragesimo octavo: Nè timueris cum diues factus fuerat homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit vsque in progenies patrum suorum: & vsque in æternum non videbit lumen. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis in sapientibus, & similis factus est illis. Ibidem: Et relinquent alienis diuitias suas, & sepulcra eorum domus illorum in æternum.

LVCAE duodecimo: Videte & caute ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Homini cuiusdam diuitis huberes fructus ager attulit: & cogitabat intrà se, dicens: Quid faciam, quia non habeo quod congregem fructus meos? Et dixit, Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: reqesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.

P A T R E S.

Lucæ 12.

Totam hanc homilia Basilij D. Ambrosij etiam trās tulit: estq; inter sermoens eius octogessimus primus.

ABASILIVS homilia in dictum illud Euangelij, Destruam horrea mea, & maiora ædificabo: quæ est sexta inter homilia Basilij variorum argumentorum: Exemplum accusati diuitis tibi ubiq; occurrit: qui quidem præsentia custodiēs, & de futurorum spe anxie sollicitus, & incertus num esset victurus crastinò, hodie peccando

do diem anteuertit crastinum. Nondum collegit fructus, & iam auaritiæ iudicium & condemnationem accepit. Quando terrena sapis, & Deum habes ventrem, totus quoque caro effectus, vitiosis affectibus obsequeris, audi te dignam appellationem, quam tibi nullus hominum, sed ipse Dominus indidit: Stulte, hac nocte animam tuam abs te reperent: quæ autem parasti, cuius erunt? Habes, si vis, apothecas ventres pauperum, thesauriza tibi thesauros in cælo. Quæ illic reconduntur, ea nequiquam depascuntur tineæ, nulla depopulatur caries aut erodit, nulli supulant prædones. Dixeris, Atqui tum in indigos dispartiar, quum horrea secunda compleuerò. Longa tibi vitæ tempora præfixisti: vide nè te illud tempus quod certo ac præstituto termino accelerare solet, fortè corripiat. Et profectò vitam sibi hoc modo confidentiùs polliceri, non bonitatis, sed malitiæ est indicium. Vitam nanque tibi polliceris, non vt posthac sis liberalior, aut tribuas: sed vt instantem mendicum à te propulses. Esuriens fame absumitur, nudus frigore rigescit. Qui repetitur debitum, vinculis obtorto collo adstringitur: & tu elemosynam in crastinum differis? Audi Salomonem: Nè dicas, regressus reuertere, & cràs dabo. Ignoras enim quid sequens pariet dies. Quantum te Deo beneficentissimo gratiam habere, quam hilarem esse te simul & inopes munificum atq; liberalem oportebat, quod non ipse pro foribus alienis cogere obstreperus esse & querulus, sed tuas alij occupant? Nunc autem tristis es & difficilis. Vnam tantum nòsti vocem: Non habeo, non dabo: nam & pauper ego quoque sum. Pauper es profectò, pauper & omnium egens bonorum. Pauper, inquam, charitate pauper, benignitate in indigos pauper, fide erga Deum pauper, pauper æterna spe. Dixeris: Cui facio iniuriam, si mea retineo, conseruoq;? Quæ illa, dic mihi, tua? Vnde accepta hæc ad traducendam præsentem hanc vitã inuexisti? Perindè enim facis, ac si quis in teatro locum spectandi mox vt anteuertit alijs, arripere cæteros abarceat ingressu, suo vnus vsui adiudicans, quod ad omnium communem vsum proponitur. Tales & diuites existunt. Communia nanq; quum priores obtinuerint, propria faciunt occupando. Nonne nudus ex utero matris excidisti? nudusq; rursus reuertèris ad humum? Hæc tibi præsentia bona vnde? Si à casu dixeris, impius es, eum non agnoscens qui te condidit, neque ei, qui dedit, rependens gratiam. Quod si ex Deo te illa habere fateris, dic mihi quam obrem hæc sortitus es? Non enim iniustus est Deus, qui ea quæ sunt ad victum, inæqualiter nobis diuiserit. Cur tu di-

Stulti nomine quinam appellantur.

Matth. 6.

Elemosyna nõ differenda in crastinum. Prou. 3.

auarorũ vox, Nõ habeo, nõ dabo.

ues

Cur hic dicitur, ille pauper.

Diuiti bona, sunt pauperum: intellige, quantum ad usum, non autem quantum ad proprietatem, ut ait S. Thó 22. q. 32 art. 5. Matth. 25.

Ibidem.

Matth. 19.

ues es, ille pauper? Profectò non ob aliam causam, nisi vt tu benignitatis ac fidelis administratiõis mercedem accipias, ille verò patientiæ maximis præmijs honoretur. Tu verò insatiabilis auaritiæ lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis priuans, neminem te lædere putas. Quis, quæso, est auarus? Ille, qui eo quod factus esse debet, non est contentus. Quis verò peculator? Ille qui ad se vnũ transfert, quæ singulorum sint. Tu ergò non auarus? Non tu peculator, cum ea quæ ad dispensandum distribuendumq; receperis, tibi propria facis? Esuriendum est panis, quem tu retines: nudi est, vestis quam in arca custodis: discalciati calceus, qui apud te marcescit: egentis argentum, quod tu terre infossum possides. Quarè tot iniurius es hominibus, quot poteras opem conferre. O quanto dignum precio tibi censetur die iudicij verbum illud, Venite benedicti patris mei, possidete regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Quanta rursus trepidatio ac sudor, quantæ ob oculos tenebræ se tibi circumfundent, condemnationem audienti? Ite maledicti in tenebras exteriores, paratas diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & nõ dedistis mihi manducare, &c. Non ibi rapax accusatur, sed qui substantiam non communicauerit, condemnatur.

2 IDEM in homilia in diuites auaros, quæ est septima inter homilias variorum argumentorum: Incertum est, inquis, quid futurum sit: necessitati, quæ nos quandoquæ vrgere possit, prouidendum est. At longè incertior de fossi thesauri vsus: nec tamen poena incerta, quæ tuorum morũ manet inhumanitatem. Vidi ego multos ieiunantes, orantes, præteritorum poenitentia suspirantes, omnem deniquè sine sumptu pietatem ostendentes, egentibus verò ne obolum quidem præbentes. Quid his cætera virtutum diligentia prodest? Non propterea regnum Dei consequentur: Idcirco inquit Dominus: Difficilius est diuitem intrare in regnum cælorum, quàm camelum per foramen acus. Quid miser iudici respondebis? Parietes vestis, homines non vestis? Equos phaleris ornas, fratrem tuum laceris amictum, pannis, aspernaris? frumentum retinendo perdis, esurientes non respicis? Aurum in terram condis, & oppressum non curas? Quanquàm ad tuas veniunt fores, miseram rogando vocem emittentes, tu tamen negas, affirmans rogantibus cunctis non posse sufficere. Et cum lingua deieres, manu periurus efficeris. Licet enim illa taceat, mendacium tamen tuum deprædicat, annulo quem in digito habes, conspicua & illustris. Annulus inquam

quam tuus, quantum æris alieni possit exoluere? Vna tantum tuarum vestium arcula, totum populum frigore rigentem amicare posset. Verum sustines inexoratus abs te pauperem reijcere, nec metuis iudicis minas, ac ea quæ se ille pollicitus est hominibus redditurum. Non te miseret? misericordiam non inuenies. Non aperuisti domum tuam? à regno Dei excluderis. Nõ dedisti panem? non vitam recipies æternam. Sed & pauperem te ipsum dicis. Et ego tecum sentio. Pauper profectò est, qui multis indiget. Pauperes, inquam, insatiabiles concupiscentia reddit. Decem talentis totidem addere contendis, deinde viginti coactis, etiam totidem. Nec solum crescendo non expletur, sed ardentior redditur appetitus. Ex quo anima curis continuò premitur, dum alios superare contendunt. Oportebat illos gaudere & gratos esse, quæ tam multis sint opulentiores: illi verò moerent ac lugent, quæ ab vno & altero opulentiore vincuntur. Vbi ditiores aliquem adæquarunt, mox & alterum à se superantur, adæquare studet: & vbi istum quoque trāsierunt, erga aliũ vltra adæquandũ rapiuntur. Tu te spontè insatiabile animo reddes, multis damnũ facis. Quandò miser iam partis vtéris? Quãdò fruèris, aut à curis habendi cessabis? Vah qui domui vicinam domum, & agrum agro coniungitis, vt aliquid proximo auferatis. Tu verò quid facis? Non innumera caufaris, vt quæ proximi sunt auferatis? Domus, inquis, proximi aedes meas obscurat, turbas excitat, aut erroneas suscipit, aut tale quid aliud quodcunque prætexis, quo vexes & agites, vellas ac laceres vicinum: nec prius cessas, quàm ille necessitate coactus, aliò migret. Quã ob causam Nabuthas Iezraelita occisus est? An non propter concupiscentiam Achab, vineam ipsius auferre volentis? Mare terminos habet, nox item leges antiquas non egreditur. Solus auarus nullum circumscribit tempus, non terminum nescit. Potentiæ incrementum, fit auaris sceleris occasio maioris. Qui enim mala sub ipsis patiuntur, ipsi quoque auxilia ferre inuiti in aliorum iniurias coguntur. O miser, parumper quæso à tuo scelere respira, & tuæ conscientie recessus aliquantulum perscrutare, tecumq; considera. Habes terræ partem aratro, partim arboribus vtilis tot iugera: prætereà vineas, montes, campos, saltus, flumina, loca amœna. Quid ergò post hæc? Nõne telluris tres tantum cubiti te expectant? Nõne paruus lapis ad tui miseri corporis custodiam factus erit? Quibus verbis te curabo? Regnum Dei non curas, gehennam non times. Infelix homo, pecuniæ naturam aliquantum inspicere. Quid attonitus aurum miraris? Lapis est

† I au-

Auari sunt pauperes, quæ semper egēt, & nunquam satiantur.

Esaïæ 5.

3. Reg 21.

aurum, lapis argentum, lapis margarita, lapides sunt chrysolitus, beryllus, achates, hyacinthus, amethystus, iaspis. Hæc summa, hi flores opum magnarum. Hos partim, cum sint clarissimi, in tenebris abscondis: partim in digitis micantibus, alijsq; in ornatibus circumfers. Quis pulchritudini formæq; fingendæ studens, vnam vitæ diem sibi prorogare poterit? aut cui mors ob diuitias parcat? à quo morbus ob pecuniam abstinet? Quousque igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, peccati esca? Ad subsidium vitæ, non malorum incitamentum, pecunia data est: animæ redemptio est, non exitij occasio. Sed, inquis, ob filios necessaria est. Plausibilis est ista auaritiæ excusatio: liberos prætextis, ac interea cordibus vestris satisfacitis. Dic, quæso, cum Deum orasti, & pro fecunditate cum precatus es, vt fieres liberorum pater, addidisti illud: Da liberos, vt causa sint ne præceptis tuis obediam? Da mihi liberos, ne venia in regnū celorū? Præterea quis tibi sponsor de ipsorū fuerit voluntate ac ingenio, vt recte datis relictisq; vtantur? Nam multis diuitiæ luxuriæ sunt causa. An non audistis Ecclesiasten dicentem? Vidi stultitiam multam & grauem, Diuitias in malum custodientibus ipsas conuerti. Et rursus: Relinquo ego homini post me, & quis nouit si sapiens erit aut stultus? Considera itaque, ne cum multis ærumnis opes cumulas, peccatorum materiam alijs tradas, dupliciq; plectaris postmodum poena, & tuorum criminum causa, & aliorum quibus causam dederis. Nonne cunctis liberis coniunctior est tibi anima tua? Hinc tu primas da partes diuitis hæreditatis, vitæ videlicet æternæ diuitem materiam, deinde filijs victum tribue. Qui verò liberis carent, quam parsimonix causam obijciunt? Nolo, inquit, vendere, nolo pauperibus dare, ob vitæ necessarios vsus. Non ergò Dominus tibi præceptor erit, nec euangelium formam vitæ dabit, sed tu tibi ipsi iura dices ac statues. Sed inquis, ego quidem bonis, dum vixero, frui volo: post mortem verò in testamento hæredes facultatum mearum ac dominos pauperes ascribam. Scilicet magna dignus eris liberalitatis laude, magnus tibi honor debebitur & gratia, si in sepulcro iacens, & in terram conuersus, magnificus ac sumptuosus apparebis. Dic cuius mercedem, temporis potissimum, exposces? vitæ ne, an mortis? Nam si tempore, quod ad promerendum datur, in voluptatibus ac delicijs absumpto, pauperes nequaquam respexisti: mortuus, cuiusnam actionis aut operis mercedem petiturus es? Sed quis exitus tui tempus nunciabit? Quis de mortis genere sponsor? Quot videremus

Cur opes diuitibus datae
Prouer. 13.

Excusatio auaritiæ stultitiam propter liberos suos.

Eccles. 5.

In eos q; liberis carent, & tamē opibus cōgregandis student.

demus repentind, ac vi casuue extingui, qui præ doloris ac spiritus angustia ne vocem quidem emittere potuerunt? Quot etiam febris à sensu alienos facit? Quid igitur tempus expectas, in quo sæpè rationis compos non eris? Enimuerò nox profunda, morbus grauis nullus circa adiutor: Immo potius qui hæreditati infidiatur, paratus aderit. Et sub finem: Omnibus tuis ornatus hinc discede, fac orrent te tuæ diuitiæ. Habe illas penes te. Crede optimè consulenti, teq; amanti Iesu Christo, qui ob nostram salutem egere voluit, vt ex eius paupertate nos diuites essemus: qui etiam sese pro nobis redimendis precium obtulit æternæ vitæ.

3 PROSPER libro secundo de vita contemplatiua, capite decimo quinto: Iubet, ecce, nobis imperiosa cupiditas, vt diuina paupendentis, possessionum terrestrium damnosa compendia cogitemus: vt in eis totam sollicitudinē curamq; ponamus, vt indē nos morbida vanitate iactemus, vt amplitudine patrimonij diffusioris elati, fieri pauperes spiritu negligamus. O facinus inauditum: Sui ui Christi iugo contempto, ferreum cupiditatis imperium voluntaria mentium inclinatione suscipimus, & Domini nostri leui onere, quod subiectos non onerat, sed subleuat posthabito, plumbeum pondus nostris ceruicibus aggeramus, quod citius potest deponi, quam ferri: quia & ipsa cupiditas, quæ nobis subijci vltro volentibus hoc pondus imponit, contemni potest facilius, quam expleri: & idē qui se illi volentes dederint oppugnanti, voluntatem resistendi vltius non habebunt tyrannicē dominantī. Et hoc fit iusto Dei iudicio, vt qui cupiditati resistere nolimus ingressuræ, iam resistere nequeamus ingressæ. O intolerandum dæmoniacæ cupiditatis imperium, vt ex hostibus suis quos potest vincere, victores faciat suos: promittit ingentia, & bonorum temporalium pollicitatione deceptos, impellit iam miseros, & miserandos in turpia. Tinet nos lucrorum poenaliter dulcium catenis addictos, & in sua ditione captiuos: nec trahit inuitos, sed quod est deterius, quocunque voluerit, volentes ducit. Vastat in nobis quicquid verecundiæ aut pudoris inuenerit: & quos suis triumphis addixit, adhuc tantum respiscendi suspectos omnibus viribus honestatis exarmat, ne quando contra eam, q; bellare nolimus, rebellemus. Rapit nos, ac passim poia acquisitionū genera cupidos acquirendi dispergit.

4 ET capite decimo sexto libri eiusdem: Quem possidendi delectat ambitio, Deum qui possidet omnia quæ creauit, expedita mente possideat, & in eo habebit quæcunque in eo sanctè habere desideramus.

Ferreū cupi-
ditatis impe-
rium.

Dada est ope-
ra, vt Deum
ipsum possi-
deamus.

derat. Sed quoniam nemo possidet Deum, nisi q̄ possidetur à Deo, fit ipse primitus Dei possessio, & efficietur eius DEVS possessor & portio. Et quid potest eo esse felicius, cui efficitur conditor census, & hæreditas eius dignatur esse ipsa diuinitas: si modò eam sanctis operibus colat, omnes fructus ex illo percipiat: in illo & de illo iugiter uiuat, & nihil terrenū cum illo possideat? Quia omnium conditor, cui nihil eorum quæ fecit, valet æquari, non dedignatur cum his quæ condidit, possideri. Denique quid vltra quærit, cui omnia suus conditor fit? aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit? Hunc possidebat, & ab illo possidebatur ille qui dicebat in spiritu: Portio mea Dominus, dixi custodire legē tuam. Et, Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei.

Psal. 118.
Psal. 115.

Omni peccato peior auaritia
Eccl. 10.

Omniū criminū materia est cupiditas.
1. Tim. 6.

1. Reg. 21.

Nunq̄ satiari nouit.

5 ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite quadragesimo primo: Omni peccato peior est auaritia & amor pecuniarum. Vndè & per Salomonem dicitur, Nihil est scelestius quàm amare pecuniam: hic enim animam suam venalem facit, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Cupiditas, omnium criminum materia est. Vndè & Apostolus ait: Radix omnium malorum cupiditas est: quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Si ergò succiditur radix criminum, non pullulant cæteræ soboles peccatorum. Multi causa cupiditatis terrenæ etiam ipsam fidem abnegauerunt. Cupiditas enim Christum vendidit. Nam & pleriq̄ tantū in rebus alienis est desiderium, vt etiam homicidium perpetrare non vereantur: sicut Achab qui appetitu cupiditatis suæ, sanguinis expleuit effusionem. Sæpè iniqui mala quæ concupiscunt, assequuntur, quatenus de affectu mali desiderij fortius puniantur. Electos autem suos DEVS non dimittit ire in desideriorum malorum perfectionem, sed in dolorem mentem conuertit eorum, pro eo quod in seculo nequiter appetunt, vt hæc experientia respiciant, & conuertantur ad Deum, à quo mente recesserunt. Deum ergò sibi propitium nouerit aduersari, qui quod temporaliter concupiscit, non permittitur adimplere. Secreto autem Dei iudicio fieri creditur, vt durius pereant hi, quorum cupiditatem effectus statim sequitur actionis. Nunquàm satiari nouit cupiditas. Semper enim auarus eget, quantoq̄ magis acquirit, tantò plus quærit: nec solùm desiderio augendi excruciat, sed etiam amittendi metu afficitur. Inopes nascimur in hac vita, inopes recessuri sumus de hac vita. Si bona mundi huius peritura credimus, cur peritura tanto amore cupimus? Plerique potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, vt

de

de confinijs suis pauperes excludant, nec habitare pmittat. Quibus rectè per Prophetam dicitur: Væ qui cōiungitis domū ad domū, & agrum ad agrum copulatis vsquē ad terminum loci. Nunquid soli vos habitabitis in medio terræ? Tales quippe hoīes infernum, id est, diabolium rapere ad perditionem, idem Propheta consequenter annunciat, dicens: Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque villo termino, & descendunt fortes eius & sublimes gloriosiq̄ eius ad eum. Nec mirum quòd moriētes inferni ignibus deputentur, qui viuentes flammam cupiditatis suæ minime extinxerunt. Qui desiderio cupiditatis exæstuant, flatu diabolicæ inspirationis vruntur.

Esaiæ 5.

Ibidem.

6 AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimo septimo: Auaritia, quæ Græcè *φιλαργυρία* dicitur, non in solo argento vel nummis, vndè magis nomen duxisse resonat, argento enim nummi, vel mixto argento frequentius apud veteres fiebant: sed in omnibus rebus quæ immoderatè cupiuntur, intelligēda est, vbicunquē omninò plus vult quisq̄ quàm sat est.

Auaritiæ nomen generatice est.

7 IDEM sermone centesimo nonagesimo sexto de tempore: Precipit nobis veritas quæ non fallitur. Audiamus, timeamus, caueamus. Dico, inquit, vobis, abstinete ab omni auaritia. Quid est, ab omni? Quare addidit, ab omni? Potest enim & sic dicere: Cauete ab auaritia. Quare hoc dixerit, velut occasio ipsa vndè natus est sermo, apparet in sancto Euangelio. Interpellauit enim eum quidam contra fratrem suum, qui totum patrimonium abstulerat, & fratri suo partem suam non reddebat. Non rapere quærebat aliena, sed sua à parentibus sibi derelicta quærebat. Causa iusta, causa breuis. Sed audiamus & iudicantem, & dicentem: Homo, ait, quis me constituit diuisorem inter vos? Qui noluit esse diuisor, quis me, inquit, constituit diuisorem inter vos? Petis beneficium, audi consilium. Ego dico vobis, Cauete ab omni cupiditate, Fortè, inquit, tu auarum & cupidum dices, si quæreret aliena. Ego autem dico: Cupidè & auarè non appetas nec tua: hoc est, ab omni. Non leniter habendum est, fratres mei, quandò Dominus noster, redemptor noster, Saluator noster, qui mortuus est pro nobis, qui sanguinem suū precium dedit, vt redimeret nos, aduocatus & iudex noster, non est leuè quādò dicit, Cauete. Nouit ille quantū mali sit, nos non nouimus. Illi credamus. Cauete, inquit, Quid? Vndè? Ab omni auaritia. Meum seruo, non alienum tollo. Cauete ab omni auaritia. Non solùm auarus est qui rapit aliena, sed ille auarus est, qui cupidè seruat

Lucæ 12.

Auarus est etiā q̄ cupidè seruat sua.

sua. Sed si sic culpatur qui cupidè conseruat sua, quomodò iudicaturus est te, cum non solum seruas tua, sed etiam quæris aliena?

§ AMBROSIVS toto libro de Nabuthe Iezraelita, differit contra diuites auaros: in cui⁹ capite primo inter cætera sic ait: Quousq; extēditis diuites infanas cupiditates? Nūquid soli habitabitis super terram? Cur eijcitis consortem naturæ, & vindicatis possessionem naturæ? In commune omnibus diuitibus atque pauperibus terra fundata est. Cur vobis ius proprium soli diuites arrogatis? Nescit natura diuites, quæ pauperes omnes generauit. Nudos fudit in lucem, egentes cibo, amictu, poculo: nudos recipit terra quos edidit, nescit fines possessionum sepulcro includere. Omnes similes creat, omnes simili gremio claudit sepulcri. Quis discernat species mortuorum? Redoperi terram, & si cognoscis diuitem, depræhendere. Eruderato paulopost tumultum, & si cognoscis egentem, argue: nisi fortè hoc solum, quod cum diuite plura pereunt. Sericæ vestes & auro intexta velamina, quibus diuitis corpus ambitur, damna uiuentium, non subsidia defunctorum sunt. Hæredes relinques qui litigent cum hæredibus. Si frugi hæredes sunt, custodiunt: si luxuriosi, exhauriunt. Itaque aut bonos hæredes perpetua condemnas sollicitudine, aut malos dimittis qui tua facta condemnent.

CAPITE secundo: O diues, nescis quàm pauper sis, quàm inops tibi ipsi videaris, qui te diuitem dicis? Quanto plus habueris, plus requiris: & quicquid acquiseris, tamen tibi adhuc indiges. Inflammaturo lucro auaritia, non restinguitur. Rex Achab sibi egere visus est, quia vineam habebat pauper vicinus. Quis igitur tibi pauper videtur? qui contentus est suo, an qui concupiscit alienum? Alter certè pauper censu videtur, alter pauper est affectu. Affectus diues, egere non nouit: census abundans, nequit auari peccus explere. Quæ vox alia stipem publicam postulantis, nisi, Da mihi? Hoc est, Da mihi, quia egeo. Da mihi, quia aliud viuendi subsidium habere non possim. Hæc quàm abiecta, quàm vilia? Non habent enim humilitatis affectum, sed cupiditatis incendium. CAPITE tertio: Auis auibus se associat: pecus pecori adiungitur, piscis piscibus, nec damnum ducunt, sed commercium viuendi *, cum plurimum comitatum capeffunt, & quoddam munimentum solatio frequentioris societatis affectant. Solus tu homo consortem excludis, includis feras, struis habitacula bestiarum, destruis hominum. Inducis mare intra prædia tua, nè desint beluæ: producis fines terræ, nè possis habere finitimum. CAPITE quarto: Diuites magis alienum panem quam

Inuehitur in auaros.

Quo plus habet, eo plus appetunt. 3 Reg 21.

Da mihi, mendicantiū est.

* cum plurimum comitatu

quod suum manducant, qui raptu viuunt, & rapinis sumptum exercēt suum. Diuites, eripitis quidem pauperibus vniuersa: poenam tamē pauperum vos potius, diuites, sustinetis. Pauperes quidē non habent quo vtantur, vos autē nec ipsi vtimini, nec alios vti sinitis. Noui ego diuitē in agrum proficiscentem panes breuiores vrbe delatos numerare solere, vt p numero panis æstimaretur, quot dies in agro futurus esset. Nolebat ob signatū aperire horreū, nè qd de cōdito minuere-tur. Panis vn⁹ singulis diebus deputabatur, q tenacē vix fatiare posset. Cōperi etiam viri fidē, si quādd ei ouum esset appositū, queri q pull⁹ esset occisus. Hoc idē scribo, vt cognoscatis vindicē esse Dei iustitiam, q lachrymas pauperum vestro vlciscatur ieiunio. CAPITE sexto: Quis artifex vnum diem vitæ hominis potuit adiungere? Quem diuitiæ eius ab inferis reuocârūt? Cuius ægritudine pecunia mitigauit. Non in abundantia diuitiarum, inq, vita eius. Et alibi: Nihil profunt thesauri iniusti, iustitia autē liberat à morte. Meritò clamat Propheta: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Quid enim mihi profunt, si me à morte liberare non possunt? Quid mihi profunt, si mecum post mortem esse non possunt? Hic acquiruntur, hic relinquuntur. Somnium igitur loquuntur, non patrimonium. Vndē benè ait idem Propheta de diuitibus: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Hoc est dicere: Nihil inuenerunt in operibus suis diuites, qui nihil pauperibus contulerunt. Quid est diues, nisi quidam inexplibilis gurgies diuitiarum. Sic Propheta admonet: Qui diligit argentum, nō satia-bitur argento. Et infra idem: Equidem hic pessimus languor. Sicut enim fuit, ita & abiit, & abundantia eius laborat in ventum. Equidem omnes dies eius in tenebris & luctu, & iracundia multa, & languore & ira. Tolerabilior conditio seruulorum. Semper in laqueis, semper in vinculis est: nunquàm liber à compedibus, quia semper in criminibus. Naturæ ipsius nescit munia, nec somni ipsius nouit vices, aut cibi fungitur suauitate, cuius nullum est immune seruitium. Excitat eum cupiditas, exagitat cura peruigil aliena rapiendi, torquet inuidia, mora vexat, sterilitas prouentuum infœcūda perturbat, sollicitat abundantia. CAPITE septimo: Nescit auarus bona, nisi ea q quæstiuosa sunt, nominare. Sed acquiesco ei, vt bona dicantur quæ sunt pecuniaria. Cur ergò de bonis facitis mala, cū de malis bona facere debeatis? Scriptū est enim: Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis. Ei ergò qui vti sciat, multa bona sunt:

Alienū panē auari diuites manducant.

Luc. 14.
Prouerb. 10.
Psal. 61.

Psal. 75.

Ecces. 5. iuxta
LXX.

Luc. 16.

Pfal. 111.

Debitorem
Deum cōsti-
tuimus.
Iob 29.

ei qui uti nesciat, rectè mala. Disperfit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum. Quid hoc melius bono, si pauperibus largiaris, in quo tibi debitorem Deum quadam pietatis scœnatione constituas? Bona sunt, si aperias horrea iustitię tuę, ut sis panis pauperum, vita egentium, oculus cæcorum, orbatorum infantium pater. Tu verò, quod multis nasci voluit, tibi soli referuas, immò tibi ipsi adimis. Magis enim seruares tibi, si disperteres alijs. Bonorum enim fructus munerum, in eos ipsos qui contulerunt, conuertuntur: & gratia liberalitatis in authorem boni operis redit. **CAPITE** octauo: Adhuc tibi tempora viuendi longa meditaris? Stulte, hac nocte reperunt animã tuam à te. Benè ait, nocte. Noctè enim anima auari reposcitur, quæ à tenebris incipit, & in tenebris perseverat. Auaro semper nox est.

B GREGORIVS libro trigesimo primo Moralium, capite trigesimo primo: De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, & contra misericordiam obdurations cordis oriuntur.

V

Quid est Luxuria, qualemq; sobolem gignit?

^a Videatur Prosp. de vita cōtemp. li. 3. c. 6. Iſido. de summo bono, l. 2. ca. 39.
^b Greg. vt suprã.
Oſeã 4. c. 2. Re. 11. c. Dan. 13. g. Prou. 13. a. Sapi. 4. c. Pſal. 51. a. 2. Tim. 3. a. Pſal. 20. b. Iaco. 4. b. Eph. 4. c.

A Luxuria^a est appetitus inordinatus impuræ ac libidinose voluptatis. ^b Gignit autem ex se mentis cæcitatem, inconsiderationem, inconstantiam, præcipationem, amorem sui, odium DEI, desiderium huius vitæ nimium, mortis futuriq; iudicij horrorem, ac felicitatis æternæ desperationem.

^c 3. Re. 11. æcc. 19. a. Hierò. in c. 4. Oſeã. Amb. l. 1. de Cain. & Abel, ca. 5. & lib. de Noë & arca c. 9.
^d 1. Cor. 6. d. & ibid. Chryf. Au. de dec. chordis. c. 10. & ser. 16. de verbis Domini.

B Aduersus hoc peccatum, quod^c sapientes amentes, & homines penè pecudes facit, ita Paulus: ^d *Fugite fornicationem. Omne enim peccatũ, quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem forni-*

fornicatur, in corpus suum peccat. Quamobrem & alibi in hunc modum scribit: ^e Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos: aut turpitude, aut stultiloquium, aut seueritas, quæ ad rem non pertinent, sed magis gratiarum actio. Ac mirum est sanè, ingenti^f pudore non affici Christianos, qui coram Deo & angelis eius scœda se libidine polluunt, cum corpora membraque sua Spiritui sancto & CHRISTO Domino veluti^g templa pura in baptisate consecrarent. Hinc iterum Paulus: ^h An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Tum rursus: ^a Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergò membra Christi, faciam membra meretricis? Ac demùm ita concludit: ^b Empti estis precio magno: glorificate & portate Deũ in corpore vestro: ^c Fornicatores enim & adulteros indicabit Deus.

^e Eph. 5. a. & ibid. Hie-ron. Vide sextũ præceptũ Decalogi.

^f Ambr. in ca. 4. Luc. Greg. 16. Moral. cap. 31.

^g 1. Cor. 3. d. 2. Cor. 6. d.

^h 1. Cor. 6. d.

^a Ibidem.

^b Ibidem.

^c Hebr. 13. a. 1. Cor. 6. b. Eph. 5. a. Galat. 5. d. Apoc. 21. e.

SCRIPTURAE.

O S E AE quarto: Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferrunt cor.

S E C V N D I Regum vndecimo: Factum est ergò manè, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab, misitq; per manum Vriæ, scribens in epistola: Ponite Vriam ex aduersò belli, vbi fortissimum est pralium: & derelinquite eum, ut percussus intreat.

†K DA-

DANIELIS decimotertio: Species deceptite, & concupiscentia subuertit cor tuum.

PROVERBIORVM decimotertio: Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.

SAPIENTIAE quarto: Inconstantia concupiscentiae transfuertit sensum.

PSALMO quinquagesimo primo: Dilexisti omnia verba praecipitationis lingua dolosa.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Hoc autem scito, quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: & erunt homines seipso amantes, cupidi &c. incontinentes &c. & voluptatum amatores magis, quam Dei.

PSALMO vigesimo: Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt. Ponas eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum a filiis hominum. Quoniam declinauerunt in te mala &c.

IACOBI quarto: Nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur.

AD Ephesios quarto: Desperantes tradiderunt semetipsos impudicitiae, in operationem immunditiae omnis.

TERTII Regum vndecimo: Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis &c. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei vxores quasi reginae septingentae, & concubinae trecentae: & auerterunt mulieres cor eius. Cumque iam senex esset, deprauatum est cor eius, vt sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid Patris eius. Sed colebat Salomon Astartem

then deam Sidoniorum, & Chamos deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum. Tunc aedificauit Salomon phanum Chamos idolo Moab, in monte qui est contra Hierusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon &c.

ECCLESIASTICI decimonono: Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos: & qui se iungit fornicarijs, erit nequam: putredo & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Ad Ephesios quinto: Hebraeorum decimotertio, vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruentes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt.

AD Ephesios quinto: Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hereditatem in regno Christi & Dei.

AD Galatas quinto: Manifesta sunt opera carnis, quae sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. quae praedico vobis, sicut praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

APOCALYPSIS vigesimo primo: Timidis autem & incredulis, et execratis, & homicidis, & fornicatoribus, et veneficis, et idololatri, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

P A T R E S.

1 A PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite sexto: Plerosque gula & abundantia vini turpiter in luxuriam sol-
uunt:

†K 2

uunt:

nunt: alios in iniuriam pudicitiae fordidae cogitationes incendunt; nonnullos de proposito castitatis occasiones oblatae deiciunt: quosdam sub impudicitiae iugum exempla perditae viuentium mittunt. Sunt alij quorum vita lingua turpis inflamat, aut turpe conscientiam manifestat: qui prius inuerecundos sermones aut proferunt libenter, aut audiunt: ac deinde paulatim morbo crescente, ab honestate deficiunt, attritoque pudore viles effecti, dum indecenter elegantes videri volunt, passim iam turpibus verbis impudenter infaniunt. Hoc enim loquuntur quique, quod diligunt: & delectabiliter audiunt, quod assiduis cogitationibus volunt. Et in fine: Hec & his similia de mulieribus colloquentes suggerunt concupiscentiae suae materiam. Haec tamen ideo concupiscunt, quia aut loquuntur libenter, aut audiunt. Qui nisi concupiscentiae morbo corrupti essent, nunquam vel loquerentur talia, vel audirent: quia non eos ista corrumpunt, sed corruptos ostendunt. Ac ne me ista veraciter arguentem quisquam iudicet arguendum, nouerit propter hoc forte ab antiquis fuisse decretum, ne qui adolescentium legerent Geneseos librum, ac parte pariter Ezechielis prophetae, vel Canticum canticorum, & caetera talia, in quibus & generationes, & actus, & nomina quarundam scripta sunt mulierum. Quas licet secundum historiam fuisse credamus, earum tamen nominibus virtutes figuratas accipimus: quoniam sicut illae non solum viris suis per sanctos mores, sed etiam extraneis sine dispendio sui pudoris ob nimiam pulchritudinem placuerunt, ita sanctae virtutes & suos mirabiles omnibus reddunt, & extraneos quadam admiratione sui perstringunt. Hinc est quod & ipsi qui vitiose viuunt, virtutes vitij anteponunt: quia aliud est quod faciunt morbo, aliud quod coguntur probare iudicio. Sed ne forte haec spiritualia secundum carnem adhuc carnales acciperent, nec virtutes cogitarent, quas mulieres illae significant, sed ipsas cogitando carnaliter deperirent, consulto iuniores legere sunt illa prohibiti, quae sicut spiritualiter accepta viuificant, ita carnaliter intelligentibus ipsa carnalis intelligentia occasiones carnalis concupiscentiae subministrat. Earum quisque nomina frequenter habet in ore, quarum desideria vulnerato gestat in corde: aut turpitudinem quam exercere veretur datur in facto, tenet in animo, reus non humano iudicio, sed diuino.

2 ISIDORVS de summo bono libro secundo, capite trigesimo nono: Vnusquisque suae deputet culpae quod cecidit quoties libidine

Iunioribus cur quorundam sacrae Scripturae librorum lectio non permessa fuerit. Vide hac de re Hieron. l. 1. Comentar. in Ezechielem.

bidine vincitur: quia nisi praecessisset latens superbia, non sequeretur libidinis manifesta ruina. Luxuriosis atque superbis daemones plus fautores existunt, dum quae in caeteris vitij spiritibus maligni deseruiant, his tamen maiori familiaritate iunguntur, ijsque amplius iuxta eorum desiderium famulantur. Principaliter his duobus vitij diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis, & luxuria carnis. Qui delectationem refranat libidinosae suggestionis, non transit ad consensum libidinis. Citò enim resistit operi, qui titillanti consensum non accommodat delectationi. Antequam perficiatur adulterium in opere, iam extat adulterium in cogitatione. Ex corde enim primum fornicationes sunt auferendae, & non prorumpunt postea in opere. Hinc est quod per Prophetam dicitur: Accingite lumbos vestros super vbera vestra, hoc est, in corde libidines refecate, quae ad lumbos pertinent. Nam cor sub vberibus est, non in lumbis. Libidinis immoderata licentia nescit habere modum. Nam dum se vitiosus animus in explenda fornicatione, carne luxuriante laxauerit, nihilominus ad alia nefanda scelera suadentibus daemonibus transit: Denique cum immoderate metas pudoris excesserit, crimen criminibus adijcit, paulatimque ad deteriora procedit. Non ita suavis est amantium, immo amentium incerta carnis libido, sicut experita: nec ita delectat fornicatio, dum primum committitur: nam repetita, maiorem delectationem ingerit. Iam vero si in usum venerit, tanto perditis dulcior fit, ut separare difficile sit. Unde & saepe ex consuetudine delinquendi, quasi captiui ad peccandum cum quadam violentia trahimur: sensusque nostros contra rectam voluntatem in nobis rebellare sentimus. Inter caetera septem vitia, fornicatio maximi est sceleris: quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membrum Christi, facit membrum meretricis. Maxime per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per caetera vitia. Daemones scientes pulchritudinem esse animae castitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, e quibus illi lapsi sunt, coaerari: liuore percussi inuidiae, iniiciunt per sensus corporis opus desideriumque libidinis, quatenus a caelestibus deorsum delectam animam pertrahant, secumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Quando impulsu daemonum nrens ad delectationem fornicationis impellitur, diuini iudicij metus, & aeterni tormenta incendij ante oculos proponantur, quia nimirum omnis poena, grauioris supplicij formidine superatur. Sicut

Daemones sunt maxime famulantes luxuriosis & superbis.

Esaiæ 32.

Vfu crescit libido.

Maximi sceleris est fornicatio. 1. Cor. 6.

Remediū contra tērationes luxuriæ.

enim clauus clauum expellit, ita sæpè recordatio ardoris gehennæ, ardorem excludit luxuriæ.

Filiæ Luxuriæ. 3 GREGORIVS libro trigesimo primo Moralium, capite trigesimo primo: De luxuria cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis seculi, horror autem vel desperatio futuri, generantur.

Luxuria facit ex hominibus bestias. 1 B HIERONYMVS in caput quartum Oseæ: Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor: Sicut enim vinum & ebrietas eum qui biberit, mentis suæ impotem facit: ita & fornicatio ac voluptas peruertit sensum, animumque debilitat: & de rationabili homine, brutum efficit animal: vt ganeas & lupanaria & libidinum lustra sectetur.

Libidinis fomes ebrietas. 2 AMBROSIVS libro primo de Cain & Abel, capite quinto: Vini ebrietas fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera, animus ignescit, anima exurit. Sæuus criminum stimulus, libido est, quæ nunquam manere quietum patitur affectum. Nocte feruet, die anhelat, de somno excitat, à negotio abducit, à ratione reuocat, aufert consilium, amentes inquietat, lapsos inclinat, castis insidiatur, potièdo inflammat, vsuque accenditur. Nullus peccandi modus, & inexplebilis scelerum sitis, nisi morte amantis extinguere non potest. Et idèd ait Apostolus: Fugite fornicationem, vt veloci fuga tanquam furiosæ dominæ declinare sæuitiam, & tetro seruitio exire possimus.

1. Cor. 9. Gene. 39. 3 IDEM de Noë & arca, capite nono: Nihil est quod tam miserè seruituti subijciat hominem, quam libido, atque eiusmodi cupiditates quæ iugo quodam criminum graui deprimunt miseram conscientiam, vt se nequeat attollere, vt potè quæ libertatem innocentiam amiserit.

1. Cor. 6. 4 CHRYSOSTOMVS in priorem epistolam ad Corinthios, homilia decima octaua: Membra Christi estis, inquit Apostolus, templum estis spiritus. Quare nolite facere membra meretricis. Non enim corpori vestro contumeliam facitis, quia non vestrum corpus est, sed Christi. Hæc autem dixit, simul & humanitatem ostendens, quod eius corpus nostrum est, & à malorum licetia nos auertens. Nam si alienum corpus est, non habetis potestatem, vt alienum corpus iniuria afficiatis, inquit, & maximè cum sit Domini, neque spiritus sancti templum maculandum est. Nam si quis priuatam domum ingressus, & illam ignominia afficiens, vltimum dabit supplicium: qui Regis templum, speluncam latronum

fe.

fecerit, intelligas velim, quot mala perpetietur? His igitur consideratis, eum qui in nobis habitat reuerere, quippe qui cõsolator est, & tibi coniunctum & inhaerentem timeas.

5 AVGVSTINVS in libro de decem chordis, capite decimo: Noli dicere tibi, quandò fortè aliquid luxurianter vis agere, vxorem non habeo, facere possum quod volo: non enim post vxorem meam pecco. Iam nõsti precium tuum, iam nõsti quò accedis, quid manduces, quid bibas, immò quem manduces, quem bibas. Abstine à fornicationibus. Nè fortè mihi dicas, ad fornicem vado, ad meretricem pergo, ad prostitutam eo, nec illud præceptum violo quod dictum est, Non moechaberis: quia vxorem nondum habeo, nec post illam aliquid facio: nec illud præceptum violo, vbi dictum, Non concupisces vxorem proximi tui. Qui ad publicam vado, in quod præceptum incurro? Charior factus est tibi homo quam Deus? Ergò quomodò facio, inquis, ipsi Deo? Corruptis te ipsum. Et vendè iniuriam facio Deo, quia corrumpe me ipsum? Vendè tibi facit iniuriam, qui voluerit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua est, in domo tua inaniter posita ad vanum honorem tuum, hæc sentiens, nec loquens, nec videns? Si quis illam lapidet, nõne in te esse contumeliam factam attendis? Cùm verò imaginem DEI, quod es tu, corumpis in te per fornicationes & per diffluentias libidinis, attendis quia ad nullius vxorem accessisti, attendis quia post vxorem tuam nihil fecisti, quia vxorem non habes, & non attendis per libidines illicitas fornicationis, cuius imaginem violasti. Hoc iussit, hoc præcepit Dominus, nè per illicitas voluptates corruat templum eius, quod esse cœpisti. Nunquid hoc ego dico? Apostolum audite, Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum DEI corruerit, corrumperet illum Deus. Videtis quomodò minatur. Non vis corrumpi domum tuam: quare corumpis domum Dei?

6 IDEM sermone decimosexto de verbis Domini: Iam vide quid facias de templo Dei. Si eligeres in Ecclesia facere adulterium in trà istos parietes, quid te effet sceleratius? Modò autem tu ipse es templum Dei, templum intras, templum exis, templum in domo tua manes, templum surgis. Vide quid agas, vide nè offendas templi habitorem, nè deferat te, & in ruinam vertaris. Nescitis, inquit, quia corpora vestra (& hoc de fornicatione loquebatur Apostolus, nè cõtemnerent corporalia peccata) templum in vobis est spiritus sancti, quem habetis à Deo, & non estis vestri?

Fornicatio simplex est peccatum.

Exod. 20.

1. Cor. 3. & 6.

1. Cor. 6.

Mollitiei
peccati app-
bant Ethnici
Philosophi.

Ephes. 5.
Immunditia &
auaritia.

Stultiloquiū.

Febre libido
flagrantior.

Pudor succe-
dit.

Apocal. 6.
Elaia 24.

Quā tenax sit
carnalis vo-
luptas.

Iob 25.

7 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ ad Ephesios, super ea verba: Fornicatio autem & omnis immunditia & cæc. Nisi Philosophorum quidam Cynicus extitisset, qui doceret omnem titillationem carnis & fluxum seminis ex qualicunq; atritu tāctūq; venientem, in tempore non vitandum: & nonnulli sapientes seculi in hanc turpem & erubescendam hæresim consensissent: nūquā sanctus Apostolus scribens ad Ephesios, ad fornicationem etiam omnem immunditiam copulasset, & ad immunditiam iunxisset auaritiam, non hanc qua pecuniam cupimus congregare, sed illam de qua suprā diximus: Nē supergrediatur, & auarus fraudet in negotio fratrem suum: Quod scilicet insatiabilis & inexpletus per omnia turpitudinum genera lasciuatq; discurrat. Sicut decet, inquit, sanctos. Ex quo sanctus non potest appellari, quicunq; extra fornicationem in aliqua immunditia & auaritia voluptatum, quæ se delectauerint, inuenitur. Porro stultiloquium esse existimo eorum, qui aliqua narrant turpia, vtriusq; moueāt, & facultate simulata magis illudant eis, quibus placere desiderant.

8 AMBROSIVS in caput quartum Lucæ: Febre libido flagrantior est, grauiusq; præcipitat & inflammat, sed vbi quis resipuerit à furore, tunc conscientia interioris visus aperitur, factiq; succedit pœnitentia, & pudenda sui vnusquisque facinoris erubescit. Tunc Deus rimetur, & peccator cupit se celare, sed non potest. Tunc caro arguitur, diabolus accusatur: Hæc quasi lerna vitiorum, ille quasi author erroris. Patescit deformitas: nudum est enim DEO omne secretum, nec illius sicut folijs, hoc est, tegmine corporali & iactantia seculari flagitiorum secreta velantur. Et vnusquisque diuinum peccati conscia formidat mente iudicium, dicens: Qui super me montes cadant, in quibus me abscondam fissuris petrarum, cum venerit confringere terram? Tunc tribulas & spinas animo caro, hoc est, curarum morsus sollicitudinumq; generat, æstusq; quos sibi per concupiscentiam carnis animus ipse circumdedit. Etenim quasi clavis quibusdam suffigitur anima corporeis voluptatibus, & cum semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, difficile in altū potest, vnde descendit, sine Dei fauore reuolare. Actuum enim suorum vineta laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur.

9 GREGORIVS libro decimosexto Moralium, capite trigessimoprimo: Potest quoque apertius vermīs nomine caro designari: vnde & superius dicitur, Homo putredo, & filius hominis vermīs.

vermīs. Luxuriosi igitur cuiuslibet, atque carnis voluptatibus delectati quanta sit cæcitas, demonstratur, cum ducitur: Dulcedo illius vermīs. Quid nanque caro, nisi putredo ac vermīs est? Et quisquis carnalibus desiderijs anhelat, quid aliud quā vermēm amat? Quæ enim sit carnis substantia, testantur sepulcra. Quis parentum, quis amicorū fidelium, quamlibet dilecti sui tangere carnem scaturientem vermibus potest? Caro itaque cum concupiscitur, pensetur quis sit exanimis: & intelligitur, quid amatur. Nil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quā vnusquisque hoc quod viuum diligit, quale sit mortuum, penset. Considerata enim corruptione carnali, citius cognoscitur, quia cum illicitè caro concupiscitur, tabes desideratur. Benè ergo de luxuriosi mente dicitur, Dulcedo illius vermīs: quia is qui in desiderio carnalis corruptionis æstuat, ad foetorem putredinis anhelat.

VI

Quid est Inuidia, & quas procreat filias?

A Inuidia^a est tristitia de bono alterius, & odium alienæ felicitatis: respectu superiorum, quia eis non æquatur: & respectu inferiorum, nē sibi æquentur: & respectu parium, quia sibi æquantur, vt Augustinus^b inquit. Filias^c verò procreat, odium, susurrationem, detractiōnem, in aduersis aliorū rebus exultationem, in prosperis afflictionem.

B Certè Cain^d Abel germano fratri, & Saul^e Dauidi destinato regi generoque suo legitur inuidisse. Hoc^f execrandum crimen præterquam quod ab omni est charitate & humani-

Cæcitas luxuriosorum.
Iob 24.

^a De hoc peccato scribit Cyp ser. de zelo & liuore. Basil. hom. 11 de Inuidia & 21. in aliquo scripturæ locos. Chryl. ad pop. hō. 44. & sequentib. Prosper l. 3 de vita contemp. ca. 5. & 9. Irido. de summo bono lib. 3. cap. 25. ^b Au. l. 11. de generosi ad lit. ca. 14. Prosper sentent. 292. ^c Greg. lib. 31. Moral. cap. 31. 1. Ioan. 3. c. Rom. 1. d. Prou. 17. a 24. b 28. d. Eccl. 4. a d. Gen. 4. a. Iud. 1. c. e. 1. Reg. 18. b. ^f Nyssen in vita Moyfi. Hier. in c. 5. ad Gal. Gre. 3. p. cu.

†L tate

re past. admon. 11.
 Aug. ser. 83. de tēp.
 Bernar. serm. 24. &
 49. in Cāt. & in ser.
 de tripl. custodia.
 g Sap. 2. d Chryso.
 hom. 41. in Matth.
 Greg. 5. Moral. c. 33.
 & 34. & lib. 29. Mo-
 ral. cap. 3 Aug. de
 sancta virg. cap. 31.
 h Galat. 5. d

tate remotum, homines etiam Dæmonibus
 perfimiles reddit: & *Inuidia enim Diaboli mors in-
 troiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum,
 qui sunt ex parte illius.* Rectè igitur Apostolus
 monet, ^h *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inui-
 cēm prouocantes, inuicem inuidentes.*

S C R I P T V R A E.

PRIMAE Ioannis tertio: Hæc est annunciatio, quam au-
 distis ab initio, vt diligatis alterutrum. Non sicut Cain qui
 ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid
 occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris
 autem eius, iusta. Omnis qui odit fratrem, homicida est.

AD Romanos primo: Tradidit illos DEVS in reprobum
 sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni
 iniquitate, & cæt. plenos inuidia, homicidio, contentione,
 dolo, malignitate, susurrone, detractores, DEO odibiles,
 superbos, & cæt. Qui cum iustitiam DEI cognouissent,
 non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt mor-
 te: non solum quia faciunt, sed etiam qui consentiunt fa-
 cientibus.

PROVERBIORVM decimosextimo: Qui in ruina lætatur
 alterius, non erit impunitus.

ET capite vigesimoquarto: Cum ceciderit inimicus tu-
 us, nè gaudeas, & in ruina eius nè exaltet cor tuum: nè for-
 tē videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram su-
 am. Et paulopost: Cum detractoribus nè cōmiscaris, quo-
 niam repentē confurget perditio eorum, & ruinam vtriusq;
 quis nouit?

ECCLESIASTIS quarto: Contemplatus sum omnes la-
 bores

bores hominum, & industrias animaduerti patere inuidiæ
 proximi, & in hoc ergò vanitas, & cura superflua est.

GENESIS quarto: Factum est autem post multos di-
 es, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino.
 Abel quoquē obtulit de primogenitis gregis sui, & de adi-
 pibus eorū: & respexit Dominus ad Abel & admunera ei-
 us, ad Cain autem & ad munera illius non respexit. Iratusq;
 est Cain vehementer, & concidit vultus eius & c.

IYDAS Apostolus in epistola sua catholica: Vt illis, qui in
 via Cain abierunt.

PRIMI Regum decimo octauo: Præcinebant mulieres,
 ludentes atque dicentes: Percussit Saul mille, & Dauid de-
 cem millia. Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in ocu-
 lis eius sermo iste: dixitque, Dederunt Dauid decem mil-
 lia, & mihi mille dederunt: quid ei superest nisi solum re-
 gnum? Non rectis ergò oculis Saul adspiciebat Dauid à die
 illa & deinceps. & cæt. Tenebatque Saul lanceam, & misit
 eam, putans quòd possit Dauid configere cum pariete. & de-
 clinauit Dauid à facie eius secundò, etc. Factusq; est Saul ini-
 micus Dauid cunctis diebus.

SAPIENTIAE secundo, & ad Galatas quinto, vt in
 textu,

P A T R E S.

1 A CYPRIANVS in sermone de zelo & liuore: Nihil ma-
 gis Christiano cauendum, nihil cautiùs prouidendum, quàm nè
 quis inuidia & liuore capiatur, nè quis dum zelo in fratris odia
 conuertitur, gladio suo nescius ipse perimatur. Quale malum est,
 fratres dilectissimi, quo angelus cecidit, quo circumueniri & sub-
 uerti alta illa & præclara sublimitas potuit, quo deceptus est is qui
 deceptus? Exindè inuidia grassatur in terris, dum liuore periturus
 magistro perditionis obsequitur, dum diabolus qui zelat, imita-
 tur, sicut scriptum est: Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem ter-
 rarum: Imitantur ergò illum, qui sunt ex parte illius. Latè patet ze-
 li

Nihil magis
 Christiano
 cauendum q̄
 inuidia.

Sapient 2.
 Mali fructus
 inuidiæ.

li multiplex & fœcunda pernicies. Radix est malorum omnium; fons cladium, seminarium delictorum. Indè odium surgit, animofitas indè procedit. Auaritiam zelus inflamat, dum quis suo non potest esse contentus, videns alterum ditiozem. Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiozem. Zelo excæcante sensus nostros, atque in ditionem suam mentis arcana redigente, Dei timor spernitur, magisterium Christi negligitur, iudicij dies non prouidetur. Inflat superbia, exacerbat sæuitia, perfidia præuaricatur, impatientia concutit, furit discordia, ira feruefcit, nec se iam potest cohibere vel regere, qui factus est potestatis alienæ. Dumq; ab inuidis nunquam liuor exponitur, diebus ac noctibus pectus obsessum sine intermissione laniatur. Mala cætera habent terminum, & quodcunque delinquitur, delicti cõsummatione finitur. In latrone conquiescit scelus homicidio admissõ, & prædoni rapacitatem statuit præda possessa: zelus terminum non habet, permanens iugiter malum & sine fine peccatum. Quicumque es inuidus & malignus, videris quàm sis eis quos odisti, insidiosus, perniciosus, infestus: nullius magis quàm tuæ salutis inimicus es. Quisquis ille est quem zelo persequeris, subterfugere & vitare te poterit: tu te non potes fugere: vbicunq; fuerit aduersarius tuus, tecum est, hostis semper in pectore tuo est, pernicies intus inclusa est, ineluctabili catenarum nexu ligatus & vincus es, zelo dominante captiuus es, nec solatia tibi vlla subueniunt. Perseuerans malum est, hominem persequi ad Dei gratiam pertinentem: calamitas sine remedio est, odisse felicem. Et idcirco, fratres dilectissimi, huic periculo consulens Dominus, nè quis zelo fratris in laqueum mortis incurreret, cum eum discipuli interrogarent, quis inter illos maior esset: Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus: An putauit omnem æmulationem responso suo, omnem causam & materiam mordacis inuidiæ eruit & abscidit. Discipulo Christi zelare non licet, non licet inuidere. Exaltationis apud nos non potest esse contentio, de humilitate ad summa crescimus, didicimus vnde placeamus. Denique & Apostolus Paulus instruens & monens, vt qui illuminati Christi lumine tenebras nocturnæ conuersationis euasimus, in factis atque operibus luminis ambulemus, scribit & dicit: Nox transiuit, dies autem appropinquauit: abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, tanquam in die decenter ambulemus: non in commestationibus & cæt. non in certaminibus & zelo. Si recesserunt de pectore tuo

Lucæ 9.

Discipulo Christi zelare non licet.

Rom. 13.

tuo tenebræ, si nox indè discussa est, si caligo deterfa est, si illuminauit sensus tuos splendor diei, si homo lucis esse cœpisti: quæ sunt Christi gere, quia lux & dies Christus est. Quid in zeli tenebras ruis? quid ad diabolum cui renunciaueras, redis? quid Cain similis existis?

z BASILIVS in homilia de Inuidia, quæ est vndecima inter homilias variorum argumentorum: Nihil mortalium animis inuidiæ perturbatione perniciosius contingit: quæ ante omnia ipsi nocet authori, alijs verò quàm minimum. Quemadmodum enim venenum ferrum, sic inuidia hos qui eam possident, consumit atq; vastat. Magis autem sicuti viperas dicunt abrupto matris ventre nasci: sic & inuidia concipientem se animam corrodere simul ac tabefacere solet. Est enim inuidia dolor de proximi prosperitate ac rerum successu conceptus. Quapropter animo inuido nunquam tristitia, nunquam mœstitia deest. Abundat proximi ager, domus bonis omnibus repletur, ex voto denique eueniunt omnia in rosa & viola viuenti. Cuncta hæc tristitiæ dolorisq; occasionem inuido præbent: Ex quo nihil ab homine nudo, qui omnium iaculis petitur, differre videtur. Quid hoc morbo perniciosius? Interitus vitæ, pestis naturæ, aduersa omnibus bonis ex Deo venientibus, demùm ipsi Deo contraria. Quid enim principem malorum Dæmonem ad bellum aduersum hominem internecinum impulit? Nonne inuidia, per quam & Deo aduersari palàm depræhensus est? Dolés enim ob præclara dona homini concessa, quandò Deo nocere non valet, ipsum insidijs petijt hominem. Vidit Cain ex Deo honorem fratrum, & exarsit in inuidiam, atque eum qui honoratus erat à Deo, occidit, vt iritaret deũ qui illum honorauerat. Quamobrem, fratres dilectissimi, inuidiam fugiamus, pugna in Deũ magistram, homicidij matrem, naturæ confusionem, amicitia ac familiaritatis expertem, calamitatem absurdissimam. Quid miser homo angeris, nihil mali passus? quid cum eo contendis, aut quid eum petis in bonis quibusdam existentem, qui de tuo nihil detrahit aut minuit? Et nonnullis interiectis: Sapiens profecto fuerit quicumque cum inuido minimè concreditur aut conuersatur, nec etiam in eadem esse cum eo mensa studet: Quoniam ex Salomonis sententia, Zelus hominis ex socio ipsius. Nõ enim Aegyptio vir Scythia inuidebit, sed suæ genti quilibet: & in eadem gente non ignotis, sed familiaribus & vicinis, & eiusdem artis hominibus, aut alia de causa coniunctis, & his denique, coæuis, cognatis, & fratribus. Et omni-

Inuidia ipsi authori ante omnia nocet.

Inuidia quid sit.

Gene. 3.

Gene. 4.

Inuidi familiaritas fugienda.

Inuidia no-
cet inuidēti.

nd vt ærugo frumentis est vastatio, sic inuidia amicitia pestis. Illud autem in hoc malo laudauerit quisquam quod inuidus quanto in proximum vehementius mouetur, tanto libimet maius parit incommodum. Quemadmodum sagittæ magna vi emissa, si in durum aliquid ac respuens inciderint, in emittentem facile redeunt, sic inuidia proximis tristitiam nequaquam affert, tantum inuidenti afficit. Quis enim vnquam in moerore positus aliquod propterea proximo incommodum intulit? Sese solum vastat atque cruciat. Malum suscipis, per quod inimicus eorum fias, qui te nihil læserunt, inimicus prætereà Dei boni, & qui omnis est expers inuidia. Fugiamus ergo fratres intolerabile malum. Serpentis id est præceptum, diaboli inuentum, inimici fatio, punitiois arrabo, pietatis impedimentum, via ad gehennam, regni cælorum priuatio. Nam & ipso fatentur ore hoc vitium inuidi. Ad spectus illis est aridus & obscurus, gena subtristis, supercilium demissum, anima ipso morbo suffusa, prudentiam in dignoscenda veritate ac rebus agendis minimè habens. Quid ergo faciendum, vt hanc animi pestem ab initio minimè quidem patiamur, aut in ea fortasse affecti, facile liberemur? Primum quidem, si nihil rerum humanarum magnum aut supra naturam existimemus: non enim in rebus fluxis bonum constituimus, sed ad sempiternorum & verorum bonorum participationem vocati sumus. Itaque nec diues æmulandus est propter diuitias, nec potens ob dignitatis ac magistratus culmen, nec fortis ob corporis robur, nec eloquens ob dicendi facultatem. Instrumenta sunt hæc virtutis rectè vtentibus, nihil per se veræ felicitatis habentia. Miser est qui his abutitur, non aliter quam qui in pugna contra inimicos enses corripit, in se ac interitum suum conuertit. Omnino autem qui res humanas rationi subiecerit, & ad veram pulchritudinem laudemque se conuerterit, multum absuerit ab eo, vt in rebus terrenis & fluxis quenquam putet esse felicem & æmulandum. Qui verò ita fuerit animatus, vt nihil vsquam humanum admiretur, huic proculdubio dominari inuidia nullo modo poterit. Si quis verò ita gloriæ cupidus fuerit, vt omnes antecellere cupiat, nec secundas facile patiat, maximam profectò occasionem causamque inuidia dabit. Et post pauca: Sic demum te ipsum incolumem seruabis, & in bonis longè maioribus claritatem habebis. Nam & virtus intra nos est, & ab ijs qui ob eam labores subeant, apta possideri. Diuitiarum autem copia, forma corporis, potentia fastus intra nos nequaquam consistit.

Vituperatio
inuidia.

Forma inui-
dorum hoim.

Remedia ad-
uersus inui-
diam.

3 IDEM

3 IDEM homilia in aliquot scripturæ locos, quæ est inter variorum argumentorum homilia vigesima prima: Inuidia proprium est diaboli vitium. Malum hoc est, quod satis exprimi nequit, quod medicinam spernit. Qui caput aut membrum aliquod dolent, medico morbum aperiunt: at qui ægrotat inuidia, quid dicet? angunt me proximi bona? nam veritas hæc est: Attamen hæc quisque verba fateri erubescit. Quid quæso te affligis, proprium malum, an alienum bonum? certè malum tuum incurabile. Canes enim nutriendo mansuetos reddimus: inuidum verò & malignum, beneficio nostro deuinciendo longè peiorem reddimus. Non enim gaudet in ijs quæ recepit bonis: sed tua tristatur felicitate, quod facultas tibi sit eius vsui subueniendi. Noli igitur in diaboli deceptionem incidere. Inuidit enim tibi, inuidit inquam quum te è paradiso expulit. Nè sequere illum, nève cum eo commercium suscipe vllum. Bis enim te læsit. Primum, quum te ab initio eiecit: deinde nunc reditum tuum turbare contendit.

Propriū dia-
boli vitium.

4 CHRYSOSTOMVS homilia quadragesima quarta ad populum Antiochenum: Sicut furentes sæpenumerò gladios in se conuertunt, itidem & inuidi, solam inuisi perniciem intuentes, propriam negligunt salutem: hi feris quoque peiores. Nam illæ quidem estæ indigentes, vel à nobis iritata, aduersus nos armantur: hi verò beneficijs quoque frequenter allesti, bene meritos maleficijs persecuti sunt. Hi quidem peiores feris, dæmonibus autem pares, fortè peiores & istis. Hi nanque contra nos bellum exercent impacatum, confortibus autem generis non infidantur. Vnde Iudæis quoque Christus os occlusit, cum eum in Beelzebub eijcere dæmonia calumniarentur. Hi verò neque naturæ communionem reueriti sunt, neque sibi pepercerunt. Nam antequam inuisos, animas suas pœnis afficiunt, tumultus omnis & ignobilitatis eas frustra & incassum implent. Cur enim doles ò homo proximi bonis? Dolere nos oportebat his quæ patimur malis, non in quibus alios probabiles haberi videmus. Propterea omni venia caret istud peccatum. Nam fornicator quidem concupiscentiam prætereà potest, fur paupertatem, homicida furorem, frigidus quidem & irrationabiles, habent tamen quas præteant excusationes. Tu verò quam dices causam rogo? Nullam penitus nisi tantum intensam nequitiam. Si enim inimicos diligere iubemur, cum & diligentes oderimus, quam penam luemus? Nam si diligens diligentes, nihilo gentibus melius affectus est: nihil iniuriæ operatos infestans,

Feris deteri-
ores sunt in-
uidi.

Pares aut pei-
ores dæmōib.

Matt. 12.

Omni venia
& excusatiōe
caret hoc
peccatum.

Nota.

Matt. 5.

quam

quam habebit veniam? quam excusationem? audi quid Paulus dicat: Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quod autem vbi liuor & inuidia, charitatis opera sublata sint, cuique patet. Hoc vitium & fornicatione peius est, & adulterio. Hoc enim in operato tantum sistit: inuidia verò vis totam subuertit ecclesiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homicidij mater est: ita fratrem Cain occidit, ita Iacob Esau, ita Ioseph fratres, ita cunctos homines diabolus. Sed tu nunc non occidis, sed multa cæde facis grauiora, fratrem optans confundi, laqueos vndique tendens, sumptos pro virtute dissoluens labores, dolens quod mundi placent Domino. Non illum itaque, sed ab eo cultum impugnas. Illum afficis contumelia, tuum illius præponens honori: & quod est omnium grauissimum, indifferens peccatum esse videtur, cum sit omnium atrocissimum. Siue miserearis, siue vigiles, omnium es sceleratissimus, cum inuideas fratri, & hoc illinc est manifestum. Quidam olim apud Corinthios fornicatus est, sed accusatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain inuidit, sed sanatus non est: quin & Deo statim ipsius vlceri curam afferente, magis intumescibat, & fluctuabatur, & ad cædem properabat. Ita hoc vitium illo peius est, nec medicinæ, quancunq; adhibuerimus, facile cedit. Funditis igitur eam vndique euellamus, illud pensantes, quod quemadmodum offendimus Deum alienis tabescentes bonis, ita placemus gratulantes, & nosmetipsos participes facimus bonorum bene merenti repositorum. Et propterea Paulus dicit: Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus. Vtrinque magnum lucremur emolumentum. Cogitantes itaque, quod licet non laboremus, sed laboranti condelectemur, illius coronarum efficimur participes: omnem eijciamus inuidiam, & in animabus nostris charitatem plantemus. Graue quid inuidia, graue & simulatione plenum. Hoc mundum innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena sunt tribunalia, ex hoc liuores & pecuniarum amor, ambitio & inanis gloria. Hinc vrbes obsidentur, & mare piratas habet: hinc per orbem cædes, hinc genus nostrum dissipatum est. Quodcunque malum videris, ex hac radice producitur: iam enim & in Ecclesiis debacchata est, & prius innumera patrauit mala. Hoc auaritiam parit, vitium omnia confundens, & iustitiam corrumpens. Et post nonnulla: Lugeamus itaque non hos tantum, verum & inuidos: grauis enim & hic valde morbus est. Nec aberrauerit quis, hanc diaboli filiam appellans, & post hæc inanis gloriæ fru-

fructum, quin & radicem. Hæc enim vtraque mala in alterutrum sese producere solent.

5 IDEM homilia quadagesima quinta ad populum Antiochenum: Talis est inuidiæ malicia, vt prius se parientem offendat. Et sicut vermis de ligno nascens, ipsum prius absumit: sic & inuidia illam prius quæ se peperit, animam corrumpit, & inuisum contrarijs, ac velle, afficit. Nam ne mihi cõsideres inuisorum procemia, sed finem respice: & intellige, quod hæc inuidientium malitia inuisos ad maiorem perducit claritatem. Nam hi quidem & Deum in auxilium attrahunt, & cælesti fruuntur fauore: hoc verò carens, omnibus redditur expugnabilis: & antequam ab externis hostibus, ab ipso obsessus vitio tantum non consumitur: & tanquam occultis depastus dentibus, ita clanculum, vt ita dicam, absumptus remanet. Quod scientes, huius quæso vitij pestem fugiamus, & toris viribus ex nostris relegemus animis. Omnium enim vitiorum hoc est perniciosissimum, & ipsam salutem nostram super omnia vastat: Improbi nanque diaboli est inuentum. Et propterea Sapiens quidam dicebat: Inuidia verò diaboli introiuit mors in orbem terrarum.

6 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite quinto: Inuidus certè, qui alienum bonum, suum facit inuidendo supplicium, nulla videtur ad inuidendum concupiscentia prouocari, sed tantum superbiæ morbo vexari. Sed si animi eius pestem, qua præcipitatur incensus, subtiliter alteq; rimemini, inuenieris eum & perditionis eius cupidine, cuius cupit interitum, & superbiæ malo teneri, quo sibi iugiter ingemiscit meliorem cui inuidet, anteferri. Quis facile potest, quale sit hoc malum, verbis exprimere, quo inuidus odio hominis persequitur diuinum munus in homine: quum potius armari homo debeat, etiam pro sui meriti sanctitate? Tantos inuidus habet pœna iusta tortores, quatos inuidiosus habuerit laudatores. Siquidem inuidiosum facit excellètia meriti, inuidum pœna peccati: nec ei ab homine potest remedium adhiberi, cuius est vulnus occultum.

7 ET capite nono: Donante Domino debemus ostendere, qualiter inuidi sanctè viuentium merita, sua faciant inuidendo peccata: & quantum in eis bonum corrumpat inuidia, qui quicquid boni fieri vel dici à sanctis audièrint, aut omninò non credunt, aut res bene gestas in malum malè interpretando conuertunt. Omne malum, quod de illis mendax fama iactauerit, statim, tanquam si

Filia diaboli
Inuidia.

Comparatur
vermi de li-
gno nascenti.

Omnium vi-
tiorum per-
niciosissimū.

Sapient. 2.

Oritur ex su-
perbia.

Inuidiosus &
inuidi discrimen.

Inuidiosus in-
genitè egregiè
depiungitur.

† M

† M

ipsi viderint, credunt. Feraliter eis qui illud verum non esse probare voluerint, contradicunt. Omnia suis æmulis fingunt, eorum profectum deficiunt, odia intrâ se abscondunt, & in suos cruciatus enutriunt, proficientibus inuidet, peccatibus fauent. De bonorum malis gaudent, de profectibus lugent, de inimicitijs gratuitis ardent, depræhendi pectoris sui malitiam timent, semper amari, nunquam certi. Amici diaboli, inimici etiam sui, omnibus odiosi. Ad gaudenda anxij, ad plangenda læti, utrobiq; dispersi. Inter amicos discordias seminant: discordantes, ad tempus, si possunt, in dissensione confirmant. Opinionem bonorum mendacijs decolorât: in spiritualibus carnalia laudant, ut spiritualia bona eis deesse persuadeant. Amicitias simulant, ut eos, qui se incautè sibi commiserunt, qua possunt arte decipiât. Odiorum sibi occasiones prauis suspitionibus coaceruant: dæmones, quorum sectantur facta, lætificant. Sanctos viros quibus sunt noti, contristant, velut amici in obsequio, hostes in animo. Continentes in verbo, turpes in facto. Prodigii secretorum, tenaces malorum: Prompti suspicionum malorum, inanes bonorum. Pleni sordium, præditi fraudibus. Aduersarij corde virtutibus, prauis moribus, & infidiosi cunctis secum in simplicitate viuentibus. Hæc & his similia sunt, quæ omnes inuidos bonis voto siue animo inimicos ostendunt. Considerate, obsecro, qualiter inuidos punitura sint mala sua, quos etiam bona puniunt aliena. Vbi isti fieri poterunt boni, qui sunt in bono mali: aut quando benè malis vsuri sunt, qui malè bonis uti non desinunt? Item bonis vitur inuidus malè, quia omnibus bonis, quæ miser execratur abiunctus, animi sui supplicio relinquetur affligendus. Et quis ei poterit subuenire, qui se sibi exhibet inuidendo carnificem? Aut vnde sibi parabit salutè, qui de salutis materia (bonis malè vtendo) facit perniciem?

8. ISIDORVS de summò bono libro tertio, capite vigesimo quinto: Liur alieni boni suum punit authorem. Nam vnde bonus proficit, indè inuidus contabescit. Homines prauè viuentes, sicut de bonorum lapsibus gratulantur, ita de eorum rectè factis bonisq; perseuerantia confunduntur. Inuidus membrum est diaboli, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Sicut & superbus membrum est diaboli, de quo scriptum est: Omne sublime vider, & ipse rex est super omnes filios superbix. Nulla est virtus quæ non habeat contrarium inuidix malum. Sola miseria caret inuidia: quia nemo inuidet misero, cui reuerà non liur obijcitur, sed sola misericordia

Inuidus, sicut
ipsum carnifex.

Sapient. 2.
Iob 41.
Nulla virtus
caret inuidia.
Sola miseria
caret inuidia.

dia adhibetur. Multi & bonos imitari volunt, & de bonorum profectibus inuidix liure tabescunt. Quo fit vt nec illi corrigantur à malo suo: sed per inuidiam deteriores, & bonos à recto studio, quâ tum in ipsis est, si potuerint, deprauare conentur. Quando malos boni proficere vident, non scandalizentur: sed quem sint finem habituri, maximè cogitent. Hoc omnis inuidus alienis virtutibus præstat, quod beato Iob Satan præstitit. Nam dum æmulatur prosperitatibus, commouit aduersa. Sed dum credidit eum diabolus posse prosternere, indè eius aucta sunt merita, atque indè claruerunt probabiliora patientix documenta. Ità requirunt inuidi aditum malæ famæ, per quam bonorum vitam maculent, sicut ostium quærebant Sodomitæ, quo domum Loth nocituri introirent. Illi verò cæcitate erroris percussi, parietes videbant, ostium non inueniebant. Non aliter inuidi videndo velut parietem, virtutes dissimulant: vitia verò perquirunt, per quæ eorum conscientiam vrant.

9. AVGVSTINVS libro vndecimo de Genesi ad litteram, capite decimo quarto: Cùm superbia sit amor excellentix propriæ, inuidia verò sit odiû felicitatis alienæ, quid indè nascatur, satis in promptu est. Amando enim quisq; excellentiam suam, vel paribus inuidet quòd ei cœquantur: vel inferioribus, nè sibi cœquetur: vel superioribus, quòd eis non cœquetur. Superbiendo igitur inuidus, non inuidendo quisque superbus est.

Iob 1. & 2.

Gen 19.

Inuidia quid sit, & quomodo ex supbia nascatur.

10. PROSPER in sententijs ex Augustino decerptis, sententia ducentesima nonagesima secunda: Cùm superbia sit amor excellentix propriæ, inuidia verò sit odium felicitatis alienæ, quod vnde nascatur, in promptu est. Amando enim quisq; excellentiam suam, vel paribus inuidet, quòd ei cœquantur: vel inferioribus, nè sibi cœquantur: vel superioribus, quòd eis non cœquetur. Superbiendo ergò quisq; inuidus, non inuidendo superbus est.

11. GREGORIVS libro trigesimo primo Moralium, capite trigesimo primo: De inuidia odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur.

Inuidia filia.

1. B GREGORIVS Nyssenus in vita Moyfi: Inuidia malorum princeps, mortis mater, prima peccati ianua, vitiorum radix, doloris initium, calamitatis parens, inobedientix causa, ignorantix principium. Inuidia nos longè à paradiso exterminauit: inuidia repulit à ligno vitæ. Inuidia, dico, mortifer stimulus, macro

Inuidia vituperatio.

reconditus, naturæ morbus, bilis venenosa, tabes sponte adhibita, telum amarum, figens animam clauus, flamma cordis, intestinorum ignis: hæc qui habet, non suis malis, sed alienis bonis infelix est, & contra non suo bono, sed malis proximi felix est: inuidus enim felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet. Miluos cadaueribus pasci, & preciosis unguentis emori aiunt: videtur enim natura sua ad putridum & purulentum esse affinis: quando verò huic morbo subiectus est aliquis, amicorum commodis quasi unguento tabescit: & si quid calamitosum incidisse proximo intellexerit, illic aduolat, & posito inuadit aduico, quo si qua latet, diffrahit atque dissipat, & in medium proponit omnibus.

Miluis cõparatur inuidi.

for. § rostro

Diferimẽ inter inuidiam & zelum.

Inuidia in duas passiones scinditur.

2 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ ad Galatas: Inuidiam non putemus idem esse quod zelum: Quia zelus & in bonam partem accipi potest, cum quis nititur ea quæ meliora sunt, æmulari. Inuidia verò aliena felicitate torquetur: & in duplicem scinditur passionem, cum aut ipse est aliquid in eo, in quo alium esse non vult: aut alium esse videns meliorem, dolet se ei non esse confirmilem. Pulchrè quidam de Neotericis, Græcum versusum trãferens, elegiaco metro de inuidia lusit, dicens:

Iustus inuidia nihil est: quæ protinus ipsum Authorem rodit, excruciatque animum.

Scriptit & beatus Cyprianus librum de zelo & liuore, valde optimum: quem qui legerit, non dubitabit annumerare operibus carnis inuidiam. Inter inuidum autem & inuidiosum hoc interest, quod inuidus feliciori inuidet: Inuidiosus autem is est, qui ab alio patitur inuidiam.

Inuidi & inuidiosi discernimen.

3 GREGORIUS pastoralis curæ parte tertia, admonitione vndecima: Admonendi sunt inuidi, ut perpendant quantæ cæcitas sunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exultatione tabescunt. Quid istis infelicius, quos dum inspecta felicitas afficit, poena nequiores reddit? Aliorum verò bona quæ habere non possunt, si eligerent, sua facerent. Sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in hoc corpore, quæ per officium quidem diuersa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, vnum fiunt. Vnde fit ut pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad usum suum auribus oris lingua concurrat, suffragetur venter manibus, ventri operantur manus. Nimis itaque turpe est, non imitari quod sumus. Nostra sunt nimirum, quæ etiam imitari non possumus, amamus in alijs, & amantium quæque amantur in nobis. Hinc ergo pensent inuidi, cha-

Cæcitas & infelicitas inuidiorum.

Aliorũ bona quomodò nostra fiant.

ritas

ritas quantæ virtutis est, quæ alieni quoque laboris opera, nostra facit sine labore. Dicendum est inuidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quicquid in se aliud boni habere videtur, interimunt. Vnde scriptum est: Vita carniũ, sanitas cordis: putredo osium, inuidia. Quid enim per carnes, nisi infirma quædam ac tenera: & quid per ossa, nisi fortia acta signantur?

Prouer. 14.

4 AVGVSTINVS sermone octogesimotertio de tempore. Sicut erugo ferrum, ita inuidia ipsam animam, in qua est, interimit & consumit. Et sicut aiunt viperas dilacerato & dirupto illo ipso materno utero, in quo conceptæ sunt, nasci: ita & inuidiæ natura illam ipsam animam, à qua concepta est, & consumit & perdit. Qualis hæc animæ tinea est? Quæ cogitationum tabes pectoris? Quanta rubigo zelare in homine donum Dei, & in malo opprobrio bona aliena conuertere, aliorum gloriam facere poenam suam, velut quosdam pectori suo ad mouere carnifices, cogitationibus & sensibus suis adhibere tortores, qui se intestinis cruciatibus lacerent?

Aerugini cõparatur & viperæ.

Non cibus talibus lætus, non potus potest esse iucundus. Suspiratur semper & ingemiscitur ac doletur, diebus ac noctibus pectus obsessum sine intermissione laniatur. Et quantum ille cui inuidet, successu meliori profecerit, tantum inuidus in maius incendium liuoris ignibus exardescit: pallor in facie, tremor in labijs, stridor in dentibus. Quisquis ille est quem in zelo suo persequitur inuidus, subrefugere eum forsitan poterit & vitare, inuidus verò fugere non valebit. Vbi cunque fuerit, aduersarius suus secum est, hostis in pectore semper inclusus.

Miseria inuidiorum.

5 BERNARDVS in sermone vigesimo quarto super cantica: Non veniat anima mea in concilio detrahentium: quoniam Deus odit eos, dicente Apostolo: Detractores Deo odibiles. Quam sententiam Deus ipse loquens in psalmo, audi quomodò affirmet: Detrahentem, inquit, secreto proximo suo, hunc persequebar. Nec mirum, cum id præcipue vitium charitatem quæ Deus est, & quidem cæteris acrius impugnare & persequi cognoscatur, quæ admodum vos quoque potestis aduertere. Omnis qui detrahit, primum quidem seipsum prodit vacuum charitate: deinde, quid aliud detrahendo intendit, nisi ut is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipsis apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus qui se audiunt, lingua maledica: & quantum in se est, necat funditus & extinguit: non solum autem, sed & in absentibus vniuersis ad quos volas verbum forte per eos qui præsentem sunt, peruenire cõ-

Rom. 1. Contra detractionem: Psal. 100.

M. 3 tingerit.

Psal. 13:

Matth. 12:
Species de-
tractionis.

tigerit. Vides quàm facile & in breui ingentem multitudinem animarum velociter currens sermo tabe malitię huius inficere possit? Propterea dicit de talibus propheticus spiritus: Quorum os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Vtique tam veloces, quàm velociter currit sermo. Vnus est qui loquitur, & vnum tantum verbum profert: & tamen illud vnum verbum, vno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cor siquidem felle liuoris amarum, per linguę instrumentum spargere nisi amara non potest, dicente Domino: Ex abundantia cordis os loquitur. Et sunt species pestis huius, dum alij quidem nudę atque irreuerenter vti in buccam venerit, virus euomant detractiōis: Alij autem quodam simulatę verecundię fuce conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta suspiria, sicq; quadam cum grauitate & tarditate, vultu męsto, demissis supercilijs, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tãto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magis cōdolentis affectu, quàm malitiosę proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo, quod diligo eum satis, & nunquàm potui de hac re corrigere eum. Et alius, Mihi quidem, ait, bene conpertum fuerat de illo istud, sed per me nunquàm innotuisset. At quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum: dolens dico, reuera ita est. Et addidit: Grande damnum. Nam aliàs quidem in pluribus valet, cæterum in hac parte (vt verum fatear) excusari minimè potest.

De primis
moribus in-
uidiæ.

6 IDEM sermone quadragesimo nono in Cantica: Metientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrum pro nostrę imperfectio- nis experientia, quàm rara virtus sit, alienę non inuidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tanto plus quàm ad propriam quenque gratulari, quanto se perpenderit in virtute superatum. Et quomodo (ais) ego proficere possum, qui fratri proficienti inuideo? Si doles quod inuides, sentis, sed non consentis. Passio est quandoquę sananda, non actio condemnanda. Tantum non illic resideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foueas morbum, satis facias pesti, persequaris infontem, benè ab illo gesta calumniando, deprimendo, peruertendo, atque impediendo gerenda. Alioquin non nocet ambulanti & extendenti se ad meliora, quod iam non ipse operatur, sed quod habitat in eo peccatum. Non est ergo damnatio illi qui non dat membra sua arma iniquitati,

Rom. 6.

no

non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad ledendum nocendum ve aliquo modo, magis autem confunditur sic se esse malè affectum: & inolitum ex longo vitium confitendo, fiendo, orando conatur expellere: & cum non præualeat, mitior indè ad omnes, atque apud se humilior inuenitur.

7 ITEM in sermone de triplici custodia, manus, linguę, & cordis: An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitę? Fugit vitā quos odit, & quos vitā fugit, mori necesse est. An non & ipse moritur, qui venenum bibit, quod ei maleuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vitā subtrahitur: & dum nescit, paulatim in eo fraterna charitas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoquē cui detrahitur: vndique enim verba volant, & multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest, quin singulorum creuerit linguis, & quasi iam prouectus referatur ad eum, ad cuius spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens & tabescet, eoq; facilius extinguetur in eo charitas, quo amplius antè viuere videbatur. Si inimicus, ait, meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: & quidem cauet sibi prudens auditor, cauet & ipse, si non desipit, qui sibi nouerit esse detractum: ille, nē veneno inficiatur: iste, nē scandalo perturbetur. Sed quod in se est, tamen lingua maledica, & illius percutiens conscientiam, & istius vulnerans charitatem, secum pariter vtrunque peremit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima planè, nimirum quę tam lethaliter tres inficiat flatu vno. Nunquid non lancea est ista lingua? Profecto & acutissima, quę tres penetrat ictu vno. Lingua, inquit, eorum gladius acutus. Gladius equidem anceps, immo triceps est lingua detractoris. Nec verò eiusmodi linguam ipso etiam mucrone quo Dominicum latus cōfossus est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoquē Christi corpus, & membrum de membro, nec iam exanime fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsi quoq; nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris inposuit: seu etiam clavis ferreis, quos sanctissimis manibus illis & pedibus consummatio Iudaicę iniquitatis infixit. Nisi enim huius quod nunc pungitur & transforditur, corporis sui vitam illius vitę corporis prætulisset, nunquàm illud pro isto mortis iniurię, crucis ignominie tradidisset. Et dicimus, Leuis res sermo: tenera, mollis & exigua caro lingua hominis: quis sapiens magni pendat? Leuis quidem res sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat: leuiter transit, sed grauiter vitit: leuiter penetrat animum,

Contra de-
tractores.

Psal. 54.

Psal. 56.
Lingua de-
tractoris gle-
dius triceps.

Matth. 27.

sed

sed non leuiter exit: Profertur leuiter, sed non leuiter reuocatur: facile volat, atq; ided facile violat charitatem.

Quam execrabile malū inuidia sit.

8 **CHRYSOSTOMVS** homilia quadagesima prima in Matthæum: Tale certè malum inuidia est, qua nulla vnquam malignitas peior inuenitur. Nam adulterio inquinati, voluptatis saltem iniquæ fructum, vt putant, aliquem capiunt, & breui tempore peccatum committunt. Inuidi autem & multo antè seipsos, q̄ quibus inuidēt, perturbāt & cruciant: & ita in agēdo semper inuidendosq; sunt, vt nunquam peccandi afferant finem: sed quemadmodū sues lutosa immunditia, & dæmones nostris damnis lætatur, sic inuidi calamitate proximorum exultant. Cumq; aliquid triste ac doloris efficiens proximo acciderit, tunc aliquantulum acquiescit, atque respirat inuidus: alienas enim iacturas suos quæstus existimat, & aliorum felicitatem miseriam suam arbitrat: nec magis considerat quid ipse suaue consequatur, quàm quid proximo calamitosum inferatur. Nōne igitur tales homines lapidibus petendi? Nōne omni cruciatu torquendi sunt? Non aliter profectō quàm canes rabie concitati, infestiq; dæmones, atque furæ ipsæ. Nam quemadmodū scarabæi alieno stercore, sic inuidi aduersa aliorum fortuna nutriuntur, cū sint communes humano generi hostes atque inimici. Et alij quidem homines si animantes rationis expertes crudeliter cædi ac dilaniari viderint, aliquantulum commiserantur: tu verò cū salutis beneficium conferri homini cernas, expalles & tremis, & in ferocitatem cædendi benefactoris conspiras. Et quid hac insania furiosius vnquam reperietur? His profectō de causis fornicatores ac publicani ad cælos conscendere potuerunt: inuidiæ autem morbo laborantes, quum intūs essent, à regno cælorum exciderunt: filij autem (inquit) regni eijcentur forās. Præterea omni prauitate illi ex animis expulsa, ea quæ nunquam sperarunt, facile nacti sunt: Pharisei autem vel ea quæ retinebant bona, penitūs amiserunt: neque id iniuria. Nam inuidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immanissimū cōuertit. Inuidia prima hominis cædes apparuit. Inuidiā fraterna charitas cōtempta est. Inuidiā sanguine hominis terra primò maculata. Inuidiā deniquè factum est, vt hiatu suo terra Dathan, Chore, Abiron; vniuersumq; illum populum viuos absorpserit. Et paulopost: Nam vndè Cain fratricida effectus est? Vndè verò Esau fratrem insectabatur? Vndè Laban, vndè Iacob filij, vndè Chore, Dathan & Abiron, vndè Maria atque Aaron inqui-

Nota.

Matth. 8.

Inuidia conuertit hoies in dæmones. Genes. 4.

Numer. 16. Gen. 4:27. Gen. 31. & 37. Num. 16. & 12.

inquinati fuerunt? Vndè ipse diabolus calumniæ nomen sortitus est? Adhæc illud etiam tecum semper verte, quia non maiorem illi cui inuides, quàm tibi ipsi facis iniuriam, cū te ipsum versūs mucronem impellas. Quid enim incommōdi Cain fratri suo Abel intulit? Nōne illum quidem inuitus ad meliorem vitam citiūs trāsmisit, ac seipsum ærumnis inuoluit? Esau verò qua in re mansuetus Iacob obfuit, cū ipse etiam paterna domo excidit, & post insidias illas in aliena vagabatur regione, Iacob verò multis bonis atq; diuitijs abundauit? Qua in re fratres sui Ioseph peiorem reddiderunt? Nōne quanquam vsque ad sanguinem ferè venissent, inediæ malo in extremis periculis fuerunt, cū ille regia potestate in Agypto potiretur? Nam quanto maiore inuida laboras, tanto maiora illi offers bona, cui inuides. Deus enim qui omnia perspicit, cū viderit innocentem iniuria circumuentum, extollit multo magis, clarumq; illum facit, inuidentem autem deprimit.

9 **GREGORIVS** libro quinto Moralium, cap. trigesimo tertio: Et paruulum occidit inuidia. Inuidere enim non possumus, nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus ergo est, qui liuore occiditur, quia ipse sibi testimonium perhibet, quod eo minor sit, cuius inuidia torquetur. Hinc est quod hostis callidus primo homini inuidendo surripuit, quia amissa beatitudine minorem se immortalitate illius agnouit. Hinc est q̄ Cain ad perpetrandum fratricidium corrui: quia despecto suo sacrificio, prælatum sibi infremuit, cuius Deus hostiam accepit, & quem meliorem se esse exhorruit, nè vtcunquè esset, amputauit. Hinc Esau ad persecutionem fratris exarsit, quia primogenitorum benedictiōe perditā, quam tamen pro esu lenticulæ ipse vendiderat, minorem se eo, quem nascendo præibat, ingemuit. Hinc Ioseph fratres sui Ismaëlitis trāseuntibus vendiderūt: quia cognitō reuelationis mysterio, nè se fieret melior, eiꝝ profectibus obuiare conati sunt. Hinc Saul David subditum, lanceam intorquendo, persequitur, quia quem magnis quotidie augeri virtutum successibus sensit, vltra se excrescere expauit. Paruulus itaq; est qui inuidiā occiditur, quia nisi ipse inferior existeret, de bono alterius non doleret.

10 **ET** capite trigesimo quarto: Sed inter hæc sciendum, quia quantum per omne vitium quod perpetratur, humano cordi anti-Diabolicum qui hostis virus infunditur, in hac tamen nequitia, tota sua viscera vitium. serpens concutit, & imprimendę malitię pestem mouit. De quo mirum scriptum est: Inuidiā diaboli mors intrauit in orbem terra. Sapient. 2.

† N . rum.

Iob 5. Inuidemus non nisi illis, quos nobis meliores arbitramur.

Gene. 4.

Gene. 27.

Gene. 37.

1. Reg. 18.

Sapient. 2.

Exterior spe
ies inuidi
hominis.

rum. Nam cum deuictum cor liuoris putredo corruperit, ipsa quoque exteriora indicant, quam grauius animum uesania instigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigesunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor: cumque in latebris cordis crescens absconditur odium, dolore caeco tenebrat conscientiam uulnus inclusum. Nil laetum de proprijs libet, quia tabescentem mentem sua poena fauciat, quam felicitas torquet aliena: quantoque extranei operis in alium fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis liuidae profundius suffoditur: ut quo alij ad meliora properant, eo ipso deterius ruant, qua ruina uidelicet etiam illud destruitur, quod in alijs actibus, perfecto opere, surrexisse putabatur. Nam inuidia cum mentem tabefecerit, cuncta quae inuenit bene gesta, consumit. Unde bene per Salomonem dicitur: Vita carniū, sanitas cordis: putredo ofisium, inuidia. Quid enim per vitam carnis, nisi infirma quaedam ac tenera: & quid per ossa, nisi fortia acta signantur? Qui ergo liuoris peste plene carere desiderat, illam hereditatem diligat, quam cohærendum numerus non angustat, quae & omnibus una est, & singulis tota: quae tanto largior esse ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatur. Quia autem paruulus est, qui terrena diligit: magnus, qui aeterna concupiscit: potest etiam sic non inconuenienter intelligi, Paruulum occidit inuidia, quoniam huius pestis languore non moritur, nisi qui adhuc in desiderijs infirmatur.

Prouer. 14.

Remediū cōtra inuidiam.

Iob 5.

Inuidi sunt membra diaboli.
Sapient. 2.

Diabolus f. est superbiae & inuidiae.

11 I T E M libro vigesimono Moralium, capite tertio: Ecce alius fratri suo in corde tacitus inuidet, & si occasionem reperiat, eum supplantare contendit. Cuius alterius membrum est, nisi eius de quo scriptum est, Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum?

12 A V G V S T I N U S in libro de sancta uirginitate, capite trigesimo primo: Superbiam sequitur inuidia, tanquam filia pedissequa. Eam quippe superbia continuè parit, nec unquam est sine tali prole atque comite. Quibus duobus malis, hoc est, superbiae & inuidiae, diabolus praest.

VII

Quid est gula, & quænam illius filiae?

A Gula

A Gula est cibi ac potus appetitus^a inordinatus.^b filias habet,^c ineptam laetitiam, multiloquium, scurrilitatem,^d spurcitiem, sensuum & intellectus hebetudinem.

B Quid verò foedius, quam hominem a beluis naturali quadam frugalitate contentis superari, dum ventris, crapulae, & uolentiae quasi mancipium agit, dum bona dissipat, ualitudinem laedit, morbos accersit, ac vitam demum ipsam abrumpit, eripitque sibi? Nam verè dictum illud,^e *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adiuciet vitam.* Item,^f *In multis escis erit infirmitas.* Iubet ergo CHRISTVS,^g *Attendite uobis; ne forte grauentur corda uestra in crapula & ebrietate.* Cæterum ab ebrietate nos reuocans Paulus,^h *Nolite, ait, inebriari uino, in quo est luxuria.* ^a *Ebriosi regnum Dei non possidebunt.* Ut idcirco tam grauius interminetur quoque Propheta potatoribus:^b *Vae qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem.*

^a Greg. 30. Moral. c. 27.

^b Idem l. 31. Moral. c. 31.

^c Exod. 32. b. Iob. 21. b.

^d Prouer. 10. c. Ephes. 5. a.

^e Greg. 3. parte curae past.

admonitione 20. Chry-

sof. homil. 57. ad pop.

^f Esa. 28. b. Ecces. 10. c.

Chryf. 44. in Ioan. & 18.

in Mat. Hier. lib. 2. c. 67.

Iouin. & in ca. 44. Eze.

& in ca. 5. ad Gal. Legatur

de hoc uicio Basil.

hom. in ebrietate & lu-

xum. Au. de tēp. ser. 231.

& 232. Chryf. in ser. c. 67.

luxu & crapula & h. 1.

ad pop. Antioch. Isido.

l. 2. de summo bono, ca.

42. & 43. Amb. de Helia

& ieiunio, ca. 12. & seq.

^g Eccl. 37. d. & 31. b.

^h Psal. 77. d. Numer. 11. g.

Deut. 32. c. Prouer. 21. e.

ⁱ Eccl. 37. d.

^j Luc. 21. g. Vide Bur-

chard. lib. 14. decret. &

luonem. parte 13. cap.

68. & sequentib.

^k Ephes. 5. d. Prouer. 20. a.

Hier. in cap. 1. ad Tit. &

epist. 83. ad Oceanum.

^l Amb. l. 1. de poenit. c. 14.

^m 1. Co. 6. b. Ga. 5. d. Osee

4. c. Prouer. 31. a. Eccl. 19.

ⁿ Esa. 5. e. 22. d. Pro. 23. c. d.

Amos 6. b. Lucæ 6. d.

SCRIPTURAE.

EXODI trigesimo secundo: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

IOB vigesimo primo: Tenent tympanum & citharam,

† N 2

ram, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

PROVERBIORVM decimo: In multiloquio non deest peccatum.

AD Ephesios quinto: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio.

ESAIÆ vigesimo octavo: Verum hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate nescierunt. Sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordium quibus, ita ut non esset ultra locus. Quem docebit scientiam?

ECCLESIASTIS decimo: Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est, & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam.

ECCLESIASTICI trigesimo septimo: Noli auidus esse in omni epulatiōe, & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obiērunt: qui autem abstinens est, adiiciet vitam.

ET capite trigesimo primo: Vtere quasi homo frugibus his quæ tibi apponuntur, ut non cum manducas multum, odio habearis. Cessa prior causa disciplinæ: & noli nimius esse, nè fortè offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis nè extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem.

PSALM o septuagesimo septimo: Et manducauerunt,
& sa-

& saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati à desiderio suo. Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: & ira DEI ascendit super eos, & occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit. In omnibus his peccauerunt adhuc.

NVMERORVM vndecimo: Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus, Sepulcra concupiscentiæ, ibi enim sepeliērunt populum qui desiderauerat.

DEUTERONOMII trigesimo secundo: In crassatus est dilectus, & recalcitrauit: in crassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à DEO salutari suo.

PROVERBIORVM vigesimo primo: Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pingua, non ditabitur.

LVCAE vigesimo primo: Attendite vobis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.

PROVERBIORVM vigesimo: Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Nolite errare, neque fornicarij & cæ. neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum dei possidebunt. Escæ ventri, & venter escis: Deus autem & hunc & has destruet.

AD Galatas quinto: Manifesta sunt opera carnis, quæ
†N 3 sunt

sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, &cæt. homicidia, ebrietates, comestationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agût, regnum Dei nõ consequentur.

O S E A E quarto: Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.

P R O V E R B I O R V M trigessimoprimum: Noli regibus õ Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas: nõ fortè bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutant causam filiorum pauperis.

E C C L E S I A S T I C I decimonono: Vinum et mulieres apostatate faciunt sapientes, & arguunt sensatos.

E S A I A E quinto: Væ qui potentes &c. vt in textu.

E T capite vigesimo secundo: Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad caluitium & ad cingulum sacci: & ecce gaudium & lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus & bibamus, cràs enim moriemur, Et reuelata est in auribus meis vox Domini: exercituum, Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus exercituum.

P R O V E R B I O R V M vigesimotertio: Noli esse in conuiujs potatorum, nec in comestationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus, et dantes symbola, consumuntur, et vestiuntur pannis dormitatio. Et paulò post: Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui fouæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nõne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Nõ intuearis vinum quando flauescit, cum splenderit in vitro coloreius: ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, et sicut regulus venena diffun-

fundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur peruersa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clauo: et dices, Verberauerunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi. Quando euigilabo, et rursus vina reperiam?

A M O S sexto: Væ qui opulenti estis in Sion etcæt. qui dormitis in lectis eburneis, et lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterij, sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici: Bibentes vinum in phialis, et optimo vnguento delibati, et nihil patiebantur super contritione Ioseph.

L V C A E sexto: Væ vobis diuitibus, * quia habetis consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis.

P A T R E S.

A G R E G O R I V S libro trigesimo Moralium, capite vigesimo septimo: Sciendum est, quia quinque nos modis gula vitium tentat. Aliquando nanque indigentia tempora præuenit: aliquando verò tempus nõ præuenit, sed cibos lautiores quarit: aliquando quælibet sumenda sint, præparari accuratiùs expectat. Aliquando autem & qualitati ciborum & tempori congruit, sed in ipsa quantitate sumendi, mensuram moderatæ refectiois excedit. Nonnunquam verò & abiectius est quod desiderat, & tamen ipso æstu immensi desiderij deterius peccat. Mortis quippe sententiam patris ore Ionathas meruit: quia in gustu mellis constitutum edendi tempus anteceffit. Et ex Aegypto populus eductus, in eremo occubuit: quia despecto manna, cibos carniùm petijt, quos lautiores putauit. Et prima filiorum Heli culpa suborta est, quòd ex eorum voto sacerdotis puer, non antiquo more, coctas veller de sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratiùs exhiberet. Et cum ad Hierusalem dicitur: Hæc fuit iniquitas Sodoma fororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia: aperte ostendit.

Quinq; modis à gula tentatur.

1. Reg. 14.

Numer. 11.

1. Reg. 2.

Ezech. 16.

ostenditur, quod idcirco salutem perdidit, quia cum superbia vitio mensuram immoderate refectionis excessit. Et primogenitorum gloriam Esau amisit, quia magno actu desiderij vilem cibum, scilicet lentilulam, concupiuit: quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret, indicauit. Neque enim cibus, sed appetitus in vitio est. Vnde & lautiores cibos plerunque sine culpa sumimus, & abiectiones non sine reatu conscientiae degustamus. Hic quippe, quem diximus, Esau primatum per lentilulam perdidit: & Helias in eremo per virtutem spiritus carnes edendo seruauit. Vnde & antiquus hostis quia non cibum, sed cibi concupiscentiam, esse causam damnationis intelligit: & primum sibi hominem non carne, sed pomo subdidit: & secundum non carne, sed pane tentauit. Hinc est quod plerunque Adam culpa committitur, etiam cum abiectione & uilia sumuntur. Neque enim Adam solus, ut à vitio se pomo suspenderet, præceptum prohibitionis accepit. Nam cum alimenta quaedam, salutis nostrae Deus contraria indicat, ab his nos quasi per sententiam vetat. Et dum concupiscentes noxia attingimus, profecto quid aliud quam uerita degustamus? Ea itaque sumenda sunt, quae naturae necessitas quærit: & non, quae edendi libido suggerit.

2 I D E M libro trigesimo primo Moralium, capite trigesimo primo: De ventris ingluuie in epra lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur.

3 I T E M tertia parte curae pastoralis, admonitione vigesima: Gulæ deditos superfluitas locutionis, leuitas operis, atque luxuria comitatur. Nisi enim illos immoderata loquacitas raperet, Diues ille qui epulatus quotidie dicitur splendide, in lingua grauius non arderet, dicens: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Quibus profecto uerbis ostenditur, quia epulando quotidie, crebrius in lingua peccauerat, qui totus ardens, refrigerari se in lingua præcipue requirebat. Rursum quia gulæ deditos leuitas protinus operis sequitur, autoritas sacra testatur, dicens: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Quos plerunque edacitas usque ad luxuriam pertrahit: quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vnde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentiam poni aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, diuina voce dicitur:

dicitur: Pectore & ventre repes. ac si aperte diceretur: Cogitatione & ingluuie super humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria sequitur, propheta testatur, qui dum aperta narrat, occulta denunciat, dicens: Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. Princeps namque cocorum, venter est, cui magna cura obsequium à cocis impenditur, ut ipse delectabiliter cibus impleatur. Muri autem Hierusalem, virtutes sunt animæ, ad desiderium supernæ pacis eleuatae. Cocorum igitur princeps muros Hierusalem deiecit, quia dum venter ingluuie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruantur. Admonendi ergo sunt gulæ dediti, ne in eo quod escarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant: & quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis leuitas insidietur, adspiciant: ne, dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter adstringantur. Tanto enim longius a secundo parente receditur, quanto per immoderatum usum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur. Itaque ne aut gulæ deditos appetitus à mentis statu dericiat, aut abstinentes afflictæ caro ex elatione supplanter, audiant illi ex ore ueritatis: Attendite uobis, ne forte grauetur corda uestra in crapula & ebrietate & curis huius mundi. Vbi uilis quoque pauor adijcitur: Et superueniat in uos repentinus dies ille. Tanquam laqueus enim ueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. Audiant isti, Non quæ intrant per os, coinquinant hominem: sed quæ exeunt de ore, illa sunt quæ coinquinant hominem. Audiant illi: Esca uentri, & venter escis, Deus autem & hunc & hanc destruet. Et rursum: Non in comessionibus & ebrietatibus: Et rursum: Esca non commendat nos Deo. Audiant isti: Quia omnia munda mundis, & cæter. Audiant illi: Quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Audiant isti: Discedent quidam à fide & ueritate. Et paulo post: Prohibentium nubere, præcipientium abstinere à cibus, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & his qui cognouerunt ueritatem. Audiant illi: Bonum est non manducare carnem, & non bibere uinum, neque in quo frater tuus scandalizatur. Audiant isti: Modico uino utere, propter stomachum tuum & frequentes tuas infirmitates. Quatenus illi discant cibos carnis inordinate non appetere, & isti creaturam Dei quam non appetunt, non audeant condemnare.

II CHRYSTOSTOMVS homilia quinquagesima septima ad populum Antiochenum: Vbi ebrietas, ibi diabolus: ubi tur-

pio

Gene. 3.

Hierem. 32. iuxta LXX.

Luc. 12.

Ibidem.

Marc. 7.

1. Cor. 6.

Rom. 13.

1. Cor. 8.

Tit. 1.

Philip. 3.

1. Tim. 4.

Rom. 14.

Dæmões choreas agunt apud scurri- lia loquētes.

pia verba, ybi saturitas, illic dæmões choreas agunt. Talem habebat mensam diues ille, propterea nē guttæ quidem aquæ domi- nus fuit.

Luc. 16. Quis perniciē adferat gula.

12. I D E M homilia quadragesima quarta in Ioannem: Nihil gula perniciosius, nihil ignominiosius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animā reddit, hæc cæcat intellectum, nec finit, vt quicquam perspiciat.

Deliciae & ebrietas, fons mater & origo vitiorum omnium. Exodi 32. Ezech. 16.

13. I T E M homilia quinquagesima octaua in Matthæum: Sed sufficit etiam hoc diaboli furorem deprimere, cui nemo magis amicus est, quam q̄ delictijs & ebrietate maculatur: hic enim fons, hæc mater, atque origo vitiorum omnium est: Hæc via olim Hebræos in cultum diabolus idolorum iniicit, hac iniquos amores Sodomitarum inflammauit: hæc enim, ait, iniquitas est Sodomæ, in copia & plenitudine panis luxuriabantur: hæc denique via mille alij gehennæ traditi, periēre. Quid enim deliciarum hæc fecerit

Sues ex hominibus facit.

malum non inducit? Sues ex hominibus facit, immo verò etiam suis bus multo deteriores. Audiui enim multos, cum insanæ istæ accidunt passiões, dicentes: Vinam non esset vinum, O amentiam singularem, ô stoliditatem inauditam. Alij delinquent, & Dei tui dona criminariis: putas ne à vino hoc factum malum? Non fecit vinum certè, sed incontinentia eorum qui vino abusi sunt. Dicas, vtinam non esset ebrietas, non essent deliciae: si verò dicis, vtinam non esset vinum, ordine paulatim progrediens, optabis ne sit ferum propter homicidiam, ne sit nox propter fures, ne sit lux propter calumniatores, ne sit foemina propter adulteriū, & sic omnia Dei opera tibi destruentur. Non igitur ita dicas, mentis enim istud est diabolicæ: nec vinum, sed ebrietatem criminariis, & ebrio, cum in se fuerit reuersus, omni dedecore suo prius descripto, dicas datum esse vinum ad lætitiā, non ad turpitudinem nostram: datum est vt rideamus, non vt derideamur: vt rectè valeamus, nō vt egrotemus: vt imbecilla corpora reficiamus, non vt robur animi deiciamus: honorauit te hoc munere Deus, cur de honestas propter intemperantiam bibendi te ipsum? Audi quid ad Timotheum dicit Paulus: Modico vino vttere propter stomachum tuum, & crebras infirmitates tuas. Quod si sanctus vir ille morbo depressus, & alternis agritudinibus laborans, quousque magister permisit, vino non vttebatur: quam veniam nos consequemur, vino ad ebrietatem sani abutentes? Et illi quidem dicebat, Pauco vttere vino propter stomachum tuum: ebrioso verò dicit, Vtaris modico vino

Nō vini, sed vini abusus damandus.

Tim. 5.

pro-

propter fornicationes, vt crebra turpiloquia fugias, propter pestiferas cupiditates quas ebrietas parit. Quod si hæc non persuadent vobis, vt ab his abstineatis, saltem propter dolores & euerfiones stomachi abstineatis. Non ad mcerorem, nec ad dolorem, sed ad lætitiā vinum datum est. Vinum enim, inquit, lætificat cor hominis: quam eius virtutem vos deijcitis. Nam quæ lætitiā est, si non es in teipso, si mille doloribus vexaris, si omnia tibi circumferari videantur, si tenebris detentus quasi febricitans, hominibus indigeas, qui oleo caput tuum perfundant? Hæc non omnibus dicta esse velim, immo verò dicta sunt omnibus: non quia omnes vitio corruptantur, sed quia nullam de ebriosis curam sobrii habent: idcirco ad sobrios magis orationem direxerimus, quoniam & medicus, ægrotis omisissis, sanos qui ipsis assident, alloquitur: Vos ergo sobrios oro, ne hac turpissima insania ynquam capiāmini, & vt eos qui capiuntur, diligenter sanare curetis. Nolite pati peiores bestijs homines fieri: nihil enim vltra quam opus est, illæ desiderant: isti autem mediocritatis terminos excedentes, irrationabiliores illis constituuntur. Quanto enim melior asinus ebrioso est, quanto canis præstantior? Omnes certè animantes, quæ ratio nis expertes sunt, cum bibunt aut comedunt, vltra quam satis est, etiam si mille homines cogerent, nunquam elabuntur. Peiores igitur irrationabilibus vos estis, qui inebriamini, non mentis com- potes solum, verum etiam apud vos iudices. Indè nanque manifestum est, canibus atque asinis vestro vos iudicio esse deteriores, & magis abiectos, quia nullum brutorum supra mensuram comedere aut bibere cogitis.

Cur à nimio vino abstinentum.

Psal. 109.

Turpissima insania est ebrietas.

Asini & canes ebrioso homine præstantiores sunt.

14. H I E R O N Y M V S libro secundo aduersus Iouinianum: Effus carniū & potus vini, ventrisq̄ saturitas, seminarium libidinis est. Vndè & comicus: Sine cerere, inquit, & Libero friget Venus. Et paulo post: Quod si quis existimat, & abundantia ciborum potiorumq̄ se perfrui, & vacare posse sapiētiae, hoc est, & versari in delictijs, & deliciarum vitijs non teneri, seipsum decipit. cum enim procū ab his remoti sæpè capiamur naturæ illecebris, & cogamur ea cupere quorum copiam non habemus: quanto magis, si circumdati retibus voluptatum, esse nos liberos arbitremur? Absque guttur & cibus, impossibile est humanum corpus subsistere: adesse ergo debet ratio, vt tales ac tantas sumamus escas, quibus non oneretur corpus, nec libertas animæ prægrauetur: quia & comedendum est, & deambulandum, & dormiendum, & digerendum, &

Quātum cibi sumendum.

Prover. 20. postea, inflatis venis, incontinua libidinum sustinenda. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: omnis qui cum his miscetur, non erit sapiens. Nè tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comesos, magno partos & perditos labore doleamus. Olerum, pomorum, ac leguminum & facilius apparatus est, & arte impendijsq; coquorum non indiget: & sine cura sustentat humanum corpus, moderateq; sumptus (quia nec auidè deuoratur, quod iramenta gulæ non habet) leuiore digestionem concoquitur. Nemo enim vno aut duobus cibis, hisq; vilibus vsque ad inflationem ventris oneratur, quæ diuersitate carniū, & saporis delectatione percipitur. Cùm varijs nidoribus fumant patinæ, ad esum sui, expleta esurie, quasi captiuos trahunt, vnde & morbi ex saturitate nimia concitantur: multiq; impatientiam gulæ, vomitu remediuntur: & quod turpiter ingererunt, turpiter egerunt. **Hippocrates** in Aphorismis docet, crassa & obesa corpora, quæ crescendi mensuram compleuerint, nisi citò ablatione sanguinis imminuantur, in paralyfim & pessima morborū genera erumpere, & idcirco necessariam esse demptionem, vt rursim habeant, in quæ possint crescere: non enim manere in vno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere: nec posse viuere animal, nisi crescedi capax sit. Vnde & **Galenus** vir doctissimus, Hippocratis interpretis, athletas, quorum vita & ars sagina est, dicit in exhortatione medicinæ, nec viuere posse diu, nec sanos esse, animasq; eorum ita nimio sanguine & adipibus, quasi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleste, sed semper de carnibus & ructu & ventris ingluuie cogitare potest gulæ delictorum animalium.

15 I D E M in caput quadragesimum quartum Ezechielis: Perstatum mētis euertit ebrietas. **16 I T E M** in caput quintum ad Galatas: Quartum decimum locum inter carnis opera, ebrietas tenet. Ebriosi quippe regnum Dei nō possidebunt. Et Dominus ad discipulos: Cauete, ait, nē forte grauentur corda vestra in vino & crapula. Vno hominis sensus euertitur: pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur. Vnde **Apostolus** clamitat: Et vinum in quo est luxuria. Habet vnusquisque suæ sententiæ potestatem: Ego **Apostolus** sequor: in vino esse luxuriam, in vino ebrietatem. Ebrietatem aut & luxuriam, inter carnis opera numerari, nec ille potest negare qui eisdem passionibus vincitur. Et licet me quidam in eo libro, quem de seruanda

vir

virginitate scripsi, reprehendendum putent, quodd dixerim adolescentulas ita vinum debere fugere vt venenum: non me sententiæ pœnitebit: Opus quippe ibi magis vini, quàm Dei à nobis creatura damnata est: & licentiam tulimus virgini proprio ætatis calore feruenti, nē sub occasiōe parum bibendi, plus biberet & periret: Alioquin sciebamus & in Christi sanguinem vinum consecrari: & Timotheo vinum vt biberet, imperatum. Ebrietas autem tam ex vino, quàm ex cæteris bibendi generibus, quæ vario modo conficiuntur, potest accidere: ex quo & de sancto dicitur, Vinum & ficeram non bibet. Sicera interpretatur ebrietas. Et nē quis vinum nō bibens, aliud sibi putaret bibendum: exclusa causatio est, dum omne quod inebriare potest, cum vino pariter aufertur. Quintadecima, quæ & extrema inter carnis opera, comessatio est. Manducauit quippe **populus** & bibit, & surrexerunt ludere. Semper ebriatati iuncta luxuria est. Pulchre quidam non ignobilis orator, cū ebrium de somno describeret excitatum, ait: Nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat. Qua sententia expressit, quodammodo nec mortuum eum fuisse, nec viuum.

1 B B A S I L I V S Magnus homilia decima quarta in ebrietatem & luxum: Ebrietas dæmon est voluntarius, ex voluptate animabus nostris inditus. Ebrietas malitiæ mater est, virtutis inimica, fortem virum reddit ignauum, ex temperato facit lasciuum, iustitiam ignorat, prudentiam extinguit. Sicut enim aqua igni est aduersa, sic vinum immodicum rationem supprimit. Qua in re, dichomo miser, à brutis differs? Nōne rationis munere, quam à **D E O** omnium conditore accepisti, reliquæ creaturæ omnis factus dominus & imperator? Hoc igitur te mētis lumine per ebrietatem priuans, inter bestias ratione carētes annumerari poteris, similibsq; illis videri. Nec solum eo peiores brutis, quodd mēte insani aut ebrij, sed etiam quodd sensibus longè infra illa deficere videantur. Quod quæso animal ita visu audituq; atquè ebrius homo, debilitatur? Nōne familiarissimos interdum ignorant, alienis verò sepe vt domesticis congregiuntur? An non vmbras sæpenumerò tanquam sulcos aut loca prærupta transfiliunt? Aures terrifico sonitu more fluctuantis maris refertas habent: terra interdum insurgere, ac in arduum ac rectum erigi, montes verò circummoueri videntur? Quandoq; ab re & præter modum ridet: nunc verò sine consolationis remedio plorant, nunc item audaces & temerarij, mox timidi & ignaui. **Lymphatus** & malo dæmōe captus, misericordia

† O 3 qui-

Vini in Christi sanguine consecratur. 1. Tim. 5. Lucæ 2.

Exod. 32. 1. Cor. 10. Semp ebriatati iuncta luxuria.

Ebrius de somno excitatus, nec viuus nec mortuus est.

Ebrietas, voluntarius dæmon.

Brutis peiores ebriosi.

quidem dignus: ebrius verò eadem ferè & ipse paties, minime mi-
 feri cordia dignus, qui spontaneo seruit damoni: Quis est qui ma-
 ledictionem Cain in seipsum transfert? An non qui vino tremit &
 vacillat per omnem vitam? Naturali nanq; firmitate deficiente, nec
 cessè est corpus continuò vacillet atque moueatur. Cùm potatio-
 ne procedente ed veniunt, vt de augenda hac infamia certent, & de
 ebrietate per ambitionem contendant: cuius authorem legis, dia-
 bolum habent: victoriæ verò præmitim, peccatum: Nam qui plus
 hauseric meri, is p̄ cæteris laudatur, is victoriã refert. Atq; ita glo-
 ria in ignominia illorũ est: Inter se nanq; contendunt, & vt in iudi-
 cio aliq; defensitât. Ebrietas itaq; ratiõis interitõ, fortitudinis gni-
 cies, senectus immatura, mors mométanea. Quid, q̄o, sunt ebrij, q̄
 gentiũ idola? Oculos habet, & nõ videt: aures habet, & nõ audiunt:
 manus paralyti affectas habet, pedes infirmos ac facile offendetes.
 2 AVGVSTINVS sermone ducentesimo trigesimo pri-
 mo de Tempore: Cùm fratres charissimi, ebrietatis malum sit gra-
 uè vitium & Deo odibile, ita per vniuersum mundum à pluribus
 in consuetudinem missum est, vt ab illis qui DEI præcepta cogno-
 scere nolunt, iam nec putetur nec credatur esse peccatum, intan-
 tum, vt in contiuis suis irrideant eos qui minus bibere possunt, &
 per inimicam amicitiam adiurare homines non erubescunt, vt pot-
 tum amplius accipiant quàm oportet. Qui enim alrerum cogit, vt
 se plus quàm opus est, bibendo inebriet: minus malum ei erat, si
 carnem eius vulneraret gladio, quàm animam eius per ebrieta-
 tem necaret. Et omnes ebriosi tales sunt, quales paludes esse vi-
 dentur. Quod enim in paludibus nascatur, non ignorat charitas
 vestra: totum quod ibi nascitur, nullum fructum habere cogno-
 scitur. Nascuntur ibi serpentes, sanguisugæ: nascuntur ibi ranæ &
 diuersa genera vermium, quæ magis horrorem possunt generare,
 quàm aliquid, quod ad victum proficiat, exhibere. Istæ enim her-
 bæ vel arbores, quæ aut in ipsis paludibus, aut circa ripas eorum
 nasci solent, nihil vtilitatis habere videntur; intantum, vt in annis
 singulis incendio concrementur. Videte, quod de ebrietate nasci-
 tur, igni præparatur. Tales sunt, sicut iam dixi, omnes ebriosi, quo-
 rum prandia ducuntur vsque ad noctem, quorum cœnas lucifer
 videt, q̄ stare non possunt, etiam cùm videntur esse ieiuni, quorum
 sensus tardi, graues, obtusi, & quodammodò iam sepulti. Deni-
 que in ipsa frequèter ebrietate nec seipfos, nec alios recognoscunt,
 nec ambulare valent, nec stare: dicere aliquid vel audire quod ad
 rati-

Maledictio-
ne Cain in se
transferunt.

Legis ebrio-
forũ author
diabolus.

Ebrietatis
malum.

Ebrij sunt
velut idola
gentium.

Propter con-
suetudinẽ pu-
tatur ebrietas
non esse pec-
catum.

Cogentes ad
nimium po-
tum.

Ebriosi palu-
dibus cõpa-
rantur.

Ebriosi qua-
les sint.

rationem pertineat, omninò non possunt. Frequenter etiam vsq;
 ad vomitum ingurgitare se non erubescunt, & ad mensuras sine
 mensura bibere. Maiora enim pocula prouidentur, certa bibendi
 lege contenditur: qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine:
 Indè lites & rixæ nascuntur, indè diuersis & horrendis saltatio-
 nibus membra torquentur, indè adulteria & nonnunquam homi-
 cidia perperrantur. Et quoties nimium potum accipiunt, tanquàm
 in paralytim resoluti, dum suis pedibus ambulare non possunt, fee-
 disima latera aliorum manibus portantur ad lectum. Et est in il-
 lis oculorum caligo, vertigo, fatigatio, & dolor capitis, suffusio
 vultus, membrorum omnium tremor, animæ ac mentis stupor. In
 talibus impletur qd scriptum est: Cui vax? cui tumultus? cui irax? cui
 rixæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nõnne hjs qui
 morantur in vino, & eis qui inuestigant vbi potus sunt, & student
 calicibus epotandis? Sed illi qui tales esse volunt, miserabiliter se
 excusare conantur, dicentes: Ingratum habeo amicum meum, si
 quoties illum ad conuiuium vocaero, potum ei quantum volue-
 rit ipse, non dederò. Et non sit tibi amicus, qui te D E O vult fa-
 cere inimicum, qui & tuus & suus est inimicus. Si & te & alium in-
 ebriaueris, habebis hominem amicum, habebis D E V M inimic-
 cum. Et idè sapienter considera, si iustum sit, vt te à Deo separes,
 dum te ebrioso coniungis. Ad extremum tu eum noli adiurare,
 noli cogere, sed in potestate illius dimitte, vt quantum sibi placue-
 rit bibat, & si se inebriare voluerit, vel solus pereat, & non ambo
 pereatis. O infelicitas generis humani, quàm multi inueniuntur
 qui ebriosos & luxuriosos amplius quàm oportet, cogunt bibere,
 & ante ostium pauperibus petentibus vel vnum calicem dissi-
 lant dare: nec attedunt, qd illud quod luxuriõs videntur ingerere,
 Christus in pauperibus deberet accipere, q̄ dixit: Quod fecistis vni
 ex minimis meis, mihi fecistis. Sed qui tales sunt, quãdò alios in ni-
 mio potu sepeliunt, paupi elemosynã petenti dicunt: Vade vade in an-
 te, & dabit tibi Deus: & vtiq; dũ ambulauerit homo, ei daturus est.
 Quid est ergò qd dicit, Vade in ante, & dabit tibi Deus: nisi, Vade ad
 illũ hominẽ qui habet Deum, quia daturus est Deus? Ac sic ore suo
 ipse confitetur apud se, Deũ non esse, quo inspirante, possit erogare
 pauperibus. Rogo, fratres charissimi, diligenter attendite & vide-
 te, quia quãdò animalia ducuntur ad aquam, vbi saturauerunt
 sitim suam, etiam si supra aquam diuitiis teneantur, repleta siti, bi-
 bere nolunt omninò, nec possunt. Considerent ebriosi, si non peio-

Mensuras si-
ne mensura
bibere.

Fructus ebri-
etatis.

Prou. 23.

Excusationes
ebrioforum.

Nemo ad bi-
bendum co-
gendus.

Nota.

Matth. 23.

Animalia bra-
ta pferuntur
ebriosis.

res animalibus iudicandi sunt. Cùm enim animalia ampliùs quàm eis opùs est, bibere nolunt, illi & duplum & triplum, quàm eis expedit, potum accipiunt. Et vndè trium aut quatuor dierum refectiorem potuerant rationabilem habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potiùs, quàm expendere, propter inuidiã aut ebrietatem: atque vtiã potum tantummodò perderent, & non etiam ipsi perirent. Et nonnullis interiectis scripturæ testimonijs, ait: Ipsi qui contra coalumnã & amicã suã ebrietatem loquuntur, tibus irascuntur, libera à nobis voce audiãt, quia quicumque ebrius pœnitentiã de ipsã non egerit, sed vsque ad mortem suã in ipsã ebrietate permanferit, in æternum profectò peribit, quia non mentitur Spiritus sanctus, per Apostolum dicens: Neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Et idedò quicumque sunt ebriosi, meliùs faciunt vt nò nobis, sed sibi potiùs irascantur, & cum Dei adiutorio de luto facis se excutiant, vel de cloaca ebrietatis dum adhuc tempus pœnitendi est, festinent quanta possunt celeritate, Deo auxiliante, confurgere, & totis animæ viribus cum Propheta supplicantes Domino dicant, Eripe me de luto, vt non inhæream. Et illud: Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. Ebrietas enim quasi inferni puteus quoscunq; susceperit, nisi digna subuenerit pœnitentiã, & emendatio fuerit subsecuta, itã fortiter sibi vendicat, vt eosdem ipsos de inferni tenebroso puteo ad charitatis vel sobrietatis lucẽ redire sine pœnitentiã non permittat. Sed hãc ante omnia intelligere & scire debemus, quia non vno die efficiuntur homines ebriosi, sed cùm paulatim adiurantibus & cogentibus crudelissimis inimicis potiùs quàm amicis, per singulos dies singulos sibi aut binos calices ad potum consuetudinariũ addunt. At vbi hoc in vsum miserint, itã eos ipsius ardor ebrietatis occupat, vt illos semper sitire compellat. Sed qui se de hoc malo desiderat liberare, quomodò sibi interuallo dierum potum addendo ad ebrietatis tenebras peruenit, itã paulatim subtrahendo ad sobrietatis lucem redeat. Qui si semel totum, quod ampliùs accipiebat, subtraxerit, vbi nimia siti cœperit exardescere, cum grandi amaritudine clamat & dicit: Mille se mori, quàm sibi bibedi vel inebriandi consuetudinem tollere: nec attendit quod tolerabilius erat illi in carne mori, quàm in anima per ebrietatem interfici. Et idedò vt nec ardorem nimium patiarur, & de tam graui malo quod patitur, liberetur, sicut iam dictum est, per interualla dierum sibi aliquid de nimietate potus subtrahat, quo-

Ebriosi excluduntur à regno Dei, nisi reficiantur.

1. Cor. 6.

Psal. 68.
Ibidem.

Ebrietatis vitium vsu paratur.

Consuetudo potandi quomodò tollenda.

quousquẽ ad rationabilem bibendi consuetudinem redeat. Qui hoc itã, vt diximus, per partes subducere voluerit, & de ebrietate liberabitur, & illam intolerabilem pœnam non patietur. Ergo, fratres charissimi, dum hæc suggero, me absoluo apud Deum. Quicumque me audire contempserit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio suo alios adiurare vel cogere voluerit, & pro se & pro illis in die iudicij reus erit.

3 IDEM Augustinus in sermone ducentesimo trigesimo secundo de tempore: Illud verò quale est, quod ipsi infelices ebriosi, quãdò se nimio vino ingurgitãt, rident & vituperant eos, qui rationaliter hoc tantum quod sufficit, bibere volunt, dicentes eis: Erubescite, & verecundia sit vobis, quare non potestis bibere quantum nos? Dicunt enim eos non esse viros. Et videte miseriam ebriosorum. Se dicunt esse viros, qui in ebrietatis cloaca iacent: & illos nò dicunt esse viros, qui honestè & sobriè stant. Iacent prostrati, & viri sunt: stant erecti, & viri non sunt? Victor ebrietatis, vituperatur: & victus ebrietate, laudatur. Irridetur sobrius, qui & se & alios potest regere: & non irridetur, immò non plangitur ebriosus, qui nec se, nec alios potest agnoscere. Solent ebriosi itã se excusare vt dicant, Persona potens me coëgit vt ampliùs bibam, & in conuiuio regio nò potui aliud facere. Ad excusandas excusatiões in peccatis, ista pretendimus: & quod implere nolumus, nò potuisse nos dicimus. Nolle in culpa est nostra: & nò posse, præ tenditur. Etiam si ad hoc veniretur, vt tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris: meliùs erat vt carotua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Sed excusatio ista falsò obijcitur. Ipsi enim reges, et quicumque sunt alij potentes, quia Deo propicio & Christiani sunt, & prudentes, & sobrij, & toto corde Deum timentes, si te viderent defuisse, vt eis non acquiescas pro timore DEI inebriari, si tibi sub hora videantur irasci, postea verò te in grandi admiratione suscipiunt, dicentes: Quantum cū illo egimus, quantis eũ minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquã eum à sobrietate separare potuimus. Nam & Deus qui te videt per eius amorem inebriari non velle, ipse tibi gratiam illorum dabit, qui te, vt ampliùs biberes, videbantur hortari & cogere. Ille qui ebrietati resistit, si cum Dei adiutorio perseuerare voluerit, & pro ipsã aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad martyrij gloriã reputabit. Et post pauca: Idedò, charissimi, tanta infelicitate se inebriant homines, quia putant ebrietatem, aut paruum, aut nullum peccatum esse. Sed pro ista igno-

Sobrios irridetium amicitia.

Nota.

Excusatio ebrietati vacantiũ.

Psal. 140.

Nota.

Responso.

Ignorantia ebrietati magnam causam præbet.

† P

ran.

rantia maximè sacerdotes in die iudicij reddituri sunt rationem, si commissis sibi populis, quæ vel quanta mala de ebrietate nascuntur, assiduè noluerint prædicare. Qui ergò credit ebrietatem esse paruum peccatum, si se non emendauerit, & pro ipsa ebrietate penitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna sine remedio illum poena cruciabit, secundùm illud, quod ipsi benè nòstis beatum Apostolum prædicasse: Neque, inquit, fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Videte: ebriosos cum fornicatoribus & idolis seruientibus, & masculorum concubitoribus & adulteris iunxit.

4. CHRYSTOSTOMVS in homilia contra luxum & crapulam: Eum qui viuit in delicijs, & ebrietati deditus est, & parasitum alit, & adulatorum, & carniuoratorum & vini potatione distumpitur, sæpè & inuitum & spontè necesse est peccare, & extra huius loci tempus, & cum illinc recesserit. Nam sicut nauis oneraria, quæ supra suam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine grauata submergitur: ità anima & corporis nostri natura si plures acceperit cibos, quàm ferat natura sua, impletur, & iniectorum grauitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nauas & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum onus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nauarum multitudo, non præparationis studium, non anni pars tempestiua, non aliud quicquam nauis, quæ sic in tempestate est, prodest: ità & delicatis euenit, neque cogitationum multitudo, neque eruditio & admonitio, neque admonitiones & consilia, neque aliud quid, neque timor futurorum, neque pudor, neque accusatio præsentium, neque aliud quid saluare potest sic periclitantem animam: sed inualefcit luxus & amentia per omnia: & sub aquas nolens volens eum qui ægrotat, defert, & graue facit naufragium. Vnde nihil facile, nihil ad futuram vitam & iustificationes quæ alibi futuræ, affert. Sed qui talibus vacat, & ad præsentem vitam inutilis fit, ad nihil accommodus, & ubique ridiculus, tam in publicis quàm in priuatis rebus: & si in tumultu aliquid opus est fieri, non inuenitur habere aliquod prouidentia, vel gubernationis: ab omnibus inimicis capi potest, omnibus inutilis, amicis & accedentibus, & non solùm periculis & obsidionibus facile potest rapi: non in tranquillitate solùm eum audire, pauore non caret, sed & in arduis, ob immodestiam morum, se

acce-

accedenti erit inutilis. Nam ipsum illic, in aduersitatibus loquor, timor & effœminatio, & metus immodicus, & consilij inopia apprehendunt: hic autem in prosperitate, audacia & ignominia & intemperantia & inflatio & arrogantia plus inutilem, quàm superiora, efficiunt. Sanè talium non solùm corpora sic affecta, & iniucundis & superfluis & foetidjs vndiquè plena sunt, ità vt tolerari nequeant: sed & anima corpore multo iniucundior, multo maiores, quàm illud morbos in se arripit ex delicijs. Nam sicut corpus non solùm superfluitates emittit naturales, sed multo plures, & vndiquè. Nam & oculi, & aures & os grauedine, mucò & corruptione, & his quæ intus generantur, lutulentis & impuris affectibus sunt plena: & ipsa natura carnis laxior fit, quàm naturalis proportio: fecundaq; & inutilis, & ad omne bonum opus inutilis. Etenim & terra, quandò à sua abundantia oppressa fuerit, suum innatum perdit calorem: perdit autem & suas vires, & neque ad opus, neque ad suam generationem est accommoda. Hinc autem incurabilibus & difficilimis implicantur morbis, qui perpetuò in voluptate viuunt. Nam in tremoribus & palloribus, mirisq; & pedum & manuum doloribus, & alijs pluribus, de quibus medici dicunt, irretibiles fiunt.

5. IDEM Chrystostomus homilia prima ad populum Antiochenum: Non simpliciter Apostolus Paulus dixit, Vno ytere: sed, Vno modico: non quòd hac admonitione & consilio Timotheus egeret, sed quòd nos indigeremus. Idcirco ad illum scribens, nobis bibendi vini mensuram & terminos statuit, tantum bibere iubens, quantum valetudinem adiuuet, quantum corpori sanitatem præbeat, & non alterum morbum: non pauciores enim, quàm continuatus aquæ potus, sed multo plures & difficiliores animi & corporis morbos immodica vini parit potatio, passionum bellum, absurdarum cogitationum hyemem menti introducens, & corporis vim molliorem & solubiliorem efficiens. Non enim ità terræ natura vexata aquarum superabundantia continuè dissoluitur, vt corporis vis mollescit, & diffluit, & exilis redditur vini potu continuè ingurgitata. Fugiamus igitur vtrinque intemperantiam, tum corporis valetudinem curando, tum ipsius lasciuias recedendo. Vinum enim à Deo datum est, non vt inebriemur, sed vt sobrijs firmus: vt delectemur, non vt doleamus. Vinum enim lætificat, inquit Dauid, cor hominis: tu verò ipsam tristitiæ materiam facis. Etenim animo grauato sunt supra modum ebrijs, tenebris multis

† P 2

menti

Incommoda
animi & cor-
poris.

1. Tim. 3.

Quantum
bibendum.Vino lætia &
malos fructus
producat.

Psal. 103.

1. Cor. 6.

Vetri dediti,
sæpè inuiti
peccant.Nauibus one-
rarijs com-
parantur.Ad omnia
sunt inuitiles
& inepti.

Non vinum,
sed ebrietas
damnanda.

Immodestia
ebrietatem
facit.

Qua turpis &
miserabilis
creatura sit
ebrius.

1. Tim. 5.
Temeraria in
cibo potuq;
seruanda.

Ezech. 16.

Gen. 19.

menti offusis. Medicina optima est, quando commensuratione habet optimam. Simpliciores nonnulli postquam aliquos pro ebrietate se deturpantes viderint, illos vituperare omittentes, fructum a Deo datum calumniantur, dicentes: Non sit vinum. Ipsi itaque dicant, Non sit ebrietas. Vinum enim Dei, ebrietas autem diaboli opus est: non vinum ebrietatem facit, ne Dei creaturam accuses, sed conferui insaniam argue. Tu vero peccantem punire & corrigere omitte, benefactorem afficis contumelia. Cum igitur quosdam haec dicentes audierimus, obmutescere faciamus. Non enim usus, sed immodestia ebrietatem facit: ebrietatem, inquam, malorum omnium radicem. Vinum datum est, ut corporis imbecillitatem corroboraret, non ut animi sanitatem exterminet. Noli igitur immoderate Dei munere utens, stultis & impudentioribus hominibus occasionem praebere. Quid enim ebrietate miserabilius? Mortuus est animatus: ebrius, daemon est voluntarius: morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. Non enim in conuentibus tantum inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negocijs, sed etiam solo est ad spectu omnium grauissimus, foetores exhalans terribissimos, eructationes, & oscitationes, & voces ebriorum insuantes atque molestae, eos qui spectant & simul sunt, extremae abominationis implent. Et quod malorum caput est, caelum ebrijs inuisum hic morbus efficit, nec aeterna bona assequi permittit, sed post vitae huius opprobrium, & illic tali morbo laborantes poena manet aeterna. Hanc igitur improbam consuetudinem recidamus, & Paulum audiamus dicentem: Vino modico utere. Etenim ipsum modicum propter infirmitatem permittit: quod nisi imbecillitas vexasset, neque modicum admittere discipulum coegisset. Necessarium enim est nobis, traditos cibos & potus temporibus & necessitatibus semper metiri: & nullatenus necessitatem excedere, neque imprudenter & temere quid facere oportet.

6. ISIDORVS libro secundo de Summo bono, capite quadragesimo secundo: Prima est luxuriae materies saturitas panis: unde & Propheta Sodomam de satietate panis accusat, dicens: Haec fuit iniquitas Sodomorum, superbia, saturitas panis, & abundantia aquae: Panem quippe Sodomitae immoderate sumentes, in turpitudines defluxere flagitiorum, atque inde meruerunt, comitante superbia, caelestibus aduri incendijs, ex quo modum non tenuerunt edacitatis. Vtile est cauere gulam, ciborumque concupiscentiam.

Quid

Quid enim tam noxium, quam ut animus seruiat ventri & escae, quae sunt destruenda, testante Apostolo ac dicente: Deus autem & hunc & hanc destruet. Proxima est ventri libido, sicut loco, sic vitio. Vbi enim ventris cura, ibi & eorum quae circa ventrem sunt proxima. In ordine namque membrorum, genitalia ventri iunguntur. Dumque vnum ex his immoderate reficitur, aliud ad luxuriam excitatur. Non ad luxuriam vel ad satietatem, sed tantummodo ut corpus sustentetur, epulis est utendum. Nam ut Philosophi dixerunt, cibandus est venter ut contineat animam, non ut corrumpat. Qui nimium cibis utuntur, quanto magis ventrem pasunt, tanto amplius sensum mentis obtundunt. Nam Graeci dixerunt, ex crasso ventre subtilem sensum gigni non posse. Nam gulae saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumque hebescere facit. Libidinis ignes ciborum fomite increscunt. Corpus autem quod abstinentia frangit, tentatio non exurit. Unde & tres pueros abstinentes flamma Babylonij incendij, etsi tetigit, non combussit: quia nimium etsi desideriorum carnalium ignis abstinentium mentes inflamat usque ad consensum, tamen concupiscentiae vel operis, non exurit. Cui abundantia est epularum, ardentis diuitis intendat supplicium, cuius tanta in inferno inter ignes erat inopia, quanta hic epularum fuerat copia. In hoc enim seculo esurire & sitire noluit: propterea illic inter flammam sitiens, stillam aquae quaesuit, nec meruit. Considerandum quam vehementer arguantur commessatio & sumptuosa conuiuia. Nam per Prophetam comminatur Dominus, se non hanc relaxare iniquitatem his qui eam libenter ambiunt. Dicit enim per Esaiam Prophetam: Ecce gaudium & laetitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Si dimittitur iniquitas haec vobis donec moriamini. Sicut omnes carnales cupiditates per abstinentiam refecantur, ita omnes animae virtutes edacitatis vitio destruuntur. Inde est quod & princeps cocorum muros Hierusalem subuertit, quia & venter, cui seruitur a cocis, virtutes animae destruit. Neque enim posse quempiam virtutum perfectionem attingere, nisi prius ventris edomauerit ingluuiem. Nemo potest dominari caeteris vitijs, nisi prius ingluuiem ventris restrinxerit. Nec quisquam facile poterit a semetipso spiritus immundos expellere, nisi per abstinentiam gulae. Tunc enim hostes qui extra nos sunt, a nobis fortius superantur, quando prius quae intra nos sunt, vitia extinguuntur. Nam frustra foris agit bellum, qui intus habet periculum. Non qualitatem ci-

1. Cor. 6.
Gula ad luxuriam prouocat.

Aciem mentis obtundit.

Dan. 3.

Luc. 16.

Esa. 22.

Omnes animae virtutes destruit.
Ierem. 52. iuxta LXX.

Nō tam ciborum qualitas, quā cupiditas cauenda. **borum, sed eorum cupiditatem cauendam. Nam sæpè accuratè præparata, sine gulæ concupiscentiâ degustantur: & sæpè abiecta & vilia, edendi cupiditate sumuntur. Sicq; fit, vt non sit in culpa ciborum qualitas, sed illud reputetur in vitio, quod cum desiderio degustatur. Quatuor sunt genera distinctionum in gulæ appetitu, id est, quid, quandò, quantum, & quo modo appetatur. Quid, ad rem ipsam pertinet, quæ appetitur. Quandò, si autè legitimum tempus quid appetatur. Quantum verò, ad immoderationem refertur. Quo modo, ad impatientiam festinationis ascribitur. Nullus homini tam importunus exactor est quàm venter, qui quotidianam refectioem, quotidiana famis exactioe adimplet. Cum cæteris enim vitijs, etsi interdum nascimur, interdum tamen cum eis non morimur. Plerunquè voluptas vescendi ita sub obtentu necessitatis subrepat, vt dum putatur seruire necessitati, voluptatis desiderio seruiatur: nec facile discernitur, vtrum quod accipiatur, gulæ an indigentia deputetur.**

7 ET capite quadragesimo tertio libri eiusdem: Esca crapulam, potus ebrietatem generat. Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis. Ebrietas ita mentem alienat, vt vbi sit, nesciat. Vndè etiam & malum non sentitur, quod per ebrietatem committitur. Verum est, quòd iuxta Prophetam, fornicatio & ebrietas aufert cor. Vndè in Prouerbijs: Potentes, inquit, qui iracundi sunt, vinum non bibant, nè cum biberint, obliuiscantur sapientiam. Plerisque laus est, multum bibere, & non inebriari. Audiant hi aduersum se dicentem Prophetam: Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Vno multo deditos & luxuriosè viuentes, Esaias sic arguit, dicens: Væ qui confurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperum, vt vino æstuetis. De talibus & alio loco dicitur: Væ tibi ciuitas, cuius rex iuuenis est, & cuius principes manè comedunt. Multi enim à manè vsque ad solis occubitum ebrietati & gulæ voluptatibus deseruiunt, nec intelligunt cur nati sunt, sed consuetudine beluina detenti, luxuriæ tantum die epulis que inseruiunt. Clamat Ioel Propheta his qui ebrietati deseruiunt, dicens: Expergiscimini ebrij & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. Quo testimonio non ait tantum, Flete omnes qui bibitis vinum, vt bibere omnino non liceat: sed adiecit, in dulcedine: quod ad voluptuosam pertinet & prodigam effusionem. Nam quantum

Ebrietatis fructus.

Osee 4. Prou. 31.

Multum bibere nec tamen inebriari. Esaiæ 5.

Ibidem.

Ecclesi 10.

Consuetudo beluina.

Ioel. 1.

tum satis est necessitati, edocet Timotheum bibere Apostolus, dicens: Vno modico vttere. Non solum ex vino inebriantur homines, sed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ vario modo conficiuntur. Vndè & Nazaræis, qui se sanctificabant Domino, præceptum est, Vinum & siceram non bibere. Vtraque enim statum mentis euertunt, & ebrios faciunt: luxuriam quoque carnis vtraque æqualiter gignunt. Quidam continentes sicut panem cum pondere edunt, ita & aquam cum mensura sumunt, asserentes ad castimoniam carnis etiam aquæ abstinentiam conuenire.

8 AMBROSIVS in libro de Helia & ieiunio, capite duodecimo: Sicut mater fidei, continentia: ita perfidiæ mater, ebrietas est. In quod facinus non ista præcipit? Sedentes in foribus tabernaculorum homines, tunicam non habentes, nec sumptum sequentis diei, de imperatoribus & potestatibus iudicant, immò regnare sibi videntur, & exercitiis imperare. Fiunt ebrietate diuites, qui sunt in veritate inopes. Aurum donant, dispensant pecunias populis, ciuitates ædificant, qui non habent vndè cauponi potus sui precium soluant. Feruet enim vinum in his, & nesciunt quid loquantur. Diuites sunt dum inebriantur: mox vbi vinum digesserint, cernunt se esse mendicos. Vno die bibunt multorum dierum labores. De ebrietate ad arma confurgunt, calicibus tela succedunt. Pro vino sanguis effunditur, & ipsum sanguinem vina fuderunt. Quam fortes sibi homines videntur in vino, quam sapientes, quam disertis, quam etiam pulchri ac decori, cum stare non possint? Mens titubat, lingua balbutit, pallor & sanguis ora suffundit. Fætor ebrietatis, horrori fit. Barbari in ferrum ruunt, vulgus in rixas. Si quis eorum pugno fuerit percussus, videas ora fauciorum vini lachrymas fundere, miserabiles epilogos decantare. Habet enim hoc temulentia, vt & molliat, & resoluat corda temulentorum. Sicut enim ignis probat ferrum durum, ita & vini incendio etiam superbiorum hominum cor liquefit. Omnes sibi in vino æquales videntur, nullus inferior. Non pauper diuiti cedit, vtpote quia pauperem se esse nescit. Non infirmus valido, cui omnis in bibendo est fortitudo. Non mendicus locupletiori, non ignobilis honorato: sed cum bibunt, illum regem habent, qui bibendo superauerit viros. Meritoq; scriptum est, Aequalis vita hominibus, vinum in ebrietate. Sed vtinam & quod sequitur, audires: Bibas illud moderatè, vt sis sobrius. Nō habes quòd accuses vinum: in iucunditatem creatum est.

1. Tim. 5.

Num. 6.

Luxuriam gignit vinum & siceram.

Perfidia mater ebrietas. Ebriorum fatuitas.

Ecclesi 31. iuxta LXX. aut alia. versionem.

non.

non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis est, si illud moderatè bibas. Immoderatio autem potus, in iracundiam concitat, & ruinas multas efficit. Sed fortè dicas, has esse potationes vulgariæ & leuissimorum hominum. Veniamus ergò ad horum potentium & fortissimorum conuiuia.

Compotorū
consuetudo.

9 **CAPITE** decimotertio: Primò minoribus poculis velut velitari pugna præluditur. Verùm hæc non sobrietatis est species, sed bibendi est disciplina. Etenim vt tragœdiarum actores primò sensim vocem excitant: donèc viuæ vocis aperiant iter, vt postea magis possint clamoribus personare: ita isti quoque in principio prælusorijs se exercent poculis, vt iritent sitim, nè fortè restinguant eam, & satiati postea, bibere non possint. Ergò vbi res calere cœperit, poscunt maioribus poculis, feruor inardescit. Aridus cibus siti exæstuat, & vbi imminui vasa cœperint, potu meraciore reparantur. Certant pocula cum ferculis, & inter moras sæpè geminantur. Deindè procedente potu longius contentiones diuersæ, & magna certamina, quis bibendo præcellat. Nota grauis, si quis se excuset, si quis temperandum forte vinum putet. Et hæc {donèc ad mensas perueniatur secundas. At vbi consummata fuerint epulæ, putes iam esse surgendum: tunc de integro potum instaurant suum: & cum consummauerint, tunc inchoare se dicunt: tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres quasi instrumenta bellorum. Ac nè immoderatum hoc arbitretis, mensura proponitur, certatur sub iudice, sub lege decernitur. Agonothetes illic furor est, stipendium debilitas, victoriæ præmium culpa: pendet anceps diu & dubius belli euentus. Furor enim illic est præliaris. Et in fine: Quos manè insignes armis spectaueras, vultu minaces, eosdem vesperè cernas etiam à puerulis rideri, sine ferro vulneratos, sine pugna interfectos, sine hoste turbatos, sine senectute tremulos, in ipso iuuentutis flore arentes.

Certamen
cōbibonum.

Reprehensio
eorū qui in-
uitat alios ad
potū ac cibū
immoderatū.

10 **R V R S V M** capite decimoquarto: Rogas ad iucunditatem, cogis ad mortem. Inuitas ad prandium, efferre vis ad sepulcrum. Cibos promittis, tormenta irrogas. Vina prærendis, venena suffundis. Omne enim quicquid nocet, venenum est. Tollit sensus, viscera exurit, somnum infert, caput vexat. Etiam maior vis vini, quàm veneni est. Deniq; venenum vino excluditur, non veneno vinum. Meritò Deus per Moysen non solùm veneno, sed etiam draconum veneno vinum comparauit, dicens: Furor draconum vinum eorum, & ira aspidum insanabilis. Et pulchrè additur, insanabilis.

Deut. 32.

Multi

Multi enim reliquorum serpentium veneno curantur, nemo ebrietate. Certè veneno caro vulneratur, vino mens. Noxia est ebrietas ad corporis sanitatem, menti etiam crimen adiungit. Aduerte etiam & perfidiæ venenum, vini declaratum nomine. Ait enim supra de alienigenis, qui nescirèt Deum: De vinea enim Sodomorum vinum eorum, & vitis eorum vitis Gomorrhæ: vua eorum vua felis, botrus amaritudinis in ipsis.

Ebrietas ani-
mo & corpo-
ri nocet.

Ibidem.

11 **CAPITE** decimosexto: Sudant vino corpora temulentorum: si leuius ea tetigeris, exprimis vinum. Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incientium insanix, ebrietas venenum insipientiæ. Hæc sensus hominum mutat & formas, per hanc fiunt ex hominibus equi adhiñiètes: Siquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammati, cohibere se non queunt, & in bestiales libidines excitantur, vt nullū tempus præscriptum habeat quod deceat indulgere cōcubitu. Vocem amittunt, colore variantur, oculis ignescunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardescunt, sensu excedunt. Hinc phrenesis periculosa, hinc calculi grauis poena, hinc exitialis cruditas, hinc vomitus frequens semelas epulas cum internorum viscerum cruore fundentium. Nam eadem Dominus per Hieremiam locutus est, dicens: Bibite & inebriamini, & vomite, & cadetis, & non consurgetis. Hinc etiam vana imagines, incerti visus, instabilis gressus, umbras sæpè transiliunt sicut foueas. Nutat his cum facie terra: subitò erigi & inclinari videtur, & quasi vertatur, timentes in faciem ruunt, & solum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus sibi videntur includi. Murmur in auribus tanquàm maris fluctuantis fragor, & resonantia fluctu littora. Canes si viderint, leones arbitrantur, & fugiunt. Alij risu soluuntur incondito, alij inconsolabili mœnore deplorant, alij cernunt irrationabiles pauores. Vigilantes somniant, dormientes litigant. Vita his somnium est: somnus his mors est: excitari nullis vocibus possunt, quantolibet stimulando impulsu petas: nisi resipuerint, euigilare non possunt. Vndè benè Hieremias huiusmodi hominem tanquàm superflua creaturam descendendum putat. Quid est homo ebrius, nisi superflua creatura?

Ebrietas de-
testatio, &
quantū detri-
mēti adferat.

Hierem. 25.

Homo ebrius
nihil aliud q̄
superflua
creatura.

12 **CAPITE** decimo octauo: Sed quid de viris loquamur, quādo etiam foemina, quas oportet sollicitioram castitatis sobrietatis que adhibere custodiam, vsque ad ebrietatem bibunt? Deindè surgentes, quas etiam inter secreta domūs vel audiri ab alienis non

De foeminis
temulentis.

† Q con-

1. Cor. 14.
1. Tim. 2.

conuenit vel videri, prodire audent in publicum non velato capite, vultu proeaci. Apostolus mulieres tacere etiam in Ecclesia iubet, domi viros suos precipit interrogare. Ille in plateis inuerecundus viris sub conspectu adolescentulorum intemperantium choros ducunt, iactantes comam, trahentes tunicas, scissæ amictus, nudæ lacertos, plaudentes manibus, saltantes pedibus, personantes vocibus, iritantes in se iuuenum libidines motu histrionico, petulantia oculo, dedecoroso ludibrio. Spectat corona adolescentum, & fit miserabile theatrum. Inter saltantium lapsus oculo impuro, & contaminato ad spectu, terra turpi saltatione polluitur, quæ obscœnis cantibus verberatur.

Terra turpi saltatione polluitur.

Pœnitentia eorum qui se inebriant.

1. Cor. 6.
Pœnitentia eorum qui alios ad ebrietatē cogunt.

Vomentes ex ebrietate.

Alios inebriantes.

1. C B V R C H A R D V S Vuormatiensis Episcopus libro decimoquarto Decretorum, instituit tractationem de crapula & ebrietate, & ex canonibus, Patrumq; ac Põtificum sententijs ostendit, quæ pœna iniungenda sit ijs, qui illis vitijs implicantur. Atque inter reliqua hunc adfert canonem ex pœnitentiali Theodori; Sacerdos quilibet si inebrietur per ignorantiam, septem dies pœniteat in pane & aqua: si per negligentiam, quindecim dies: si per contemptum, quadraginta dies: Diaconus vel monachus, secundum ordinem, vt scriptum est, ceu & reliqui Clerici, & ministri iuxta ordinem, iudicio Sacerdotis pœniteant. Laici velut vota nõ habentes, si inebriantur, arguantur à Sacerdote, quod ebriosi regnum Dei non possidebunt, & interitus sit ebrietas: & compellat eos pœnitere. Qui cogit hominem vt inebrietur humanitatis gratia, acerrimè corripatur, & septem dies pœniteat: si per contemptum, triginta dies. Nullus Christianus alium Christianum plus bibere cogat, quàm naturæ sufficiat. Quod si fecerit, iuxta id quod in pœnitentiali habetur, pœniteat. ET eiusdem libri capite decimotertio ex pœnitentiali Romano: Qui per ebrietatem vomitum facit, si presbyter aut diaconus est, quadraginta dies pœniteat. Si monachus, triginta dies pœniteat: si Clericus, viginti dies: si Laicus, quindecim dies. Item capite decimoquarto ex pœnitentiali Bedæ: Laicus si per ebrietatem vomitum facit, tres dies à carne & vino & cereuisia abstineat. R V R S V M. capite decimoquinto ex eodem: Si quis per nequitiam alium inebriat, quadraginta dies pœniteat. Quod si in consuetudine habuerit, communionem priuetur, donè dignè pœniteat, & emendationem promittat.

2. I V O Episcopus Carnotensis terriadecima parte Decretorum, à capite sexagesimonono vsque ad octogesimum sextum, habet omnia

omnia quæ Burchardus in libro decimoquarto: & quæ ex eo antè adducta sunt, apud Iuonem capite septuagesimosexto, octogesimoprimum, octogesimosecundo, & octogesimotertio reperuntur.

3. H I E R O N Y M V S in caput primum epistolæ ad Titum: Quale est autem, Episcopum videri vinolentum, vt sensu occupato vel exaltet risum contra grauitatis decorem, & labijs dissolutis cachinnet, vel si paululum tristis, cuiusdam rei fuerit recordatus, inter pocula in singultus prorumpat & lachrymas? Longum est ire per singula, & insanias quas ebrietas suggerit, explicare. Videas alios pocula in tela vertètes, scyphum in faciem iacere conuiuè: alios scissis vestibus in vulnera aliena proruere: alios clamare, alios dormire: qui plus biberit, fortior computatur: accusationis occasio est, adiuratum per regem frequentius non bibisse. Vomunt, vt bibant: bibunt, vt vomant. Digestio ventris & guttur vno occupantur officio. Hoc nunc dixisse sufficiat, quod, secundum Apostolum, in vino luxuria est. Et vbicunquè saturitas atque ebrietas fuerint, ibi libido dominetur. Specta ventrem & genitalia: pro qualitate viuorum, ordo membrorum. Nunquàm ego ebrium castum putabo, qui etsi vino consopitus dormierit, tamen potuit peccare per vinum.

Quas insanias ebrietas suggerat.

Ephe. 5.

Ebrius nunquam castus.

4. I D E M in epistola octogesimatertia ad Oceanum: Vinolentia scurrarum est, & comessorum: venter que mero æstuans, citò despumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est. Qui luxuriatur, viuens mortuus est: ergo qui inebriatur, & mortuus & sepultus est. Noè ad vnius horæ ebrietatem nudat femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth per temulentiam nesciens libidini miscet incensum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt.

Vinolentia scurrarum est.

Luxuriam parit.

Qui inebriatur, mortuus & sepultus est.

Gen. 9. & 19.

5. A M B R O S I V S libro primo de pœnitentia, capite decimoquarto: Pascitur libido conuiujs, nutritur delicijs, vino accenditur, ebrietate flammatur. Grauiora sunt his fomenta verborum. Vbi caro inebriatur, mens titubat, animus vacillat, cor fluctuat.

Pascitur libido conuiujs.

VIII

Quid est Ira, & quæ soboles ex illa nascitur?

† Q 2 A Ira

A Ira est immoderata cupiditas puniendi eius, à quo læsum se quis arbitratur.^a Nascuntur ex illa detestandæ filix, rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio atque blasphemia.

^a Gregor. lib. 31. cap. 31. Proue. 29. d. Iob 17. a. Eccl. 19. d. Ephes. 4. g.

^b Lege Bassil. in h. 6. 10. de ira. Chryso. ad pop. homil. 29. & sequētib. Itē ho. 6. in acta. 4. & 18. in Mat. Greg. 1. 5. Moral. c. 30. & sequēt.

^c Eccl. 7. b. Eccl. 8. d. 28. a. b. 30. d. Prou. 12. c. 15. a. c. 18. a. b. 22. d. 26. c. 27. a. Iob 5. a. Psal. 4. a. & 30. b.

^d Eph. 4. g. Col. 3. b. Bernar. serm. 13. in psal. Qui habitat. Ambr. lib. 1. off. ca. 21. Aug. in psal. 4. Itē lib. de vera rel. c. 45. epi 87. & 149. Greg. 11. 8. epist. 51. ad Leōt. & p. 3. cur. past. admōit. 17.

^e Matth. 5. c. Greg. lib. 21. Moral. ca. 5. & lib. 1. de ser. Do. mini in mōte c. 19. in enchirid. c. 79.

B Est^b hoc animi virus perniciosum, omnē iudicij prudentiæque vigorem, & animi spēque corporis sanitatem labefactans. Quare monuit Ecclesiastes:^c *Nē sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit.* Et gentium Doctor præcepit:^d *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donātes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Cæterum aduersus iracundos, contentiosos, contumeliosos iam lata est **CHRISTI** sententia, valdeque metuenda illa: *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: Qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.*

SCRIPTURAE.

PROVERBIORVM vigesimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignādum facilis est, erit ad peccandum procliuior.

I O B decimoquinto: Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Nunquid sapiens respondebit quasi in ventum.

tum loquens, et implebit ardore stomachum suum? Nunquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus? Nunquid consilium DE Iauidisti, et inferior te erit eius sapientia? Quid nōsti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus? Et senes & antiqui sunt in nobis multo vetustiores quā Patres tui. Nunquid grande est vt consoletur te Deus? sed verba tua praua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos? Quid tmet contra Deum spiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo, vt immaculatus sit, & vt iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem, &c.

ECCLESIASTICI decimonono: Est correptio mendax in ira contumeliosi: & est iudicium quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.

A D Ephesios quarto: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

ECCLESIASTIS septimo: Melior est patiens arrogante. Nē sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit.

ECCLESIASTICI octauo: Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & vbi non est adiutorium, eludet te.

E T capite vigesimo octauo: Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam: & peccata illius seruans seruabit.

Relinque proximo tuo nocenti te : & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini referuat iram, & à DEO quærit medelam? in hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? ipse dum caro sit, referuat iram : & propiciationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memento nouissimorum, & desine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem DEI, & non irascaris proximo. Memorare testamentum altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abstine te à lite, & minues peccata. homo enim iracundus incédit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam, Secundùm enim ligna syluæ, sic ignis exardescit : & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit : & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem : & lis festinans effundit sanguinem : et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit : et si expueris super illam, extinguetur : vtraque ex ore proficiuntur. Sufurro et bilinguis maledictus : multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, et disperfit illos de gente in gentem : ciuitates muratas diuitum destruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas ciecit, et priuauit illas laboribus suis : qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat.

I T E M capite trigésimo : Zelus et iracundia minuunt dies.

P R O V E R B I O R V M duodecimo : Fatuus statim indicat iram suam : qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.

E T capite decimo quinto : Responsio mollis frangit iram : ser-

fermo durus suscitatur furorem. Vir iracundus prouocat rixas : qui patiens est, mitigat suscitatas.

R V R S V M capite decimo octauo : Labia stulti miscét rixas, et os eius iurgia prouocat. Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere?

I T E M capite vigésimo secundo : Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso : nè fortè discas semitas eius, et fumas scandalum animæ tuæ.

I T E R V M capite vigésimo sexto : Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas.

E T capite vigésimo septimo : Graue est saxum, et onerosa arena : sed ira stulti vtroque grauior. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, et impetum concitati spiritus ferre quis poterit?

I O B quinto : Virum stultum interficit iracundia, et paruulum occidit inuidia.

P S A L M O quarto : Irascimini, et nolite peccare.

E T trigésimo : Miserere mei Domine quoniam tribulor : conturbatus est in ira oculus meus, anima mea et venter meus.

A D Colossenses tertio : Nunc autem deponite et vos omnia : iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Induite vos ergò sicut electi DEI, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, et donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam : sicut et Dominus donauit vobis, ita et vos, etc.

M A T T H A E I quinto : Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, etc. vt in textu. Si ergò offers manus tuam ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet

habet aliquid aduersum te : relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo : et tunc veniens offeres munus tuum.

P A T R E S.

A G R E G O R I V S libro primo Moralium, capite trigesimo primo: De ira rixę, tumor mentis, contumelię, clamor, indignatio, blasphemię proferuntur.

1 B A S I L I V S Magnus in homilia de ira, quę est decima inter homilias variorum argumentorum. Quando semel irę perturbatio mentem precipitans, imperium animę sumpserit, hominem penitus in feram conuertit, nec hominem qui rationis sit compos, esse finit. Quod enim venenum virus emittentibus erit, hoc item & furor animo iritatis ac perturbatis. Impetu feruntur, insiliunt, rabie vt canes afficiuntur, punguntur vt scorpionij, mordent vt serpentes. Nouit & scriptura eos qui hoc vitio tenentur, ferarum appellatione vocare, quibus sese ob peruersitatem similes ac familiares reddiderunt. Nam & canes, & serpentes, & genimina viperarum, & his similia nominat. Qui enim ad mutua inter se eiusdem generis parati sunt inferenda incommoda, iure feris ac venenatis ascribi possunt, quibus ex natura continuum aduersus homines odium est. Effręnes linguę, ora incustodita, incontinentes manus, contumelię, probra, accusationes, verbera, & alia eiusmodi quęcunque quis enumerare poterit, irę sunt ac furoris fructus. Ob iram ensis acuitur, mors homini ex homine venit, fratres inter se ignorantur, parentes ac liberi naturę obliuiscuntur. Sed & ante omnia se ipsos haud agnoscunt irati, deinde neque quotquot habent necessarios. Quemadmodum enim torrentes ad curua loca decurrentes, secum obuia quęque trahunt : sic & iratorum impetus violenti & instabiles, omnia similiter percurrunt atque obruunt. Non eis senectus venerabilis, non vitę virtus, non generis propinquitas, non acceptę iam gratię, non denique quicquid aliud, quamuis æstimandum, in honore est. Momentanea quędam insania est ira. Quin & maximum se in malum sapius conijciunt, & studio vindicandi, se ipsos negligunt. Eorum nanque memoria quibus læsi sunt, velut cęstro quodam incitati, & animo exacerbato atque æstuanti, non prius desinunt, quàm incommodum aliquod infestanti infligant : vel ipsi (si id conringat) accipiant : quemadmodum sæpè euenit, vt

Homine ira
in feram con-
uertit.

Ira fructus.

Momentanea
insania.

quę

quę per vim tentata sunt, plus accipiant incommodi, quàm inferant. Quis enim in ea se mala conijceret, quę ira ferudi homines, quamvis occasione vociferantes & exasperati, subeunt atque tolerant? Nam & omni fera venenata impudentius ruunt, nec prius desistunt, quàm aliquo malo magno & intolerabili, ira intumescente, æstuantem exatiant animum. Neque enim ensis acies, neque ignis, neque horrendum aliquid, animam ira intumescentem ac furentem satis compescere valebit: non magis quàm à dæmonibus detenti, à quibus irati nihil nec forma, neq; animi affectu differunt. Nam ijs qui ad vindictam anhelant, ita quidem circum præcordia sanguis feruet, quasi vi ignis ebulliat & exæstuet. Supernè verò accensa facie, alio adpectu visendum exhibet iratum, eam formam quę omnibus consueta est & nota, quasi larua quadam, vt in scena fieri solet, prorsus immutans: oculi cõsueti non apparent, sed ignei micantes que, dentes acunt, veluti sues grassantes: vultu sunt liuenti sanguine suffuso. Oris tumore increbescente, venę ob turbati intrã viscera spiritus angustiam disruptę. Vox aspera & intensa, sermo inconstans & confusus, ac temerè cadens, nec concinne, nec significanter, ne ex parte quidem prolatus. Postquàm verò ira sicut flamma, sicca materia succensa iritatos inuasit, tunc nec sermone dicenda, neque referenda videre licet spectacula. Manus quidem erectas etiam aduersus contribules, & per omnes corporis partes distractas, pedes extra omnem ordinem & ab re certatim discurrentes: denique partes corporis omnes, insanie instrumenta factas. Si autem pariter aliquem ex aduerso concurrentem inueniãt, iramq; mutuam inter se exerceant, ea patiuntur, quę fas est eos pari, qui sub tali dæmone contendunt ac certant. Memborum mutilationes, vulnera, mortes præmium pugnę ferunt. Cepit qui primus, manibus iniuriam intulit: alter vlciscitur: Hic instat, ille non cedit: corpus obiter vulneribus petitur. Ira verò facit, vt dolor & incommodum minimè sentiantur. Non enim damna corporis aut sensum curant, cum omni studio & omnibus viribus sint animo ad vlciscendum commoti & excitati. Nè, fratres dilectissimi, malum malo curate, neu contēdite inuicem calamitate mutua vincere. In rixa enim is inferior est, qui victor est, ac peccatis longè grauior discedit. Ira certamē excitat, certamen verò conuicium, conuicium verbera, verbera demum vulnera, ex quibus & mortes sæpè sequuntur. Ille maledixit, tu benedicas. Verberauit, tu patere. Expuit, nihilq; te existimauit, tu cogita quomodo ex terra es, & in

A dæmōibus
vix irati dif-
ferunt.

Iratis hoībus
quomodo re-
sistendum, &
aduersus irā
remedia.

† R terram

terram reuertēris. His nanque modis atque rationibus te confir-
mans, longē leuiora quā re vera sunt, inuenies tibi aduersarij facta
iurgiatq;. Sic etiam talionem illi securius reddes, ostendesq; quā
sis contumelijs inuulnerabilis, ac præclaram tibi patientiæ coro-
nam comparabis, dum alterius infaniam, occasionem philosophiæ
ac tuorum feceris meritorum. Quam obrem si mihi credis, probra
contumeliasq; minimē curabis: obscurum te & inglorium voca-
uit, nullius que æstimationis? terram te ac cinerem esse dicas. Nec
tu melior es patre nostro Abraham, qui se eadem vocauit: ignarum,
pauperem, ignobilem nominauit? tu vermē te dicas, & esterco-
re genus ducere, verba Dauid memorans. His etiam Mosis decus
adde. Ille ab Aaron & Maria verbis petitus probrosis, non ad De-
um aduersus illos interpellauit, sed pro eis orauit. Quorum tu, dic
mihi, cupis esse discipulus? beatorum hominum & DEO grato-
rum, an eorum qui spiritu referti sunt maligno? Quandō enim ver-
borum contumelia tentaris, illud existima, periculum de te fieri,
an Deo per patientiam adhareas, seu per iram in aduersarij partes
inclines. Da tempus cogitationibus, ad optimam eligendi partem
opportunitatem. Nam ē duobus alterum proculdubio consequeris,
aut inimicum tuæ mansuetudinis, exemplo munitiorem reddes:
vel certē si despexeris, acriter illum vindicabis. Si enim malum est
ira, cur malum id non euitas? Si venia dignum, cur irato succenses?
Ex quo si secundus venisti ad iram, nihil te hoc iuuabit. Non enim
in certaminibus palæstram prius prouocans, sed qui superat, coro-
natur. Quam obrem non solum is qui facinus aliquod graue prius
tentauerit, sed qui mali ducis ad scelus exemplum fuerit inuitatus,
omnino mulctatur. Si enim te pauperem verē appellat, verum re-
spuere nequaquam debes. Si mentitur, quid ad te dicti vanitas? Sic
ut enim ad laudes tuas, si veritatem excedunt, efferri non debes: ita
nec ad probra in te non verē iactata, minimē dolere. Nonne vides,
quemadmodum sagittæ si duriora offendant, resultant ac exci-
dunt: in mollibus verō & obedientibus facile figuntur: ita & in cō-
tumelijs euenit: qui eis occurrit ac resistere quærit, illas in se reci-
pit: qui autem mansuetudine ac patientia armatus, ad eas excipi-
endas se præparauerit, omnino excutiet ac euitabit. Quid, miser,
angeris pauperis appellatione? Reminiscere quōd quemadmodum
nudus in mundum venisti, nudus etiam egressurus es. Quid enim
nudo pauperius? Nihil profectō graue audisti, nisi tibi ipse quæ ob-
iecta sunt, agnoscas. Quis vnquam ob paupertatem in carcerem
ductus

Genes. 18.

Psal. 27.
Num. 12.

Job 1.

ductus est? Nam egere, nō turpe quidem aut aliquod probrum fue-
rit, sed paupertatem generosē non ferre. Memor sis Domini nostri
Iesu Christi: qui cū diues esset, nostri gratia egere voluit. Si verō
& stultus & indoctus appellaberis, reminiscere eorum quæ à Iudæ-
is iactata sunt in veram sapientiam: Samaritanus es, & dæmonium
habes. Si enim contra hæc maledicta irascaris, iam ea corroborā-
sti. Quidnam est ira stultius? Si verō quietus & immobilis persistas,
pudorem maledicenti magnum intulisti, cū re ipsa prudentiam
modestiamq; ostenderis. Alapa seu pugillo cæsus es? expuit aliq; in
faciem? Eadem & Dominus est passus. Nec enim ab expuentibus
aut cædentibus faciem auertit. Calumniam pateris? & Dominus:
Tua laceratur vestis? Et à Domino quoque vestis per vim extracta,
& super eam missæ sortes. Nondum condemnatus es, nondum
cruci affixus. Multa tibi toleranda, vt ad eius imitationem perue-
nias. Talia igitur, & horum similia tibi succurrant, mentisq; tuæ
impetum ac iram compeſcant. Similes nanque præparaciones &
animi dispositiones, morsus cordis & impulsus facile debent, &
animi cogitationes in tranquillum statum deducunt. Quomodo
igitur iræ incommoda fugiamus? Si eam nullo modo mentem ra-
tionem ve occupare sinamus. Quam obrem si fortē in cogitatio-
nem veniat aut cadat, eam ita retineamus, vt equum iugalem no-
bis ratione, vt freno quodam obtemperantem, ac ordinem propri-
um nequaquam excedentem, & via ingredientem, qua à mentis
recto cōsilio dirigitur. Et paulopōst: Ira, quādō oportet & vt oportet,
ex ratione dispensata, fortitudinem, patientiam, ac constanti-
am parit: præter verō rectam rationem tractata, furor & insania ef-
ficitur. Idcirco nos Psalmus admonet: Irascimini, & nolite peccare.
Ipse nanque Dominus in Euangelio illum qui temerē fratri iratus
fuerit, reum iudicij facit. Illum verō qui tanquam pharmaco ad ea
quæ oportet, ira vititur, minimē condemnat. Dicitur nanque: Po-
nam inimicitiam inter te & serpentem. Et rursus: Hostes sitis Ma-
dianitis. Docentis verba sunt, vt ira veluti armis vtamur. Idē
Moyſes omnium hominum mansuetissimus, vituli idololatriam
damnans, Leuitarum manus in eadem fratrum armauit. Vnus
quisque, inquit, vestrum, gladium ad latus teneat, & transite à por-
ta in portā, & flectite per circuitum castrorum, & suū quisq; fratrē
interimat, & quilibet proximū suū. Et paulopōst Moyſes ait: Ve-
stras hodiē manus Deo cōsecratis, glibet in filio suo, & fratre suo,
vt detur vobis benedictio. Quid Phinees iustum reddidit? Nonne
† R 2 iusta

Lucæ 2.
1. Cor. 3.Ioann. 8.
Nihil ira
stultius.Matth. 26.
Esaie 50.Matth. 27.
Ioann. 19.Ira in cōmo-
da quomodo
vitari queat.Ira freno re-
ctæ rationis
gubernata
laudabilis est.Psal. 4.
Matth. 5.Genes. 3.
Num. 31.Ira veluti ar-
mis vsi sunt
Sancti.
Exod. 32.

Num 25.

iusta contra fornicantes ira, qui alioqui mitis ac mansuetus existēs, postquam stuprum Zambri & scorti Madianitis palam in populo vidit, adeoq; impudenter admissum, vt nec tam turpe spectaculum occultari vellēt: minimē tam indignum facinus passus, ira vt oportebat vsus, protinūs vtrunque trucidauit. Samuel autem Agag regem Amalech, à Saule contra mandatum Domini seruatum, nōnne iusta ira in medium trahens occidit? Sic itaque fit ira sæpenumerō

1. Reg. 15.

Bonarū acti-
onum mini-
stra nonnaun-
g est ira.

3 Reg 18.

Ira scendū nō
tam homini
q̄ dæmoni, à
quo ille im-
pellitur.

bonarum actionum ministra. Helias verò zelotes quinquaginta supra quadringentos turpitudinis sacerdotes, & quadringentos viros sacrorum nemorum, comedentes de menā Iezabel, iusta sapientiq; indignatione, in totius Israel utilitatem, vt morte mulctaretur, effecit. Tu autem fratri tuo sine causa irasceris. Quomodo autem sine causa? Cū sit alius qui instigat dæmon, & alius qui instigatur homo, cui tu maledicis: simile quiddam canibus admittens, qui saxa mordere solent, quandō iactantes attingere non valent. Instigatus enim ac incitatus, misericordia profectō dignus est. Qui verò incitat, odio maximo est infectūsus. In hunc igitur iram trāffer hominum interfectorem, mēdacij patrem, peccati ministrum. Fratrem verò in te peccantem miserebere. Nam si in peccato vsque ad extremum durabit, cum ipso dæmone æterno tradetur igni. Et iterū post pauca: Si ex Dominico præcepto omnium vltimus esse affueueris, quoniam modo maledictis præter dignitatem prouocatus, ægrè ferre aut respondere poteris? Nam si paruus puer verbis te contumeliosus peteret, occasionem tibi potius ridendi daret. Quod si phrenesi captus & sensu excidens, verba incōposita & stulta minime que vera dicat, misericordia potius quam odio dignus erit. Non igitur verba solent tristitiam mouere, sed superbia aduersus eum qui nos vituperat, & vniuersiuiusque de seipso phantasia. Quod si horum alterutrum menti tuæ exemeris, inanes quidam sonorum strepitus erunt quæ ab aduersario dicentur. Quamobrem iram omninō sedabis indignationemq; nē iram illam quæ de celo supra omnem impietatem & iniustitiam hominum reuelabitur, experiare. Si enim animo sapientiam amaram indignationis radicem extirpare poteris, multa cum hoc principio perturbatiōum semina facillē extingues. Nam & dolus, & suspicio, & infidelitas, & malignitas, & insidiæ, & audacia, & omnia his similia, huius vitij germina sunt, atque appendices. Itaque fratres amantissimi, nē obsecro tantum nobis malum inducamus, animæ morbum, rationis tenebras, à Deo alienationem, obliuionem familiaritatis, principium

Nō tam alte-
rius verba, q̄
superbia no-
stra nos ad irā
prouocat.

Filiz iræ.

Egregia de-
scriptio iræ.

um bellorum, plenitudinem calamitatum, dæmonem pessimum nostris animis innatum, incolam quendam impudentem, nostra interiora possidentem, deniquē sancti Spiritus iter ad nos impudentem. Vbi inimicitia sunt, contentiones, indignationes, sectæ, nostris animabus perpetuos generantes tumultus, ibi spiritus mansuetudinis haud requiescit. Quamobrem beati Pauli monitis obtemperantes, omnem à nobis indignationem ac clamorem cum omni malitia abijciamus, ac inuicem boni ac misericordes existamus, expectantes beatam spem mansuetis omnibus promissam.

2 CHRYSOSTOMVS homilia vigesima nona ad populum Antiochenum. Nihil iracundo homine insuauius, nihil grauius, nihil infestius, turpius nihil: sicut e contrā, nihil nefcio irasce iucundius. Feræ potius quam iracundo homini cohabitandum est. Nam illa cū semel mansuefacta fuerit, suam seruat legem: hunc autem quotiescunq; mitigaueris, rursū efferatur, nisi quis in talem habitum ipsum induceret. Sicut enim dies clara & serena, & hycms multæ plena tristitiæ, itidē & irascētis animus, & mansueti. Quis tortor itā laniare latera poterat? quæ ignita tela corpus itā perforarent? quis furor ex naturalibus ita sensibus excedere facit, sicut furor & iræ consternatio? Noui multos ex ira morbos incurrisse, & febrium difficillimæ præsertim hæ sunt. Si verò ita corpora læduntur, animas cogita: nē cogites enim quod non vides, sed cogita, si malitiam suscipiens ita læditur, quantum patiens patietur detrimentum. Multi oculos amiserunt, in grauissimum multi morbum inciderunt: generosè quidem ferens omnia, facillē sustinebit. Veruntamen talia tanquam graua imperat, & horum nobis mercedem statuit gehennam, & diabolus est, & nostræ salutis inimicus: & magis huic, quam Christo, paremus, qui saluator est & benefactor & protector, & talia dicit, quæ iucūdiora sunt & honestiora, vtilioraq; ac magis expediunt, & nobis & necessarijs nostris plurimū profunt. Nil iracundia peius, charissimi, nil ira intempestiuius. Nō opus est multa dilatione, acutus est morbus. Frequenter ex ira verbum aliquis emittit, ad cuius remedium totius indiget vitæ: & aliquid committit, quod omnem ipsius vitam subuertit. Hoc enim est difficile, quod in breui tempore, & per solam actionem, & per vnū duntaxat verbum æternis nos frequenter excludit, & multos euacuaui labores. Itaque vos hortor, vt omnia faciatis, vt hanc feram cohibeatis. Pareamus itaque Deo, nec in barathra nos præcipitemus: sed dum tempus est, equum cohibeamus, nē sessorum sub-

Ephc. 4.

Matth. 5.

Hominis iracundi vituperatio.

Ira corpus lædit, & animū.

Nihil iracundia peius & intempestiuius

Acutus morbus.

uertamus : iræ amputemus alas, nè amplius malum in altitudinem extollatur. Acutum enim est ira virium, acutum & efficax apinas nostras furari : propterea passim oportet ei aditum obstruere : absurdum enim est, feras quidem mansuefacere posse, animam verò nostram insolescentem despicere. Ignis est vehemens ira, omnia deuorans : nam & corpus perdit, & animam corrumpit, & reddit insuauem, & in visu quenque turpissimum. Quòd si furoris tempore posset irascens sibimetipsi notus fieri, non alia foret opus admónitione. Nihil enim irascentis deformius ad spectu, Ebrietatis quædam est ira, imò verò difficilior ebrietate, & dæmone miserabilior : sed si modestè agere meditemur, optimam philosophiæ viam inueniemus.

3 ET homilia trigesima ad populū Antiochenū: Nō habitat Spiritus sanctus vbi furor: maledictus iracūndus. Nihil sani potest emanare vnde procedit ira. Sicut enim in maris tempestate multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philosophandi tēpus habet: ita nec in ira. Vide dæmonibus pressorum vultus, ebriorū & furētium: Quid inter se differūt? Nōnne furoris totū est? Quid enim si hoc ad tēpus efficitur? Nā furēs ad tēpus premitur, hoc autē quid peius, & se nō confunduntur excusare? Nesciebam, inquit, qd dicerē. Et quare nesciebas hoc, cū sis homo rationalis? Rationem habens, irrationalium opera facis, tanquā effrenis equus furore correptus & impetu? Et excusatio quidem est accusatiōe digna. Vtinā enim scīsses quæ dicebas. Iræ sunt, inquit, verba, non mea. Quomodo sunt illius? certè vires ira non habet, nisi sumat abs te: quale si quis dicat: manūs sunt, non mea, vulnera. Ab hoc igitur dæmone liberemur, eum corripiamus incipientem, sigillum pectori quasi quoddā frenum imponamus. Canis est impudens, ira: sed legem audire discat. Multò peius, pressis dæmonio sumus, qui peccamus, dispositi. Sed nō spumamus, nec oculos contorquemus, nec manus. Vtinā hoc in corpore pateremur, & non in anima. Vis tibi demonstrem animam spumantem & immundam? cogita irascentes & ebrios ex ira. Qua spuma non emittunt immundiora verba? Verè veluti fetidam saluam emanant, & sicut illi præsentium nōrunt neminem, ita nec hi, obtenebrata eis mente, & oculis conuersis, non amicum, non inimicum, non venerabilem, non contemnendum, sed omnes similiter adspiciunt. Nōnne vides eos trementes, sicut & illos? at non humi sternuntur. Sed eorum anima iacet humi, & palpitans cadit. Si nanque recta sterisset, non passa fuisset ea quæ passa est. An non

Ignis vehemens omnia deuorans.

Dæmone miserabilior.

Intempesto mari & dæmoniis comparantur iracundi.

Ira vires non habet, nisi eas à nobis arripiat. Canis est impudens.

Dæmoniis comparantur homines ex ira ebrij.

non esse tibi videtur animæ prostratæ & propria spoliatæ solertia, quæ faciunt & dicunt ebrij ira? Est & alia furoris species difficilior. Qualis autem hæc? Cū nec iram dimittere sustinent, sed proprium malum apud se nutriunt, mali memoriam quasi quendam tormentum. Ipsos enim primos occidit mali recordatio, vt omittam futura. Quantum esse putas tormentum homini præcordia percusso, quotidie, qualiter inimicum vlciscatur, consideranti? Priorem semetipsum punit & castigat, intrā seipsum tumens, aduersus se pugnans & exardescens. Nam necesse semper est apud te ignem accensum esse. Et paulopost: Nec ad vesperam vsque maneat, inquit Paulus: tanquā enim tabes quædam & tinea mentis nostræ radicem corrodit. Quam tuis visceribus feram includis? Satiū est anguē vel viperam in corde tuo latere, quā iram & rācorem. Illa nanque nos repente relinquunt, hæc autem semper remanet, dentes infigans, infundens venenum, graues adducens cogitationes. Non est contemptibilem hominum, ab ira non vinci. Contemptibilem autem est, irā timere risum extrinsecus, vt propterea capiantur, & proprio succumbant vitio, & Deum offendant, se quæ vlciscantur.

4 IDEM Chrysostrmus homilia trigesima prima ad populū Antiochenum: Bestiam cū maximè efferatur, tunc fugiunt omnes: sic & irascentem. Hoc ne honorem esse censes, quoniam & bestiam honoramus & furentes, cū declinamus? Nequaquam. Nota, magis hæc est contumelia: immò verò neque nota, neque contumelia, sed misericordia & humanitas. Non cernis nautas: cū vehemens ventus spirauerit, vela demittentes, nè submergatur nauigium? equos, cū in campum delati, sefforem abriperint, à seffore non retrahi, nè vires incassum exhauriat? Ignis est ira, flamma est velox, indigens materiæ. Igni fomitem nè præbeas, & statim malum extinxis. Non habet ex se fortitudinem ira, nisi sit alter qui nutriat eam. Nulla tibi est excusatio. Ille furore tenetur, & nescit quid agat: tu conspiciens eum cū in eadem incideris, nec ex illo fueris correctus, quam veniam sperabis? Si quem in conuiuio constitutus ab initio videris ebrium, & turpiter agentem, Nōnne multò magis post illum inebriatus, venia fueris indignus? Itidē & hic, quam excusationem esse putamus, dicendo scilicet, Ego non cœpi? Hoc contra nos est, quòd nec illum conspicati, sumus correcti. Vt si quis diceret, Ego prius non interfeci: propterea nanque puniri di-

Irā in corde suo reseruant.

Ephē. 4.

Satiū est serpentem in corde latere.

Feris comparantur irascentes.

Ignis est ira.

Excusatione caret iracūdi.

dignus es, quoniam nec exemplum intuitus, temetipsum coërcuisti. Si videris vomentem ebrium, distrahi, dissipari, oculos habere distentos, immunditia mensam implere, omnes eum fugere, & postmodum in eadem incidas: num eris magis odiosus? Talis est & irascens, immò verò vomētis venas intendit, oculos inflammat, distrahit intestina, verba multo illis immūdiōra cibus eructat, indigesta loquitur omnia, elaboratum nihil: non enim ira permittit, sed sicut illic humorum immoderatio stomachum vexans, ut plurimum omnia eijcit: itidē & hic immodicus feruor animam vexans, ea tegere quæ tacere bonum est, non permittit. Sed effabilia dicit, & ineffabilia, non audientes, sed seipsum dedecorans. Sicut igitur à vomentibus fugimus, sic & ab irascentibus, puluerem eorum iniiciamus vomito. Quid agentes? tacentes, canes vocemus, ut ipsa deuorent vomita. Noui, quòd audientes nauseam patimini: sed cum hæc fieri videtis, hoc volo vos tunc pati, nò autem super factò delectari. Cane fordidior est, contumelijs gaudens, qui reuertitur ad vomitum suum. Nam si postquam semel euomit, destitisset, non esset par illi: si verò rursùm eadem vomit, manifestum est quòd eadem comedit. Quid itaque tali magis abominabile? Quid autem illo fordidius ore, quod tales cibos manducauit? Atquè hoc est opus naturæ, illud verò minimè: immò verò & hoc præter naturam, & illud: Quo modo? Non enim secundum naturam est, temerè contumeliam inferre, sed præter naturam. Nihil igitur ut homo loquitur, sed hæc quidem ut fera, hæc autem ut furens. Sicut enim corporum morbus est præter naturam, similiter & hoc. Et quoniam præter naturam est, si in eo moratur diu, paulatim moritur: in eo verò, quod iuxta naturam est, diu commorans non perit. Mållem cum homine cœnum edente mensam communicare, quàm cum talia loquente. Non cernitis porcos stercus mandentes? sic & isti. Quid enim foetidius verbis quæ contumeliosi loquuntur. Studium eis est, nihil sanum eloqui, mundum nihil, sed si quid turpe, si quid deformè, hoc tam facere quàm dicere: & quod grauius est, alios se confundere putant, cum seipfos dedecore magis afficiant.

Vomentibus comparatur.

Porcis comparantur.

Nihil insuauius iracundo.

Melius est cum bestijs habitare.

5 I T E M homilia sexta in Acta Apostolorum: Nihil insuauius homine iracundo, nihil onerosius, nihil molestius, nihil foetidius, quemadmodum scilicet nihil suauius est eo qui nescit irasci. Melius est cohabitare bestiæ, quàm homini tali: nam illa quidem si semel cicuretur, seruat suam legem: illum autem quoties placaueris,

ris, iterum exasperatur. Sibi enim habitum quandam talem indidit semel. Quemadmodum enim dies candidus ac lucidus, & hyems plena cōturbatione inter se multum distant, ita etiam iracundi ac mansueti animæ. Sed nondum quæ ab illis ad alios veniunt incommoda, sed solitur quæ sibi ipsis inferunt, audiimus. Quauis & hoc nò paruū damnū, aliū damno affecisse. Veruntū nūc hoc consideremus: Quis tortor &c. ut s̄ ex hō. XXIX. ad popul. Antiochen.

6 E T homilia quarta in Matthæum: Ponamus, si placet, iram quoque bestiam esse quandam: quantum igitur ab alijs erga mitigandum leonem studium commodatur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationem mitem atque mansuetam. Siquidem hæc fera & vnguibus sæuissimis armatur, & dentibus: & nisi illam sollicitè mansuefeceris, cuncta simul disperdet atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla sic vipera viscera queunt laniare, ut hominis iracundia ferreis quibusdam vnguibus vniuersa confodiens. Neque enim solummodò corpori nocet, sed ipsius etiam corrumpit animæ sanitatem: cunctas siquidem eis omninò vires discerpit ac deuorat, eamq; ad omnia inutilem facit. Si enim ij qui vermes in interioribus corporis nutriunt, ne respirare quidem sinuntur, vexatis profectò adesisq; visceribus: quo modo nos venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depascitur: quid vnquam sanum aut forte poterimus cogitare aut parere?

Ira velut bestia mitiganda & mansuetificanda.

Qualis bestia sit.

Corpori animoq; nocet.

7 I D E M homilia decima octaua in Matthæum: Medici quando iniurijs & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis magisque misereantur, tum maximè ad reddendam illis sanitatem parantur, scientes quòd excellentiam morbi significat ea iniuria. Et tu igitur de inimicis eandem teneto sententiam, sic tractes iniurios. Illi nanque sunt maximè ægroti, omnemq; violentiam sustinentes. Libera eum à graui isto dolore, & da operam ut iram remittat. Libera eum à sæuissimo dæmone, propriæ scilicet mentis furore. Nam & cum aliquos à dæmone actos videmus, sæpè lachrymamur: non autem agimus, ut ipsi quoque eadem illa patiamur. Hoc igitur etiam in ira percitis seruemus: illorum enim sunt similes iracundi, immò illis longè inferiores, qui utique sensibus adhuc integris insanunt. Propter quod veniam non meretur isto rum dementia. Noli igitur insultare iacenti, quin immò misereantur. Etenim si videamus aliquem horribiliter à bile vexatum, & vertiginis suæ tenebris obiectum, quiq; etiam malignum humorem vr-

Iracundi ut ægroti tractandi sunt.

Sæuissimus dæmon, mentis furor.

Misericordes iracundi insanis sunt.

† S geatur

geatur euomere, porrigimus manum, & supportamus huc illucq; iactatum. Et si vestimēta ille nostra polluat, non auersamur, neque abijcimus ægrotum : sed illud tantummodò vnum requirimus, quemadmodum à tam grandi hac eum angustia liberemus. Hoc igitur etiam erga illos faciamus, vt & supportemus vomentes, & confoueamus ægros : nec eos vsquam relinquamus, priusquam totam prorsus amaritudinem ponant : & tunc tibi gratiam, qui talis fuerit, exoluet maximam. Quando enim eiusmodi æger à passione requieuerit, tunc liquidò cognoscet, à quanta illum conturbatione sanaueris. & quid dico, ab illo tibi gratiam referendam ? Deus te illicò coronabit, & innumeris remunerabit bonis, quia fratrem tuum grauissimam ægitudine liberasti : sed etiam ille te honorabit vt do-
 minum, modestiam tuam per cuncta miratus.

Job 5.

Ira refræna-
tio.

Quæta sit ira-
cundiæ culpa.

Sapientia pidi-
tur per iram.

Eccēs 7.

Iustitia per
eandem re-
linquitur.
Jacob 1.

Amittitur
humanitas.
Prou. 22.

Concordia
rumpitur.
Prou. 16.

8 GREGORIVS Magnus libro quinto Moralium in Job, capite trigésimo : Virum stultum interficit iracundia, & paru- lum occidit inuidia. Sciendum nobis magnoperè est, quia quoties turbulentos motus animi sub mansuetudinis virtute restringi- mus, ad similitudinem conditoris redire conamur. Nam cum trá- quillitate mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodò scifi- samq; perturbat, vt sibi metipso non congruat, ac vim intimæ simi- litudinis amittat. ET capite trigésimoprimo : Quanta ergò sit iracundiæ culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitatur. Per iram sapientia perditur vt quid, quo ve ordine agendum sit, omninò nesciatur, sicut scri- ptum est : Ira in sinu stulti requiescit : quia nimirum intelligentiæ lucem subtrahit, cum mentem permouendo confundit. Per iram vita amittitur, etsi sapientia teneri videatur, sicut scriptum est : Ira perdit etiam prudentes : quia scilicet confusus animus nequaquam explet, etiam si quid intelligere prudenter valet. Per iram iustitia relinquitur, sicut scriptum est : Ira viri iustitiam DEI non opera- tur : quia dum perturbata mens, iudicium suæ rationis exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat. Per iram gratia vitæ so- cialis amittitur, sicut scriptum est : Noli esse asiduus cum homi- ne iracundo, nè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Et idem : Quis poterit habitare cum homine, cuius spiritus faci- lis est ad irascendum ? Quia, qui se ex humana ratione non tem- perat, necessè est vt bestialiter solus viuat. Per iram concordia rumpitur, sicut scriptum est : Vir animosus parit rixas, & vir ira- cundus effundit peccata. Iracundus quippe peccata effundit, quia

eti-

etiam malos quos incautè ad discordiam prouocat, peiores facit. Per iram lux veritatis amittitur, sicut scriptum est : Sol non occi- dat super iracundiam vestram : quia cum menti iracundia confu- sionis tenebras incutit, huic Deus radii suæ cognitionis abscon- dit. Per iram, sancti Spiritus splendor excluditur : quo contrà, iuxta vetustam translationem, scriptum est : Super quem requiescet spi- ritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem sermo- nes meos ? Cum enim humilem diceret, quietem proinùs adiun- xit. Si ergò ira quietem mentis subtrahit, suam sancto spiritui ha- bitationem claudit, cuius recessione animus vacuus, ad apertam mox insaniam ducitur, & vsque ad superficiem ab intimo cogita- tionum fundamento dissipatur. Nam iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremat, lingua se præpedit, facies ignescit, ex- asperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noti : Lingua qui- dem clamorem format, sed sensus, quid loquatur, ignorat. In quo itaque iste ab abreptitijs longè est, qui actionis suæ conscius non est ? Vndè fit plerunquè, vt vsque ad manus ira profiliat, nè quo ra- tio longius recedit, audacior exurgat : seq; ipsum animus retine- re non valet, quia factus est potestatis alienæ, & eo furor membra foris in ictibus exercet, quo intùs ipsam membrorum dominam mentem captiuam tenet. Aliquando autem manus non exerit : sed in maledictionis iaculum linguam vertit. Fratris nanque interi- tum precibus exposcit, & hoc DEVM perpetrare expetit, quod ipse peruersus homo facere vel metuit, vel erubescit. Fitq; vt vo- to & voce homicidium peragat, etiam cum à læsione proximi ma- nibus cessat. Aliquando ira perturbato animo quasi ex iudicio si- lentium indicit, & quo se foràs per linguam non exprimit, intùs deterius ignescit, vt iratus quisque colloquutionem suam proximo subtrahat, & nil dicendo, quàm sit auersus, dicat. Et nonnunquam hæc silentij seueritas per disciplinæ dispensationem geritur : si ta- men sollicitè in intimis discretionis forma teneatur. Nonnunquam verò dum accensus animus à consueta locutione restringitur, per accessum temporis penitens à proximi dilectiõe separatur, & acio- res stimuli ad mentem veniunt : causæq; quæ grauius exasperant, oriuntur, atque in irati oculo, festuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plerunquè ira per silentium clausa, intrà mentem vehementius æstuat, & clamoras tacita voces format : verba sibi, quibus exasperetur, obijcit : & quasi in causâ examine posita, durius exasperata respondet : quod Salomon breuiter insi-

Lux veritatis
amittitur.
Ephē. 4.

Sancti spiri-
tus splendor
excluditur.
Esaia 66.

Abreptitijs
iracundi si-
miles.
Ira aliquandò
vsque ad ma-
nus profilit.

Ira ad male-
dicta & im-
precationes
profiliens.

Ira in corde
reclusa nec
exurinfecus
se proferens.

Prou. 11.

nuat, dicens: Præstolatio impiorum furor. Sicq; fit, vt perturbatus animus maiorem strepitum sui silentij sentiat, eumq; grauius clausa iræ flamma consumat. Vndè benè ante nos quidam sapiens dixit: Cogitationes iracundi, vipereæ sunt generationes: mentem comedunt matrem suam. **CAPITE** trigesimo secundo: Scindum verò est, quòd nonnullos ira citius accendit, faciliùs deserit.

Primiti & secundum genus irascentium.

Nonnullos verò tardè quidem commouet, sed diutiùs tenet. Alij nanque accensis calamis similes, dum vocibus perstreperunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt: citius quidem flammam faciunt, sed protinùs in fauilla frigescent. Alij autem lignis grauioribus durioribusq; non dispares, accensionem tardè suscipiunt, tamen accensi semel, difficiliùs extinguuntur: & quia se tardiùs in asperitatem concitant, furoris sui diutiùs ignem seruant.

Tertium & quartum.

Alij autem, quod est nequius, & citius iracundiæ flammam accipiunt, & tardiùs deponunt. Nonnulli verò has & tardè suscipiunt, & citius amittunt: In quibus nimirum quatuor modis liquidò se. Et orignoscit, quia & ad tranquillitatis bonum vltimus plus quam primus appropinquat, & in malo secundum tertium superat. Sed quid prodest quòd iracundia quomodò mentem teneat, dicimus, si nò etiam, qualiter compesci debeat, exprimamus? Duobus enim modis fracta possidere animum ira desuescit. Primus quippe est,

Comparatio istorum quatuor inter se.

vt mens sollicita antequàm agere quodlibet incipiat, omnes sibi quas pati potest, contumelias proponat: quatenùs redemptoris sui probra cogitans, ad aduersa se præparet. Quæ nimirum veniètia tanto fortiùs excipit, quanto se cautiùs ex præsciètia armauit. Qui enim improuidus ab aduersitate deprehèditur, quasi ab hoste dormiens inuenitur, eumq; citius inimicus necat, quia non repugnanciam perforat. Nam qui mala imminètia per sollicitudinem prænotat, hostiles incursus quasi in insidijs vigilans expectat: & indè ad victoriam valenter accingitur, vndè nesciens deprehendi putabatur. Solerter ergò animus ante actionis suæ primordia, cuncta debet aduersa meditari: vt semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit prouidus superer: & quicquid non accesserit, lucrum putet. Secundus autem seruandæ mansuetudinis modus est, vt cum alienos excessus adspiciamus, nostra quibus in alijs excessimus, delicta cogitemus. Còsiderata quippe infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Patienter nanq; illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit quòd fortasse adhuc habeat, in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aqua ignis ex-

Secundus modus.

tinguitur.

tinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa reuocatur, quia erubescit sibi peccata non parcere, qui vel DEO vel proximo sæpè se recolit parcenda peccasse. **ET** capite trigesimo tertio: Sed inter hæc solerter sciendum est, quòd alia est iraquam impatientia excitat, alia quam zelus iustitiæ format. Illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute surgeret, diuinæ adinaduersionis impetum Phinees per gladium non placasset. Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra se implacabiliter supernæ vltionis excitauit. Nam quo contra subditorum vitia tepuit, eo contra illum districtio æterni rectoris exarsit. De hac ira per Psalmistam dicitur: Irascimini, & nolite peccare. Quod nimirum non rectè intelligunt, qui irasci nos nobis tantummodò, non etiam proximis delinquentibus, volunt. Si enim sic proximos, vt nos, amare præcipimur: restat vt sic eorum erratibus, sicut nostris vitijs, irascamur. De hac per Salomonem dicitur: Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. De hac iterum Psalmista ait: Turbatus est præ ira oculus meus. Ira quippe per vitium, oculum mentis excæcat: ira autem per zelum, turbat: quia quum saltem recti æmulatione concutitur, ea quæ nisi tranquillo corde percipi non potest, contemplatio dissipatur. Ipse nanque zelus rectitudinis quia inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione nò videat, quæ benè priùs tranquilla cernebat. Sed indè subtiliùs ad alta reducitur, vndè ad tempus, nò videat, reuerberatur. Nam ipsa recti æmulatione, æterna post paululùm in tranquillitate largiùs aperit, quæ hinc interim per commotionem claudit: & vndè mens turbatur nò videat, indè proficit, vt ad videndum veriùs clarescat, sicut infirmanti oculo cum collyrium immittitur, lux penitus negatur: sed indè eam post paululùm veraciter recipit: vndè hanc ad tempus salubriter amittit. Nunquam verò commotioni contemplatio iungitur, nec præualet mens perturbata conspiciere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, cum commotæ nubes cæli faciem obducunt: nec turbatus fons insipientis imaginem reddit, quam tranquillius propriè ostendit: quia quo eius vnda palpitat, eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cum per zelum animus mouetur, curadum summoperè est, nò hæc eadem quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur, nec quasi domina præeat: sed velut ancilla ad obsequium parata, a rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robustiùs contra vi-

Ira duplex, alia bona, alia mala: siue, ira p vitium, & ira per zelum.

Psal. 4.

Eccles. 7. Psal. 6.

Ira pedisse: qua, non domina, esse debet.

ria erigitur, cum subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderata mentem vicerit, rationi protinus seruire contemnit, & tanto se impudentius dilatat, quanto impatientiae vitium virtutem putat. Unde necesse est ut hoc ante omnia qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, ne ira extra mentis dominium transeat, sed in vltione peccati tempus modum que considerans, surgentem animi perturbationem subtilius retractando restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub æquitate disponat, ut eo fiat iustior vltra alienus, quo prius excitit victor suus, quatenus sic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipse qui corrigit, per patientiam crescat, ut feruorem suum transcendendo diiudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis, longè à rectitudine aberret. Quia verò, sicut diximus, etiam laudanda boni æmulatio mentis oculum turbat, rectè nunc dicitur: Virum stultum interficit iracundia. Ac si aperte diceretur: Ira per zelum, sapientes turbat: ira verò per vitium, stultos trucidat, quia illa sub ratione restringitur, hæc verò irrationabiliter deuictæ menti dominatur.

§ BERNARDVS sermone decimo tertio in Psalmum: Qui habitat in adiutorio: Affectio naturalis ira hominum est, sed ab utentibus bono nature, grauis perditio est, & miseranda pernicies. Occupemus illa fratres, in quibus expedit, ne fortè ad inutilia illicita prorumpat. Ego vobis dico: non autem ego, sed veritas: non ego, sed dominus: Nolite irasci eis qui transitoria vobis auferunt, & conuicia inferunt, qui ingerunt fortè supplicia, & post hoc faciunt nihil. Ostendam autem vobis cui debeatis irasci: Irascimini ei quæ sola vobis nocere potest, sola facere, ut oia illa non profint. Vultis scire quænam illa sit? Iniquitas propria. Ità dico vobis, huic irascimini. Nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfecte huic irascitur, cæteris non mouetur, magis & amplectitur ea. Ego (inquit) in flagella paratus sum. Sit damnum, sit conuicium, sit læsio corporalis: paratus sum & non sum turbatus, quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quidni exteriora omnia parui pendam in huius æstimatione doloris? filius (inquit) vteri mei persequitur me, & conuicianti seruulo indignabor? Cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum: & damna temporalia plangam, aut incòmoda corporalia reputabo? Hinc mirum non modò mansuetudo oritur, cui draconis status non noceat: sed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat.

9 AM-

9 AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite vigesimo primo: Cauetur iracundia: aut si præcaueri non potest, cohibeatur. Mala enim lex peccati, indignatio est, quæ ita animum perturbat, ut rationi non relinquat locum. Primum est igitur, si fieri potest, vt morum tranquillitas vsu quodam affectionis proposito in naturam vertatur. Deinde, quoniam ita plerumque motus influxus est naturæ ac moribus, vt euelli atque euitari non queat: si præuideri potuerit, ratione reprimatur. Aut si prius occupatus fuerit animus ab indignatione, quàm consilio prospici ac prouideri potuerit, ne occuparetur: meditare, quomodo motum animi tui vincas, iracundiam temperes. Resiste iræ, si potes: cede, si non potes: quia scriptum est, Date locum iræ. Iacob fratri indignanti picepsit, & Rebeccæ, id est, patientiæ instructus consilio, abesse inuoluit & peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tunc redire, cum fratrem mitigatum putaret. Et ideo tantam apud Deum inuenit gratiam. Quibus deinde obsequijs, quantis muneribus fratrem ipsum reconciliauit sibi, ut ille præceptæ benedictionis non meminisset, meminisset delatæ satisfactionis. Ergò si præuenerit & præoccupauerit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te, non relinquant locum tuum. Locus tuus patientia est, locus tuus sapientia est, locus tuus ratio est, locus tuus sedatio indignationis est. Aut si te contumacia respondentis mouerit, & peruersitas impulerit ad indignationem: si non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim scriptum est: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Deinde, inquire pacem, & sequere eam. Pacem illam sancti Iacob vide: quæ primum sedato animum: si non præualueris, franos linguæ impone tuæ: Deinde reconciliationis studium non prætermittas. Hæc oratores seculi de nostris vsurpata in suis posuere libris. Sed ille sensus huius habet gratiam, qui prior dixit. Vitemus ergò aut temperemus iracundiam, ne sit eius aut in laudibus exceptio, aut in vitijs exaggeratio. Non mediocre est, mitigare iracundiam, non inferius quàm omnino non commoueri. Hoc nostrum est, naturæ illud. Noli respondere irato ad iracundiam eius, siue imprudenti ad imprudentiam. Citò culpa culpam excutit. Si lapides teras, nonne ignis erumpit? Ferunt Gentiles, ut in maius omnia verbis extollere solent, Archytæ Tarentini dictum Philosophi, quod ad villicum suum dixerit: O te infelicem, quàm te afflictarem, nisi iratus essem. Sed & DAVID armatam etiam dexteram

in

Iob 5.

Irascendum est iniquitati propriae.

Psal. 35.

3. Reg. 16.
Psal. 39.

De cohibenda ira.

* euinci

Rom. 12.
Gen. 27.

Gen. 32. & 33.

Psal. 33.

Archytæ Tarentini dictum.

1. Reg. 25.

in indignatione comphesserat. Et quanto plus est non remaledicere, quàm non vindicare? Et bellatores aduersus Nabal ad ultionem paratos, Abigail deprecatione reuocauerat. Vnde aduertimus, tempestiuus quoque intercessionibus non solum cedere nos, sed etiam delectari oportere: Eousque autem delectatus est, vt benediceret interuenientem, quod ab studio vindictæ reuocatus foret. Iam dixerat de inimicis suis: Quoniam declinauerunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi. Audiamus, turbatus in ira quid dixerit: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Illi ergo ad iracundiam prouocabant, hic tranquillitatem eligebat. Iam dixerat: Irascimini, & nolite peccare. Moralis magister, qui naturalem affectum inflectendum magis ratione doctrinæ, quàm extirpandum nouerat, moralia docet. Hoc est: Irascimini ubi culpa est, cui irasci debeatis. Non potest enim fieri, vt non rerum indignitate moueamur: alioquin non virtus, sed lenitudo & remissio indicatur. Irascimini ergo ita, vt à culpa abstineatis. Vel sic: Si irascimini, nolite peccare, sed vincite ratione iracundiam. Vel certe sic: Si irascimini, vobis irascimini, quia commouetis, & non peccabitis. Qui enim sibi irascitur, quia citò commotus est, desinit irasci alteri. Qui autem vult iram suam iustam probare, plus inflammatur, & citò in culpam cadit. Melior est autem secundum Salomonem, qui iracundiam continet, quàm qui iram caput, quia ira etiam fortes decipit. Cauere igitur debemus, nè in perturbationes prius incidamus, quàm animos nostros ratio componat. Examinat enim mentem plerumque aut ira, aut dolor, aut formido mortis, & improuiso percussit ictu. Ideo præuenire pulchrum est cogitatione, quæ voluendo mentem exerceat, nè repentinis exciteretur commotionibus, sed iugo quodam rationis & habentis constricta mitescat.

10 AVGVSTINVS in psalmum quartum: Irascimini, inquit, & nolite peccare. Quod duobus modis intelligi potest. Aut, etiam si irascimini, nolite peccare: id est, etiam si surgit motus animi, qui iam propter poenam peccati non est in potestate, saltem ei non consentiat ratio & mens, quæ intus regenerata est secundum Deum, vt mète seruiamus legi Dei, si aduc carne seruiamus legi peccati. Aut agite poenitentiam, id est, irascimini vobis ipsis de præteritis peccatis, & ulterius peccare desinite.

11 IDEM in libro de vera religione, capite quadragesimo quinto: Inuicti esse volumus, & rectè: habet enim hoc animi nostri natura

Psal. 54.
Ibidem.

Psal. 4.
Irascimini & nolite peccare variè intelligitur.
*lenitudo

Prou. 16.

Psal. 4.
Eiusdem interpretatio.

Rom. 7.

tura post Deum, à quo ad eius imaginem factus est: sed eius præcepta erant seruanda, quibus seruatis, nemo nos vinceret. Nunc verò dum ipsa, cuius verbis turpiter consensimus, domatur dolore pariendi, & nos in terra laboramus, & cum magno dedecore superamur ab omnibus, quæ nos commouere ac perturbare potuerunt. Itaque nolumus ab hominibus vinci, & iram non possumus vincere. Qua turpitudine quid execrabilius dici potest? Fatemur hominem hoc esse quod nos sumus, qui tamen etsi habeat vitia, non est tamen ipse vitium. Quanto igitur honestius homo nos vincit, quàm vitium? Quis autem dubitet immane vitium esse inuidiam, qua necesse est torqueatur & subijciatur, qui non vult in rebus temporalibus vinci? Melius est ergo vt homo nos vincat, quàm inuidiam, vel quodlibet aliud vitium. ET deinceps sequenti capite: Sed nec ab homine vinci potest qui vitia sua vincit. Non enim vincitur, nisi cum ei eripitur ab aduersario quod amat.

12 ITEM epistola octogesima septima ad Felicitatem & Rusticum: Ira perferens corrumpit cor, si in alium diem durauerit.

13 ET epistola centesima quadragesima nona ad Profuturum: Quàm vigilandum sit, nè cuiusquam odium cordis intima teneat, neque finat vt oremus Deum in cubili nostro clauso ostio, sed aduersus ipsum Deum claudat ostium, nostri optime frater. Subrepat autem dum nulli irascenti ira sua videtur iniusta. Ità enim inueterascens ira fit odium, dum quasi iusti doloris admixta dulcedo, diutius eam in vase detinet, donec totum acescat vas que corrumpat. Quapropter multo melius nec iuste cuiquam irascimur, quàm velut iuste irascendo, in alicuius odium iræ occulta facilitate dilabimur. In recipiendis enim hospitibus ignotis ista solemus dicere, multo esse melius malum hominem perpeti, quàm forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus nè recipiatur malus. Sed in affectibus animi contrà est. Nam incomparabiliter salubrius est etiam iræ iuste pulsanti non aperire penetrale cordis, quàmmittere non facile recessuram, & peruenturam de furculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiam crescere citius quàm putatur. Non enim erubescit in tenebris, cum super eam sol occiderit.

14 GREGORIUS Magnus libro octauo, epistola quinquagesima prima ad Leontium: Quoties ira animum inuadit, mentem

Ab ira vinci turpius quàm ab homine.

Ira perferens corrumpit cor.

Matth. 6.

Inueterascens ira fit odium.

Præstat etiam iuste nemini irasci.

Ira refrenanda & vitanda.

† T edo.

edoma, vince teipsum. Differ tempus furoris, & cum tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi debet rationem animi, non præire: vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lasciuia ante faciem prorumpat. Aliquandò verò ostendenda est, & non exhibenda. Aliquandò exhibenda est, sed nunquam sequenda. Quandò enim in executione iustitiæ placata mente irascimur, iracundiam & non sequimur, & exhibemus. Ira enim quæ animum perturbat, quanta consideratione cauenda est, monstratur. De qua scriptum est: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri, iustitiam DEI non operatur. Hinc rursùm scriptum est: Quis potest habitare cum homine, cuius spiritus facilis est ad irascendum? Huic iterùm dicitur: Noli esse cum homine iracundo, neque ambules cum viro furioso: nè fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Contra hanc in laude patientiæ dictum est: Melior est vir qui vincit iram, quàm qui capit ciuitatem magnam. Hinc Dauid personam in se infirmorum sumēs, ait: Turbatus est præ ira oculus meus. Atque ex ipsa perturbatione quid sequatur, adiunxit, dicens: Inueteraui inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cum turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos nostros ad vetustatem reducimur, quia inter malignos spiritus ad vetusti hominis similitudinem reuocamur. Cum igitur iram quæ cor permouet, sacra eloquia tot testimonijs detestentur, perpendamus qua intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo iudice, in testimonio illius toties reprobatur.

15 IDEM in parte tertia pastoralis curæ, admonitione decima-septima: Admonendi sunt iracundi, vt æmulationi quam se habere existimant, mansuetudinem subiungant. Idcirco nanque spiritus sanctus in columba & in igne monstratur, quia videlicet omnes quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergò sancto spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis feruorem æmulationis deserit, aut rursùm in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Sed longè alia est ira quæ sub æmulationis specie surripit, alia quæ turbatum cor & sine iustitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc quod debet, inordinate extenditur: hæc autem semper in ijs quæ non debet, inflammatur. Sciendum quippe est, quia in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quòd illi ab illis illata non tolerant: isti autem etiam quæ tolerantur, important. Nam iracundi sæpè

eti-

Iacob 1.

Prou. 18.

Prou. 22.

Prou. 16.

Psal. 6.

Ira mansuetudine temperanda.
Joann. 1.
Actor. 2.

Ira per zelum, & ira per vitium.

Impatiens & iracundus quomodo differant.

etiam se declinantes insequuntur, rixæ occasione commouent, labore contentionis gaudent: quos tamen meliùs corrigimus, si in ipsa iræ suæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant, ignorant: sed ad se reducti, tanto libentiùs exhortationis verba recipiunt, quanto se tranquilliùs toleratos erubescunt. Mentis autem furore ebriz omne rectum quod dicitur, peruersum videtur: Vndè & Nabal ebrio culpam suam Abigail laudabiliter tacuit, quam, digesto vino, laudabiliter dixit: & idcirco malum quod fecerat, cognoscere potuit, quia hoc ebrius non audiuit. Cum verò ita iracundi alios imperent, vt declinari omninò non possint, non aperta exprobratione, sed sub quadam sunt cautela reuerentiæ parcendo ferendi.

16 ITEM libro vigesimo primo Moralium, capite quinto, vt supra de peccatis in genere, quæstione tertia E 3.

17 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite decimonono, vt supra ibidem.

18 ET in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimonono: Sunt autem quedam peccata quæ leuissima putarentur, nisi in scripturis demonstrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret? Cui tamen vulnere subiecit continuò medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait, Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te &c.

1. Reg. 17.

Matth. 5.

IX

Quid est Acedia, & quas gignit filias?

Acedia est remissi animi læguor ad benè operandum, præsertim verò tristitia est de re spiritali. Quæ has gignit filias: Malitiam, rancorem, pusillanimitatem, desperatiõem, torporẽ circa præcepta necessaria, mentisq; circa res illicitas euagationem.

Bernard. serm. 3. & 6 de Ascens. Domini Greg. 3. parte curæ pa adm 5. 16.

a Grego. 31. Moral. cap 31. Ecccl 33. d Pro. 15. b Ecccl 7. a 30. d Prouer. 17. d Psalm. 118. d 39. c

T 2 Huic

b Matth. 20. a
22. a

Apocal. 3. c
Pro. 6. a. b. 10. a

d 13. a. 18. b. 19.
c d 20. a. 21. d

22. b. 24. d. 25. c
26. b. 28. c. Eccl.

5. b. 7. b. 14. a. c
22. a. Psal. 72. a

Hie. 48. b. Rō.
13. c. 2. Co. 7. c

Ga. 3. a. Ap. 2. a
d Mat. 7. c. 3. c

21. b. Luc. 13. b
Ioann. 15. a

e Ma. 25. a. Eccl.
6. c. Eccēs. 9. c

2. The. 3. c. Ga.
6. c. Heb. 12. d

Rom. 12. c
Philip. 4. a

f Marc. 13. d
Mat. 24. d. 25. a

Ioā. 9. a. Ephe.
5. d. Apoc. 3. a

g Luca. 13. c
Mat. 7. b. 11. b

h Psalm. 1. a
Bernard ser.
35. ex paruis
sermonib.

Huic peccato sunt obnoxij homines^b ociosi,
inertes, & quos^c tepidos Scriptura vocat, ac omnes
demum, qui tempus hoc gratiæ diemque salutis
rebus ac studijs vanis transigunt. Finis autem
huius peccati est, quem docet in Euāgelio CHRIS-
TVS: ^d *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, ex-*
cidetur, & in ignem mittetur. Tum alibi: ^e *Inutilem*
seruum eycite in tenebras exteriores. Neque tacuit il-
le, quid interim à nobis, nè torpeamus, fieri velit:
^f *Videte, inquit, vigilate, & orate: nescitis enim quā-*
dò tempus sit. ^g *Contendite intrare per angustam por-*
tam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non po-
terunt.

Hæc summam perstrinximus, vt qui iustitia
vias sunt minus edocti, præcipuos humani gene-
ris morbos, atque execrandas pestes, quas ostendimus,
non solum cognoscant & obseruent, sed etiam ex præscripto
diuinæ legis, à se alijsque depellere & penitus arcere conentur.
Beatus verò vir, ^h *qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit,*
quemadmodum psalter canit regius, vt primam
iustitiæ ac beatitudinis partem cantico suo primo
demonstret.

S C R I P T V R A E.

E c

ECCLESIASTICI trigefimotertio: Multam malitiam docuit ociositas.

PROVERBIORVM decimoquinto: Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deijcitur spiritus.

ECCLESIASTICI septimo: Noli esse pusillanimis in animo tuo.

ET trigesimo: Tristitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipsum in consilio tuo. Lucunditas cordis, hæc est vita hominis, & thesaurus sine defectione, sanctitatis: & exultatio viri est longæuitas. Miserere animæ tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor tuum in sanctitate eius: & tristitiam longè expelle à te. Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa.

PROVERBIORVM decimosextimo: Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exiccat ossa.

PSALMO centesimo decimo octauo: Dormitauit anima mea præ tædio.

ET psalmo trigefimono: Cor meum dereliquit me.

MATTHÆI vigesimo: Egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro ociosos, & dixit illis: *Ite & vos in vineam meam.* Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios stantes, & dicit illis: *Quid hîc statis tota die ociosi? &c.*

ET capite vigesimo secundo: Iterum misit alios seruos, dicens: *Dicite inuitatis, Ecce prandium meum parauit, tauri mei & altilia occisa, & omnia parata: venite ad nuptias.* Illi autem neglexerunt, & abiêrunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.

APOCALYPSIS tertio: Et angelò Laodiceæ Ecclesiæ scribe, Hæc dicit Amen, testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. Vtinam frigidus esses, aut calidus.

† T 3. Sed

Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo : quia dicis quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo : & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

PROVERBIORVM sexto: Discurre, festina, fuscita amicum tuum: nè dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quasi damula de manu, & quasi auis de manu aucupis. Vade ad formicam ô piger, & considera vias eius, & discite sapientiam: quæ cum non habeat ducem, nec præceptoré, nec principem, parat in æstate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. Usquequò piger dormies? quandò consurges è somno tuo? Paululùm dormies, paululùm dormitabis, paululùm conferes manus ut dormias: et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi fur armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons mellis tua, et egestas longè fugiet à te.

ET capite decimo: Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium, diuitias parat. Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.

CAPITE decimotertio: Vult et non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

PROVERBIORVM decimo octauo: Pigrum deiecit timor: animæ autem effœminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

ET capite decimonono: Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, mortificabitur. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.

CAPITE vigesimo: Propter frigus piger arare noluit:

luit: mendicabit ergò æstate, et non dabitur illi.

ET vigesimo primo: Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari: tota die concupiscit et desiderat: qui autem iustus est, tribuet, et non cessabit.

ITEM capite vigesimo secundo: Dicit piger, Leo est foris: in medio platearum occidendus sum.

CAPITE vigesimo quarto: Per agrum hominis pigri transiui, et per vineam viri stulti: et ecce totum repleuerant vrticæ, et operuerant superficiem eius spine, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. Usquequò piger dormies? usquequò de somno consurges? Parùm inquam dormies, modicùm dormitabis: pauxillùm manus conferes ut quiescas: et veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir armatus.

ITEM capite vigesimo quinto: Sicut tineæ vestimento, & vermis ligno. ita tristitia viri nocet cordi.

CAPITE vigesimo sexto: Dicit piger, Leo est in via, & læna in itineribus: sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manus sub ascella sua, & laborat si ad os suum eas conuerterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

ET capite vigesimo octauo: Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur ocium, replebitur egestate.

ECCLESIASTICI quinto: Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

ET capite septimo: Non oderis laboriosa opera, et rusticationem creatam ab altissimo.

CAPITE decimoquarto: Felix qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.

CAPITE vigesimo secundo: In lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspersionem illius. De stercore bouum lapidatus est piger: & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.

PSALM o septuagesimo secundo: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua &c.

HI EREMIAE quadragesimo octauo: Maledictus qui facit opus Domini fraudulter: vel, vt Septuaginta transtulerunt, ἀμελῶσ, id est, negligenter.

AD Romanos decimo tertio: Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Seculi tristitia mortem operatur.

AD Galatas tertio: Sic stulti estis, vt cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini?

APOCALYPSIS secundo: Habeo aduersum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vnde excideris: & age poenitentiam, & prima opera fac. Sin autem: venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.

MATTHAEI septimo: Nò potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ nò facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.

CAPITE tertio: Iam securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.

Et

ET capite vigesimo primo: Manè autem reuertens in ciuitatem, esuriit. Et videns fici arborem vnã secus viam, venit ad eam: et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: & ait illi: Nūquàm ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.

LVCAE decimo tertio: Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergò illam. vt quid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora. & si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

IOANNIS decimo quinto: Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est: Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

MATTHAEI vigesimo quinto: Serue male & piger, sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi: oportuit ergò te committere pecuniam meam numularijs, et veniens ego recepissem vtiquè quod meum est, cum vsura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Illic erit fletus et stridor dentium.

ECCLESIASTICI sexto: Sapiencia doctrinæ secundum nomen est eius, et non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet vsque ad conspectum Dei. Audi fili, et accipe consilium intellectus, et nè abijcias con-

†V filium

filium meum, inijce pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, et porta illam, et nē acedieris vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute conserua vias eius.

ECCLESIASTIS nono: Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec tempus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos, quò tu properas.

POSTERIORIS ad Thessalonicenses tertio: Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore et in fatigatione nocte et die operantes, nē quem vestrum grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Audiuimus enim inter vos quosdam ambulantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes. Ijs autem qui eiusmodi sunt, denunciamus, et obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes suum panem manducant. Vos autem fratres nolite deficere bene facientes.

AD Galatas sexto: Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim suo metemus non deficientes. Ergò dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

AD Hebræos duodecimo: Propter quod remissas manus et soluta genua erigite: et gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicans quis erret, magis autem fanetur.

AD Romanos duodecimo: Sollicitudine non pigri. Spiritu seruentes. Domino seruietes. Spe gaudentes. In tribulatione

tionē patientes. Orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes.

AD Philippenfes quarto: Gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete.

MARCI decimotertio: Videte, vigilate, et orate: nescitis enim quando tempus sit, et cæ. Vigilate ergò, (nescitis enim quando Dominus domus veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè) nē cum venerit repente, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

MATTHAEI vigesimoquarto: Vigilate ergò, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret pater familiàs qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, et non sineret perfodi domum suam. Ideò et vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est.

ET capite vigesimoquinto: Vigilate, quia nescitis neque diem, neque horam.

IOANNIS nono: Me oportet operari opera eius qui misit me, donèc dies est. Venit nox quando nemo potest operari.

AD Ephesios quinto: Surge qui dormis, et exurge à mortuis: et illuminabit te Christus. Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis, et cæ. redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

APOCALYPSIS tertio: Esto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergò habe, qualiter acciperis et audieris: et serua, et poenitentiam age. Si ergò non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, et nescies qua hora veniam ad te.

L V C Æ decimotertio: Contendite intrare et cæ. vt in textu.

M A T T H Æ I septimo: Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, et arcta via est quæ ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniunt eam.

E T capite vndecimo: A diebus autem Iohannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.

P S A L M O primo: Beatus vir qui non abiit etcæt, vt in textu.

P A T R E S.

1 BERNARDVS sermone tertio de Ascensione Domini: Non dubito ego intellectum omnium vestrum (qui hic estis) illuminatum esse: sed non affectum equè esse purgatum, manifestis approbabo coniecturis. Omnes quod bonum est nõstis, & viam per quam incedere, & quomoddò in ea incedere debeatis, sed voluntas non vna est. Quidam enim ad omnia viæ & vitæ huius exercitia non solum ambulant, sed & currunt, immò potiùs volant, vt eis & vigiliæ breues, & cibi dulces, & panni suaues, labores non solum tolerabiles, sed & appetibiles videantur. Alij autem non sic, sed corde arido & affectione recalcitrante vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. Quosdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta est, & nolunt erubescere. Sunt iterùm multi inter nõs qui de vno pane comedunt nobiscum, dormiunt nobiscum, cantant nobiscum, laborant, miseri & miserabiles, vtpotè socij tribulationis, sed consolationis non ita. Nūquid abbreviata est manus Domini, vt omnibus donare nõ possit, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione? Quid ergò in causa est? Illud omninò, quia non vident Christum cum tollitur ab eis, id est, non cogitant quomoddò eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & aduenæ sint super terram, quòd tam diù faculenti corporis horrido carcere teneantur, & non sint cum Christo. Huiusmodi autem si diù ita permanserint sub onere,

aut

aut opprimuntur & succumbunt, aut quodammodò in inferno sunt, vt nunquam ad plenum respirent in luce miserationum Domini, nec in libertatem spiritus, quæ sola facit iugum suauis & onus leue. Indè autem perniciofa tepiditas emanat, quia affectus, id est, voluntas eorum nondum purgata est, nec bonum sic volunt, sicut nouerunt, à propria concupiscentia abstracti grauius & illecti. Amant enim in carne sua terrenas consolatiunculas, siue in verbo, siue in signo, siue in facto, siue in aliquo alio: etsi hæc interrumpunt aliquandò, non tamen penitus rumpunt. Indè est quòd rarò affectiones suas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, sed horaria est. Impleri autem visitationibus Domini anima non potest, quæ his distractionibus subiacet: & quanto magis illis euacuabitur, tanto amplius istis implebitur: si multum, multum si parum, parum. Vel certè si magis probas, nunquam istæ illis misereri poterunt in æternum, quia vbi vasa vacua non inuenit, oleum stare necesse est: nec mittunt vinum nouum nisi in vtres nouos, vt ambo conseruentur. Neque spiritus & caro, ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præsertim cum tepiditas ipsi domino soleat vomitum prouocare. Si enim Apostoli adhuc carni Dominicæ inherentes, quæ sola sancta (quia sancti sanctorum) erat, spiritu sancto repleti nequiverunt, donèc tolleretur ab eis: tu carni tuæ (quæ sordidissima est, & diuersarum spurcitiarum phantasijs repleta) adstrictus & cõglutatus, illum meracissimum spiritum te posse putas suscipere, nisi carnis istis consolationibus funditus renuacuari tentaueris? Reuerà cum inceperis, tristitia implebit cor tuum: sed si perseveraueris, tristitia tua cõuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renouabitur, vel potiùs noua creabitur: vt omnia quæ primò difficilia, immò impossibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & auiditate. Emitte, inquit, spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Sicut per faciem exterior homo cognoscitur, sic per voluntatem demonstratur interior. Emissio ergò spiritu, creatur & renouatur facies terræ, id est, terrena voluntas fit cælestis, parata ad nutum citius obedire. Beati qui tales sunt: quia non solum malum non sentiunt, sed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De illis enim quos supra commemorauimus, terribiliter ait Deus: Nõ permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt, id est, carnales, & quicquid in eis spiritus fuerat, in carnem euauit.

2 E T sermone sexto: Vtinàm autem hæc vt intellectum admo-

† V 3 nent,

Voluntas nõ
vna omnium.Perniciofa
tepiditas vn-
de manet.Tepidi qua-
les sint.Tepiditas im-
pedit Spiri-
tus sancti ad-
uentum &
præsentiam.4. Reg. 4.
Marth. 9.
Marc. 2.Apoc. 3.
Ioan. 16.Modus pffi-
gadi teporè.

Psal. 103.

Genes. 6.

Religiosi feruentes.

nent, moueant & affectum, nè sit intus amarissima contradictio, & diuisio molestissima, dum hinc quidem sursum trahimur, sed retrahimur inde deorsum. Nimirum aduertere potes in omnibus ferè religiosis congregationibus, viros repletos consolatione, superabundantes gaudio, iucundos semper & hilares, feruentes spiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebro suspicientes in cælum, & puras manus in oratione leuantes, sollicitos obseruatores conscientiarum, & deuotos sectatores bonorum operum, quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium, vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuersa deniq; conuersationis huius austeritas refrigerium videatur. Contra sanè inuenire est homines pusillanimes & remissos, deficientes sub onere, virga & calcaribus indigentes, quorum remissa lætitia, pusillanimitas tristitia est, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio: quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circumspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione, quos deniq; (vt videmus) vix gehennæ metus inhihet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix disciplina coercet. Non tibi horum vita inferno penitus appropinquare viderur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, necesse habent mittere manum ad opera fortium, qui cibum fortium minimè sustentatur, socij planè tribulationis, sed non consolationis? Exurgamus, obsecro, quicumq; eiusmodi sumus, resarciamus animas, spiritum recolligamus, abijciantes perniciosam tepiditatem, etsi non quia periculosa est, & Deo solet (vt interdum miserabiliter plangimus) etiam vomitum prouocare: certè quia molestissima, plena miseriæ & doloris, & inferno planè proxima, vmbra mortis iure censetur. Si querimus quæ sursum sunt, etiam sapere & prælibare interim studeamus.

Exhortatio ad tepidos.

Inferno proxima, & vmbra mortis tepiditas censetur.

3 GREGORIVS terria parte curæ pastoralis, admonitione decimafexta: Aliter admonendi sunt pigri, atque aliter precipites. Illi nanque suadendi sunt, nè agenda bona dum differunt, amittant: isti verò admonendi sunt, nè, dum bonorum tempus incautè festinando præueniunt, eorum merita immutent. Pigri itaque intimidandum, quòd sæpè dum opportunè agere quæ possumus, nolumus: paulopòst, cum volumus, non valemus. Ipsa quippe mentis desidiosa dum congruo feruore non accenditur, à bonorum desiderio funditus, conualescente furtim torpore, mastratur.

Qua de re pigri admonendi sunt.

tur. Vnde apertè per Salomonem dicitur: Pigredo immittit soporem. Piger enim rectè sentiendo quasi vigilat, quamuis nihil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittere dicitur, quia paulisper etiam rectè sentiendi vigilantia amittitur, dum à benè operandi studio cessatur. Vbi rectè subiungitur: Et anima dissoluta esuriet. Nam mens quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non confringitur, cupiditatis infimæ fame fauciatur, vt quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursus Salomone scribitur: In desiderijs est omnis ociosus. Hinc ipsa veritate prædicante, vno quidem exeunte spiritu munda domus dicitur: sed multipliciter redeunte, dum vacat, occupatur. Plerunquè piger dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam verò incautè formidat, & dum quasi inuenit quod velut iuste metuat, ostendit quod in ocio quasi non iniuste torpescat: Cui rectè per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergò ætate, & non dabitur ei. Propter frigus quippe piger non arat, dum desidia & torpore confectus, agere quæ debet bona considerat, & dissimulat. Propter frigus quippe piger non arat, dum parua exaduerso mala metuit, & operari maxima prætermittit. Benè autem dicitur: mendicabit ætate, & non dabitur ei. Qui enim nunc in bonis operibus non exudat, cum sol iudicij feruentior apparuerit, quia frustra regni aditum postulat, nihil accipiens ætate mendicat. Benè hinc per eundem Salomonem rursus dicitur: Qui obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metit. Quid enim per ventum, nisi malignorum spirituum tentatio exprimitur? Et quid per nubes quæ mouentur à vento, nisi aduersitates prauorum hominum designantur? A ventis quippe impelluntur nubes, quia immundorum spirituum afflatu prauo excitantur homines. Qui ergò obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metit: quia quisquis tentationem malignorum spirituum, quisquis persecutionem prauorum hominum metuit, neq; nunc grana boni operis seminat, neq; tunc manipulos sanctæ retributionis fecat.

C BERNARDVS sermone trigesimo quinto ex paruis sermonibus: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Pij sunt

Prou 19.

Ibidem. Matt. 12.

Prou 20.

Eccès 11.

Impij qui
sunt, & quod
eorum caput.

Impiorū cō-
siliū quod sit.
Prouer. i.

Quatuor mo-
dis itur ad
impiorū con-
siliū.

Quibus armis
opūs sit ad
resistendum.

sunt qui in Deum credunt, & ipsum colunt. Est enim pietas cultus Dei. Hic autem cultus in tribus consistit, Fide Spe & Charitate, quæ sunt inuisibilia. His tribus carent impij qui Deum non colunt, & quorum consilium est, visibilia inuisibilibus, terrena caelestibus præponere. Horum caput & princeps est diabolus, qui primus à pietate recessit, & impius factus, etiam homines in paradiso positos, ab eadem pietate fraude sua deiecit, volens eos habere socios sui erroris & participes iniquitatis. Ille enim Euam seduxit, & illa virū sibi subdidit. Similiter adhuc demon suggerit carni, caro spiritui, & fit impiorum cōsiliū. Dicunt enim sibi inuicem, Omnium nostrum sit vnum marsupium. Ponunt ergo in memoria quasi in marsupio quisque obolum suum: Dæmon scilicet suggestionem, caro delectationem, spiritus consensum. Inde tanquam de symbolo comparant sibi victum competentem. Caro quidem combustionem, ignem scilicet qui non extinguitur, spiritus malam conscientiam, id est vermem, qui non moritur. Dæmon autem emit vtriusque sanguinem. Ad hoc consilium impiorum itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inuiti, alij attrahuntur illecti, alij seducuntur ignari, alij sequuntur spontanei. Istis necessaria sunt quatuor virtutes, per quas armati resistant ne in consilio eant. Inuitis necessaria est fortitudo qua resistant usque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blanditijs. Illis qui seducuntur ignari, est opus prudentia, quæ ab vtilibus inutilia discernit, & docet quid tenendum, quid ve rejiciendum sit. Iustitia indigent illi qui sequuntur spontanei. Iustitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Iustitia & fortitudo sedem habent voluntatem, quia voluntas iusta debet esse & fortis. Est autem iustitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuisse Adam, qui malo consentiens, quod vtile erat, deseruit. Prudentia & temperantia sedem habent in ratione, quia ratio prudens debet esse & temperata. Est quippe prudentia, ratio docta, scilicet à gratia vitare contagia iniustitiæ propter iustitiam. Vetat quidem non solum iniustitiam apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra iustitiam, attendens non quod licet, sed magis quod expedit, vitans diuitias & quædam alia, non quia illicita, sed quia iustitiæ solent esse impedimenta. Sed propter quosdam qui ex hypocrisis hoc faciunt, additur: propter iusti-

iustitiam. Iustitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes sunt ad eius acquisitionem vel conseruationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quæ Iustitiam conseruant, ne amittatur aut minuat. Postquam verò perfecta est iustitia, & transir in affectum cordis: idem est quod illa tria: quia fortis est, prudens, temperata. Qui non abiit. Abire, pertinet ad illos qui sunt inconstantes, & leuiter possunt impelli. Quod quidam volentes euitare, fiunt euidenter obstinati, nullius consilio acquiescentes, propositum suum immobiliter tenentes: & idem adiunctum est, & non stetit, scilicet vt nec leuis sit, nec obstinatus. Via peccatorum est mundus; vel propria voluntas, quæ est Superbia, ex qua omnia mala: sicut ex communi sunt bona. Et in cathedra pestilentia non sedet. Seder qui docet, exemplo suo faciens peccare alios. Cathedra hæc & quatuor pedibus subsistit. Primus pes est malitia: secundus, contemptus Dei: tertius, irreuerentia: quartus, astucia. Malitia est, amare malum, & saporem mali habere: & malum, quia malum est, diligere, sicut facit diabolus et nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquando, vt tales timeant Deum non timore bono, sed ne incurrant vel damnum rerum, vel corporis cruciatum: vt amplius fiant mali, contemnunt & ipsum Deum, & fit secundus pes contemptus Dei. Item posset fieri vt malum amarent, Deum contemnerent, sed inhiberet eos pudor hominum cum quibus habitant: ideo ad augmentum mali sequitur tertius pes irreuerentia, vt nec Deum timeant, nec homines reuerentur. Ad consummationem verò malitiæ adest quartus pes astutia, vt sciant vti tribus prædictis, miscentes oleo venenum, & melli acetum. Eminens pars cathedræ, cui sedens inhaeret, est potentia. Si enim potens est qui prædicta habet, tunc plurimum nocet, vel si potentem sibi allicere potest, quem consilio suo seducat, & ad malum impellat. Deinde apponitur puluinar vt suauiter sedeat. Puluinar fit de leuibus pennis auium, significans vanam gloriam & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus supponitur, ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, sed spirituales simulant, vt magis decipiant. Horum doctrina est quasi pestilentia, multa loca occupans & vastans.

Via peccato-
rum.

Cathedra pe-
stilentia.
Psal. i.

Cathedra pe-
des.

Eminens ca-
thedræ pars.

Puluinar.

Scabellum

DE PECCATIS ALIENIS.

I

Quæ peccata dicuntur aliena?

Ea, quæ licet aliorum manibus operaque perficiantur, nobis tamen merito imputantur, nostrasque conscientias damnationis coram DEO reas constituunt. Quamobrem de his accipi potest, quod Scriptura imperat: ^a *Nè communicaueris peccatis alienis.* Et quod orat propheta Regius: ^b *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo.* Eodem refert Basilii ^c Magni, quod Ephesij scriptum est à Paulo, ^d *Nolite communicate operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.* Tum illud eiusdem Apostoli: ^e *Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, et nõ secundum traditionem, quam acceperunt à nobis.*

SCRIPTURAE.

PRIORIS ad Timotheum quinto, PSALMO decimo-octauo, AD Ephesios quinto, ET secundæ ad Thessalonicenses tertio, ut in textu.

PATRES.

1 BASILIVS Magnus libro de vera virginitate: Sicut enim sanctum atque admirabilem Paulum, dum adhuc esset in corpore, alia quidem præcesserunt opera: cum plurimi ex his, qui propter doctrinam & conuersationem eius perfecti euasere, in æternam illu-

lum vitam præcedentes, sudorum præmia, quos pro illis pertulit, apud iustum iudicem Deum illi parauerunt: alia verò solum carnis vinculis, & iam cum Christo regnantem vsque ad hanc diem consequuntur, eorum scilicet qui per eum in sacris epistolarum eius monitis se ad virtutem exercentes, laudes semper ac præmia præclaro illi duci & præceptori optimo hinc transmittunt: sic e contra alia quidem præcedunt peccata eorum, qui pessimis sermonibus & operibus læsi, atque impediti à virtutis tramite, in infernum præcesserunt: supplicia suæ damnationis authoribus illic paraturi: alia verò etiam sequuntur, eorum scilicet, qui post ipsorum mortem per summam nequitiam & exempla pessima quæ mundo reliquere, dum eos imitari pergunt, maximè læduntur. Nam sicut hodie quoque beatus Dauid ad veram religionem, & DEI cultum providentiæque agnitionem mundo perutilis est, & qui propter illum in religione proficiunt, huic iam ex rectè factis suis consequentes ei transmittunt laudum voces: ita & Marcion & reliqui hæreticorum dogmatum duces, quia per eam peruersitatem doctrinam quam mundo inuexerunt, maximè nocent: cuncti, qui salutis suæ danna per eos in hac vita per ceperunt, authores perditionis suæ, et si dudum vita functos, atrocioribus illic supplicijs tradunt. Si enim qui scandalizauerit vnum ex pusillis huiusmodi, morte dignus iudicatur: profecto qui tam multos per vitam reprobam, quod perniciosorum operum mundo exempla reliquerit, aut in animarum perniciem falsa dogmata ingesserit, scandalizat: post mortem quoque omnium qui sua causa pereunt, dignissimè ac iustissimè mortis reus habebitur: per singulos eorum qui sui causa hic seu vulnerantur, seu moriuntur, authore etiam vulnera mortemque suscipiente. Porro si iuxta hunc sensum alij præcedunt actus, alij que subsequuntur: & sicut qui ex nequitia sequuntur, maiori supplicio huiusmodi perditionis authorem per singulos eorum qui perniciosa vel doctrina, vel vita pereunt, tradunt: qui verò à virtute subsequuntur, maioribus & dignioribus præmijs per singulos eorum qui inde salutis emolumenta quæsiuerunt, & à sceleribus conuersi sunt, huiusmodi magistrum donant: & virgo igitur habet in alterutram virtutis vitiorumque partem actus quosdam partim præcedentes, partim subsequentes. Atque infelix illa quidè, quæ præter delicti proprii supplicium, ex aliarum etiam ruina, quibus offendiculum ac lubricum posuit, acrioribus semper supplicijs traditur. Sed illa sanè felicissima & beatissima, quæ præter coronas proprias,

† X 2 per

^a 1. Timot. 5. d
Vide Basil. li.
de vera vir-
ginitate.
^b Psal. 18. c &
ibidè Euthy-
mius. Itè Au-
li. 3. de libero
arb. cap. 10.
^c Li. 2. de bap-
t. 9. Au. ser. 18.
de verbis do-
ct. Ephes. 5. c
^d 2. Thess. 3. bc

Malos qua-
dam peccata
antecedunt,
quædam post
mortem se-
quuntur.

Hæresarcha-
rii mortuorū
penæ quoti-
diè augētur,
propter falsa
dogmata quæ
post se reli-
querunt.
Matt. 18.

Rei mortis
sunt omnium
qui per eorū
doctrinam
pereunt.

per singulas earum, quæ quoniam ex imitatione eius profecere, coronantur: ipsa quoque post mortem in æterna vita coronis semper nouis redimuntur.

2 E V T H Y M I V S in psalmum decimum octauum: In alienis peccatis parce mihi, cum non erim Reges, Pontifices, parentes, & dominos, obnoxios esse subditorum, plebium, filiorum & seruorum peccatis: quando nimirum ob illorum negligentiam deliquerint.

3 A V G V S T I N V S libro tertio de libero arbitrio, capite decimo: Cum duæ sint origines peccatorum, una spontanea cogitatione, altera persuasione alterius, quod pertinere arbitror quod Propheta dicit: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Vtrunq; voluntarium est quidem. Nam sicut propria cogitatione non peccat inuitus, ita dum consentit malè suadenti, non utriusque nisi voluntate consentit. Sed tamen grauius non solum nullo suadente propria cogitatione peccare, sed etiam peccatum alteri per inuidiam doluntq; suadere, quam ad peccatum alterius suasionem traduci.

Alijs suadentes peccatum, committit peccatum alieni.

4 B A S I L I V S Magnus libro secundo de baptismo, capite nono: Cognito itaque, quomodo & secundum quid infrugiferas arbores esse contingat, caueamus ne quicquam legitimo diuini beneplaciti studio desit: sed in omnibus commendemus nos ipsos, tanquam Dei ministros. Non hoc autem solum, sed neque communem cum talibus, sicut in Christo loquens Apostolus determinate pronunciauit, dicens: Ne communicetis infrugiferis tenebrarum operibus. Quod autem subiungit, quin magis & reprehendite, modum docet, quomodo non debeamus illis communicare.

Quibus modis comunicatur peccatis alienis. Proue. 1. Rom 15. Galat 6. Psal. 49. Leuit. 19. Psal. 49.

Participatio & comunicatio cum malis, multiplex est.

Quid verò sit communicare, & quibus id modis fiat, expendamus. Et primum occurrit illud in paræmij, Veni nobiscum, confors esto sanguinis: deinde & quod Apostolus dicit, Omnes vos gratiæ mecum consortes existentes. Et, communicantes tribulationi meæ. Et, communicet autem qui in doctrina instruitur, ei qui se instruit, de omnibus bonis. Item: Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Item, Arguendo argues fratrem tuum, nec incipias propter ipsum peccatum. Et, Hæc fecisti, & tacui. Suspicias iniquitatem, nempe, quod si similis tibi futurus sis: arguam te, & stabo contra faciem tuam. Taliū communicationem æstimo secundum opus quidem, quando mutuum quidam operam ad eundem scopum in operis perpetratioe, inter

se

se conferunt: secundum animi verò sententiam, quando quis affectui operantis assentitur, & condelectatur. Reliqua communicatio, quæ plerisque latet, exacta diuinæ scripturæ inquisitione manifestatur, quando videlicet nec cooperatur quis, nec affectu assentitur operati malum: cognita verò animi illius malitia, unde quod malum est facit, obtinet, & non arguit: quemadmodum hoc declarant, cum quæ supra sunt scripta, tum quod ab Apostolo Corinthiis est dictum, nempe, quoniam non luxistis ut tolleretur è medio vestrum qui facinus hoc perpetravit: quibus subiūxit, Modicum fermenti totam consperionem corrumpit. Metuamus itaque, & obtemperemus dicenti: Expurgate vetus fermentum, ut sitis noua conspersio. Quod si quis aut cooperatur quidem alicui in bono, idq; omninò bono, ignorat verò affectus illius malitiam, & operis scopum, communicationis culpam in eo quod illi cooperatur, non habebit, sed propriam mercedem iuxta proprium laborem recipiet: propterea quod nihil commercij, habet cum illius alieno & præpostero affectu, & seipsum in canone dilectionis erga Deum conseruat, quemadmodum nobis à Domino nostro Iesu Christo in ijs, qui cum in eodem molendino, tum in eodem lecto cum perituris constituti seruabuntur, declaratum est. Differentia verò inter eos qui fidei meæ concrediti sunt, & qui non sunt, in debita sita est cura, non in communicatione peccatorum. Nam cura quidem propriè & peculiariter ijs solis à me debetur, qui fidei meæ commissi sunt. Communicatio verò in malo & operibus infrugiferis in omnibus pariter vetita est.

5 A V G V S T I N V S sermone decimo octauo de verbis Domini: A malis corde semper disiungimini, ad tempus cautè corpore copulamini, nec tamen negligentes sitis in corrigendis vestris, ad curam scilicet vestram quoquo modo pertinentibus, monendo, docendo, hortando, terrendo. Quibuscunque modis potestis agite, ne cum inuenitis in scripturis & in exemplis sanctorum, siue qui ante, siue qui post Domini aduentum in hac vita fuerunt, quod mali bonos in vnitatem non maculant, efficiamini pigri ad corrigendos malos: Duobus modis non te maculat malus, si ei non consentias, & si redarguas: hoc est non communicare, non consentire: Comunicatur quippe, quando factio eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur: hoc ergo admonens Apostolus, ait: Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autè & redarguite. Et quia parum erat non consentire, si sequeretur negligentia

† X § di.

Quid sit non
comunicare.
Redarguere
quid sit.

disciplinæ, Magis autem, inquit, & redarguite. Videte quemadmodum vtrunque complexus est. Nolite communicare, magis autem & redarguite. Quid est, nolite communicare? Nolite consentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est, magis autem & redarguite? Reprehendite, corripite, coercete. Neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis: neque superbientes, ut insultanter arguatis.

II

Quot numerantur eiusmodi aliena peccata?

Nouem, sicut nouem ferè modis committuntur, utpotè Consilio, Iussione, Consensu, Iritatione, Laudatione seu Adulatione, Reticentia culpæ alienæ, Conniuentia vel Indulgentia, Participatione criminis, ac Praua defensione.

III

Quando peccatum alienum consilio perpetratur?

Cum mali scilicet consilij, quod alij sequuntur, vel sequi possent, ipsi sumus authores & administri. Exemplo sit Caiphas, ^a qui consilio suo Senatum Iudaicum in mortem CHRISTI concitauit atque permouit. Contrà verò laudatur Ioseph ab Arimathæa, & vir bonus iustusque dicitur, quia ^b non consenserat consilio & actibus eorum, Pontificum scilicet & pharisæorum, in Christi ^c necem impiè conspirantium. Eiusdem classis fuit Demetrius ^d ille, qui cū alijs opificibus, ut suo

Ecc1. 27. d 6 a
3. d 37. a b Iob
5. c 12. c 18. b
Esa. 19. b Pf. 7.
c 9. c Prou 26.
d Ecc1. 10. b
a Ioan. 11. f

b Luc. 23. g
Psal. 1. a Gen.
49. a Iob 21. b

c Ioan. 11. g
Matth. 26 a
d Act. 19. e

studeret quæstui, totam penè urbem Ephesiorum aduersus Paulum Paulique doctrinam ingenti seditione cõpleuit. Impegit hîc etiam infamis ^e Herodias, qua rex Herodes per adulterium fœdè abutebatur. Nam illius consilio & suasu instructa salatrix filia, quod crudeliter appetiuit sanctissimi Ioannis obtruncatum caput, nefariè impetrauit.

2. Re 10. a 16. d
17. a e f 3. Reg.
12. c 21. g 2. Pa.
22. a b 25. e f.
1. Es. 4. a Hest.
5. d Dani. 6. b
1. Machab. 1. b
2. Mac. 1. c 4. e
fg Act. 14. c
e Marc. 6. c
Matth. 14 a

SCRIPTURAE.

ECCLESIASTICI vigesimo septimo: Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet: & plaga dolosi diuidet vulnera. Et qui foueam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur, & non agnoscat vnde adueniat illi.

ET capite sexto: Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi vnus. Si possides amicum, in tentatione posside eum, & nè facilè credas ei. Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Et est amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & est amicus, qui odium & conuicia denudabit, est autem amicus socius mensæ, et non permanebit in die necessitatis.

CAPITE octauo: Cum fatuis consilium non habes: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent. Coram extraneo nè facias consilium: nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes: nè fortè inferat tibi gratiam falsam, & conuicietur tibi.

ET capite trigesimo septimo: Noli consiliari cum socio tuo, & à zelantibus te absconde consilium. Omnis consilia-

filiarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso. **A** consiliario serua animam tuam : prius scito quæ sit illius necessitas : & ipse enim animo suo cogitabit : nè fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi, bona est via tua, et stet econtrariò videre quid tibi eueniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iustitia, & cum muliere de his quæ æmulatur : cum timido de bello, cum negociatore de traiectione : cum emptore de venditione, cum viro liuido de gratijs agendis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, cum operariò annuali de consummatione anni, cum seruo pigro de multa operatione, non attendas his in omni consilio : Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcunque cognoueris obseruantem timorem Dei, cuius anima est secundum animam tuam : quicumque titubauerit in tenebris, non condolebit tibi, Et cor boni cõsilij statue tecum : non est enim tibi aliud pluris illo.

IOB quinto: Qui apprehendit sapientes in astutia eorũ, et consilium prauorum dissipat.

ET capite decimo octauo : Nõne lux impij extinguetur & cæt. Arctabuntur gressus virtutis eius, & præcipitabit eum consilium suum. Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta eius laqueo, et exardescet contra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam.

CA P I T E duodecimo: Apud ipsum est sapientia et fortitudo, & ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem.

ES A I A E decimonono: Stulti principes Taneos, sapientes consiliarij Pharaonis dederunt consilium insipiens, quomodo

modò dicitis Pharaoni, Filius sapientium ego, filius regum antiquorum. Vbi nunc sunt sapientes tui? Annuncient tibi, & indicent quid cogitauerit Dominus exercituum super Aegyptum. Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum, angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis : & errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius et vomens.

PS A L M O septimo: Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: et in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

ET psalmo nono : Infixæ sunt gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo isto quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

PR O V E R B I O R V M vigesimo sexto : Qui fodit foueam, incidet in eam : & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.

EC C L E S I A S T I S decimo: Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Qui transfert lapides, affligetur in eis: et qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

IO A N N I S vndecimo: Collegerunt Pontifices et Pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? & cæt. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pōtifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam: nec cogitatis quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat & c. Ab illo ergò die cogitauerunt vt interficerent eum.

LV C A E vigesimotertio: Et ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iustus: hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui

† Y

expe-

expectabat & ipse regnum Dei: hic accessit ad Pilatum &c.

PSALM O primo: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum &c.

GENESIS quadragesimonono: Simeon & Leui fratres: vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, & in coetu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum.

IOB vigesimoprimo: Veruntamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me.

IO ANNIS vndecimo: Ab illo ergò die cogitauerunt vt interficerent eum.

MATTHAEI vigesimosexto: Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicitur Caiphas: et consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, et occiderent.

ACTORVM decimonono: Demetrius quidam nomine, argentarius, faciens aedes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum: quos conuocans, et eos qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio et videtis etc. His auditis, repleti sunt ira, et exclamauerunt dicentes, Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota confusione, et impetum fecerunt vno animo in theatrum, etc.

SECVNDI Regum decimo: Cùm venissent serui Dauid in terram filiorum Ammon, dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas quòd propter honorem patris tui miserit Dauid ad te consolatores, et non ideò, vt inuestigaret et exploraret ciuitatem, et euertetet eam, misit Dauid seruos suos ad te? Tulit itaque Hanon seruos Dauid, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, et præ-

præcidit vestes eorum medias vsque ad nates, et dimisit eos etcæt. Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriam fecissent Dauid, miserunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob, et Syrum Soba, viginti millia peditum, et à Rege Macha mille viros, et ab Istob duodecim millia virorù. Quod cùm audisset Dauid, misit Ioab et omnem exercitum bellatorum, etcæt. Fugeruntque Syri à facie Israel, et occidit Dauid de Syris septingétos currus, et quadraginta millia equitum: et Sobach principem militiæ percussit, qui statim mortuus est. Videntes autem vniuersi reges qui erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expauerunt, et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: et seruièrunt eis, timueruntque Syri auxiliù præbere filijs Ammon.

ET capite decimosexto: Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium, quid agere debeamus. Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: vt cùm audierit omnis Israel, quòd foedaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergò Absalom tabernaculum in solario. ingressusque est ad concubinas patris sui coram vniuerso Israel. Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, et cùm esset cum Dauid, et cùm esset cum Absalom.

DEINDE capite decimosextimo: Dixit ergò Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, et consurgens persequar Dauid hac nocte. Et irruens super eum (quippe qui lassus est, et solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam Regem desolatam. Et reducam vniuersum populum,

lum, quomodo vnus homo reuerti solet: vnum enim virum tu quaeris, et omnis populus erit in pace. Placuitque sermo eius Absalom et cunctis maioribus natu Israel. Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat. Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Huiusmodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus, an non? quod das consilium? Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium quod dedit Achitophel hac vice. Et rursum intulit Chusai, Tu nostri patrem tuum etca. Dixitque Absalom et omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitae, consilio Achitophel. Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel vtile, vt induceret Dñs super Absalom malum. Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consilium suum, strauit asinum suum: surrexitque, & abiit in domum suam & in ciuitatem suam: & disposita domo sua, suspendio interijt.

Et tertij Regum duodecimo: Venit ergo Ieroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat Rex, dicens: Reuertimini ad me die tertia. Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum quod ei dederant, & locutus est eis secundum consilium iuuenum, dicens: Pater meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem caedam vos scorpionibus. Et non acquieuit rex populo: quoniam auersatus fuerat eum Dominus, vt suscitaret verbum suum, quod locutus fuerat in manu Abia Silonitae, ad Ieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quod nolisset eos audire rex, respondit ei, dicens: Quae nobis pars in Dauid? vel quae haereditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua Israel, nunc vide domum tuam Dauid. Et abiit

abiit Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel, qui cunque habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. Misit ergo rex Roboam ad Vram qui erat super tributa: & lapidauit eum omnis Israel, & mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem, recessitque Israel a domo Dauid, vsque in praesentem diem.

Et capite vigesimoprimo: Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est vt faceret malum in conspectu Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, intantum, vt sequeretur idola quae fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

SECVNDI Paralipomenon vigesimo secundo: Quadragintaduorum annorum erat Ochosias cum regnare cepisset, & vno anno regnauit in Ierusalem: & nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim eius impulit eum vt impiè ageret. Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarij post mortem patris sui, in interitum eius. Ambulauitque in consilijs eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Israel in bellum contra Hazael regem Syriae, in Ramoth &c.

Et vigesimo quinto: Amasias vero post caedem Idumeorum & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum. Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam qui diceret ei, Cur adorasti deos, qui non liberauerunt populum suum de manu tua? Cumque haec ille loqueretur, respondit ei, Num consiliarius regis es? quiesce, nè interficiam te. Descendensque propheta, Scio, inquit, quod cogitauerit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum,

lum, & insupèr non acquieuisti consilio meo. Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. At ille remisit nuncios, dicens: Carduus qui est in Libano, misit ad cedrú Libani, dicens: Dixisti, percussi Edom: & idcirco erigitur cor tuum in superbiam, sede in domo tua. cur malum aduersum te prouocas, vt cadas & tu & Iudas tecum? Noluit audire Amasias, eò quòd Domini esset voluntas, vt traderetur in manus hostium propter Deos Edom. Ascendit igitur Ioas rex Israel, & mutuos præbuere conspectus. Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iudæ. Corruitque Iudas coram Israel, & fugit in tabernacula sua. Porrò Amasiam regem Iuda filium Ioas filij Ioachaz cepit Ioas rex Israel in Bethsames, & adduxit in Ierusalem: destruxitque murum eius à porta Ephraim vsque ad portam Anguli, quadringentis cubitis. Omne quoque aurum, & argentum, & vniuersa vasa quæ repperat in domo Dei, & apud Obed Edom, in thesauris etiam domus regis, nec non & filios obsidum reduxit in Samariam.

P R I M I Eisdæ quarto capite: Factum est igitur, vt populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. Conduxerunt autem aduersus eos consiliatores, vt destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & vsque ad regnum Darij regis Persarum.

H E S T E R quinto: Aman dissimulata ira reuersus in domum suam, conuocauit ad se amicos suos, et Zares vxorem suam: exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumque turbam, & quanta cum gloria super omnes principes & seruos suos rex eleuasset. Et post hæc ait, Regina quoque Hester nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege,

rege, præter me: apud quam etiam cràs cum rege pransurus sum. Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quandiu videro Mardochæum Iudæum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei Zares vxor eius, & cæteri amici: Iube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos: & dic manè regi, vt appendatur super eam Mardochæus. & sic ibis cum rege lætus ad conuiuium. Placuit ei consilium, & iussit excelsam præparari crucem. **E T** capite septimo: Dixitque Harbona, vnus de eunuchis qui stabant in ministerio regis: En lignum quod parauerat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex, Appendite eum in eo. Suspensus est itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.

D A N I E L I S sexto: Dixerunt ergò viri illi, Non inuenimus Danieli huic aliquam occasionem, nisi fortè in lege Dei sui. Tunc principes & satrapæ furripuerunt regi, & sic locuti sunt ei: Dari rex, in æternum viue: consilium inierunt omnes principes regni, magistratus & satrapæ, senatores & iudices, vt decretum imperatorium exeat & edictum, Vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocunq; Deo & homine, vsque ad triginta dies, nisi à te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam, & scribe decretum: vt non immutetur quod statutum est à Medis & Persis, nec præuaricari cuiquam liceat. Porrò rex Darius proposuit edictum & statuit. Quod cum Daniel cõperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: & fenestris apertis in cœnaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram DEO suo, sicut & antè facere consueuerat. Viri ergò illi curiosius inquirentes, inuenerunt Da-

Danielem orantem, et obsecrantem deum suum. Et accedentes, locuti sunt regi super edicto: Rex, nunquid constituisti etcæt. Tunc rex præcepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum, etcæt. Tunc vehementer rex gauisus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, et nulla læsio inuenta est in eo, quia credidit deo suo. Iubente autem rege, adducti sunt viri illi qui accusauerunt Danielem: et in lacum leonum missi sunt ipsi, et filij et vxores eorum: et non peruenerunt vsq; ad pauimētum lacj, donèc arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt.

PRIMI Machabæorum primo: In diebus illis exiērunt ex Israel filij iniqui, et suaserunt multis, dicentes: Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, inuenerunt nos multa mala. Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinauerunt aliqui de populo, et abiērunt ad Regem Antiochum: & dedit illis potestatem, vt facerent iustitiam gentium. Et ædificauerunt gymnasium in Ierosolymis secundum leges Nationum: & fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento Sancto, & iuncti sunt nationibus, & venundati sunt vt facerent malum.

SECUNDI Machabæorum primo capite: De magnis periculis à deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi, vt potè qui aduersus talem regem dimicauimus. Ipse enim ebullire fecit de Perfide eos qui pugnauerūt contra nos & sanctam ciuitatem. Nam cum in Perfide esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotū Naneæ. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus & amici eius, & vt acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas

Sa-

Sacerdotes Naneæ, & ipse cum paucis ingressus esset intrà ambitum phani, clauserunt templum, cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diuiserunt membratim, et capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus deus, qui tradidit impios.

ET capite quarto: Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa è templo furatus, donauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas ciuitates. Quod cum certissimè cognouisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus Daphnen. Vndè Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat vt Oniam interficeret. Qui cum venisset ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quanuis esset ei suspectus) suafisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiam. Ob quam causam non solum Iudæi, sed etiam aliæ quoque nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ. Contristatus itaque est animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem & modestiam: accensisque animis, Andronicum purpura exutum per totam ciuitatem iubet circumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita priuari, Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis autem sacrilegijs in templo à Lyfimacho commissis Menelai consilio, & diulgata fama, congregata est multitudo aduersus Lyfimachum multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lyfimachus armatis ferè tribus millibus, iniquis manibus vt

†Z

coe-

coepit, duce quodam Tyranno, ætate pariter & dementia proeecto. Sed vt intellexerunt conatum Lyfimachi, alij lapides, alij fustes validos arripuere: quidam verò cinerem in Lyfimachum iecere. Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati, omnes verò in fugam conuersi sunt: ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerunt. De his ergò coepit iudicium aduersus Menelaum agitari. Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi tres viri à senioribus. Et cum superaretur Menelaus, promissit Ptolemæo multas pecunias dare ad suadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum, quasi refrigerandi gratia, regem adiit, & deduxit à sententia: & Menelaum quidem vniuersæ malitiæ reum, criminibus absoluit: miseros autem qui etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte damnauit. Citò ergò iniustam pœnam dederunt, qui pro ciuitate & populo & sacris vasis causam profecuti sunt. Quamobrem Tyrii quoquè indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias ciuium.

A C T O R V M decimoquarto: Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis, lapidantesq; Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse.

M A R C I sexto: Quicquid petieris, dabo tibi, (ait Herodes ad filiam Herodiadis) licet dimidium regni mei. Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo vt protinùs des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex.

Pro-

Propter iusiurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristare: sed misso spicatore, præcepit afferri caput eius in disco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ.

M A T T H A E I decimoquarto: Atilla præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Ioannis Baptistæ & cæ.

IIII

Quando Inſio est peccatum alienum?

Cùm ex decreto, mandato, imperio ve nostro redit ad proximum iniuria, vel malum quodcunque perpetratur. Sic Dauid Rex innocentem occidit^a Vriam, non suis quidem aut feruorum manibus, sed per literas hoc agens atque demandans, vt in prælio ille occideretur. Et præses^b Pilatus mortis CHRISTI reus est, quòd illum in Iudæorum gratiam cruci affigendum, etsi inuitus quodammodò, autoritate sua adiudicauit ac tradidit. Ità summo se crimine^c Pharao & d^d Herodes obligârunt, cum legem tyrannicam de occidendis Hebræorum infantibus ferrent. *Væ autem illis qui condunt leges iniquas.*

S C R I P T V R A E.

P R I M I Regum vigesimosecundo: Dixitque rex (Saul) Morte morieris Achimelech, tu & omnis domus patris tui.

† Z 2 Et

i. Re. 22 c. Iud.
2. a. Hest. 3. c. d.
Dan. 3. a. b. c. d.
1. Mac. 1. e. f. g.
2. Machab. 6. a.
Marc. 6. d.
Act. 23. a.
a 2. Reg. 11. e.

b Ioann. 19. c.
Lucæ 23. d.

c Exodi 1. c. d.
d Matth. 2. c.

e Esaiæ 10. a.
Matth. 17. a.
Marc. 7. b.

Et ait rex emissarijs, qui circumstantabant eum: **C**onuertimini, & interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cum Dauid est, scientes quod fugisset, & non indicauerunt mihi. Noluerunt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes Domini. Et ait rex ad Doeg: **C**onuertere tu, & irruere in sacerdotes Domini. **C**onuersusque doeg Idu-mæus irruit in sacerdotes, & trucidauit in die illa octogintaquinque viros vestitos Ephod lineo. **N**obe autem ciuitatem sacerdotum percussit in ore gladij, viros & mulieres, & paruulos, & lactentes, bouemque & asinum & ouem in ore gladij.

IVDITH secundo: Anno tertio decimo Nabuchodonosor regis, vicesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, vt defenderet se. Vocauitque omnes maiores natu, omnesque duces & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilij sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse, vt omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocauit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiae suae, & dixit ei: **E**gredere aduersum omne regnum Occidentis, & contra eos praecipue qui contempserunt imperium meum. **N**on parcat oculus tuus vlli regno, omnemque urbem munitam subiugabis mihi.

HESTER tertio: Dixit Aman regi Assuero: **E**st populus per omnes prouincias regni tui dispersus, & a se mutuo separatus, nouis vtens legibus & caeremonijs, insuper & regis scita contemnens. **E**t optime nosti, quod non expediat regno tuo vt insolescat per licentiam. **S**i tibi placet, decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazae tuae. **T**ulit ergo rex anulum quo utebatur, de manu sua, & eum Aman filio Amadathi de progenie Agag,

Agag, hosti Iudaeorum, dixitque ad eum, **A**rgentum quod tu polliceris, tuum sit: de populo age quod tibi placet. **V**ocati que sunt scribe regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: & scriptum est, vt iusserat Aman, ad omnes Satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumque gentium, vt quaeque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & littera signata ipsius annulo, missae sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias, vt occiderent atque delerent omnes Iudaeos, a puero vsque ad senem, paruulos & mulieres, vno die, hoc est, tertio decimo mensis duodecimi qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent. **S**umma autem Epistolarum haec fuit, vt omnes prouinciae scirent & pararent se ad praedictum diem. **F**estinantibus cursores qui missi erant, regis imperium explere. **S**tatimque in Susan pependit edictum, rege & Aman celebrante conuiuium, & cunctis Iudaeis qui in vrbe erant, flentibus.

DANIELIS tertio: **E**t praeco clamabat valenter: **V**obis dicitur populis, tribubus & linguis: **I**n hora qua audieritis sonitum tubae & fistulae & citharae, sambuca & psalterij & symphoniae, & vniuersi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. **S**i quis autem non prostratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. **P**ost haec igitur statim vt audierunt omnes populi sonitum tubae, fistulae & citharae, sambuca & psalterij, symphoniae & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus & linguae, adorauerunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex. **S**tatimque in ipso tempore accedentes viri Chaldaei, accusauerunt Iudaeos & ca.

Et Danielis sexto: **V**iri ergo illi curiosius inquirentes,

inuenerunt Daniëlem, orantem & obsecrantem Deum suum. Et accedentes, locuti sunt regi super edicto: Rex, nunquid non constituisti, vt omnis homo qui rogaret quenquam de dijs & hominibus vsque ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod præuaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, non curauit de lege tua & de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: & pro Daniele posuit cor vt liberaret eum, & vsque ad occasum solis laborabat vt eruëret illum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Persarum est, vt omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari. Tunc rex præcepit, & adduxerunt Daniëlem, & miserunt eum in lacum leonum.

P R I M I Machabæorum primo: Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, vt esset omnis populus vnus, & relinqueret vnusquisque legem suam. Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi: & multi ex Israël consenserunt seruituti eius, & sacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt sabbatum. Et misit rex libros per manus nunciorum in Ierusalem & in omnes ciuitates Iudæ, vt sequerentur leges gentium terræ, & prohiberent holocausta & sacrificia & placationes fieri in templo Dei, & prohiberent celebrari sabbatum, & dies solennes: & iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israël. Et iussit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia, & relinquere filios suos incircuncisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immunditijs & abomina-

ominationibus, ita vt obliuiscerentur legem, & immutarent omnes iustificationes Dei. Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur. Secundum omnia verba hæc, scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo qui hæc fieri cogere. Et iusserunt ciuitatibus Iudæ sacrificare. Et congregati sunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem Domini, & fecerunt mala super terram: & effugauerunt populum Israël in abditis, & in absconditis fugitiuorum locis. Die quintadecima mensis Casleu, quinto & quadragesimo & centesimo anno ædificauit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per vniuersas ciuitates Iudæ in circuitu ædificauerunt aras: et ante ianuas domorum, et in plateis incendebant thura, et sacrificabant: et libros legis Dei combusserunt igne, scindentes eos: et apud quemcunque inueniebantur libri testamenti Domini, et quicumque obseruabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum. In virtute sua faciebant hæc populo Israël, qui inueniebatur in omni mense et mense in ciuitatibus. Et quinta et vicesima die mensis sacrificabant super aram quæ erat contra altare. Et mulieres quæ circuncidebant filios suos, trucidabantur secundum iussum regis Antiochi, et suspendebant pueros à ceruicibus per vniuersas domos eorum: et eos qui circunciderant illos, trucidabant. Et multi de populo Israel definiêrunt apud se, vt non manducarent immunda: et elegerunt magis mori, quàm cibus coinquinari immundis: et noluerunt infringere legem DEI sanctam, et trucidati sunt. et facta est ira magna super populum valde.

S E C V N D I Machabæorum sexto: Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum, qui com-

compelleret Iudæos, vt se transferrent à patrijs et Dei legibus: contaminare etiam quod in Hierosolymis erat téplum, et cognominare Iouis Olympij: et in Garizim, prout erant hi qui locum inhabitabant, Iouis hospitalis. Pessima autem et vniuersis grauis erat malorum incurfio. nam templum luxuria & comestationibus gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se vtrò ingerebant, intrò ferentes ea quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur. Neque autem sabbatha custodiebantur, neque dies solennes patrij seruabantur, nec simpliciter Iudæum se esse quifquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. Decretum autem exijt in proximas gentilium ciuitates, suggerentibus Ptolemæis, vt pari modo & ipsi aduersus Iudæos agerent, vt sacrificarent: eos autem qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent. Erat ergò videre miseriam.

MARCI sexto: Herodes misso spiculatore præcepit afferri caput Ioannis in disco, & decollauit eum in carcere.

ACTORVM vigesimotertio: Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit adstantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum &c.

SECVNDI Regum vndecimo: Factum est ergò manè, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab: misitque per manum Vriæ, scribens in epistola: Ponite Vriam exaduerso belli, vbi fortissimum est prælium: & derelinquite eum, vt percussus intereat. Igitur cum Ioab obsideret urbem, posuit Vriam in loco vbi sciebat viros esse fortissimos. Egressique viri de ciuitate, bellabant aduersum Ioab, & ceciderunt de

de populo feruorum Dauid, & mortuus est etiam Vriæ Herthæus.

IOANNIS decimonono: Tunc ergò tradidit eis illum, vt crucifigeretur.

LVCAE vigesimotertio: Dimisit autem illis eum qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum verò tradidit voluntati eorum.

EXOCHI primo: Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si foemina, reseruate. Timuerunt autem obstetrices Deum, &c. Præcepit ergò Pharaon omni populo suo, dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite: quicquid foeminini, reseruate.

MATTHAEI secundo capite: Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valdè: & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus eius à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis.

ESAIÆ decimo: Væ qui condunt leges iniquas: & scribentes, iniustitiam scripserunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ prædâ eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, nè incuruemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

MATTHAEI decimoquinto: Iesus autem respondens, ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei pro-

† A a pter

pter traditionem vestram? Nam DEVS dixit, Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit: et non honorificabit patrem suum aut matrem suam, et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.

M A R C I septimo: Et dicebat illis, Bene irritum fecistis præceptum D E I, vt traditionem vestram seruetis. Moyses enim dixit, Honora patrem tuum & matrem: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur: Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri: Corban (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: & vltra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum D E I per traditionem vestram quam tradidistis.

V

Consensus quando alieni peccati nos reos facit?

Cùm, quod ab alijs fit nequiter, à nobis quasi suffragium accipit, & saltem tacite ^a approbatur. Ità peccauit Saulus, in Stephani protomartyris necem ^b consentiens. Peccarunt & viri ex Iudæis plures quadraginta, ^c qui facta etiam voti nuncupatione in Pauli necem armarunt sese. Peccauerunt demùm & ciues ^d Hierosolymitani, suis Magistratibus, quò CHRISTVS perderetur, suffragantes, vt idcirco Petrus illis exprobrans dixerit:

^e *Authorem vitæ interfecistis.* Notanda est igitur Pauli

Leu. 20. a Nu.

16. d Iud. 8. b

Heft. 14. c d

Lucæ 11. g

a Irenæus lib.

4. cap. 46.

b Act. 7. g

c Act. 23. c

d Matth. 27. b

Marc. 15. a b

e Act. 3. c

& 2. d

li sententia: ^f *Non solum qui faciunt mala, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Et huc referri potest, quod apud Cyprianum ^g legimus, Non est immunis à scelere, qui vt faceret, imperauit: nec alienus à crimine, cuius consensu licet non à se admissum crimen, tamē publicè legitur.

SCRIPTURAE.

L E V I T I C I vigesimo: Quòd si negligens populus terræ, & quasi paruipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere: ponam faciem meam super hominem illum & cognationem eius, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei, vt fornicaretur cum moloch, de medio populi sui.

N V M E R O R V M decimosexto: Locutusque Dominus ad Moysen & Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, vt eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum vniuersæ carnis, num vno peccante, contra omnes ira tua desæuiet? Et ait Dominus ad Moysen: Præcipe vniuerso populo, vt separetur à tabernaculis Core et Dathan & Abiron. Surrexitque Moyses, & abiit ad Dathan & Abiron: & sequentibus eum senioribus Israël, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque recessissent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyses: In hoc sciatis quòd Dominus miserit me vt

f Rom. 1. d

g Li. 2. epi. 7.

quæ est Cleri

Romani ad

Cyprianum.

facérem vniuersa quæ cernitis, & non ex proprio corde ea protulerim : Si consueta hominum morte interiêrint, & visitauerit eos plaga, qua & cæteri visitari solent, non misit me Dominus. sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum, deglutiât eos & omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viuentes in infernum, scietis quòd blasphemauerint Dominum. Confestim igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum : & aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum: descenderuntque viui in infernum operti humo, & periêrunt de medio multitudinis. At verò omnis Israel qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Nè fortè & nos terra deglutiât. Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum.

I V D I T H octauo : Hæc itaque cùm audisset Iudith, quoniam Ozias promississet quòd transacto quinto die traderet ciuitatem, misit ad presbyteros Chabri & Charmi. Et venerunt ad illam, & dixit illis : Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt tradat ciuitatem Assyrijs, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium ? & qui estis vos qui tentatis Dominum ? Non est iste sermo qui misericordiam prouocet : sed potius qui iram excitet & furorem accendat. Pôsuisit vos tempus miserationis Domini, & in arbitriû vestrum diem constituisit ei ? Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus &c.

H E S T E R decimoquarto : Et deprecabatur Hester Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus &cæ: Tu nôsti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircuncisorum & omnis alienigenæ. Tu sicis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ & glo-

& gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ; et non portem in diebus silentij mei, et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, et non biberim vinum libaminum: et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum vsque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham; Deus fortis super omnes etc.

L V C A E vndecimo : Væ vobis, qui ædificatis monumenta prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos: profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra.

A C T O R V M septimo : Saulus autem erat consentiens neci eius.

E T vigesimotertio: Facta autem die, collegerunt se quidam ex Iudæis, et deuouerunt se, dicentes, neque manducatuos, neque bibituos, donè occiderent Paulum. Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

M A T T H A E I vigesimoseptimo: Principes autem sacerdotum et seniores persuaferunt populo, vt peterent Barrabam, Iesum verò perderent.

M A R C I decimoquinto : Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barnabam dimitteret eis et cæ. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barrabam : et tradidit I E S V M flagellis cæsum, vt crucifigeretur.

A C T O R V M tertio : Deus glorificauit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti, Vos autem sanctum et iustum.

negastis, et petistis virum homicidam donari vobis, auctorem verò vitæ interfecistis.

ET ACTORUM secundo: Viri Israelitæ, audite verba hæc, Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus et prodigijs et signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut vos scitis: hunc definito consilio et præsentia DEI traditum, per manus iniquorum affigentes, interemistis.

AD ROMANOS primo: Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos deus in reprobum sensum: ut faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurriones, detractores, DEO odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque scedere, sine misericordia. Qui cum iustitiam dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

P A T R E S.

I R E N A E V S libro quarto contra hæreses Valentini & similes, capite quadragesimo sexto: Et habemus præceptum: Si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebrius, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Et iterum ait Apostolus: Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiae. Nolite ergo fieri participes eorum. Et quemadmodum ibi peccantium damnatio participabat & reliquos, quoniam placebat eis, & vnà cum eis conuersabantur: sic & hic modicum fermentum totam massam corrumpit.

C L E R V S Romanus in epistola ad Cyprianum quæ apud eundem est septima libri secundi epistolarum: Sed etiam aduersus illos qui acta fecissent, licet præsentibus, cum fierent, non affuissent, cum

1. Cor. 5.

Ephes. 5.

Peccantium
dânatio participat
reli-
quos.

cum præsentiam suam vti quæ, vt sic scriberentur, mandando fecissent. Non est enim immunis à scelere, qui vt fieret imperauit: nec est alienus à crimine, cuius consensu, licet non à se admissum crimen, tamen publicè legitur.

VI

Quando iritatione nobis peccatum alienum
conflatur?

Cum scientes alium ad iram, vindictam, blasphemiam, crudelitatem, aut consimilia vitia siue dictis id fiat, siue factis, aut quacunque ratione alia, prouocamus. Vt cum^a vxor Iob patientissimo viro petulanter insultans, quantum in se quidem erat, suadet etiam Deum blasphemare. Et Tobia^b vxor æquè morosa, maritum suis conuicijs frequenter infestans & exasperans, hoc facit, vt vir anxius domesticam iniuriam suspirijs, lachrymis & precibus ad Deum fufis prosequi cogatur. Contra verò monet^c Ecclesiasticus: *Abstine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium inmittit inimicitiam.* Sic & Salomon^d dixit: *Semper iurgia querit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.*

S C R I P T V R A E.

P R I M I Regum primo: Affligebat quoquæ Annam æmula eius, et vehementer angebat, intantum vt exprobraret

1 Reg. 1. b

Psal. 105. c

2. Mach. 14. d

Galat. 5. d

Ephes. 6. a

Coloff. 3. d

a Iob 2. c

b Tob 2. d

& 3. a b

c Eccle 28. a b

Pro. 15. c 18. a

22. b 26. c 29. d

30. d

d Pro. 17. b 3. d

Esaie 33. a

ret quòd Dominus conclusisset vuluam eius: sicq; faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: & sic prouocabat eam.

P S A L M O centesimo quinto: Dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum. Et iritauerunt Moysem in castris, Aaron sanctum Domini.

S E C V N D I Machabæorum decimo quarto: Morabatur autem Nicanor Hierosolymis, nihilque iniquè agebat, gregesque turbarum quæ congregatæ fuerant, dimisit. Habebat autem Iudam semper charum ex animo, & erat viro inclinatus. Rogauitque eum ducere uxorem filiosque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, comiterque viuebant. Alcimus autem videns charitatem illorum adinuicem & conuentiones, venit ad Demetrium, & dicebat Nicaorem rebus alienis assentire. Iudamque regni insidiatorem, successorem sibi destinasse. Itaque rex exasperatus, & pessimis huius criminationibus iritatus, scripsit Nicanori, dicens grauius quidem se ferre de amicitia conuentione, iubere tamen Machabæum citius vincum mittere Antiochiam.

A D Galatas quinto: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

A D Ephesios sexto: Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educate illos in disciplina & correptione Domini.

A D Colossenses tertio: Patres, nolite ad indignationem prouocare filios vestros, vt non pusillo animo fiant.

I O B secundo capite: Dixit autem illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic D E O, & morere.

T O B I A E secundo: Sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes & cognati eius, irridebant vitam eius, dicentes:

Vbi

Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui, quoniam filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam D E V S daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Anna verò vxor eius ibat ad opus textrinum quotidie: & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferbat. Undè factum est, vt hœdum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte nè fortè furtiuus sit: redite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Ad hæc vxor eius irata respondit: Manifestè vana facta est spes tua, et eleemosynæ tuæ modò apparuerunt. Atq; his & alijs huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

E T capite tertio: Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lachrymis, dicens: Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & omnes viæ tuæ, misericordia, & veritas, & iudicium &cæ. Eadem die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum, & ipsa audiret improperium ab vna ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox vt ingressi fuissent ad eam. Ergò cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfecit virorum tuorum. Nunquid & occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus & tribus noctibus non manducauit, neque bibit: sed in oratione persistens cum lachrymis, deprecabatur Deum, vt ab isto improprio liberaret eam.

E C C L E S I A S T I C I vigesimo octauo: Abstine te à
† B b lite;

lite, & minues peccata, &cæt. vt in textu. Secundùm enim ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem & lingua testificans adducit mortem. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur: vtraque ex ore proficiscuntur. Sufurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & disperfit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit &c.

PROVERBIORVM decimoquinto: Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

ET capite decimo octauo: Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia prouocat.

ITEM capite vigesimosecundo: Eijce derisorem, & exhibit cum eo iurgium, cessabuntq; causæ & contumeliæ.

ET capite vigesimosexto: Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius. Sicut noxius est, qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus, dicit, Ludens feci. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & suffurrone subtracto, iurgia conquiescunt. Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas. Verba suffurronis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intima ventris.

ITEM capite vigesimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuus.

ET

ET capite trigesimo: Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui prouocat rixas, producit discordias.

PROVERBIORVM decimosextimo: Semper iurgia quarrit malus &c.

ET capite tertio: Nè contendas aduersus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit. Nè æmuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius: quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas à Domino in domo impij: habitacula autem iustorum benedicuntur. Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exultatio, ignominia.

ESAIÆ trigesimo tertio: Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? & qui spernis, nonne et ipse sperneris? cum consummaueris de prædationem, de prædaberis: cum fatigatus defueris contemnere, contemneris.

VII

Quando per laudationem, vel adulationem nostram peccato alieno fædamur?

Cum aliquem in malefactis, vel de improbitate commendamus, vel tanquam re benè gesta, calcar addimus malè currenti, vt ille in prauo instituto pergat. *Væ autem qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas,*

Pro. 24. c. 27. a. 28. d.
Psal. 140. a. Esa. 5. e.
Chryf. h. 6. 2. de Dauid & Saule. Cyp. de lapsis. Basil. homil. in psal. 61. Au. in psalm. 134. a. Ezech. 13. e.

† B b 2 vt

vt est apud Prophetam. In hoc vitium inci-
dunt nonnunquam Ecclesiastici ^b conciona-
tores, & Magistratus malè vulgo blandientes,
dum eius licentiæ palàm fauent & applaudunt.
Rectè autem Esaias: ^c *Popule meus, qui te beatum
dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum
dissipant.* Vndè Paulus eos iubet vitari Docto-
res, ^d qui per dulces sermones & benedictio-
nes seducunt corda innocentium. *Quoniam
enim laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, &
iniquus benedicitur, exacerbabit Dominum peccator,*
vt ^e Regius Prophetam testatur.

S C R I P T V R A E.

P R O V E R B I O R V M vigesimoquarto: Qui dicunt
impio, iustus es: maledicent eis populi, & detestabuntur
eos tribus: qui arguunt eum, laudabuntur, & super ipsos
veniet benedictio. Labia deosculabitur, qui recta verba
respondet. Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce
agrum tuum, & postea ædifices domum tuam. Nè sis te-
stis frustra contra proximum tuum, nec lactes quenquam la-
brijs tuis.

E T capite vigesimo septimo: Laudet te alienus, & non
os tuum; extraneus, & non labia tua. Melior est manifesta
correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnere
diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.

E T vigesimo octavo: Qui corripit hominem, gratiam
postea inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ
blandimenta decipit.

P S A L.

P S A L M O centesimo quadragesimo: Corripiet me iustus
in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris
non impinguet caput meum.

E S A I A E quinto: Væ qui dicitis malum bonum, & bo-
num malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras:
ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

E Z E C H I E L I S decimotertio: Et factus est sermo
Domini ad me, dicens: Fili hominis, vaticinare ad prophe-
tas Israël, qui prophetant: & dices prophetantibus de cor-
de suo, Audite verbum Domini, Hæc dicit Dominus De-
us: Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum su-
um, & nihil vident. Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui
Israël erant. Non ascendistis ex aduerso, neque opposu-
istis murum pro domo Israël: vt staretis in prælio in die Do-
mini. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait
Dominus: cum Dominus non miserit eos: & persevera-
uerunt confirmare sermonem. Nunquid non visionem cas-
sam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis? & di-
citis, ait Dominus: cum ego non sim locutus. Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidi-
stis mendacium, idè eccè ego ad vos, dicit Dominus De-
us: Et erit manus mea super Prophetas qui vident vana, &
diuinant mendacium: in concilio populi mei non erunt,
& in scriptura domus Israël non scribentur, nec in terram
Israël ingredientur: & scietis quia ego Dominus Deus, eò
quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax: & non
est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem liniabant eum
luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque tempera-
tura, quòd casurus sit: erit enim imber inundans, & da-
bo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum pro-
cellæ dissipantem. Siquidem eccè cecidit paries: nunquid

† B b 3 non

non dicetur vobis, Vbi est litura quam liniſtis? Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempeſtatum in indignatione mea: & imber inundans in furore meo erit, & lapides grandes in ira in conſumptionem. Et deſtruam parietem quem liniſtis absque temperamento: & adæquabo eum terræ, & reuelabitur fundamentum eius: & cadet, & conſumetur in medio eius: & ſciētis quia ego ſum Dominus. Et complebo indignationem meam in pariete, & in hiſ qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non eſt paries, & non ſunt qui liniunt eum. Prophetæ Iſrael qui prophetant ad Hieruſalem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt pax, ait Dominus Deus. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo: & vaticinare ſuper eas, & dic: Hæc dicit Dominus Deus, Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus: & faciunt cervicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmen panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad puluillos veſtros quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachijs veſtris, & dimittam animas quas vos capitis, animas ad volandum. Et dirumpam cervicalia veſtra, & liberabo populum meum de manu veſtra, neque erunt vltra in manibus veſtris ad prædandum: & ſciētis quia ego Dominus. Pro eo quod mœrere feciſtis cor iuſti mendaciter, quem ego non contriſtaui, & confortatiſtis manus impij, vt non reuerteretur à via ſua mala, & viueret: propterea vana non vide-

videbitis, & diuinationes non diuinabitis amplius, & erumam populum meum de manu veſtra, & ſciētis quia ego Dominus.

H I B R E M I A E decimoquarto: Prophetæ dicunt eis, Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, ſed pacem veram dabit vobis in loco iſto. Et dixit Dominus ad me: Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: Viſionem mendacem, & diuinationem fraudulentam, & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non miſi, dicentes: Gladius & fames non erit in terra hac: In gladio & fame conſumentur prophetæ illi. Et populi quibus prophetant, erunt proſecti in vijs Hieruſalem præ fame et gladio, et non erit qui ſepeliat eos: ipſi et vxores eorum, filij et filię eorum, et effundam ſuper eos malum ſuum.

E T capite vigefimo tertio: Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: et prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Iſrael. Et in prophetis Hieruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, et iter mendacij: et confortauerunt manus peſſimorum, vt non conuerteretur vnusquique à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes vt Sodoma, et habitatores eius quaſi Gomorrha. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos abyſynthio, et potabo eos felle: à prophetis enim Hieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituum, Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur non de ore dñi. Dicunt hiſ qui blaſphemant me, Locutus eſt Dominus, Pax erit vobis. et omni qui ambulat

in

in prauitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audiuit sermonem eius? Quis considerauit verbum illius, et audiuit? Ecce turbo dominicæ indignationis egredietur, et tempestas erumpens, super caput impiorum veniet. Non reuertetur furor Domini, vsque dum faciat, et vsque dum compleat cogitationem cordis sui. In nouissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo: auertissem vtique eos à via sua mala, et à cogitationibus suis pessimis. Putas ne Deus è vicino ego sum, dicit Dominus? Nunquid non celum et terram ego impleo, dicit Dominus? Audiui quæ dixerunt prophetae, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes, Somniaui, somniaui. Vsquequò istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cordis sui? Qui volunt facere, vt obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum quæ narrat vnusquisque ad proximum suum: sicut obliti sunt patres nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus: & quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui furantur verba mea vnusquisque à proximo suo. Ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui assumunt linguas suas, & aiunt, Dicit Dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus: qui narrauerunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis, cum ego non misissem eos, nec man-

mandassem eis: qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. Si igitur interrogauerit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens, Quod est onus Domini? dices ad eos, Vt quid vobis onus? Projiciam quippe vos, dicit Dominus. Et propheta & sacerdos, & populus qui dicit, Onus domini: visitabo super virum illum, & super domum eius. Hæc dicetis vnusquisque ad proximum & ad fratrem suum, Quid respondit dominus? Et quid locutus est dominus? Et onus domini vltra non memorabitur: quia onus erit vnicique sermo suus, & peruertitis verba Dei viuētis, domini exercituum Dei nostri. Hæc dices ad prophetam, Quid respondit tibi dominus? & quid loquutus est dominus? Si autem onus domini dixeritis: propter hoc hæc dicit dominus, Quia dixistis sermonem istum, Onus domini: & misi ad vos, dicens, Nolite dicere Onus domini: propterea ecce tollam vos portans, & derelinquam vos, & ciuitatem quam dedi vobis, & patribus vestris, à facie mea. Et dabo vos in oprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur.

ET vigesimo septimo: Vos ergò nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos qui dicunt vobis: Non seruietis regi Babylonis. Quia mendacium prophetant vobis: vt longè vos faciant de terra vestra, & eijciant vos, & percatis &cæt. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis, Non seruietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis. Quia non misi eos, ait dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis tam vos quàm prophetae qui vaticinantur vobis.

ITEM capite vigesimo octauo: Et dixit Hieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania, non misi te

te Dominus, & tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ: Hoc anno morieris. aduersum enim dominum locutus es. Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.

E T vigesimonono: Hæc dicit dominus exercituum deus Israel: Non vos seducant prophetae vestri qui sunt in medio vestrum, & diuini vestri: & ne attendatis ad somnia vestra quæ vos somniatis. Quia falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo: & non misi eos, dicit dominus. Quia hæc dicit dominus, Cum coeperint &c.

T H R E N O R V M secundo: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta: nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad poenitentiam prouocarent: Viderunt autem tibi assumptiones falsas & eiectiões. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam: sibilauerunt, & mouerunt caput suum super filiam Hierusalem.

M I C H A E tertio: Hæc dicit dominus super prophetas qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super illum prælium. Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones. Et paulò post: Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant: & super dominum requiescebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem quasi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelsa sylvarum.

T E R-

T E R T I I Regum vigesimo secundo: Et ait rex Israel ad Iosaphat: Venies ne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad? Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita et tu: populus meus et populus tuus vnum sunt: et equites mei, equites tui. Dixitque Iosaphat ad Regem Israel: Quare, oro te, hodiè sermonem domini. Congregauit ergò rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt, Ascende: et dabit eam dominus in manu regis. Dixit autem Iosaphat, Non est hic propheta domini quispiam, vt interrogemus per eum? Et ait rex Israel ad Iosaphat: Remansit vir vnus, per quem possumus interrogare dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Iemla. Cui Iosaphat ait, Ne loquaris ita rex. Vocauit ergò rex Israel Eunuchum quendam, et dixit ei: Festina adducere Michæam filium Iemla. Rex autem Israel, et Iosaphat rex Iudæ, sedebant vnusquisque in folio suo vestiti cultu regio, in area iuxta ostium portæ Samariæ, et vniuersi prophetæ prophetaabant in conspectu eorum. Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit dominus: His ventilabis Syriam, donèc deleas eam. Omnesque prophetæ similiter prophetaabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prosperè, et tradet dominus in manus regis. Nuncius verò qui ierat vt vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones Prophetarum ore vno regi bona prædicant: sit ergò sermo tuus similis eorum, et loquere bona. Cui Michæas ait: Viuit dominus, quia quodcunque dixerit mihi dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et

† C c 2 vade

vade prosperè, & tradet Dominus in manus regis. Dixit autem rex ad eum: Iterùm atque iterùm adiuro te, vt non loquaris mihi, nisi quod verum est, in nomine Domini. Et ille ait, Vidi cunctum Israel dispersum in montibus quasi oues non habentes pastorem: & ait Dominus: Non habent isti Dominum: reuertatur vnusquisque in domum suam in pace. (Dixit ergò rex Israel ad Iosaphat: Nunquid non dixi tibi, quia non propheterat mihi bonum, sed semper malum?) Ille verò addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cæli assistentem ei à dextris & à sinistris; & ait Dominus, Quis decipiet Achab regem Israel, vt ascendant, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba huiusmodi, & alius aliter. Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus, In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipias, & præualebis: egredere, & fac ita. Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hinc sunt, & Dominus locutus est contra te malum. Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam in maxillam, & dixit: Méne ergò dimisit spiritus Domini, & locutus est tibi? Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris in cubiculum, intrà cubiculum vt abscondaris. Et ait rex Israel: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem ciuitatis, et apud Ioas filium Amelech, et dicite eis. Hæc dicit rex, Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiae, donèc reuertar in pace. Dixitque Michæas: Si reuersus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait, Audite populi omnes. Ascendit itaque rex

rex Israel, & Iosaphat rex Iuda, in Ramoth Galaad. Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Same arma & cæter. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & eijce me de exercitu, quia grauiter vulneratus sum. Commissum est ergò prælium in die illa, & rex Israel stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus, & præco insonuit in vniuerso exercitu antequàm sol occumberet, dicens: Vnusquisque reuertatur in ciuitatem & in terram suam. Mortuus est autem rex, & perlatus est in Samariam: sepelièruntque regem in Samaria, & lauerunt currum eius in piscina Samariæ, & linxerunt canes sanguinem eius, & habenas lauerunt, iuxta verbum Domini quod locutus fuerat.

ESAIÆ tertio: Popule meus, qui te beatum dicunt, &c. vt in textu.

ET capite nono: Longæuus & honorabilis, ipse est caput: & propheta docens mendacium, ipse est cauda. Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati. Propter hoc &c.

ITEM capite trigesimo: Populus ad iracundiam prouocans est, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei. Qui dicunt Videntibus, Nolite videre: & adspicientibus, Nolite adspicere nobis ea quæ recta sunt: Loquimini nobis placentia, Videte nobis errores, Auferte à me viam, Declinate à me semitam, Cesset à facie nostra sanctus Israel. Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in calumnia, & in tumultu, & innixi estis super eo: propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requisita in muro excelso, quoniam

niam subito, dum non speratur, veniet contritio eius. Et cōminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione perualida: & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parūm aqua de fouea.

AD Romanos decimosexto: Rogo autē vos, fratres, vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinā, quam vos didicistis, faciūt: & declinate ab illis. Huiuscemodi enim Christo domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

POSTERIORIS epistolæ D. Petri secundo capite: Fuerūt verò & pseudoprophetae in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eū qui emit eos, Dñm negant: superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorū luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negociabuntur: quibus iudiciū iam olim nō cessat, et perditio eorū non dormitat. Et paulò post: Hi verò vt irrationabilia pecora &c. pellicientes animas instabiles &c. hi sunt fontes sine aqua, et nebule turbinibus exagitate, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Superba enim vanitatis loquentes, pellicunt in desiderijs carnis luxuriæ eos qui paululūm effugiūt; qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius & seruus est.

PSALMO nono: Quoniam laudatur peccator &cæt. vt in textu:

ET psalmo quinquagesimoquarto: Molliti sunt sermones eius super oleum, et ipsi sunt iacula.

PROVERBIORVM primo: Fili mi, si te lactauerint pecca-

to-

tores, nè acquiescas eis. Si dixerint, Veni nobiscum, infidiamur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra: deglutiamus eum sicut infernus viuentem, & integrum quasi descendentem in lacum. Omnem preciosam substantiam reperiemus: implebimus domos nostras spolijs. Sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omnium nostrūm.

ET capite decimosexto: Vir iniquus lætat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua perficit malum.

ET capite decimosextimo: Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum.

ITEM capite vigesimonono: Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus, & iustus laudabit atque gaudebit.

ECCLESIASTIS septimo: Melius est à sapiente corripī, quàm stultorum adulatione decipi.

HEREMIAE nono: Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Vnusquisque se à proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fidutiam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur: docuerunt enim linguā suam loqui mendaciū: vt iniquè agerent, laborauerūt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Propterea hæc dicit Dominus exercituum. Eccè ego conflabo, et probabo eos: quid enim aliud faciā à facie filiæ populi mei? Sagitta vulnerans lingua eorū, dolū locuta. in ore suo pacē cū ami-

amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gentem huiusmodi non ulciscetur anima mea?

P A T R E S.

1 **CHRY SOSTOMVS** homilia secunda de Dauid & Saule, cuius titulus est, Magnum esse bonum non tantum exercere virtutem, verum etiam laudare & cetera. Non oportet expetere modum æmulari virtutem, verum etiam eos qui amplectuntur, laudibus vehere, & admirandos prædicare, nobis fructum aliquem, eumque haud vulgarem, adfert. Quemadmodum ex aduerso prauitatem non emulari tantum, verum etiam in ea viuentes laudare, supplicium haud mediocre nobis conciliat: & si fas est quiddam nouum & admirandum dicere, grauius supplicium, quam manet illis. p̄sos qui malè viuunt. Id declarans Paulus, posteaquam omnem malitiæ speciem enumerat, accusassetque omnes qui leges Dei conculcant, de illis ip̄s mox subiicit: Qui cum Dei iusticiam nõsent, quod qui talia faciunt, digni sunt morte, non solum ea faciunt, sed & comprobant illa facientes: demonstrans hoc esse grauius illo.

Nam collaudare insuper delinquentes, quod ad supplicij pertinet æstimationem, longè plus est quam delinquere. Idque iure optimo, propterea quod hoc suffragium proficiscatur ab animo planè corrupto, & insanabili morbo laborante. Siquidem is qui dum peccat, condemnat interim peccatum suum, poterit aliquando temporis progressu ad se redire: ceterum qui laudat malitiam, is seipsum priuauit curatione, quam adfert poenitentia. Proinde meritò Paulus pronunciauit hoc illo esse grauius. Itaque sicuti qui praua non tantum faciunt, verum etiam tales collaudant ac prædicant, eandem aut etiam grauiorem poenam sortiuntur: ita qui bonos laudibus vehunt ac suspiciunt, coronarum illis repositarum fiunt participes. Quod ipsum ita esse, è scriptura licet perspicere. Deus enim ita loquitur Abrahæ: Benedicentibus tibi benedicam, & maledicentibus tibi maledicam.

2 **CYPRIANVS** in sermone de lapsis: Cum scriptum sit: Qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt, & semitas pedum vestrorum turbant. Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat: nec comprimit delicta ille, sed nutrit. At qui consilijs fortioribus redarguit simul atque

instruit fratrem, promouet ad salutem. Quos diligo, inquit Dominus, redarguo & castigo. Sic oportet & Dei Sacerdotem non obsequijs decipientibus fallere, sed remedijs salutaribus prouidere. Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrahat, & in altis recessibus viscerum virus inclusum, dum seruat, exagerat. Aperiendum vulnus est & secandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem: gratias aget postmodum, cum senserit sanitatem.

3 **BASILIVS** homilia in psalmum sexagesimum primum: Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Multi nanque sunt qui pro bonis prauas comprobant actiones, & vitia virtutibus vicinis honestare contendunt. Nam scurrilia loquentem, urbanum ac lepidum: turpiloquum verò, politicum: amarulentum & iracundum, neutiquam contemnendum prædicant: parcum verò ac minime liberalem, vt sobrium dispensatorem commendant: prodigum quoque, vt liberalem: libidinosum & lasciuum, vt voluptuarium & animi solutioris virum. Vtque semel omnia, vitium omne palliant adumbrata nomenclatura è vicino subiecte virtutis. Tales sanè ore quidem benedicunt, corde autem maledicunt ac deuouent. In verborum nanque benedictione omnem execrationem vitæ suæ inducunt, ac reos æternæ damnationi, ob ea quæ approbant, sese constituunt.

4 **AVGVSTINVS** in psalmum centesimum trigessimum-quartum: Cogitate & videte, quoniam quicquid aliud laudatis, idèd laudatis quia bonum est. Insanit, qui laudat quod non est bonum: Si laudes iniquum eo ipso quod iniquus est, nõne et tu iniquus es? Si laudes furem eo ipso quod fur est, nõne & tu particeps eris? Si laudes iustum in eo ipso quod iustus est, nõne & tu habes indè partem laudando? Non enim laudares iustum, nisi amares: nõ amares, si nihil indè haberes.

5 **HIERONYMVS** libro primo aduersus Pelagianos: Si seruus DEI nihil amarum de suo debet ore proferre, sed semper quod dulce & suaue est: aut sacerdos & doctor serui Dei non erunt, qui fiducialiter debent corripere peccantes, & nulli adulari, sed audacter omnes increpare: aut, si sacerdos & doctor, non solum serui Dei, sed inter seruos eius principalem tenent locum, frustrà seruis Dei blanditias & dulcedines reseruasti: Cum hoc proprie hereticorum sit, & eorum qui decipere cupiunt audientes, dicente

D d Apo-

Apo. 1.

Simile de cō-
trectatione
vulnerum.

Psal. 61.

Vitia nõnul-
la quæ virtu-
tū nomine
cōdemantur.

Approbantes
vitia sese da-
mnationis
obnoxios
reddunt.

Insanit, qui
laudat quod
malum est.

Hæreticorū
p̄p̄riū, p̄ blan-
ditias decipe.

Laudandi mali
non sunt.

Rom. 1.

Plus est pec-
cates laudare
quàm delinquere.

Probos lau-
dare, fructu-
osum est.
Genes. 12.

Esaiæ 3.

Adulatione
nutriuntur
delicta.

Rom. 16.

Apostolo : Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri : et per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Semper infidiosa, callida, blanda est adulatio. Pulchreque adulator apud philosophos definitur blandus inimicus. Veritas amara est, rugosa frontis ac tristis, offenditque correctos. Vnde & Apostolus loquitur : Inimicus vobis factus sum, veritatem dicens vobis? Et Comicus: Obsequium amicos, veritas odium parit. Quapropter & pascha cum amaritudinibus comedimus : & vas electionis docet pascha celebrandum in veritate, & sinceritate. Veritas in nobis sit & sinceritas, & amaritudo illic consequetur.

Adulator blandus inimicus.

Galat. 4.

Terent. in And.

Exodi 12.

1. Corinth. 5.

Iouinianns

hereticus ab-

stinētia & ca-

sitatis hostis

quales disci-

pulos habeat.

Psalm. 119.

Ioann. 1.

Esaia 63.

Lucæ 23.

Iohan. 19.

Cur Iouinia-

nus hereticus

multos secta-

tores habeat.

6 ET libro secundo aduersus Iouinianum : Nunc restat, vt Epicurum nostrum, subantem in hortulis suis inter adolescentulos & mulierculas, alloquamur. Fauent tibi crassi, nitidi, dealbari. Adde, si vis, iuxta Socraticam irrisionem omnes sues & canes, & quia carnem amas, vultures quoque, aquila, accipitres & bubones. Nunquam nos Aristippi multitudo terreat. Quosunque formosos, quosunque calamistratos, quos crine composito, quos rubentibus buccis videro, de tuo armento sunt, immo inter tuos suos grunniunt. De nostro grege tristes, pallidi, sordidati, & quasi peregrini huius seculi, licet sermone taceant, habitu loquuntur & gestu : Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata est : habitauit cum habitantibus Cedar, videlicet in tenebris huius mundi, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehendunt. Nè gloriaris, quod multos discipulos habeas. Filius Dei docuit in Iudæa, & duo decim tantum illum Apostoli sequebantur. Torcular, inquit, calcani solus, & de gentibus vir non est mecum. Ille in passione solus remansit, & Petri quoque erga eum trepidauit constantia : pharisæorum autem doctrinæ omnis populus applaudebat, dicens : Crucifige, crucifige talem. Non habemus regem, nisi Cæsarem : id est, vitia sequimur, non virtutes : Epicurum, non Christum : Iouinianum, non Apostolum Paulum. Quod multi acquiescant sententiæ tuæ, indicium voluptatis est : non enim tam te loquentem probant, quam suis fauent vitij. In circulis platearum quotidie fictus hariolus stultorum nares verberat, & obrorto fuisse dentes mordentium quatit : nec tamen deest, qui semper possit induci : & pro magna sapientia deputas, si plures poro post te currant, quos gehennæ succidiæ nutrias ? Post præconium tuum & balneas, quæ viros pariter & fœminas lauant, omnis impatientia, quæ ardentem prius

prius libidinem quasi verecundiæ vestibus tegebat, nudata est & exposita : quæ antè in occulto erât, nunc in ppatulo sunt. Ostendisti tales discipulos, non fecisti. Hoc profecit doctrina tua, vt peccatum nè poenitentiam quidem habeat. Virgines tuæ, quos prudentissimo consilio, quod nemo vnquam legerat nec audierat, de Apostolo docuisti, Melius est nubere, quam vri. Occultos adulteros in apertos verterunt maritos. non suavit hoc Apostolus, non electionis vas. Virgilianum consilium est : Coniugium vocat, hoc prætextit nomine culpam. Quadringenti ferme anni sunt, quod Christi prædicatio fulget in mudo, ex quo innumerabiles hæreses tunicam illius consciderunt. Vniuersus penè error de Chaldæo & Syro, & Græco sermone processerat. Basilides, magister luxuriæ, & turpissimorum complexuum, post tot annos ita in Iouinianum, quasi in Euphorbum, transformatus est, vt Latina quoque lingua haberet hæresim suam. Nulla ne fuit alia in toto orbe prouincia, quæ reciperet præconium voluptatis, in quam coluber tortuosus irreperet, nisi quam Petri desuper super petram fundauerat Christum, vexillum crucis & prædicationis austeritas, idolorum templa destruxerat ? Eregione luxuria ventris & gutturis subuerrere nititur fortitudinem crucis. Vnde per Esaia loquitur Deus : Populus meus, qui vos beatificant, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum turbant. Nec non per Hieremiam : Fugite de medio Babylonis, & seruate vnusquisque animam suam, & nolite credere pseudopphetis, qui dicunt, pax, pax, & non est pax : qui semper ingeminant, templum Domini, templum Domini. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & insipientia : non aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad poenitentiam prouocarent : qui deuorant plebem Dei, vt cibum panis, Deum non inuocauerunt. Hieremias, captiuitatem nunciâs, lapidatur à populo. Ananias, filius Azur, frangebat ad præfens lignas torques, & in futurum ferreas præparabat. Semper Pseudopphetæ dulcia pollicentur, & ad modicum placent. Amara est veritas, & qui eam prædicant, replentur amaritudine : in azymis enim veritatis & sinceritatis, Domini pascha celebratur, & cum amaritudinibus comeditur. Egregia sanè vox, & quam audiat sponsa Christi, inter virgines, & viduas, & cælibes, vnde & ipsum nomen inditum est, quod cælo digni sunt, quia coitu careant. Rarè ieiunante, crebrius nubite : non enim potestis implere opera nuptiarum, nisi nullum & carnes & nucleum sumpseritis. Viribus opus est ad libidinem. Citò caro consumpta marcescit. Nolite timere fornicationem.

Nota. 1. Cor. 7. 4. Aeneid.

Præco voluptatis Iouiniani.

Esa. 3.

Hier. 50. 43.

Hier. 7. Thren. 2.

Psalm. 13. Hier. 28.

Pseudopphetæ semper dulcia pollicentur.

Amara veritas.

1. Cor. 7. Exod. 12.

Iouiniani doctrina. Cælibes quasi cælo digni.

tionem. Qui semel in Christo baptizatus est, cadere non potest: habet enim ad despumandas libidines solatia nuptiarum. Quod et si cecideritis, redintegrabit vos poenitentia: & qui in baptisate fuistis hypocritæ, eritis in poenitentia solidæ fidei. Neque turbemini, putantes inter iustum & poenitentem aliquid interesse, & humiliorem gradum dare quidem veniam, sed coronam tollere: vna est enim retributio: qui ad dexteram steterit, introibit in regna cælorum. His consilijs subulci tui Pastoribus nostris ditiores sunt, & hirci plurimas secum capras trahunt. Equi insaniens in feminas facti sunt, statim vt mulieres viderint, adhinniunt, & impatientiam suam, pro nefas, scripturarum solantur exemplis. Sed & ipsæ mulierculæ miseræ, & non miserabiles, præceptoris sui verba cantantes, Quid enim nisi semen requirit Deus? non solum pudicitiam, sed etiam verecundiam perdidierunt: maioribus procacitate defendunt libidinem, quam exercent. Habes præterea in exercitu tuo plures succenturiatos: habes scurras & velites in præsidis, crassos, comptos, nitidos, clamatores, qui te pugnis calcibusque defendant. Tibi cedunt de via nobiles: tibi osculantur diuites caput. Nisi enim tu venisses, ebrii atque ructantes paradysum intrare non poterant. macte virtute, immo vitijs, habes in castris tuis, & Amazonas exerta mamma, & nudo brachio & genu, venientes contra se viros, ad pugnam libidinum prouocantes. Et quia opulentus paterfamilias es, in auarijs tuis non turtures, sed vpupæ nutriuntur, quæ tota fetidæ voluptatis lustra circunuolent. Me carpe, me disijce: obijce crimina, quæ volueris: argue luxuriæ & deliciarum: magis me amabis, si talis fuero: ero enim de armento tuo. Sed & ad te loquar, quæ scriptam in fronte blasphemiam, CHRISTI confessione delisti: Vrbs potens, Vrbs orbis domina, Vrbs Apostoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma, aut fortitudinis nomen est apud Græcos, aut sublimitatis, iuxta Hebræos. serua quod diceris. virtus te excelsam faciat, non voluptas humilem. Maledictionem, quam tibi saluator in Apocalypsi comminatus est, potes effugere per poenitentiam, habens exemplum Niniuitarum. Caue Iouiniani nomen, quod de idolo deriuatum est. Squalat Capitolium: templa Iouis & cæremonia conciderint, cur vocabulum eius & vitia apud te vigeant? adhuc sub regibus & sub Numa Pompilio facilius Maiores tui Pythagoræ continentiam, quam sub Consulibus Epicuri luxuriam susceperunt.

Hier. 5.

Grex Iouinianitarum.

Vrbs Romæ cōmendatio. Rom 1.

Apo. 17. & 18. Iouiniani nomen ab idolo deriuatum.

VIII

Quando Reticentiæ nostræ culpa peccatum alienum in nos redundat?

Quum intemptiuum nostrum silentium siue subdito, siue cuiuis alteri adfert detrimentum. Exempli causa, si docendi, monendi, corripiendi que fratris aut populi nobis munus incumbit, & in eo interim, dum prodesse possumus, sine iusta causa cessamus. Vndè per Esaiam testatur Dominus omni Euangelizanti: *Clama, nè cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Audi porrò periculum in his, qui non abs re canes^b muti, latrare non valentes, dicuntur: *Si dicente me ad impium, dicit Dominus, Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Adeò necessarium est obseruatu, quod Paulus non sine graui obtestatione postulat, *Prædica verbum, in sta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Tum idem alibi: *Peccantes, inquit, coram omnibus argue, vt & ceteri timorem habeant.*

Bernar. de natiuit. Ioaã Bapti. G. reg. 2. parte curæ pastoralis ca. 4. Aug. episto. 109. & h. 7. ex 50 Prosp. li. 1. de vita cōtemp. c. 20. Isidor. de summo bono lib 3. cap. 44. 45. & 46.

a Esa. 58. a Hier. 23. e 26 a 50 a Ionæ 1. a 1. Corinth. 9. c

b Esaie 56. d

c Ezech. 3. d e f & 33. a b & ibidem Hieronymus Item Greg. hom. 11. in Ezechiel. Act. 20. e Esa. 6. b Hest. 4. d

d 2. Tim. 4. a Tit. 1. c d. d Chryf. h. 6. 6 in epi. ad Philip.

e 1. Timoth. 5. c Leuit. 19 c August. ser. 15 & 16. de verbo Domini.

DE PECCATIS
SCRIPTURAE.

ESAIÆ quinquagesimo octavo: Clama, nè cesses, &cæt.;
vt in textu.

HI EREMIAE vigesimotertio: Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabát. Si steterissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo: auertissem vtiq; eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis.

ET capite vigesimo sexto: In principio regni Ioachim filij Iosifæ regis Iuda, factum est verbum istud à Domino, dicens: Hæc dicit Dominus, Sta in atrio domus Domini, et loqueris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt, vt adorent in domo Domini, vniuersos sermones quos ego mandauit tibi vt loquaris ad eos: noli subtrahere verbum: si forte audiant, et conuertantur vnusquisq; à via sua mala: et poenit eat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.

ITEM capite quinquagesimo: Verbum quod locutus est Dominus de Babylone, et de terra Chaldæorum in manu Hieremiæ prophetæ: Annunciate in Gentibus, et auditum facite, leuate signum: prædicate, et nolite celare: dicite, Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach, confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idòla eorum.

IONAE primo: Et factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: Surge, et vade in Niniuen ciuitatem grandem, et prædica in ea: quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas, vt fugeret in Tharsis à facie Domini, et descendit in Ioppen, et inuenit nauem euntem in Tharsis: et dedit naulum eius, et descendit in eam, vt iret cum eis in Tharsis à facie Domini. Dominus autem
misit

misit ventum magnum in mare, etcæt.

PRIORIS ad Corinthios nono: Nam etsi euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vix enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est.

ESAIÆ quinquagesimo sexto: Speculatores eius cæci oēs, nesciērunt vpiuersi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia.

EZECHIELIS tertio: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: et audies de ore meo verbum, et annuncabis eis ex me. Si dicente me ad impium, Morte morieris non annunciaueris ei, neque locutus fueris vt auertatur à via sua impia, et viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impio, et ille non fuerit conuersus ab impietate sua et à via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. Sed et si conuersus iustus à iustitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non annunciaſti ei in peccato suo morietur, et non erunt in memoria iustitiæ eius quas fecit: sanguinem verò eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris iusto, vt non peccet iustus, et ille non peccauerit: viuens viuet, quia annunciasti ei, et tu animam tuam liberasti.

ET capite trigesimotertio: Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, et tulerit populus terræ virum vnum de nouissimis suis, et constituerit eum super se speculatorem: et ille videbit gladium venientem super terram, et cecinerit buccina, et an-

et annunciatuerit populo: Audiens autem quisquis ille est, sonitum buccinæ, et non se obseruauerit, veneritque gladius, et tulerit eum: sanguis ipsius super caput eius erit. Sonum buccinæ audiuit, et non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit: si autem se custodiërit, animam suam saluabit. Quod si speculator uiderit gladium uenientem, et non insonuerit buccina: et populus se non custodiërit, ueneritque gladius, et tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuncabis eis ex me. Si me dicente ad impium, Impie, morte morieris: non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annunciante te ad impium, ut à uis suis conuertatur, non fuerit conuersus à via sua: ipse in iniquitate sua morietur: Porro tu animam tuam liberasti.

ACTORVM vigesimo: A Mileto autem mittens Paulus Ephesum, uocauit Maiores natu ecclesiæ. Qui cum uenissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter uobiscum per omne tempus fuerim, seruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidijs Iudæorum: quomodo nihil subtraxerim utilium, quod minus annunciam vobis, & docerem uos publicè & per domos, testificans Iudæis atque Gentilibus in DEVM pœnitentiam et fidem in Dominum nostrum IESVM Christum. Quapropter contestor uos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quod minus annunciam omne consilium DEI uobis.

ESAIÆ

ESAIÆ sexto: Væ mihi quia tacui.

HESTER quarto: Mardocheus rursùm mandauit Hester, dicens: Nè putes quod animam tuam tantùm liberet, quia in domo Regis es præ cunctis Iudæis: si enim nunc filueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: & tu & domus patris tui peribitis. Et quis nouit, utrùm idcirco ad regnum ueneris, ut in tali tempore parareris?

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Prædica uerbum, &c. ut in textu.

AD Titum primo: Oportet Episcopum &c. amplectentem eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potes sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere &c. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestię, uentres pigri. Testimonium hoc uerum est. Quam ob causam increpa illos durè, ut sani sint in fide.

ET capite secundo: Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio Nemo te contemnat.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue &c. ut in textu.

LEUITICI decimonono: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, nè habeas super illo peccatum.

PATRES.

- BERNARDVS in sermone de Natiuitate sancti Ioannis Baptistæ: Nemo (fratres) vitia palpet: peccata dissimulet nemo. Genef. 4. Nemo dicat, nunquid custos fratris mei sum ego? Nemo, quod in se est, æquanimiter ferat, cum uiderit ordinem deperire, minui disciplinam. Est enim consentire filere, cum arguere possis: & scimus quia similis pœna facientes maneat & consentientes. Silere, cum possis arguere, consentire est. Rom. 1.
- GREGORIVS in secunda parte curæ pastoralis, capite quarto: Sit rector discretus in silentio, utilis in uerbo: nè aut tacerenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta lo-

† E e

Discretio in
cutio silentio.

Contra silen-
tium Pastorum.
Ioann. 10.

Esaie 56.
Ezech 13.

Thren. 2.

1. Tim. 3.

Malach. 2.

Esa. 58.

Sacerdotes p-
sonis officium
suscipiunt.

Actor 2.

Exod. 28.

cutio in errorem pertrahit: ita indiscretum silentium hos qui eru-
diri poterant, in errore derelinquit. Sape nanque rectores impro-
uidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta
pertimescunt: & iuxta veritatis vocem, nequaquam iam gregis cu-
stodia pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia
veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc nan-
que eos per Prophetam Dominus increpat, dicens: Canes muti
non valentes latrare. Hinc rursum queritur, dicens: Non ascendi-
stis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis
in pralio in domo Domini. Ex aduerso quippe ascendere, est pro
defensione gregis voce libera huius mundi potestatibus contraire.
Et in die Domini in prelio stare, est prauis decertantibus ex iustitia
amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid aliud est
quam tacendo terga praeuisse? qui nimirum si pro grege se obis-
cit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursum de-
linquenti populo dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta:
nec aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad penitentiam prouoca-
rent. Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnunquam Doctores
vocantur, qui dum fugitiua esse præsentia indicant, quæ sunt ven-
tura, manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit: quia
dum corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa
securitate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquam
aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clavis quippe
apertionis, sermo correptionis est: quia increpatio culpam detegit,
quam sæpe nescit ipse etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait: Vt
potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, re-
darguere. Hinc per Malachiam dicitur: Labia sacerdotis custodi-
unt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domi-
ni exercituum est. Hinc per Esaiam Dominus admonet, dicens:
Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe
officium suscipit, quisquis ad Sacerdotium accedit: vt ante aduen-
tum iudicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradi-
atur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vo-
cem daturus est. Præco mutus? Hinc est enim quod super pastores
primos in linguarum specie spiritus sanctus insedit: quia nimirum
quos repleuerit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moyfi præci-
pitur, vt tabernaculum Sacerdos ingrediens tintinnabulis ambia-
tur: vt videlicet voces prædicationis habeat, nè superni spectatoris
iu.

iudicium ex silentio offendant. Scriptum quippe est: Audiatur so-
nitus, quando ingreditur vel egreditur sanctuarium in conspectu
Domini: & non moriatur. Sacerdos nanque ingrediens vel egredi-
ens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se oc-
culti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit.

3 A V G V S T I N V S in epistola centesimanona ad Mona-
chas: Si banc de qua loquor, oculi petulantiam in aliqua vestrum
aduertitis, statim admonete, nè cœpra progrediantur, sed ex pro-
ximo corrigantur. Si autem & post admonitionem iterum, vel
alio quocunque die idipsum eam facere videritis, iam velut yul-
neratam sanandam prodar, quæcunque inuenire potuit hoc, prius
tamen & alteri vel tertie demonstratam, vt duarum vel trium pos-
sit ore conuinci, & competenti seueritate coerceri. Nec vos iudi-
catis esse maleuolas, quando hoc iudicatis. Magis quippe innocen-
tes non estis, si sorores vestras, quas indicando corrigere potestis,
tacendo perire permittitis. Si enim soror tua vulnus haberet in
corpore quod vellet occultari, dum timeret secari, nonne crudeli-
ter abs te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto ergo po-
tius eam debes manifestare, nè perniciosius putrescat in corde? Et
hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inuenien-
dis, prohibendis, indicandis, conuincendis, vindicandis: que pec-
catis diligenter obseruetur, cum dilectione hominum & odio vi-
tiorum.

4 I D E M in libro quinquaginta homiliarum, homilia septi-
ma: Si diligenter attenditis, fratres charissimi, omnes Sacerdotes
Domini, non solùm Episcopos, sed etiam presbyteros & ministros
Ecclesiarum, in grandi periculo esse cognoscitis. Ipsi enim conte-
statur spiritus sanctus, dicens: Clama, nè cesses: quasi tuba exalta
vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui
Iacob peccata eorum. Et iterum, Si non annunciaueris iniquo ini-
quitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. De ipsis
etiam Apostolus dicit: Obedite præpositis vestris, & subiaccete eis.
Ipsi enim peruigilant tanquam rationem reddituri de animabus
vestris. Si pro se, fratres charissimi, vnusquisque vix poterit in die
iudicij rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum est, à qui-
bus sunt omnium animæ requirendæ? Et ided considerantes peri-
culum nostrum, orate pro nobis, vt commissis nobis gregibus, ita
spiritalia pasqua studeamus iugiter prouidere, vt pro eis rationem
bonam reddere mereamur. Considerate ergo fratres charissimi,
Ee 2 quid

Ibidem.

Matth. 18.

Beneuolentiæ
& charitatis
officium est
peccantes
apud Su-
periores
deferre.

Periculū pa-
storū & Ec-
clesiæ mini-
strorum.

Esa. 58.

Ezech. 3.

Hebr. 13.

quid sit quod volo vestra dilectioni suggerere, si tamen orantibus vobis merear, ut adiuuet me qui terret me. Inter cetera precepta sua beatus Apostolus hoc etiam ait, Episcopum potentem esse debere in doctrina sana, contradicentes redarguere. Magnum est opus, sed grauis sarcina. Sperabo tamen in Deum, quoniam adiuuantibus vobis in oratione pro nobis, liberabit nos de laqueo venantium & a verbo aspero. Nulla enim causa est quae magis faciat dispensatorem DE I pigriorem ad arguendos contradicentes, quam timor verbi asperi. Dum enim timemus detractiones, irrisiones & opprobria hominum superbiorum, dum que ab eis in terrena substantia metuimus praegravari, timentes perdere temporalia, minus quam oportet praedicamus aeterna. Et ideo dum per eorum nequitiam aliquid mundanum perdere formidamus, peccatorum eorum vulnera medicamentis spiritualibus curare negligimus. Unde timendum est, ne & pro nobis & pro illis, quibus pro amore terrenarum rerum non loquimur dura, rationem in die iudicii reddere compellamur.

5 PROSPER libro primo de vita contemplatiua, capite vigesimo: Quod verum dicit Apostolus, ut nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid valebit, si cui vel exhortandi bonos, vel castigandi malos cura commissa est, bene viuendo se imitandum bonis exhibeat, & malos tacendo non corrigat? Ad hoc enim, nisi me fallat opinio, sancte viuendum est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis euacuet: si quod praedicat fieri debere, non faciat: aut si quod non facit, praedicare praesumpserit. Si autem aliter egerit, nihil apud eos qui eius vitam nouere, proficit: quia ad hoc est Ecclesiae Dei praepositus, ut non solum bene viuendo, alios exemplo suae conuersationis instituat, sed etiam fiducialiter praedicando, singulis ante oculos peccata sua constituat: quae poena maneat duos, quae gloria obediens ostendat. nullius salutem desperando contemnat: animas emendari nolentium plangat, imitatus Apostolum, qui ait: Ut lugeam multos ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt poenitentiam. Et iterum: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Quapropter sciens, quod si quibuslibet diuitibus ac potentibus parcat, male viuentibus autem faueat, eos perdat simul & pereat: & sancte viuere debet propter exemplum, & docere propter suae administrationis officium: certus, quod ei nihil sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur: quando quicumque alius perierit,

Tit. 1.

§ alias, magnus honor Psal. 90. Reticientia causa, timor humanus efficitur.

1. Petr. 5.

Cur Ecclesiae praepositi constituti sunt.

1. Cor. 12.
2. Cor. 11.

ierit, quem nulla docendi necessitas manet, solus poenas sceleris sui dabit: Ille autem cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte viuat, & tamen perdit viuentes arguere aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? Mentior, si non hoc Dominus per Ezechielem prophetam sub cuiusdam terroris denunciatione loquitur, dicens ad eum: Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel. Nec hoc transeunter debemus audire, quod Sacerdotem speculatorem appellat: ut sicut speculatoris est de loco editiori prospicere & plus omnibus contemplari: ita Sacerdos debet esse proposita sublimitate celsior cunctis, & maioris scientiae habere gratiam, qua possit sub se viuentes instruere. Videamus iam quid diuinus sermo contineat. Audiens, inquit, ex ore meo sermonem, annunciate eis ex me: ut hoc dicat Sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit: quod illi Deus inspirauerit, non quod praesumptione humani sensus inuenerit. Annunciate eis, inquit, ex me. Ex me, non ex te, mea verba loqueris. Non est quo in eis tanquam de tuis infleris, Ex me, inquit, eis enuncia. Sed iam quid annunciet, audiamus. Si me dicente ad impium, Impie morte morieris: si non fueris locutus, ut custodiat se impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem verum eius de manu tua requiram. Quid potuit expressius, quid apertius potest dici? Si impio, inquit, non locutus fueris, ut ab impietate sua se custodiat, & ille perierit, sanguinem eius de manu tua requiram. Hoc est dicere: Si ei peccata sua non annunciaueris, si eum non argueris, ut ab impietate sua conuertatur, & viuat: & te qui non increpasti, & ipsum qui te tacente peccauit, flammis perennibus perdam. Quis, rogo, tam saxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem sententia ista non terreat? quis tam alienus a fide, qui sententiae istae non credat?

6 ISIDORVS libro tertio de summo bono, capite quadragesimo quarto: Non omnia tempora congruunt doctrinae, secundum Salomonis sententiam, dicentis: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non quidem per timorem, sed per discretionem propter malorum incorrigibilem iniquitatem, nonnunquam electos oportet a doctrina cessare. Interdum Doctores Ecclesiae calore charitatis ardentibus conticescunt a docendo, quia non est qui audiat, testante Propheta, qui ait: Ciuitates Austri clausae sunt, & non est qui aperiat. Qui docendi accepit officium, interdum ad tem-

Non satis est recte viuere, sed male viuentes etiam arguendi.

Ezech. 3 & 33.

Sacerdos est speculator.

Ibidem.

Flammis tradetur una cum peccante, qui peccatum non increpat.

Eccles. 3. Discretio in docendo adhibenda.

Hier. 13.

Qui dissimulat corrigere cum possunt, alieno peccato maculatur.

Metus impedire corripit non debet. Esaiæ 40.

Ibidem. Hieremias 1.

Vnde timor ille proficiscatur.

Bonorum præfuli & Sacerdotum libertas.

Ioann. 10.

Ibidem.

Damnatæ iniquitate populi pastores muti.

pus facta proximi taceat, quæ statim corrigere nequaquam existimat. Nam si corrigere potest, & dissimulat, verum est quod cõsensum alieni erroris habeat.

7 ET capite quadragesimo quinto: Quibus docendi forma commissa est, multum subeunt periculi, si contradicentibus veritati resistere voluerint: dum Propheta Doctorem Ecclesiæ instruat, ad summum usque iustitiæ peruenire, cum dicit: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, scilicet ut ita præmineat merito, sicut & gradu. Sequenter, nè fortè debeat à docedo timore restringi, audiat: Exalta in fortitudine vocem tuam, & noli timere. Vnde & Hieremias ita Dominus ait: Accinge lumbos tuos, & surge: loquere ad eos, nè formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. Vnde apparet, quia & non timere, donum DEI est. Qui personam potentis accipit, & veritatem loqui pertimescit, grauis culpæ mulctatur sententia. Multi enim Sacerdotes metu potestatis veritatem occultant. Et habentur rei, qui à bono opere vel à iustitiæ prædicatione rei alicuius formidine aut potestate terrente auertuntur. Sed heu proh dolor indè metuunt, quia vel amore rerum secularium implicantur, vel quia aliquo facinoris onere confunduntur. Multi præfules Ecclesiarum timentes nè amicitiam secularium perdant, & molestiam odiorum incurrant, peccantes non arguunt, & corripere pauperum oppressores verentur, non pertimescentes quod de veritate sint reddituri rationem, pro eo quod conticescunt de plebibus sibi commissis. Quando à potentibus pauperes opprimuntur, ad eripiendos eos boni sacerdotes protectionis auxilium ferunt: nec verentur cuiusquam inimicitarum molestias, sed oppressores pauperum palam arguunt, increpant, excommunicant, minusque metuunt eorum nocendi infidias, etiam si nocere valeant. Pastor enim bonus animam suam ponit pro ouibus. Sicut per uigil pastor contra bestias oues custodire solet, ita & DEI Sacerdos super gregem Christi sollicitus esse debet, nè inimicus vastet, nè persecutor infestet, nè potentioris cuiusquam cupiditas vitam pauperum inquiet. Pravi autem pastores non habent curam de ouibus: sed sicut legitur in Euangelio de mercenarijs, vident lupum venientem, & fugiunt. Tunc enim fugiunt, quando potentibus tacent, & malis resistere metuunt.

8 ET capite quadragesimo sexto: Sacerdotes pro populorum ini-

iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, testante Domino ad Prophetam: Speculato-rem dedit domui Israel. Si non fueris locutus ut se custodiat impius à via sua, ille in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Sic enim Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est: & licet eos delinquentes admonuerit, sed tamen non ut oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & sagaci sollicitudine vnum-que probare, iuxta testimonium Domini ad Hieremiam loquentis: Probatores, inquit, dedi te in populo meo robustum, & scies & probabis vias eorum. Sacerdotes studio corrigendi, facta perscrutari debent subiectorum, ut emendatos lucrifacere possint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ita iustum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt, ut eorum redargutione aut corriganter à peccatis, aut si incorrigibiles existunt, ab Ecclesia separentur. Atrociter arguuntur, qui decipiunt peccantes non solum quia non arguunt pro peccato, sed etiam adulanter decipiunt, dicente propheta: Et erunt qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati. Qui admonitus secretè de peccato, corrigi negligit, publicè arguendus est, ut vulnus quod occultè sanari nescit, manifestè debeat emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda. Palam enim sunt arguendi qui palam nocent, ut dum aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corriganter. Dum vnus corrigitur, plurimi emendantur. Vtilius est enim, ut pro multorum saluatione vnus condemnetur, quam per vnus licentiam multi periclitentur. Ità contra delinquentes sermo est proferendus, sicut eius qui corripitur, expostulat salus. Quod si opus est aliquam medicamenti asperitatem verborum prædicatione adspargere, lenitatem tamen corde opus est retinere. Doctores nonnunquam durius feriunt increpationibus subditos: qui tamen à charitate eorum quos corripunt, non recedunt. Sæpè Ecclesiæ censura arrogantibus videtur esse superbia, & quod à bonis pietate fit, crudeliter fieri putatur à prauis, quia non discernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo.

9 HIERONYMVS in Ezechielis caput tertium super ea verba, Si dicente me ad impium, & cæt. Magnum discrimen est, Dei

Ezech. 33.

1. Reg. 4. Heli p filiorum iniquitate damnatus.

Hier. 6.

Corrigedi ut emendantur.

Esa. 9.

Publicè qui corripendi sint.

Nota.

Lenitas seraper in corde retinenda.

Tribus de
causis Dei ser-
mones retice-
tur: idq; pe-
riculosè ad-
modum.
Esaïæ 6.
1. Cor. 3.

D E I tacere sermones: ob triplicem causam: Vel propter timo-
rem, vel propter pigritiam, vel propter adulationem. Vnde & Esa-
ias: *Vx, inquit, mihi misero, quia tacui. Quod que sequitur, Tu
autem animam tuam liberasti: illud Apostolicum sonat: Si cuius
opus arserit, damnum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen
quasi per ignem: vt probet vtrum speculator externus à causa sit
mortis eius qui perijt, an reus. Opus enim magistri, salus discipu-
li est. Notandumq; quòd possit iustus cadere: & si habuerit magi-
strum, ad meliora conuerti. Et bona igitur opera indigent assi-
duo præceptore, nè lapsus ab optimo cursu retrahat pedem.*

10 **E T** in caput trigessimum tertium super ea verba, Terra cum
induxero & cæt. Ex quibus verbis discimus, posse hominem quan-
uis iniquum & impium, si magistri verba audierit, & egerit pe-
nitentiam, à sua impietate saluari: nec minùs magistrum subire
discrimen, si docere noluerit: vel timore discriminis, vel despera-
tione peccantis, dum reus est sanguinis eius qui liberari potuit, &
de morte erui, nisi magistri silentio concidisset: & in vtroque libe-
rum seruari arbitrium, dum & in magistri voluntate est vel tacere
vel loqui: & in auditoris arbitrio vel audire, & facere atque salua-
ri, vel contemnere, & proprio perire contemptu. Et paulò post;
Speculator terræ Iudææ, vel rex potest intelligi, vel propheta. Spe-
culator autem Ecclesiæ, vel Episcopus vel presbyter, quia à popu-
lo electus est: & scripturarum lectione cognoscens, & præuidens
quæ futura sint, annunciet populo, & corrigat delinquentem. Vn-
de magnoperè formidandum est, nè ad hoc officium accedamus
indigni: & assumpti à populo, negligentia nos demus atque desi-
dix: & quod his peius est, delicijs ventriq; & ocio seruitentes, hono-
rem nos accepisse putemus, non ministerium. Siquidem filius ho-
minis non venit ministrari, sed ministrare: & pedes discipulorum
lauit, vt ostenderet omnes sordes & vitia à magistris in discipulis
debere dilui atque purgari. Nec statim respondeamus quid pro-
dest docere, si nolit auditor facere quod docueris? Vnusquisque
enim ex suo animo atque officio iudicatur: tu, si locutus non fue-
ris: ille, si audire contempserit. De magistris negligentibus Salo-
mon loquitur: Sapientia abscondita & thesaurus occultus: quæ
utilitas in vtrisque? Tale quid significatur & in Euangelio, quòd
qui scandalizârunt vnum de minimis Ecclesiæ, expediat ei vt allige-
tur ad collum eius mola asinaria, & abijciatur in profundum: quàm
in specula constitutus, plurimis noceat.

Rei sanguinis
sunt magistri
qui docere
nolunt.

Matth. 20.
Ioan. 13.

Dicendū, eti-
am si auditor
non obtem-
peret.

Ecccl. 20.

Marc. 9.

11 **G R E G O R I V S** homilia vndecima super Ezechielem:
Si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris, ne-
que locutus fueris, vt auertatur à via sua impia & viuatur, & ipse im-
pius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu
tua requiram. In quibus verbis quid nobis notandum est, quid
solicite cogitandum, nisi quia nec subiectus ex culpa præpositi
moritur, nec præpositus sine culpa est, quandò verba vitæ non au-
diens, ex sua culpa moritur subiectus. Impio etenim mors debe-
tur. Sed & à speculatore via vitæ nuncianda est, & eius impietas in-
crepanda. Si verò speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua
morietur: quia impietatis eius meritum fuit, vt dignus non esset
ad quem speculatoris sermo fieret. Sed sanguinem eius Dominus
de manu speculatoris requirit: quia ipse hunc occidit qui eum ta-
cendò morti prodidit. In quibus vtrisque pensandum est, quan-
tum sibi connexa sunt peccata subditorum atque præpositorum:
quia vbi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoni-
am tacuit, reus mortis tenetur. Pensate ergò fratres Charissimi,
pensate, quia & quòd nos digni pastores non sumus, & iam ex ve-
stra culpa est, quibus tales prælati sumus. Et si quandò vos ad ini-
quitate defuistis, etiam ex nostro hoc reatu est, quòd obfistentes
atque reclamantes in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergò &
nobis parcitis, si à prauo opere cessatis. Vobis & nobis parcimus,
quandò hoc quod displicet, non tacemus. O quàm liber à com-
missorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat:
Mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quò mi-
nùs annunciarer omne consilium D E I vobis. Si enim non an-
nunciâset, mundus à sanguine non esset. Sed quibus omne confi-
lium D E I annunciarè studuit, ab eorum sanguine mundus fuit.
In qua voce nos conuenimur, nos constringimur, nos rei esse ostē-
dimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea mala quæ propria
habemus, alienas quoque mortes addimus: quia tot occidimus,
quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus. Cùm ve-
rò dicitur, Sanguinem autem eius de manu tua requiram: si hoc
in loco sanguinis nomine mors corporis designatur, valde nobis
de nostro silentio augetur metus: quia si in subiectis suis is qui præ-
latus ad speculandum est, & de morte corporis quandoque mori-
turi tam grauitè reus tenetur, quo de reatu de morte animæ sub-
iecti constringitur, quæ potuisset semper viuere, si verba correcti-
onis audisset? Sed meliùs possunt sanguinis nomine peccata signa-
ri.

Ezech. 3.

Cur impius
verba Dei nō
audiens, mo-
riatur.

Pastor tacens
reus mortis
pereuntium
efficitur.

Act. 20.

Sacerdos ta-
cens quot oc-
cidat hoies.

Sanguis quid
significet.

226 ri. Vnde qdam cū peccata carnis desleret, dixit: Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ. Sanguis ergo morietis de manu speculatoris requiritur, quia peccatū subditi, culpa esse p̄positi, si tacuerit, reputat. Est ergo qd faciat, vt etiā moriete subdito se liberū reddat.

Proue. 6. Surgat, inuigilet, malis actib⁹ cōtradictat, sicut scriptū est: Discurre, festina, suscita amicum tuū, nē dederis somnū oculis tuis, nec dormi tēpalpebrę tuę. Vnde hīc quoq; addit: si aut ea annūciaueris impio, & ille nō fuerit cōuersus ab impietate sua, & à via sua impia, ipse qdē in impietate sua morietur, tu aut animā tuā liberāsti. Tūc em̄ subiectus moriet sine te, qm̄ in causa mortis cōtradictorē ptulerit te. Nam morti cui nō cōtradictis, adiūgeris. Et notādū q̄ sunt q̄ debeāt à speculatore p̄dicari. Nimirū fides & operatio. Nā ait: Si aut tu annūciaueris impio, & ille nō fuerit conuersus ab impietate sua, & à via sua impia. Impietas ḡppe ad infidelitatē ptinet, via verō impia ad prauā actionē. Et oīs speculator hoc habere debet studij, vt prius ad pietatē fidei, postmodū ad piā viā, id est, ad bonā actionē trahat. Sed quia de exhortatione sermo se intulit, innotescere breuiter debemus, in ore pastoris quātus esse debeat ordo atq; cōsideratio locutiōis. Pēfate em̄ doctor debet, qd loquat, cui loquat, qm̄ loquat, q̄liter loquat, & quantū loquat. Si enim vnū horum defuerit, locutio apta nō erit. Scriptū ḡppe est: Si rectē offeras, rectē aut nō diuidas, peccāsti. Rectē aut offerimus, cū bono studio bonū opus agimus. Sed rectē nō diuidim⁹, si habere discretionē in bono opere postponamus. Sep̄pe verba q̄ hūc ad salutē reuocāt, aliū vulnerāt. Vnde Paulus quoq; Apōst. q̄ Tit. admonet, dicēs: Argue cū oī impio: Timot. exhortatur dicēs: Argue, obsecra, increpa cū oī patientia & doctrina. Quid est qd vni impium, & alij patientiā p̄cepit, nisi q̄ vnū lenioris, alterū verō feruentioris spiritus esse conspexit? Leni per auctoritatem imperij iniungenda erat seueritas verbi: is aut q̄ p̄ spiritū feruebat, p̄ patientiam temperandus fuerat, nē si plūs iusto inferuisceret, nō ad salutē vulnerata reduceret, sed sana vulneraret.

12 CHRY. ho. 6. in epi. ad Phi. Vellē vobis p̄petuē de regno differere, de refocillatione, de aq̄ refocillationis, de loco viridis pascuæ. Nā sup̄ aquā, inq̄t, recreatiōis pauit me, & in loco pascuæ cōmorari me fecit. Vellē de loco differere, vbi nec dolor est, nec mœstitia, neq; angustia. Vellē differere de iucūda Chrii p̄sentia. Quanq̄ oēm superant sermōem & oēm intellectu: attē, vt possē vellē ista differere. Sed qd faciā? Nō potest ad febricitatē & malē dispositū de regno dici. Nam interea, donēc talis est, de sanitate dicendū fuerit. Nō licet ad eū qui obnoxio est p̄cōne, de honore differere. Nā antea q̄ redū est, quō à p̄cōne & supplicio liberetur. Nisi istud fuerit, quō illud esse p̄terit? p. 227

p̄terea ista cōtinuē dico, vt ad illa cōfessim pueniam⁹. Nā et De⁹ hoc nomine gehennā minatur est, vt nemo in gehennā incidat, vt oēs re-gnū cōsequamur. Et nos idē cōtinuē gehennā mentionē facimus, vt ad regnū vos impellam⁹, vt p̄ timorē emollita mēte vestra, q̄ regno digna sunt, facere instruamus. Nē sitis igitur ad verborū istorū grauitatē difficiles. Nam ista verborū grauitas occasione animabus vestris à peccatis fugiēdi parit. Nā & ferrū graue est, & malleus grauis: verūm parāt vasa vtilia & argētea, & distorta dirigūt, ita vt nisi graua & dura essent, distortā materiā vtiq; dirigere nō possent. Ad hūc modū potest & grauis noster sermo animū cōponere. Nē fugiamus itaq; verborū grauitatē, neq; illorū verbera. Nō inferunt verbera, vt animū frangāt, aut cōterant, sed vt corrigant. Nouimus em̄ q̄ pacto p̄ gratiā Dei p̄cutiamus, q̄ modo verbera inferamus, ad hoc valētia, vt nō cōteramus vasculū, sed vt extenuemus, vt dirigamus, vt vtile faciamus Dño, vt offeramus illud splēdidū benē excultū in illā diē, in q̄ flui⁹ erit igneus, nē opūs habeat ferre flammā illic futurā. Nisi enim igne vos hīc examinauerimus, necesse erit oīdō, vt illic igne examinemini, nec licet aliter fieri. Dies enim Dñi in igne reuelat. Melius est vt sermōib⁹ nostris exuramini modico tēpore, q̄ p̄petua illa gehēnā flāma: prorsus enim manifestū est ita futurum.

13 AVG. ser. 15. de ver. Dom. Iā ergo obsecrāt pueri indisciplinati & nolūt vapulare, q̄ sic p̄scribunt nobis qm̄ volumus dare disciplinā, Peccauit, ignosce mihi. Eccē ignoui, & iterū peccat. Ignosce, ignoui. Peccat tertio, Ignosce, tertio ignoui. Iā quarto vapulet. Et ille, nūqd septuagies septies te fatigauit? Si hac p̄scriptiōe seueritas disciplinæ dormiat, repressa disciplina, sequit impunita neq̄tia. Quid ergo faciēdū est? Corripiamus verbis, & si opūs est & verberibus, sed delictū dimittamus, culpā de corde abijciamus: idē em̄ Dñs subdidit, De cordib⁹ vestris, vt si p̄ charitatē imponit disciplina, de corde lenitas nō recedat. Quid enim tā piū q̄ medicus ferēs ferramētū? Plorat secādus & secat, plorat vrēdus & vritur. Nō est illa crudelitas, absit vt seuitia medici dicat. Sequit in vlnus, vt homo sanet: q̄ si vlnus palpet, homo p̄ditur. Sic ergo ista monuerim fratres mei, vt fratres nostros q̄ peccauerint, oīmo dō diligam⁹ de corde nostro. Charitatē in eos nō dimittam⁹, & disciplinā cū opūs est, dem⁹, nē p̄ solutionē disciplinæ crescat neq̄tia, et incipiamus p̄pter Deū accusari, q̄ recitatū est nobis, Peccātes corā oībus corripite, vt ceteri timorē habeant. Certē si quis quod solum est verū, distinguit tēpora, & soluit q̄stionē, verū est. Si peccatū in secreto est, in secreto corripere. Si peccatū publica

Duo sunt à Speculatore p̄dicanda, Fides & bona opera.

Discretio in docendo.

Leuit 2.

Tit. 2. 2. Tim. 4. Cur Timotheo imperium, Tito patientiam p̄cipiat Paulus.

Psal. 28. Non expedit semp̄ ea que auditu iucūda sunt, docere.

Verborū seueritas & grauitas vtilis est admodū.

Dan. 7.

1. Cor. 11.

An pueris peccantibus sit septuagies septies ignoscendum.

Correctio verborum & verberum. Matth. 18.

Disciplina & correctio sic est charitate coniuncta. 1. Tim. 5. Peccata occulta aliter arguenda q̄.

publicum est & apertum, publicè corripere, ut ille emendetur, & ceteri timeant.

Nō negligenda sunt peccati vulnera.

14 **E**T sermone decimosexto: Si peccauerit in te frater tuus, corripere eum inter te & ipsum solum. Si neglexeris, peior es. Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo, graui seipsum vulnere percussit, tu vulnus fratris tui contempnis? Tu eum vides perire, & negligis? Peior es tacendo, quàm ille conuiciando. Quandò ergò in nos aliquis peccat, habemus magnam curam, non pro nobis. Nam gloriosum est iniurias obliuisci: sed obliuiscere iniuriam tuam, non vulnus fratris tui. Ergò corripere inter te & ipsum solum, intuens correctioni, parcens pudori. Fortè enim præ verecundia incipit defendere peccatum suum, & quem vis correctiorem, facis peiorem. Corripere ergò inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, quia perierat nisi faceres. Intendite & videte: Si peccauerit, inquit, in te frater tuus, corripere eum inter te & ipsum solum. Quare? Quia peccauit in te. Quid est, in te peccauit: secretum quare, cum corrigis quod in te peccauit. Nam si solus nōsti quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor. Ergò ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipsa verò corripienda sunt secretiùs, quæ peccantur secretiùs. Distribuite tempora, & concordat scriptura. Sic agamus, & sic agendum est non solum quandò in nos peccatur, sed quandò peccatur ab aliquo, ut ab altero nesciatur, in secreto debemus corripere, in secreto arguere, ne volentes publicè arguere, prodamus hominem.

Occulta peccata occultè, publica verò publicè reprehendenda.

IX

Quandò nostra conuientia alienis criminibus implicamur?

A Quotiès id, quod facultate vel autoritate nostra emendari vindicarique potest, & debet, nos tamen impunitum, & in peius abire sinimus.

Amb. ser. 8. in psal. 118. Origines hō. 9. in Hierē. Hieron. ad Ripariū epi. 53. Aug. in psal. 50. & ser. 15. de verb. Do. Chrysoft. orat. 1. contra Iudæos.

B Ità

B Ità peccant Magistratus, cum gladium frustra portant, neque quod dicuntur, ministri Dei sunt & vindices in iram his, qui agunt sceleratè vel seditiosè. Hoc modo à Rege Saul peccatum fuit, cum aduersus Dei mandatum clementior esset, ac parceret hostibus Amalechitis. Peccatum idem ab Achab Rege admisum est, quandò Benadab Regem Syriæ in gratiam recepit: Vndè nec seueram ità comminantis Prophetæ sententiam effugit: *Hæc dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Eodè referri potest, quod Apostolus Corinthijs præcipit: *Aufer te malum ex vobis ipsis: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum.*

a Ro. 13. b Sap. 6. a b psal. 2. c Aug. 2. Re tract. c. 5. Epist. 48. & 50. & 204. Item tract. 11. in Euāgel. Joannis. Bernard. serm. 66. in Cant. b 1. Reg. 15. d Indic. 20. b g Num. 25. a b

c 3. Reg. 20 g

d 1. Cor. 5. d Exod. 22. c Deu. 17. a b c d 17. c 18. d 3. Re. 18. d Hiero. in cap. 5. ad Galat. Gregor. lib. 12. episto. 31.

C Secundò hinc peccant Patres & Matres familiās, Heri & Præceptores, dum sibi concreditos, nimia dissimulatione & indulgentia quadam in educando perdunt, & negligentia fœcordiaque sua in discrimen permittunt adduci. Sic paternæ prorsus indulgentiæ culpa deprauatos legimus filios Helii, qui idcirco immodicæ lenitatis suæ pœnas graues dedit.

e Aug. in psal. 50. Greg. 4. dial. ca. 18. Chrysoft. homil. 9. in 1. ad Timoth. Ephē. 6. a Heb. 12. b Prou. 13. d 22. c 23. b 29. c Ecc. 7. c 1 22. a 30. a b

f 1. Reg. 3. c 4. d 3. Reg. 1. a

D Hinc etiam addi potest peccatum, quod

† ff 3 voca-

g Pro. 9. b 15. b
24. c 25. b 27. a
28. d 29. a
Eccles 7. a Eccel
7. b 10. d 11. a
19. b c 20. a
Psal. 140. a
Coloss. 1. d
1. Theff. 5. c
2. Theff. 3. d
1. Tim. 5. d
2. Tim. 2. d 4. a
Tit. 1. b c 2. d
h Matth. 18. b

vocari solet Omissio fraternæ correptionis, admonitionis, vel repræhensionis. Quandoquidem CHRISTVS quoquè semel atque iterum & tertio corripiendum esse fratrem monuit, vt peccantem illum^h lucrifaciamus. Quanquam alij distinguunt inter huiusmodi omissionem & priorē, de qua diximus, cōniuentiam, vt duos alieni peccati modos ex hisce constituent.

S C R I P T V R A E.

A D Romanos decimotertio : Vis non timere potestatem ? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. Ideò necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

S A P I E N T I A E sexto : Melior est sapientia, quam vires : & vir prudens, quam fortis. Audite ergò reges, & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum : quoniam data est à domino potestas vobis & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur : quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis : quoniam iudicium in his qui præsumunt, fiet. Exiguè enim conceditur misericordia : potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam : quoniam

pufil-

pufillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergò reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis. Qui enim custodierint iustitiam, iustè iudicabuntur : & qui didicerint iusta, inuenient quid respondeant.

P S A L M O secundo : Et nunc reges intelligite : erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, nè quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta : Cum exarserit in breui ira eius.

P R I M I Regum decimoquinto : Et pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ouium & armentorū, & vestibus, & arietibus, & vniuersis quæ erant, nec voluerūt disperdere ea. Quicquid verò vile fuit & reprobū, hoc demoliti sunt. Factum est autem verbum Dñi ad Samuel, dicens : Pœnitet me quòd constituerim Saul regem : quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit. Et paulò post : Et ait Saul ad Samuelem : Immò audiui vocem Dñi, et ambulavi in via per quam misit me Dñs, & adduxi Agag regem Amalec : & Amalec interfeci. Tulit autem de præda populus oves & boues, primitias eorum quæ cesa sunt, vt immolet dño Deo suo in Galgalis. Et ait Samuel : Nunquid vult Dñs holocausta & victimas, & nõ potiùs vt obediatur voci Domini ? Melior est enim obedientia quam victimæ : & auscultare, magis quam offerre adipem arietum : quoniã quasi peccatum ariolandi est, repugnare : & quasi scelus idololatriæ, nolle accescere. Pro eo ergò quòd abiecasti sermonem Dñi, abiecit te Dñs nè sis rex. Dixitque Saul ad Samuelem : Peccaui, quia præuaricatus sum sermonem Dñi & verba tua, timens populum, et obediens voci eorum.

I V D I-

I V D I C V M vigesimo: Conuenitque vniuersus Israel ad ciuitatem (Gabaā Benjamin) quasi homo vnus eadem mente vnoque consilio, & miserunt nuncios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent, Cur tantum nefas in vobis repertum est? Tradite homines de Gabaā, qui hoc flagitium perpetrarunt, vt moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum Israel audire mandatum, sed ex cunctis vrbibus quæ sortis suæ erant, conueniunt in Gabaā, vt illis ferrent auxilium, & contra vniuersum populum Israel dimicarent. Inuentique sunt viginti quinque millia de Benjamin educentium gladium, præter habitatores Gabaā qui septingenti erant viri fortissimi, ita sinistra vt dextra præliantes: & sic fundis lapides ad certum iacentes, vt capillum quoque possent percute- re, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum quoque Israel, absque filijs Benjamin, inuenta sunt quadringenta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam. Qui surgentes venerunt in domum DEI, hoc est, in Silo: consulueruntque Dominum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? quibus respondit Dominus, Iudas sit dux vester. Statimque filij Israel surgentes, manè castra metati sunt iuxta Gabaā: & inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cœperunt &cæt. Ceciderunt atque prostrati sunt ad Orientalem plagam vrbis Gabaā. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem & octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatōres. Quod cum vidissent, qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem: & pergebant ad petram, cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diuersa tendentes, occiderunt quinque millia viros.

ros. Et cum vltra tenderent, persecuti sunt eos, et interfece- runt etiam alia duo millia. Et sic factum est, vt omnes qui ceciderunt de Benjamin in diuersis locis, essent viginti quinque millia, pugnatōres ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui euadere potuerunt et fugere in solitudinem, sexcenti viri: sederuntque in Petra Remmon mensibus quatuor. Regressi autem filij Israel, omnes reliquias ciuitatis à viris vsque ad iumeta gladio percusserunt, cunctasque vrbes & viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

N V M E R O R V M vigesimo quinto: Morabatur autem eo tempore Israel in Setim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adorauerunt deos earum. Initiatusque est Israel Beelphegor, & iratus Dominus ait ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis: vt auertatur furor meus ab Israel. Dixitque Moyses ad Iudices Israel: Occidat vnusquisque proximos suos qui initiati sunt Beelphegor. Et ecce vnus de filijs Israel intrauit coram fratribus suis ad scortum &cæt. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione etc. Cessauitque plaga à filijs Israel.

T E R T I I Regum vigesimo: Tunc vir quidam de filijs prophetarum, dixit ad socium suum in sermone: Percute me, etcæt. Cumque rex transisset, clamauit ad Regem, et ait: Seruus tuus egressus est etc. Hæc dicit Dominus, quia dimisisti etc. vt in textu.

P R I O R I S ad Corinthios quinto: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Et in fine: Auferte malum ex vobis ipsis.

EXODI vigesimosecundo : Maleficos non patieris viuere.

DEUTERONOMII decimotertio : Si surrexerit in medio tuū Prophetes, aut q̄ somnium se vidisse dicat, et prædixerit signum atque portentum, et euenerit quod locutus est, et dixerit tibi : Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et seruiamus eis : non audies verba Prophetæ illius aut somniatoris : quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat vtrùm diligatis eum, an non, in toto corde & in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete, & mandata illius custodite, & audite vocem eius : ipsi seruietis, & ipsi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur : quia locutus est vt vos auerteret à Domino deo vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo seruitutis : vt errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus : & auferes malum de medio tuū. Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis vt animam tuam, clam dicens : Eamus, & seruiamus dijs alienis, quos ignoras tu, & patres tui, cunctarum in circuitu gentium quæ iuxta vel procùl sunt, ab initio vsque ad finem terræ : non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus vt miserearis & occultes eum, sed statim interficies : sit primùm manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur : quia voluit te abstrahere à Domino deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo seruitutis : vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quippiam huius rei simile. Si audieris in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos : Egressi sunt filij

Beli-

Belial de medio tuū, et auerterunt habitantes vrbis suæ, atque dixerunt, Eamus, et seruiamus dijs alienis quos ignoratis, quare sollicitè, et diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, et delebis eam, omniaque quæ in illa sunt vsque ad pecora : quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, et cum ipsa ciuitate succendes, ita vt vniuersa consumas Domino deo tuo, et sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur amplius, et non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, et misereatur tuū, multiplicetque te, sicut iurauit patribus tuis, quando audieris vocem Domini dei tui, custodiens omnia præcepta eius quæ ego præcipio tibi hodiè, vt facias quod placitum est in conspectu Domini dei tui.

ET capite decimoseptimo : Qui superbiërit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino deo tuo : ex decreto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de Israel : cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.

ITEM capite decimooctauo : Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis, Quomodo possum intelligere verbum quod Dominus non est locutus? hoc habebis signum, Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, et nõ euenerit : hoc Dominus nõ est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, et idcirco non timebis eum.

TERTII Regum decimooctauo : Ait Elias ad Achab,

†Gg 2 Nunc

Nunc mitte, et congrega ad me vniuersum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Iezabel. Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregauit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequò claudicatis in duas partes? si dominus est deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus uerbum. Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta domini solus: prophetae autem Baal, quadringenti et quinquaginta viri sunt. Dentur nobis duo boues, et illi eligant sibi bouem vnum, et in frustra cædentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant: et ego faciam bouem alterum, et imponam super ligna, ignem autem non supponam. Inuocate nomina deorum uestrorum, et inuocabo nomen domini mei: et deus qui exaudierit per ignem, ipse sit deus. Respondens omnis populus, ait: Optima propositio et cæ. Cecidit autem ignis domini, et vorauit holocaustum, et ligna et lapides, puluerem quoque et aquam, quæ erat in aquæ ductu, lambens. Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est deus, dominus ipse est deus. Dixitque Helias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Helias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi.

C AD Ephesios sexto: Et vos patres, nolite ad iracundiam protrahere filios uestros: sed educate illos in disciplina et correptione domini.

AD Hebræos duodecimo: Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, et non filij estis.

PRO-

PROVERBIORVM decimotertio: Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: quæ autem acquiescit arguenti, glorificabitur. Qui patitur virgæ, odit filium suum: quæ autem diligit illum, instanter erudit.

ET capite vigesimo secundo: Stultitia colligata est in corde pueri, & virga discipline fugabit eam. Et paulò antè: Proverbum est, Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.

ITEM vigesimo tertio: Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur: tu virga percuties eum: & animam eius de inferno liberabis.

ET capite vigesimo nono: Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. Erudit filium tuum, & refrigerabitte, & dabit delicias animæ tuæ. Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.

ECCLASTICI septimo: Filij tibi sunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum. Filia tibi sunt? serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

ET capite vigesimo secundo: Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hæreditas viro suo: nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris. Patrem & virum confundit audax, & ab impijs non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur.

ITEM trigesimo: Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella ut lætetur in nouissimo suo, & non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet

† Gg 3 fi

filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: Similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis: reliquit enim defensor domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadet præceps. Læta filium, & pauentem te faciet: Lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi: nè doleas, & in nouissimo obstupescant dentes tui. Non des illi potestatem in iuuentute, & nè despicias cogitatus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & de latere eius dum infans est: nè fortè induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, nè in turpitudinem illius offendas.

P R I M I Regum tertio: Et dixit Dominus ad Samuelem: Eccè ego facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures eius. In die illa suscitabo aduersum Heli omnia, quæ locutus sum super domum eius: incipiam, & complebo. Prædixi enim ei, quod iudicaturus essem domum eius in æternum propter iniquitatem, eò quod nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos. Idcirco iuravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in æternum.

E T capite quarto: Quid actum est fili mi? Respondens autem ille qui nunciabat, Fugit, inquit, Israel coram Philistijm, & ruina magna facta est in populo: insuper & duo filij tui mortui sunt Ophni & Phinees, & arca D E I
capta

capta est. Cumque ille nominasset arcam D E I, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est. Senex enim erat vir & grandæuus, et ipse iudicauit Israel quadraginta annis.

T E R T I I Regum primo: Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus & equites, & quinquaginta virosque currerent ante eum. Nec corripuit eum pater suus aliquandò, dicens: Quare hoc fecisti?

D P R O V E R B I O R V M nono: Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat. Noli arguere derisorem, nè oderit te. Argue sapientem, & diliget te. Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipere.

E T decimoquinto: Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. Doctrina mala deferentium viam vitæ: qui increpationes odit, morietur. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur.

E T vigesimoquarto: Qui dicunt impio, iustus es: maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur: & super ipsos veniet benedictio.

I T E M vigesimoquinto: Quæ viderunt oculi tui, nè proferas in iurgio citò: nè postea emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea & margaritum fulgens, qui arguit sapientem & aurem obedientem.

E T vigesimo septimo: Melior est manifesta correptio, quam amor

amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

RURSUS capite vigesimo octavo: Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud Deum magis, quam ille qui per linguæ blandimenta decipit.

CAPITE vigesimo nono: Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

ECCLESIASTIS septimo: Melius est à sapiente corripì, quam stultorum adulatione decipi.

ECCLESIASTICI septimo: Filij tibi sunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum.

ET capite decimo: Seruo sensato liberi seruient: & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus, & inficius non honorabitur.

ITEM capite vndecimo: Priusquam interrogas, nè vituperes quenquam: & cum interrogaueris, corripe iustè.

ET capite decimonono: Corripe amicum, nè fortè non intellexerit, & dicat, Non feci: aut si fecerit, nè iterum addat facere. Corripe proximum, nè fortè non dixerit: & si dixerit, nè fortè iteret. Corripe amicum: sæpè enim fit commissio. Corripe proximum antequam commineris.

CAPITE item vigesimo: Quàm bonum est arguere, quàm irasci? & confitentem in oratione non prohibere. Quàm bonum est, correptum manifestare poenitentiam? sic enim effugies voluntarium peccatum.

PSALMO centesimo quadragesimo: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

AD Colossenses primo: Quem (Christum) nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem

omnem hominem in omni sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præfunt vobis in Domino, & monent vos: vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. Pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

POSTERIORIS ad Thessalonicenses tertio: Quòd si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc note: & nè commisceamini cum illo, vt confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue: vt & cæteri timorem habeant.

POSTERIORIS ad Timotheum secundo: Seruum Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati: nè quandò DEVS det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

ET capite quarto: Prædica verbum, in sta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.

AD Titum primo capite: Huius rei gratia reliquite Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Oportet episcopum & cæter. amplectentem eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Sunt enim

† Hh mul-

multi inobedientes, vaniloqui & seductores, maximè qui de circuncisione sunt: quos oportet redargui, qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Et capite secundo: Hæc loquere, & exhortare: & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

MATTHAEI decimo octauo: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audièrit, lucratus eris fratrem tuum: Si autem te non audièrit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quòd si non audièrit eos, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audièrit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

P A T R E S.

Misericordia
quædam iniusta est.

Deut. 19.
1. Reg. 15.

Iudicis exemplo.

Facilitas veniæ
incentiuum tribuit
delinquenti.
Exemplo medici.

A AMBROSIVS sermone octauo in psalmum centesimum decimum octauum, versu secundo: Est iusta misericordia, est etiam iniusta misericordia. Deniquè in lege scriptum est de quodam: Non misereberis illius. Et in libris Regnorum legis, quia Saul postea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium regem, quem prohibuerat diuina sententia seruari. At si quis latronis filijs deprecantibus motus, & lachrymis coniugis eius inflexus, absoluentum putet, cui adhuc latrocinandi adspiret affectus: nonne innocentes tradit exitio, qui multorum liberat exitia cogitantem? Certè si gladium reprimat, vincula dissoluit, cur laxat exilio? Cur latrocinandi, quæ potest clemetiore via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deniquè inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum si non probasset, alterum si esset ab accusatore conuictus, non id quod iustitiæ est, iudex sequatur: sed dum miseretur rei, damnet probantem: aut dum accusatori fauet, qui probare non possit, addicat innoxium. Non potest igitur hæc dici iusta misericordia. Facilitas enim veniæ, incentiuum tribuit delinquenti. Hoc idè dictum est, vt sciamus secundum verbum Dei, secundum rationem dispensandam esse misericordiam debitoribus. Medicus ipse si serpentis interius inueniat vulneris cicatricem, cum debeat refecare vlcus vitium,

vitium, nè latius serpat, tamè à secandi vrendiq; proposito lachrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit: nonne ista inutilis misericordia est, si propter breuè incisionis vel exustionis dolorem corpus omne tabescat, vitæ vsus intereat?

2 ORIGENES homilia nona in Hieremiam: Verbi gratia dictum sit: Habeat iudex propositum, quietem ciuitati, & pacem genti, cui præsidet, prouidere. Huic si offeratur latro honesta forma, ætate satis integer, ex alio latere mater expansis crinibus deprecetur, vt senectutis suæ misereatur, & ex alio vxor, nè virum suum interficiat, lachrymabili voce deploret: circumstet & paruuli liberi citò orbi futuri, quid faciet iudex? miserebitur latronis, an non? Quid in commune expedit ciuitati? Si misertus fuerit, reuertetur homicida ad pristinum scelus: sin verò in iudiciaria seueritate permanserit, vnus homo interibit, & vniuerso populo puidetur. Sic Deus si pepercerit peccatori, & miserans eius, noluerit eum punire pro scelere, quis non accipiat licentiam? quis malorum qui nunc saltem propter supplicia terrentur, non inuadet tempus, vt expleat quæcunque voluerit, & præceps feratur in vitia? Hæc autem in Ecclesia sæpè accidentia possumus considerare. Peccauit quispiam, & post peccatum postulet communionem. Si ei conceditur quod rogat, in incòmodum omnium venia procedit, & laxatis frenis sceleribus panditur via. Sin verò cum rationabili deliberatione, non vt misericors, nec rursùm vt crudelis iudex, sed & quasi vni prouidens, & de omnium salute pertractans, considerauerit populi damnum in vniuersi venia, haud dubium est quin faciat eijci vnum de Ecclesia, vt multos saluet incolumes. Agè nunc, considera mihi & medicum: si cessauerit à sectione eius vulneris quod secandum est, si non vsserit id quod indiget cauterio, videlicet propter dolores qui ex talibus remedijs consequuntur, quomodò crescat infirmitas, & in deterius vetus humoe exuberet. Si verò (vt ita dicam) temerarius ad vulnus sector accesserit & inusserit plagam, curat eum qui secatur & vritur, quia paululùm seueritatis assumpsit, licèt visus fuerit ægrotanti ad horam non misereri. Et quomodò vtile fuit peccatum Israel in salutem Gentium, sic vtilis est quorundam

Indulgètia & misericordia crudelis in latronem.

In peccantes

In fauciæ:

Vtilis quorundam pœna salutis aliorum.

In Episcopum tolerantem Vigilantium hæreticum.

3 HIERONYMVS epistola quinquagesima tertia ad Riparium aduersus Vigilantium: Miror sanctum Episcopum in cuius parochia esse presbyter dicitur, acquiescere furori eius, & non virga Apostolica, virgaq; ferrea confringere vas inutile, & tradere

1. Cor. 5.
Pfal. 49.
Pfal. 100.

Pfal. 138.

Nume. 25.
3. Reg. 18.
Matth. 10.
Act. 1.5.13.

Pro Deo pietas, non est crudelitas.
Deut. 13.

Contra indulgentiam parentum.

Habentes auctoritatem & potestatem prohibendi, culpatur, si non prohibeant mala.

in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat: nec meminerit illius dicti: Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Et in alio loco: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. Et iterum: Nonne odientes te, Domine, odio habui, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio ode-ram illos. Fatebor tibi dolorem meum: sacrilegium tantum patienter audire non possum: Legi enim Syromasten Phinees, austeritatem Helix, zelum Simonis Cananæi, Petri seueritatem, Ananiam & Sapphiram trucidantis, Paulique constantiam, qui Elymam magum, vijs Domini resistentem, æterna cæcitate damnauit. Non est crudelitas, pro Deo pietas. Unde & in lege dicitur: Si frater tuus & amicus, & vxor, quæ est in sinu tuo, deprauare te, voluerit à veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum: & auferes malum de medio Israel.

4 AVGVSTINVS in psalmum quinquagesimum: Veruntamen charissimi in tanta morum diuersitate, & tam detestabili corruptela, regite domos vestras, regite filios vestros, regite familias vestras. Quomodo ad nos pertinet in Ecclesia loqui vobis, sic ad vos pertinet in domibus vestris agere, ut bonam rationem reddatis de his qui vobis sunt subditi. Amat Deus disciplinam. Peruersa autem & falsa innocentia est, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, valdè perniciosè sentiet filius patris lenitatem, ut iustè postea DE I sentiat seueritatem. Et hoc non solus, sed cum dissoluto patre suo. Quid enim? Si ipse non peccat, & non facit quod filius eius, idèd non debet ab ipsa nequitia filium prohibere? An fortè ut videatur filio eius, quia & pater talia faceret, nisi tenuisset? Peccatum quod tibi non displicet in filio tuo, delectat te: sed ætas deseruit, non cupiditas. Maxime fratres mei filios vestros fideles attendite, quos fide genuistis, ut baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius vel monita patris, vel obiurgationem, vel seueritatem, Tu imple personam tuam, Deus de illo exigit suam.

5 IDEM in sermone decimoquinto de verbis Domini, ut supra, quæstione 8: auctorit. 13.

6 CHRYSOSTOMVS in oratione prima contra Iudæos: Verum quemadmodum Iudæos culpamus, quod legem transgrediuntur: ita multò magis vos inculamus, quod ad transgressores legis concurritis, nec illos tantum qui eò concurrunt, verum etiam eos, quibus cum sit auctoritas prohibendi suos, nolint ta-

men

men id facere. Nè mihi dixeris: Quid mihi cum illo commercij est? Alienus est, ignotus est. Dum modò sit fidelis, dum eorundem particeps mysteriorum, dum eadem iungatur Ecclesia & fratribus, & cognatis, & necessarijs, & cæteris omnibus est propinquior. Proinde quemadmodum non ipsi tantum fures dant pœnas, verum etiam eadem pœna plectuntur ij, quibus cum esset potestas vetandi, non vetuerunt tamè: ita non solum qui impiè agunt, verum etiam illi qui cum possint ab impietate reuocare, tamen vel ob pigritiam, vel ob timiditatem id facere nolunt, simili cum illis pœna plectuntur. Alio qui talentum illud quod acceperat, ac defoderat seruus ille, reddidit integrum: attamen dat pœnas, eò quod non auererat lucrum: ita tu quidem etiam si ipse purus & innocens perfectus, cæterum non augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad salutem, eadem quæ ille patitur, patieris.

1 B AVGVSTINVS libro secundo Retractationum capite quinto: Sunt duo libri mei, quorum titulus est, Contra partem Donati. In quorum primo libro dixi, non mihi placere vilius secularis potestatis impetu schismaticos ad communionem violenter vehementerque arctari. Quod verè mihi tunc non placebat, quia nondum expertus eram, vel quantum mali eorum auderet impunitas, vel quantum eis in melius mutandis conferre posset diligentia disciplinæ.

2 IDEM epistola quadragesima octaua ad Vincentium: Non inuenitur exemplum in Euangelicis & Apostolicis literis, aliquid petatum à regibus terræ pro ecclesia & contra inimicos ecclesiæ: quis negat non inueniri? Sed nondum implebatur illa prophetia: Et nunc reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram: Seruire Domino in timore. Adhuc enim illud implebatur, quod in eodem psalmo paulò superius dicitur: Quarè fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Adstiterunt reges terræ, & principes conuerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Veruntamen si facta præterita in propheticis libris, figuræ fuerunt futurorum, in rege illo qui appellabatur Nabuchodonosor, vtrunq; tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum & martyrum illud implebatur, quod figuratum est, quando rex memoratus pius & iustus cogebat adorare simulacra, & recusantes in flammis mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulò post in eodem rege figuratum est, cum conuersus ad honorandum Deum verum, de-

† H h 3 cre-

Similis eos pœna manet cum peccantibus.
Matth. 25.

Augustinus non dùm expertus putauerat schismaticos non esse vi cogendos.

Cur in Ecclesiæ principio non inuocabatur contra hæreticos brachiū seculare.
Pfal. 2.

In rege Nabuchodonosor figura nascentis & iam corroboratæ Ecclesiæ conuertitur.

Daniel 2.

creuit in regno suo, vt quicunq; blasphemaret Deum Sidrac, Misfac & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius regis, significabat priora tempora regum infidelium, quos falsi sunt Christiani pro impijs. Posterius verò tempus illius regis, significauit tempora posteriorum regum iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Et paulopost: Multas ciuitates videmus fuisse Donatistas, & nunc esse Catholicas, detestari vehementer diabolicam separationem, diligere ardentè vnitatem. Quæ tamen timoris huius, qui tibi displicet, occasionibus catholicæ factæ sunt per leges imperatorum, à Constantino, apud quem primum vestri vtrò Cæcilianum accusauerunt, vsque ad præsentis imperatores, qui iudicium illius quem vestri elegerunt, quem iudicibus Episcopis prætulerunt, iustissimè cõtra vos custodiendum esse discernunt. His ergo exemplis à collegis meis mihi propositis celsi. Nam mea primitus sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, nè fictos catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis: nam primò mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cum tota esset in parte Donati, ad vnitatem catholicam timore legum imperialium conuersa est, quam nunc videmus ita huius vestræ animositatis perniciem detestari, vt in ea nunquam fuisse credatur. Ità aliæ multæ & cæt. Immo verò feruiant reges terræ Christo, etiam leges ferendo pro Christo. Et in principio epistolæ: Donatistæ nimium inquieti sunt, quos per ordinatas à Deo potestates cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus & cæt. Si quisquam inimicum suum periculosis febribus phreneticum factum, currere videret in præceps, nonne tunc potius malum pro malo redderet, si eum sic currere permetteret, quam si corripiendum ligandum que curaret, & tamen tunc ei infestissimus & aduersissimus videretur, quandò vtilissimus & misericordissimus extitisset? Sed planè salute reparata, tanto vbèriùs ei gratias ageret, quanto sibi eum minùs pepercisse sensisset. Et post pauca: Cum terrori vtili doctrina salutaris adiungitur, vt non solum tenebras erroris lux veritatis expellat, verum etiam malæ consuetudinis vincula vis timoris abruptat, de multorum, sicut dixi, salute lætamur, benedicientium nobiscum, & gratias agentium

Deo,

Legibus contra hæreticos latis facti est vt multæ ciuitates reseruerint.

Prior Augustini sententia vsu reru & experientiam emendata.

Inquietudo hæreticorum per potestatem secularem coercenda. Nò redditur malum pro malo, quandò coercentur.

DE O, quod sua pollicitatione completa, qua reges terræ CHRISTO seruituros esse promisit, sic curauit morbidos, sic sanauit infirmos. Non omnis qui parcit, amicus est: nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere.

Non ois qui parcit, amicus est. Prou. 27.

3 IDEM epistola quinquagesima ad Bonifacium: Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, ille cædendo, sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, ista potius mansuetudo falsa, crudelis est. Imperatores quandò pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur benè credentes, & coronantur perseverantes. Quandò autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes. Quicunque ergo legibus imperatorum, quæ contra veritatem DEI feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Quicunque autem legibus Imperatorum, quæ pro DEI veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Nam & temporibus prophetarum, omnes reges qui in populo DEI non prohibuerunt, nec euerterunt quæ contra DEI præcepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt & euerterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonosor, cum seruus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, vt simulacrum adoraretur: sed eius impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, piè fideliter que fecerunt. Idem tamen rex, diuino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate constituit, vt quièunque diceret blasphemam DEVM verum Sidrac, Misfac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret. Et paulò post: Veri autem martyres illi sunt, de quibus DOMINVS ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo qui propter iniquitatem, & propter Christianæ vnitatis impiam diuisionem, sed qui propter iustitiam persecutionem patiuntur, hi martyres veri sunt. Nam & Agar passa est persecutionem à Sara, & illa erat sancta quæ faciebat, illa iniqua quæ patiebatur. Et nonnullis interiectis: Quod enim dicunt qui contra suas impietates leges iustas constitui nolunt, non petisse à regibus terræ

Mansuetudo: falsa & crudelis.

Reg. 17. 4. Reg. 102. 14. 15. 18. 23. Dan 3.

Non ois sunt beati qui persecutionem patiuntur. Matth. 5.

Gen. 16.

Obiectionis dilutio de Apostolorum tempore.

Psal. 2.

Reges quo-
modo seruiat
Domino in
timore.

4. Reg. 18. a

4. Reg. 23.
Ions 3.

Daniel. 14.

Daniel. 3.

Iohan. 16.

Psal. 71.

Principi est
Ecclesiam
defendere.

ra Apostolos talia, non considerant aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, quando adhuc illud propheticum complebatur: Quare fremuerunt gētes, & populi meditati sunt inania: Adstiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius? Nondum autem agebatur, quod paulo post in eodem psalmo dicitur: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Quomodo ergo reges Domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra iussa Domini fiunt, religiosa seueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim seruit quia homo est, aliter quia etiam & rex est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam rex est, seruit, leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore faciundo: Sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa quæ contra Dei præcepta fuerant constructa, destruendo. Sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo. Sicut seruiuit rex Niniuitarum, vniuersam ciuitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut seruiuit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut seruiuit Nabuchodonosor, de quo iam diximus, omnes in regno suo positos à blasphemiando Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergo seruiunt Domino reges, in quantum sunt reges, cum ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi reges. Cum itaque nondum reges Domino seruirent temporibus Apostolorum, sed adhuc meditentur inania aduersus eum & aduersus Christum eius, vt prophetarum prædicta omnia complerentur, non vtique tunc possent impietates legibus prohiberi, sed potius exerceri. Sic enim ordo temporum voluebatur, vt & Iudæi occiderent prædicatores Christi, purantes se officium Deo facere, sicut prædixerat Christus: & gentes fremerent aduersus Christianos, & omnis potentia martyrum vinceret. Postea verò quam cepit impleri quod scriptum est: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruiant illi: Quis mente sobrius regibus dicat, Nolite curare in regno vestro, à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse siue religiosus siue sacrilegus, quibus dici non potest: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit pudicus esse, quis impudicus. Cur enim cum datum sit diuinitus homini liberum arbitrium,

trium, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur? an fidem non seruare leuius est, quam animam DEO, quam foeminam viro? aut si ea quæ non contemptu, sed ignorantia religionis committuntur, mitius vindicanda, nunquid idèò negligenda sunt? Melius est quidem, quis dubitauerit, ad Deum colendum doctrina homines duci, quam pænæ timore vel dolore compelli? Sed non quia isti meliores sunt, idèò illi qui tales non sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit, quod experimentis probauimus, prius timore vel dolore cogi, vt postea possint doceri, aut quod iam verbis didicerant, opere sectari. Et quibusdam interpositis: Vbi est quod isti clamare consueuerunt, liberum est credere vel non credere? Cui vim Christus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum: agnoscat in eo prius cogentem Christum, & postea docentem: prius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus qui solo verbo vocati sunt, in Euangelio laborauit: & quem maior timor compulit ad Charitatem, eius perfecta charitas foras misit timorem. Cur ergo non cogeret Ecclesia perditos filios vt redirent, si perditii filij coegerunt alios vt perirent? Et paulo post: Maximianus Episcopus Vagiensis auxilium petiuit ab Imperatore Christiano, non tam sui vlciscendi causa, quam tuenda Ecclesie sibi creditæ. Quod si prætermisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia merito culpanda. Neque enim & Apostolus Paulus vitæ suæ transitoria consulebat, sed Ecclesie Dei, quando contra illos qui eum occidere conspirauerant, consilium illorum Tribuno vt proderetur, effecit. Vnde factum est, vt eum ad locum quò fuerat perducendus, deduceret miles armatus, nè illorum pateretur insidias. Romanas etiam leges implorare minime dubitauit, ciuem Romanum se esse proclamans, quos tunc affigi verberibus non licebat. Itemque nè Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium, Romani quidem principis, sed non Christiani. Vbi satis ostendit quid facere deberent postea Christi dispensatores, quando Imperatores Christianos periclitante Ecclesia reperirēt. Et rursum: Si aliter non meruit pacè habere domus David, nisi Absalō filius eius in bello quod contra patrem gerebat, fuisset extinctus, quanuis magna cura mandauerat suis, vt eum, quantum possent, viuum saluumque seruarent, vt esset cui pœnienti paternus affectus ignosceret, quid ei restitit,

Ad credendū
Paulus quodā
modo compul-
sus.
Act. 9.Rectè cogit
Ecclesia per-
ditos vt re-
deant.Patientia quæ-
nam minime
laudanda.
Act. 21.Act. 22.
Act. 25.
Paulus popo-
scit auxilium
Ethnici Im-
peratoris.

nisi perditum flere, & sui regni pace acquisita, suam mœsttiam cōsolari? Sic ergo Catholica mater bellantibus aduersus eam &c. Ibidem: Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum.

4 IDEM Augustinus epistola ducentesimaquarta ad Donatum presbyterum Donatistam: Displicet tibi quia traheris ad salutem, cum tam multos nostros ad perniciem traxeris. Quis nesciat nec damnari hominem, nisi merito malæ voluntatis, nec liberari, nisi bonam habuerit voluntatem? Non tamen ideo qui diliguntur, malæ suæ voluntati impunè & crudeliter permittendi sunt, sed ubi potestas datur, & à malo prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam si voluntas mala semper suæ permittenda est libertati, quare Israelitæ recusantes & murmurantes, tam duris flagellis à malo prohibebantur, & ad terræ promissionis compellebantur? &c. Nondum fuerat completa illa prophetia: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient illi. Quod utique quantum magis impletur, tanto maiore vitur Ecclesia potestate, ut non solum inuiter, sed etiam cogat ad bonum. Vide quemadmodum de his, qui prius venerunt, dictum est, Introduce eos: non dictum est, Compelle. Ità significata sunt Ecclesiæ primordia adhuc crescentis, ut essent vires etiam compellendi. Proinde quia oportebat eius iam viribus & magnitudine roborata etiam compelli homines ad conuiuium salutis æternæ, posteaquam dictum est, Factum est quod iussisti, & adhuc est locus: Exi, inquit, in vias & sepes, & cōpelle intrare. Quapropter quia per multa mala & sæua quæ in nostros committitis, tanquam spinis & asperitate pleni estis, vos tanquam in sepibus inuenimus, & intrare compellimus.

5 ET tractatu vndecimo in Euangelium Ioannis: Si quando vult Deus concitare potestates aduersus hæreticos, aduersus Schismaticos, aduersus dissipatores Ecclesiæ, aduersus exuffatores Christiani, aduersus blasphematores baptismi, non mirentur: quia DEVS cōcitat, ut à Sara verberetur Agar: cognoscat se Agar, & ponat ceruicem, quia cum humiliata discederet à domina sua, occurrit ei angelus & dixit: quid est Agar ancilla Saræ? Cum cōquestā esset de domina, quid audiuit ab Angelo? Reuertere ad dominā tuam. Ad hoc ergo affligitur ut reuertatur, atque vtinam reuertatur, quia proles eius sicut filij Iacob cum fratribus hæreditatem tenebit. Mirantur autē quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ. Si non ergo moueretur, & quō redderēt rationē de

imā

imperio suo Deo? Intendat Charitas vestra quid dicā, quæ pertinet hoc ad reges seculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint matrem suam Ecclesiam habere, vnde spiritaliter nati sunt. Legimus Danielis visiones & gesta prophetica. Tres pueri in igne laudauerunt Dominum, miratus est Nabuchodonosor rex laudantes Deum pueros, & circa eos ignem non nocentem. Et cum admiratus esset, quid ait Nabuchodonosor rex, non vel Iudæus, vel circumciscus ille qui statuā suam erexerat, & ad eam adorandam omnes coegerat, tamen laudibus trium puerorum commotus, ubi vidit maiestatem Dei præsentis in igne, quid ait? Et ego proponam decretum omnibus tribubus & linguis in omni terra. Quale decretum? Quicumque dixerint blasphemiam in Deum Sidrach, Misach & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem. Ecce quomodo scuit rex alienigena, ne blasphemetur Deus Israel, Nota: qui potuit tres pueros de igne liberare: & noluit ut scuiant reges Christiani, quia Christus exufflatur, à quo non tres pueri, sed orbis terrarum cum ipsis regibus à gehennarum igne liberatur. Nam tres illi pueri, fratres mei, liberati sunt ab igne temporali: nunquid non ipse est Deus Machabæorum, qui & trium puerorum? Illos ab igne liberavit, illi in tormentis igneis corpore defecerunt. sed in legitimis mandatis animo permanferunt: Illi apertè liberati sunt, illi occultè coronati sunt. Plus est liberari de flamma gehennarum, quam de fornace potestatis humanæ. Si ergo Nabuchodonosor rex laudauit & prædicauit, & gloriam dedit Deo, quia liberavit de igne tres pueros, & tantam gloriam dedit, ut decretum mitteret per regnum suum: Quicumque dixerint blasphemiam in DEVM Sidrach, & Misach, & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem: quomodo isti reges non moueantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, sed seipfos liberatos de gehenna, quando vident Christum, à quo liberati sunt, exufflari in Christianis, quando audiunt dici Christiano, dic te non esse Christianum? Talia facere volunt, & saltem talia pati nolunt. Nam videte qualia faciunt, & qualia patiuntur. Occidunt animas, affliguntur in corpore. Sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conueruntur.

6 BERNARDVS sermone sexagesimosexto sup Cantica canticorum: Melius proculdubio (hæretici) gladio coercerentur, illius videlicet qui non sine causa gladium portat, quam in suum errorem multos trajcere permittuntur. DEI enim minister

†Ii 2 ille

Daniel. 3.
Exemplū Na.
buchodo-
nosor.

Nota:

2. Mach. 7.

Sempiternas
mortes faciunt
& de temporali
cōqueruntur.

Gladio co-
erceri hære-
ticos expedit

A malo phibedi & ad bonū cogendi sunt non unq homines.

Psal 71.

Ecclesia ad bonū cogit. Luc. 14.

Duo ecclesiæ tempora, per parabolam euangelicam designata.

Hæretici in vijs & sepibus inueniuntur.

A Deo cōcitantur potestates seculi aduersus hæreticos.

Gen. 16.

Principes rationē reddiri sunt, si non moueantur aduersus dissipatores Ecclesiæ.

Rom. 13.

ille est, vindex in iram ei qui male agit. Mirabantur aliqui, quod non modò patienter, sed & læti, vt videbatur, ducerentur ad mortem: sed qui minùs aduertunt quanta sit potestas diaboli, non modò in corpora hominum, sed etiam in corda quæ semel permiffus possederit. Nonne plus est sibi met hominem iniicere manus, quam id libenter ab alio sustinere? Hoc autem in multis potuiffè diabolum frequenter experti sumus, qui seipfos aut submerferunt, aut suspenderunt. Deniquè Iudas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamen maius existimo, magis que admiror, quod potuit immiffisse in cor eius vt traderet Dominum, quàm vt semetipsum suspenderet. Nihil ergò simile habent constantia martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in istis cordis durtia operatur.

Diaboli potestas in corda hæreticorum.

Matth. 27.

Constantia martyrii dissimilis est hæreticorum pertinaciæ.

Principijs hæresin obfistendum.

Luc. 13.

1. Cor. 5.

Secundæ putridæ carnes.

Arius hæresis archa scintillæ nõ oppreffæ cõparatur.

Vnum pro multorum salutem cõdemnari præstat.

Paterfamilias regat familiam suam & filios.

7 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ ad Galatas: Scintilla res parua est, & penè dum cernitur, non videtur: sed si fomitem comprehenderit, & nutrimenta sui quauis paruus ignis inuenerit, mœnia, vrbes, latissimos saltus, regionesq; consumit. Fermentum quoquè, cuius ad aliam partem in euangelio parabola temperata est, res modica videtur & nihili: sed cum farina conspersum, totam massam suo vigore corruperit, in illius vim transit omne quod mixtum est: ita & doctrina peruersa ab vno incipiens, vix duos aut tres primùm in exordio reperit auditores: sed paulatim cancer serpit in corpore, & iuxta vulgare prouerbum, vnius pecudis scabies, totum commaculat gregem. Igitur & scintilla statim vt apparuerit, extinguenda est: & fermentum à massæ vicinia femonendum: secundæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum: nè tota domus, massa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arius in Alexãdria vna scintilla fuit: sed quia non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est.

8 GREGORIVS libro duodecimo, epistola trigesima prima ad Felicem Episcopum Siciliæ: Melius est vt pro multorum salutem vnus condemnetur, quàm per vnus licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum & inter iumenta hoc fieri persæpè cognouimus, vt ea quæ scabiem aut impetigenem habere videntur, separentur à sanis, nè illorum morbo sana damnentur & pereant.

C AVGVSTINVS in psalmum quinquagesimum: Veruntamen, charissimi, in tanta morum diuersitate, & tam detestabili

bili corruptela, regite domos vestras, regite filios vestros, regite familias vestras. Quomodò ad nos pertinet in Ecclesia loqui vobis, sic ad vos pertinet in domibus vestris agere, vt bonam rationem reddatis de his qui vobis sunt subditi. Amat DEVS disciplinam. Peruersa autem & falsa innocentia est, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, valdè perniciosè sentiet filius patris lenitatem, vt iustè postea DEI sentiat seueritatem. Et hoc non solus, sed cum dissoluto patre suo. Quid enim, si ipse non peccat, & non facit quod filius eius? idèd non debet ab ipsa nequitia filium prohibere? An fortè vt videatur filio eius, quia & pater talia faceret, nisi senuiffet? Peccatum quod tibi non displicet in filio tuo, delectat te: sed ætas deseruit, non cupiditas. Maximè, fratres mei, filios vestros fideles attendite, quos fide genuistis, vt baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius, vel monita patris, vel obiurgatiõem, vel seueritatem. Tu imple personam tuam, Deus de illo exigit suam.

Innocentia falsa est, habenas laxare peccatis.

2 GREGORIVS libro quarto Dialogorum, capite decimo octauo: Et si omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum cælestè credendum est, omnes tamen paruulos qui scilicet iam loqui possunt, regna cælestia ingredi credendum non est: quia nonnullis paruulis eiusdem regni cælestis aditus à parentibus clauditur, si malè nutriantur. Nam quidam vir cunctis in hac vrbe notissimus ante triennium filium habuit annorum, sicut arbitror, quinque: quem nimis carnaliter diligens remissè nutrebat: atque idem paruulus, quod dictu graue est, mox vt eius animo aliquid obstitisset, maiestaté Dei blasphemare cõsueuerat, qui in hac ante triennium mortalitate percussus, venit ad mortem. Cumq; eum suus pater in sinu teneret, sicut hi testati sunt qui præfentes fuerunt, malignos ad se venisse spiritus tremantibus oculis puer adspiciens, cœpit clamare: Obsta pater, obsta pater. Qui clamans declinauit faciem, vt se ab eis in sinu patris absconderet. Quem cum ille trementem requireret, quid videret: puer adiunxit, dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixisset, maiestatis nomen protinùs blasphemauit, & animam reddidit. Vt enim omnipotens Deus ostenderet, pro quo reatu talibus fuisset traditus executoribus, vnde viuentem pater suus noluit corrigere, hoc morientem permisit iterare: vt qui diu per diuinitatis patientiam blasphemaret & moreretur: quatenùs reatum suum pater eius agnosceret, & qui paruuli filij animam negligens,

Quibusdam paruulis clauditur aditus regni cælestis à parentibus.

Terribile exemplum de puero blasphemato.

non paruulum peccatorem, gehennæ ignibus nutritæ.

Magni meriti est, liberos educare Deo.

3 CHRYSOSTOMVS homilia nona in priorè epistolam ad Timotheum: Neque enim parui meriti est, indultos nobis à Deo liberos, ad ipsius exercere militiam, eiq; ab infantie pannis dedicare. Nam si eiuſce educationis fundamenta iecerint, maximis afficiendi sunt præmijs: quemadmodum si neglexerint, grauissimis cruciatibus. Nempe enim & Heli propter filios periit: illos quippe cum acrius coërcere debuisset, verbis tandem lenibus monuit. Quocirca dum illis molestus esse seuera increpatione recusat, & illos & se ipsum vnà perdidit. Audite hæc patres, vestrosq; filios in disciplina & correptione Domini erudite summa cum diligentia. Est enim iuuentus fera, plurimisq; indiget institutoribus, magistris, pædagogis, affectis, atque nutritoribus. Votiq; res est, post ad eam exactam diligentiam eam continere posse, non secus, quam equus quidam indomitus, veluti fera belua. Huiusmodi quippe iuuetus est. Si igitur illi ab ipsis statim initijs, atque à prima ætate leges optimas imponamus, minimùm posthac laborabimus: verùm consuetudo ipsa virtutis in legem transiet. Nihil eos agere permittamus, ex his quæ noxiè iucunda sunt, neq; illis vt pueris indulgeamus: atq; ante omnia illos in pudore & sobrietate seruemus, quippe huic inimica libido omnium maximè huiusmodi turbat ætatem. Et pauld post: Admoneamus igitur illos, corripiamus, terreamus, minasq; intetemus, & modd istud, modd illud faciamus. Magnum habemus preciosumq; depositum filios: ingenti illos seruemus cura, atque omnia faciamus, nè fur id nobis altutus auferat. At verò nunc contra penitus facimus. Nam vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumq; fideli viro magno cum studio tradimus, & agationem atq; milionem, pro curatoremq; ac dispensatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus: cæterùm quod nobis charissimum omnium est, omnind negligimus: neq; curamus, quo pacto filium nostrum fideli cuiquam viro permittamus, qui ipsius tueri ac seruare pudicitiam possit? Et certè nulla nobis possessio, nullus fundus æquè nobis gratus atq; charus esse debet: quippe hæc omnia filijs quæruntur. Igitur maior nobis possessionum cura est, quam eorū, quorum illæ gratia cõparantur: quod profectd absurdissimum atq; stolidissimum est. Exerceamus igitur ad virtutem atq; pietatem molles filiorū animos, cætera omnia secundo loco quæramus. Nam si quidem illi improbi fuerint, nihil eis pecuniæ proderit: si autem probi, nihil ex paupertate lædantur. Vis filium

1. Reg. 2 & 4. Exemplo Heli mouentur parentes.

Quomodd instituendi filij.

Cõtra parentes, q; çualiarum rerū diligenti curâ, filiorum ferè nullam habent.

relin-

relinquere diuitem? Bonum illum ac benignum esse docet: ita enim etiam rem familiarem auctiorem facere poterit. Quod si tenuis illi substantia fuerit, nihilo deteriori in loco erit, quàm hi qui plurima possident. Quod si maior ille fuerit, etiam si infinitam illi substantiam relinquas, non illi custodem reliquisti, sed longè deteriore conditione fecisti, quàm si ad extremam deuenisset inopiam. Quippe filijs non ritè institutis præstat pauperes esse, quàm diuites. Paupertas enim vel inuitos coërcet, atque intrâ virtutis limites continet: opes verò ne volentes quidem pudicè, temperanterq; viuere sinunt: verùm exorbitare faciunt, atque peruertunt, malisq; innumeris subiungunt. Matres item, filiarum vobis curam assumite: est ea cura vobis perfacilis. Curate solitè, vt domi iugiter sint. Ante omnia pijs esse, religioſas que docete, aspernari pecunias, exteriorisq; ornatus contemptrices esse, atque ita demùm nuptijs tradite: eas si ita institueritis, non ipsas modd seruabitis, verùm & viros qui illas ducturi sunt: neque viros tantum, sed etiam filios atq; nepotes. Quippe ex radice optima furculi prodeunt firmiores, ac semper in meliora proficiunt, horumq; omnium merces vobis reddenda est. Non igitur tanquàm vnus animæ commodis prospicientes, sed vt plurimis per vnâ consulentes, magno cum studio omnia faciamus. Ità nempe paterna domo decet progredi virginem, ac matrimonio iungi, quemadmodum ex palæstra luctatorem, vt omnem diligentissimè rei familiaris peritiam habeat: sit que veluti fermentum, quod massam omnem in suam transfert pulchritudinem. Filij quoque ad eod verendi sint præ morum honestate, & singulari pudicitie laude, vt ab hominibus, & à Deo laudes mereantur. Discant cõtinere ventrem, abstineant à superfluis sumptibus, & omni magnificentia apparatus: dispensare sua probè noverint, pijs in parentes sint: subijci, & dicto obtemperantes esse discant: ita enim & parentibus ipsis ingentes præmiorum adijcient cumulos: atque ita omnia in Dei gloriam, salutemq; nostram fiènt.

Nota.

Filiarum cura matribus mandata.

Filij quales esse debeant.

X

Quid est, participatione alienum peccatum contrahere?

Id maximè fit, quando in partem lucrum furibus, siue raptoribus venimus: cum

Rob. 2 d
Prou. 1. b 29 d

iti-

Num. 16. d. Eccl. 5. a
 2. Paral. 20. g. Greg.
 Turon. in gloriam
 cōfessor. e. 61. & 71.
 Itē lib. 1. de gloria
 Marry. c. 36. 72. &
 79. & 1. 2. c. 13. 14. 15.
 16. 17. & 20. Theod.
 li. 3. hist. ca. 11. & 12.
 Vict. 1. 1. persecuti.
 Vandal. Ios. 7. d.
 Dan. 5. a f. 2. Mach.
 3. a e g y. c. d. 9. a b
 1. Machabæor. 6. b
 a Pſal. 49. c. Aug.
 in pſal. 129.
 b Eſaiæ 1. f.
 c Deute. 23. c

itidē bona iniuste parta, vel quouis modo
 aliena nobis vnā cum alijs scienter vēdicamus
 aut retinemus : cū insuper spolijs alienis di-
 tescimur. Quò pertinere videtur quod psal-
 mographus dixit, ^a cum furibus ipsis currere,
 & cum adulteris portionem habere. Sic & Eſa-
 ias objicit populo Iudaico : ^b *Principes tui infide-
 les, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur re-
 tributiones.* Grauius adhuc delinquunt, qui lu-
 crum sibi ex aliena ^c turpitudine apertè parant,
 vt lenones : quive latronibus, & notæ turpitu-
 dinis vel factiōnis hominibus præbere audent
 hospitium & locū, quò se illi, aut sua recipiant.

S C R I P T V R A E.

T O B I A E secundo capite: Anna vxor eius ibat ad opus
 textrinum quotidie: & de labore manuum suarum victum,
 quem consequi poterat, deferebat. Vnde factum est, vt hæ-
 dum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cū vo-
 cem balantis vir eius audisset, dixit: Videte nè fortè furtius
 sit: reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere
 ex furto aliquid, aut contingere.

* P R O V E R B I O R V M primo capite: Fili mi, si te lacta-
 uerint peccatores, nè acquiescas eis. Si dixerint, Veni nobi-
 scum, infidiemur sanguini, & cæt. Omnem preciosam sub-
 stantiam reperiemus, implebimus domos nostras spolijs.
 Sortem mitte nobiscum, marsupium sit vnum omnium no-
 strum. Fili mi, nè ambules cum eis, prohibe pedem tuum à
 femitis eorum.

E T

E T capite vigesimonono: Qui cū fure participat, odit
 animam suam: adiurantem audit, & non indicat.

N V M E R O R V M decimosexto: Surrexitque Moyses,
 & abiit ad Dathan & Abiron: & sequentibus eum seniori-
 bus Israel, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis homi-
 num impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè
 inuoluamini in peccatis eorum. Cumque recessissent à ten-
 torijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi sta-
 bant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & libe-
 ris, omni que frequentia. Et ait Moyses: In hoc scietis quòd
 Dominus miserit me, vt facerem vniuersa quæ cernitis, &
 non ex proprio ea corde protulerim: Si consueti homi-
 num morte interierint, & visitauerit eos plaga, qua & cæte-
 ri visitari solent, non misit me Dominus. Sin autem no-
 uam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum, de-
 glutiat eos & c.

E C C L E S I A S T I C I quinto: Noli attendere ad pos-
 sessiones iniquas, & nè dixeris, est mihi sufficiens vita. nihil
 enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

S E C V N D I Paralipomenon vigesimo: Post hæc iniit
 amicitias Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius
 opera fuerunt impijssima. Et particeps fuit vt faceret naues
 quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Afion Gaber:
 Prophetauit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad Io-
 saphat, dicens: Quia habuisti foedus cum Ochozia, percuf-
 sit Dominus opera tua, contritæque sunt naues, nec potuerunt
 ire in Tharsis.

I O S V E septimo: Responditque Achan Iosue, & di-
 xit ei: Verè ego peccaui Domino Deo Israel, & sic & sic fe-
 ci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum,
 & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta

† K K ginta

ginta siclorum : & concupiscens abstuli, & abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo Iosue ministros : qui currentes ad tabernaculum illius, reppererunt cuncta abscondita in eodem loco & argentum simul. Auferentesque de tentorio, tulerunt ad Iosue, & ad omnes filios Israel, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Iosue Achan filium Zaræ, argentumque & pallium, et auream regulam, filios quoque et filias eius, boues et asinos et oues, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellestem : (et omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad vallem Achor : ubi dixit Iosue, Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Israel, et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. Congregaueruntque super eum aceruum magnum lapidum, qui permanet usque in presentem diem. Et auersus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor usque hodie.

DANIELIS quinto : Balsasar rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille : et unusquisque secundum suam bibebat ætatem. Præcepit ergo iam remulentus, ut afferrentur vasa aurea et argentea quæ abspertauerat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Hierusalem : ut biberent in eis rex et optimates eius, vxores et concubinæ. Tunc allata sunt vasa aurea quæ abspertauerat de templo quod fuerat Hierusalem : et biberunt in eis rex et optimates eius, vxores et concubinæ illius. Bibebant vinum, et laudabant deos suos aureos et argenteos, æreos, ferreos, ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie : et rex adspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, et cogitationes

tionis eius conturbabant eum : et compages renum eius soluebantur, et genua eius ad se inuicem collidebantur. Exclamauit itaque rex fortiter, ut introducerent magos &c. Et paulò post : Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege : Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da : scripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius ostendam tibi. Quando eleuatum est cor Nabuchodonosor patris tui, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est, & à filiis hominum eiectus est, sed & cor eius cum bestiis positum est, & cum onagris erat habitatio eius : scenum quoque ut bos comedebat, & rore cæli corpus eius infectum est : donec cognosceret quod potestatem haberet altissimus in regno hominum, & quemcunque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque filius eius Balsasar, non humiliasti cor tuum cum scires hæc omnia : sed aduersum Dominatorem cæli eleuatus es : & vasa domus eius allata sunt coram te : & tu, & optimates tui, & vxores tuæ & concubinæ tuæ vinum bibistis in eis : deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos qui non vident neque audiunt, neque sentiunt, laudasti : porro DEVM qui habet flatum tuum in manu sua & omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, qui scripsit hoc quod exaratum est. Hæc est autem scriptura quæ digesta est : MANE THECEL PHARES. Et hæc est interpretatio sermonis : MANE : numeravit Deus regnum tuum, & compleuit istud : THECEL : appensus es in statera, & inuentus es minus habens : PHARES : diuisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis. Eadem nocte interfectus est Balsasar rex Chaldæus. Et Darius Medus successit in regno, annos natus sexaginta duos.

S E C V N D I Machabæorum tertio : Simon præpositus templi, cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ & * Phœnicis : & nunciauit ei pecunijs innumerabilibus plenum esse ærarium Hierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum : esse autem possibile, sub potestate regis cadere vniuersa. Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum qui erat super negocia eius, misit cum mandatis, vt prædictam pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidè quasi per Cœlesyriam & * Phœnicem ciuitates esset peragraturus, reuera autem Regis propositum perfecturus. Sed cum venisset Hierosolymam, & benignè à summo Sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita essent. Tunc summus Sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum et pupillorum : quædam verò esse Hyrcani Tobia viri valde eminentis, in his quæ detulerat impius Simon : vniuersa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta : decipi verò eos, qui credidissent loco et templo, quod per vniuersum mundum honoratur pro sui^u veneratione et sanctitate, omninò impossibile esse. At ille pro his quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per vniuersam ciuitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se, et inuocabant de cælo eum qui etcæt. Et paulò post : Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa

*Phœnicis:

*Phœnicem

circa ærarium, præfens. Sed spiritus omnipotentis DEI magnam fecit suæ ostensionis euidentiam, ita vt omnes qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens fessorem, optimis operimentis adornatus : isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit, qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes, virtute decori, optimi gloria, speciosi que amictu : qui circumsteterunt eum, et ex vtraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta cognita Dei virtute : et ille quidem per diuinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe et salute priuatus. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum, et templum quod paulò ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio et lætitia impletum est. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confestum Oniam, vt inuocaret Altissimum, etcæt. Heliodorus autem hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei qui viuere illi concessit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu repedabat ad Regem. Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei. Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Hierosolymam mitti, ait : Si quem habes hostem, aut regni tui infidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen euaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator et adiutor est

†KK 3 loci

loci illius, & venientes ad malefaciendum, percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro & ærarij custodia ita res se habet.

E T capite quinto: Ausus est etiam (Antiochus) intrare templum vniuersa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor: & scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erant posita ad ornatum loci & gloriam, contrectabat indignè & contaminabat. Ità alienatus mente Antiochus, non considerabat quòd propter peccata habitantium ciuitatem, modicum **DEVS** fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio, alioquin, nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos, sicut Heliodorus qui missus est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic statim adueniens flagellatus & repulsus utique fuisset ab audacia. Verùm non propter locum, gentem: sed propter gentem, locum Deus elegit. Ideoque & ipse locus particeps factus est populi malorum, postea autem fiet socius honorum. & qui derelictus in ira **DEI** omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, &c.

I T E M capite nono: Elatus autem ira (Antiochus) arbitratur se iniuriam illorum qui se fugauerant, posse in Iudæos retorquere: ideoque iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti eum iudicio perurgente, eò quòd ita superbè locutus est se venturum Hierosolymam, et congriem sepulcri Iudæorum eam facturum. Sed qui vniuersa conspicit Dominus **DEVS** Israel, percussit eum insanabili et inuisibili plaga. Ut enim finiuit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta: et quidem satis iustè, quippe

pe qui multis et nouis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo à sua malitia cessaret. Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudæos, et præcipiens accelerari negocium, còtigit illum impetu euntem de curru cadere, et graui corporis collisione membra vexari. Isq; qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statèra appendere, nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam **DEI** virtutem in semetipso contestans: ità vt de corpore impij, vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius et foetore exercitus grauaretur: et qui paulò antè sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam foetoris portare. Hinc igitur cœpit ex graui superbia deductus ad agnitionem suam venire, diuina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. et cum nec ipse iam foetorem suum ferre posset, ità ait: Iustum est, subditum esse **DEO**, et mortalem non paria deo sentire. Orabat autem hic scelestus dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. Et ciuitatem ad quam festinans veniebat, vt eam ad solum deduceret, ac sepulcrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere: et Iudæos quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed auibus ac feris diripiendos traditurum, et cum paruulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniënsibus facturum pollicetur: templum etiam sanctum, quod prius expoliauerat, optimis donis ornaturum, et sancta vasa multiplicaturum etc.

PRIMI Machabæorum sexto: Et vocauit Antiochus omnes amicos suos, et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et

cón-

cóncidi et corruí corde præ solitudine : et dixi in corde meo, In quantam tribulationem deueni, et in quos fluctus tristitiæ in qua nunc sum, qui iucundus eram et dilectus in potestate mea ? Nunc verò reminiscor malorum quæ feci in Ierusalem, vndè et abstuli omnia spolia aurea et argentea quæ erant in ea, et misi auferre habitantes Iudæam sine causa. Cognoui ergò quia propterea inuenerunt me mala ista: et ecce pereó tristitia magna in terra aliena.

PSALMO quadragésimo nono: Peccatori autem dixit Deus, et cæ. Si videbas furem, currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas.

ESAIÆ primo: Principes tui infidelès, socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant: et causa viduæ non ingreditur ad illos. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Israel, Heu consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis. Et conuertam manum meam ad te, etc.

DEUTERONOMII vigésimo tertio: Non offeres mercedem prostibuli, nec precium canis in domo Domini DEI tui, quicquid illud est quod voverint: quia abominatio est vtrunq; apud Dominum Deum tuum.

P A T R E S.

1 GREGORIVS Turonensis in libro de gloria Confessorum, capite sexagesimo tertio: Leonis Romani Imperatoris filia, cum ab spiritu vexaretur immundo, & per loca sancta duceretur, assidue clamabat nequam spiritus: Non hinc egredior, nisi Archidiaconus Lugdunensis adueniat: ac nisi ipse me de hoc vasculo quod acquisiui, eijciat, nullatenus hinc sum egressurus. Audiens hæc Imperator, dirigit suos in Gallias. Quem illi repertum suppliciter exorant, vt cum eis ad visitandam puellam Romam dignaretur accedere. Ille verò contradicens, & se indignum, per quem Christus miracula ostenderet, esse vociferans: admonitus Episcopi sui consilio, cum eisdem missis iter dirigit. Et ad Imperatorem veniens, cum

cum honore suscipitur. Audiens autem de infirmitate puellæ, se ad basilicam beati Petri Apostoli confert: ibi que continuato cum vigilijs & orationibus triduo ieiunio, quarta die per inuocationem Domini nostri IESU CHRISTI & crucis vexillum, immundum spiritum à corpore puellæ depellit. Qua sanata, tria ei centenaria auri Imperator offert: sed ille vir altioris spiritus, caducas diuitias pro nihilo respuit, dicens: Si me tuis muneribus locupletare desideras, illud quod cunctæ proficiat ciuitati, largire: tributum, ait, in tertio circa muros milliario populis cede: hoc vtrisque animabus salubre beneficium erit. Aurum verò tuum necessarium non habeo: pauperibus pro tua tuorumq; felicitate dispensa. Quod ille non abnuens, aurum pauperibus erogat, & tributum petum ciuitati concedit. Vndè vsque hodiè circa muros vrbis illius in tertio milliario tributa non redduntur in publico. Post discessum verò beati Archidiaconi, ait Imperator suis: Si iste inquit, DEVM plus quam pecuniam diligit, dignè Ecclesia illa cuius nobis minister obsequitur, nostris muneribus illustratur. Tunc capsam ad sancta Euangelia recludenda, patenamq; & calicem ex auro puro preciosis que lapidibus præcepit fabricari. Quod miro perfectum opere, per hominem eruditum dirigit Ecclesiæ: sed nuncius ille inter Alpes positus, qui hæc exhibebat, ad aurificis cuiusdam domum diuertit. Cumq; ab eo artifex sciscitaretur, quid negocij gereret, rem secretis ac simpliciter pandit: & ille, Si inquit, meo consilio conuentionem præbueris, multa hæc nobis ratio poterit lucra deferre. Ad hæc ille diabolo instigante seductus, & vt fertur inter rusticos sermo vulgatus, quod inhiant auro ac circunventionis fallacias inferentes sapius animi coniunguntur) statim huius consilij effectus est sectator. Tunc ille deceptor fecit similes de argento species, vt nihil aliud quam aurum purissimum purarentur: & sic opera quæ cum gemmis filisq; aureis fuerant superposita, studiosissime cum clavis affixit. Veruntamen calicem non comminuit, quia cataclyza in ipso fuerant solidata. Denique portitor cum hac fraude Lugdunum aduenit. Oblatisq; muneribus, ab Episcopo muneratur: regressus que ad socium, aurum de speciebus figuratum recipere flagitat: artifex verò adhuc non esse totum paratum pronunciat: sed sub ipsa explicaturum se nocte pollicetur. Exacta igitur cæna, cum in cellula qua hæc operabatur, pariter residerent, concussa subito à terræ motu super eos diruit. Disruptaq; terra sub pedibus eorum, ipsos pariter cum pecunia de-

Pœna terribilis in sacris legos. Num. 16.

Ll glu-

glutiuit : descenderuntq; viuentes ac vociferantes in tartarum. Vltusq; est Deus velociter de fraude Ecclesiæ suæ. Ego verò has species in Ecclesia Lugdunensi sæpissimè vidi. Sit hoc populis documentum, vt nullus res Ecclesiæ aut appetere, aut fraudare nitatur. Nam aliter videbit Dei iudicium super se velociter imminere.

2 ET capite septuagesimo primo : Aquensibus est concessus inclytus athleta Metrias, vir in corpore iuxta historiam actionis magnificæ sanctitatis : & licet ditione seruus, liber tamen iustitia: qui, vt ferunt legentes certaminis eius textum, peracto cursu boni operis, à seculo victor abcessit, sapiens se in cælis degere virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam cum Franco Episcopus huius municipij Ecclesiam gubernaret, Childericus qui tunc primus apud Sigibertum regem habebatur, villam eius competit, dicens : Quia iniuste ab Aquensi Ecclesia retineretur: & dicto citius conuenitur Episcopus. Datisq; fideiussoribus, in præsentia regis adfuit, clamans & obsecrans, vt rex ad huius causæ audientiam præsentiam suam auerteret, ne cælesti iudicio condemnetur. ad dens, Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quod velociter in peruasorem suum irrogat vltionem. Denique coniuncti adiutores causam discutiunt. Insurgit Childericus atque improperans criminibus exacerbatum Episcopum, quod res fisci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahi eum vi à iudicio iubet : & tantum ablata per iudicium præsentium villa, trecentis aureis condemnauit. Parebant ei omnes, nec quisquam contra voluntatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset. Denique condemnatus spoliatusq; sacerdos, ad urbem redijt, atque prostratus in orationem coram sepulcro sancti, dicto psalmi capitello, ait: Non hic accendetur lumen, neque psalmodum modulatio canetur gloriosissime sancte, nisi prius vlciscaris seruos tuos de inimicis suis, resq; tibi violenter ablatas, Ecclesiæ sanctæ restituas. Hæc cum lachrymis effatus, sentes cum acutis aculeis super tumulum proiecit. Egressusq; clausis ostijs, similiter in ingressu alias collocavit. Nec mora, corripitur peruasor à febre: decumbit lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum, præfert æstuans iuge suspirium. Cui etiam si ab ardore febris interdum sitis accederet, aquam tantum, nihil aliud, hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione in regnum ducit annum : sed mens praua non fleuitur. Interea labitur cæsaries cuncta cum barba, & ita omne caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum, nuper eiectionem fuisse post fu-

De Metria
martyre.

Pena eius q;
pædia Ecclesiæ
abstulit, &
Episcopo
vini intulit.

nera de sepulcro. His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat, dicens : Peccaui, eò quod expoliauerim Ecclesiam D E I, atque Episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quanto cyus, & reddita villa, sexcentos aureos super tumulum sancti depone. Est enim mihi spes, quod res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, solidosq; super sepulcrum serui D E I posuerunt: sed cum hoc fecissent, statim ille in loco quo erat, spiritum exhalauit: lucratusq; est detrimentum animæ per adeptionem acquisitionis iniquæ. Episcopus autem obtinuit vltionem de inimico Ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ Dei virtutem.

3 I T E M libro primo de gloria martyrum, capite trigesimo octauo : Quia iugiter mens humana turpibus erubescēdisq; cupiditatibus inhiat, subdiaconus quidam viso per fenestram argēto, cogitat intrā se, quod postero die auaritia impellente cōpleuit. Nocte enim cōsurgens, ingressus est basilicam sanctorum Chrysanthi & Dariæ: Deinde per fenestrā ingrediens cellulam, ac per obscuritatem noctis palpās manibus, aliquos de vrceis capit: deinde egredi cum præda cupiens, per totam noctē circumiēs, nunq; potuit aditum vnde ingressus fuerat, reperire. Dato verò die, dum opera sua obtegi cōscius sceleris voluit, iuxta illud Dñici oraculi dictum, quod, Omnis q; malè agit, odit lucē, vt non manifestetur opera eius, occultauit se in angulo cellulæ tota die ne videretur. Sequenti verò nocte quæsiuit iterum aditum, sed reperire non potuit: sic per trium noctium curricula fecit. Tertia verò die cum iam fame cruciaretur, accessit coram populo ad fenestram, & relicto argento confessus est opus suum, egressusq; est foras cum magna verecundia, nec latuit scelus quod gesserat, populis qui aderant.

4 ET capite septuagesimo secundo: Dionysius Episcopus Parisiorū vrbi darus est martyr: tēpore verò quo Sigibertus rex cū exercitu ad urbem illam venit, & maximam vicorum eius partē incendio concremauit, quidā de primoribus eius, ad basilicā antedicti martyris properat, non orationis deuotione, sed tantū vt aliquid fraudaret ab æde: ilicò vbi reserata ostia ac vacuū templū à custodibus reperisset, pallā holosericam auroq; exornatā ex gemmis, quæ sanctum tegebat sepulcrū, temerario ausu diripuit, secumq; sustulit. Veniens autem ad castra, fuit ei necessitas nauigandi. Cumq; puer eius quem tunc creditum habebat, suspensis ad collum ducentis

Restitutio

Sacra vasa
furcē subtra-
here cupiens,
punitur diu-
nitus.
Ioan. 3.

Pena in spo-
liatorem Ec-
clesiæ.

aureis, nauem eum eodem ascendisset, subitò à nullo tactus, de nauis ruit, oppressusq; aquis, nunquam potuit inueniri. Ille quoque iudicium DEI in se cernens, per pueri amissionem & auri, uelociter ad litus de quo digressus fuerat, remeavit: pallam que sepulcri summa uelocitate restituit. Et licet hoc fecerit, tamen diem in quo hæc admiserat, recurrente anni circulo, non atigit.

5 **CAPITE** septuagesimonono: Ecclesia Agathensis vrbs, quæ sancti Andreæ Apostoli reliquijs plaudit, plerunq; gloriosis illustratur miraculis, peruafores rerum suarum sapiens arguit. Denique * Gomacharius comes agrum Ecclesiæ ipsius peruadit. Tunc Leo Episcopus huius Ecclesiæ valde mœstus, concurrat ad eum, dicens: Relinque ô fili, res pauperum quas ordinationi nostræ Dominus commendauit, nè tibi sit noxium, & à lachrymis egentium, qui de fructibus eius ali consueuerant, eneceris. Ille uero quia erat hæreticus, paruipendens de his quæ ab Episcopo dicebantur, rem in sua dominatione retinuit. Interim procedente die, arripitur à febre. Cumq; non modò ardore corporeo, uerum etiam animæ vexaretur incommodo, misit ad Episcopum nuncios, dicens: Dignetur pro me sacerdos orationem ad Dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à ualitudine qua grauabatur, conualuit: factusq; sanus, ait suis: Quid putatis, quid isti nunc Romani dicant? Aiunt enim me ob hoc fuisse febre grauatum, quia tulerim agrum eorum, quod mihi iuxta consuetudinem humani corporis accidit: uetuntamen non habebunt eum me uiuente.

ET dicto citius misit qui eum iterum auferret. Quod cum Episcopus comperisset, uenit ad eum, dicens: Num poenitet te prius fecisse bene, quod hoc iterum conaris euertere? nè facias, quæso, nè ultioni diuinæ subiaceas. Qui ait ad Episcopum: Sile, sile decerpente: iam infranatū te loris, circuire urbem super asinum faciam, ut sis ridiculo omnibus qui te adspexerint. At ille silens ad nota recurrit præsidia: prosternitur in oratione, celebrat uigilias, ac noctem totam in lachrymis & psallentio ducit. Manè autem facto, accedit ad lychnos qui de camera Ecclesiæ dependebant, extendens que uirgam quam tenebat in manu, effregit cunctos, dicens: Non hic accendetur lumen, donec uisciscatur **DEVS** de inimicis, & restituat res domus suæ. Hæc eo dicente, protinus hæreticus ille in rediuiuam febrem corruit. Cumq; in extremis ageret, misit

* alij, Coma-
tharius.

Catholici ab
hæreticis Ro-
mani appel-
lantur.

hæreticus ec-
clesiæ spolia-
tor à Deo pu-
nitur.

misit ad Episcopum, dicens, Oret pro me sacerdos ad Dominum ut uiam, & restituum agrum, ac similem eius conferam dominationi. Quibus pontifex respondit: Iam orauit ad Dominum, & exaudiuit me. Misit & alios ac tertios ad eum nuncios. Sed sacerdos in vno responso persistens, non mouebatur ad hæc, ut pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iussit se in plastro componi, atque ad eundem euehi, ac per se deprecatur Episcopum, dicens: Quia dupla satisfactione restituo agrum quem iniquè peruasi, tantum ut oret pro me sanctitas tuæ. Illo quoque recusante, compulit eum vi, ut abiret ad Ecclesiam: quo discedente, ut Ecclesiam est ingressus, & hic spiritum exhalauit, recepitq; festim Ecclesia rem suam.

6 **IDEM** Gregorius Turonensis libro secundo de gloria martyrum, capite decimotertio: Cum ob direptionem Aruernorum Theodericus rex festinaret, & ingrediens terminum vastatione cuncta subigeret, pars aliqua ab exercitu separata, ad Briuatensem vicum infesta prorupit, fama uulgante quod in basilica essent incolæ cum multis thesauris adunati. Cumq; peruenissent ad locum, inueniunt multitudinem promiscui sexûs, obseratis ostijs in templo ipso cum proprijs facultatibus residere. Cumq; intrare non possent, vnus per effractam ceu fur in altari sancto fenestram vitream ingreditur, quia qui non intrat per ianuam, hic latro est: dehinc reseratis ædis illius ualuis, exercitum intromittit. At illi direpta cuncta pauperum suppellectilia cum ministris ipsius basilicæ, reliquumque populum qui infra erat, eductum, foris diuiserunt haud procul à uico. Quæ cum ad regem delata fuissent, compræhenfos ex his aliquos diuersis mortibus condemnauit. Fugiens uero ille qui irrupta æde caput fuit huius sceleris, igne de celo dilapso consumptus interiit: super quem cum multi acruum lapidum congregassent, à tonitruis & coruscationibus detectus, terrena caruit sepultura. Qui uero de consentaneis latentes regem, in patriam sunt regressi, correpti à dæmone, diuersis exitibus hanc uitam crudeliter finiuerunt. Hæc audiens rex, omnia que exinde sunt ablata, reddidit. Preceperat enim nè in septimo à basilica milliario quis vim inferret.

7 **ET** capite decimoquarto: Siginaldus cum rege præpotens, cum omni familia sua in Aruernam regionem ex regis iussu migravit: ubi dum multorum res iniuste competeret, uillam quandam quam gloriosæ memoriæ Tetradius Episcopus Biturigen-

Ioann. 10.

Seuera Dei
uitio in Ec-
clesiæ dire-
ptores.

Prædij eccle-
stastici inua-
sor punitur.

sis, basilicæ sancti Iuliani reliquerat, sub specie obumbratæ cōmu-
rationis auidus peruasit: sed mense tertio postquam aggressus est,
corruptus à febre & sine sensu effectus, declinavit caput ad lectulū.
Cuius vxor dum de hoc exitu mœsta penderet, à quodam sacerdo-
te cōmonita est, vt eum si videre vellet incolumem, auferret à villa.
At illa hæc audiens, præparatis carrucis, compositæq; plaustrō, quo
eum eueheret, mox vt prædium sunt egressi, protinūs diuina sunt
pariter gratia munerati. nam iste fospitatem, illa meruit ex huius
incolumitate lætitiā.

§ I T E M capite decimo quinto: Pastor quidam non strenuitate,
sed nomine Ingenuus, dum in multis rebus contra basilicam sancti
martyris Iuliani iniuste ageret, ad hoc leuitas eius inimico ingraf-
fante cōualuit, vt colonias basilicæ concupiscēs, quæ agro eius erāt
proximæ, peruadere non timeret. Ad quem sacerdos loci, cūm ali-
quos de clericis quasi legatos mitteret, vt accepta ratiōe quod ma-
lè peruaserat, relaxaret, illè quasi contra iniquū hostem telis corre-
ptis profiliuit, fugatisq; sagittis clericis, res sancti in dominatione
retinuit. Factum est autem vt in proximo adueniret dies passiōnis
martyris gloriosi, ad quam ille immemor peruasione suæ atq; in-
iuriæ quam intulerat clericis, ante quinq; dies solēnitatis ad vicum
Briuatensem aduenit: qui cūm in domo hospitalitatis suæ conuiuio
cum lætitiā & exultationeungeretur, subitō coruscatione facta to-
nitruum sonuit. Rursumq; iterato, iaculo igneo de cælis elapso per-
cussus est, nullo tamen de reliquis pereunte. Deindè ad exemplum
omnium, tanquam rogos flammeus ardens, paulatim consume-
batur. Ad quod miraculum populus qui ad beati festā conuene-
rat, hæc cernens cum admiratione, metuebat, satisq; illi fuit nē
de rebus sancti aliquid vltra contingeret. Quod nē fortuitō actum
quis putet, cernat inter multos innoxios vnum interisse sacri-
legum.

9 C A P I T E decimo sexto: Quid etiam ad Beccōnis comitis cō-
futādā superbiā beatus martyr sit operatus, euoluam. Hic cūm
actiōes ageret publicas, & elatus iactantiā multos contra iusticiā
aggrauaret, casu contigit vt dimissum accipitrem diū per diuersa
vagantem perderet. Similiter vt vnus de seruiētib; basilicæ san-
cti Iuliani, accipitrem alium dum per viā ambularet, quasi
vagum inuenit. Erat enim puer ille pincerna in domo basilicæ.
Quod cūm ad Beccōnem peruenisset, quodd scilicet puer
repertum teneret accipitrem, calumniari cœpit ac dicere:

Meus

Vltio diuina
in sacrilegū.

Meus ille erat, inquit, & hic furto eum sustulit. Deindè succeden-
te auaritia, misit illum vinctum in carcerem, deliberans eum in
sequenti, patibulo condemnare. Tunc sacerdos mœstus valdè ad
sepulcrum sancti properat, referatis que cum gemitu cauis, ap-
præhensis decem aureis per fideles amicos Beccōni obrulit. Quod
ille pro nihilo respuens, cum iuramento adseruit, nunquā se pue-
rum dimissurum, nisi exindè aureos triginta acciperet. Quod præ-
sbyter desuper sepulcro sancti accipiens, Beccōni transmilit: quos
acceptos satiata auri cupiditate, puerum restaurauit incolumem:
sed Deus omnipotens qui permanet ante solem, secundū boni-
tatis suæ diuitias, humiliavit calumniatorem: Nam ipsius anni
transactō curriculo veniens ad sancti festiuitatem cum caterua sa-
rellitum, ingressus est limen sanctum. Procedente verò lectore qui
beatæ passiōnis recenseret historiam, vt reuoluit librum, & in
principio lectiōnis, sancti Iuliani protulit nomen, confestim Bec-
co voce nescio qua teterrima, ad terram corruit, cruenteq; spūmās
dare voces diuersas cœpit: indè inter suorum manus sublatus à ba-
silica, domum reducitur. Nec fuit dubium pueris eius, hæc ob in-
iuriā basilicaris famuli euenisse: omnem quoque ornatum
quem super se tunc habuit, tam in auro quā in vestimentis, ba-
silicæ cōtulit, & multa deinceps munera misit, sed vsq; ad diem obi-
tūs sui sine sensu durauit.

10 E T capite decimo septimo: Fuit etiam quidam Diaconus, qui
relicta Ecclesia, fisco se publicè iunxit, acceptaq; à patronis potesta-
te, tāta perpetrabat scelera, vt vix possēt à vicinis circumpositis su-
stineri. Accidit autē quadam vice, vt saltus montenses vbi ad estinā-
dum oues abierant, circumiret, atq; pascuaria quæ fisco debebātur,
ingereret. Cumq; diuersos spoliaret iniuste, cōspicit eminūs greges,
q; tūc sub nomine martyris tuebātur: ad quos leui cursu euolās, tā-
q; lupus rapax diripit arietes. Cōturbati atq; exerriti pastores ouīū,
dicunt ei, Nē quæsumus contingas hos arietes, quia beati martyris
Iuliani dominio subiugati sunt, quibus ille hæc irridens respon-
dit, Putas ne quia Iulianus comedit arietes? Dehinc ipse
beribus affectis, quæ voluit abstulit, ignorans miser, quod
de domibus Sanctorum aliquid aufert, ipse sanctis iniuriā
cit, ipse sic. Dño protestante, Qui vos spernit, me spernit: & g recipit
iustū, mercedē iusti accipiet. Contigit autē vt post dies multos nō re-
ligione, sed casu conferēte, ad vicum Briuatensem pperaret, proie-
ctus que humo ante sepulcrum, mox à febre corripitur, & tanta vi-

Propter mi-
nistriū basilicæ
martyris
iniuria affe-
ctum punitus
comes.

Qui de domi-
bus Sanctorū
aliquid aufert,
ipse Sanctis
iniuriā facit.
Luc. 10.
Math. 10.

ca-

caloris opprimitur, vt neque confurgere, neque puerum euocare possit: famuli verò eum videssent eum extra solitum plùs occumbere, accedentes: Quid tu, inquit, in tanta diuturnitate deprimis? non enim tibi tam longus mos erat orandi, aut deuotio. Ferebant autem de eo, quòd quando quidem in Ecclesia fuisset ingressus, parumpèr immurmuràs, nec capite inclinato, regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris, cum responsum reddere non valeret, ablatu manu è loco, in cellam quæ erat proxima, lectulo collocatur. Igitur inualecente febre proclamat se miserum incendi per martyrem, & quod primò siluerat, admotis animæ iudicij facibus, crimina confiteretur, iactariq; super se aquam voce qua poterat deprecabatur. Delatis quoque cum vasculo lymphis, & in eum sæpè delectis, tanquam de fornace ita fumus egrediebatur è corpore. Interea miserum artus, ceu combusti in ingredinem conuertuntur. Vndè tantus procedebat fœtor, vt vix de adstantibus possent aliquid tolerare. Innuens enim dehinc manu, indicat se esse leuiorem: mox illis recedentibus, hic spiritum exhalauit: de quo haud dubium est, qualem illic teneat locum, qui hinc cum tali discessit iudicio.

11 E T capite vigesimo: Aduenerat festiuitas sancti Iuliani, & ecce quidam è populo conspicitur ornamentis immensis beatam basilicam effulgere. Concupiscit iniqua mente, quod adipiscens non poterat occultare: Igitur discedente populo à basilica, post gratiam vespertinam, hic se in angulo basilicæ reprimens, latitauit: ac dato cunctis nocturnæ quietis silentio, operientiq; umbrosa caligine mundum, confurgit ab angulo, & nihil dubitans, vtique qui à satellite Satana impellebatur, super cancellum beati sepulcri cursu profiliit rapido, detractamq; à summo vnam gemmis coruscantibus crucem ad terram deiecit, collectisq; vellulis ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, vnum voluculum facit, imposuitq; humeris, ac eleuata cruce manu, ad locum vndè discesserat repetit, ac posita capiti sarcina, peccati sopore compressus, obdormiuit. Media verò nocte circumeuntes custodes sanctam basilicam, adspiciunt in angulo vnam gemmam crucis, tanquam iubar cæleste refulgere: obstupefacti, accedunt cominus cum timore, admotoq; cereo inueniunt personam cum rebus furatis, quas auferre non potuerat, inibi decubare. Denique sub custodia eum illa nocte detentum, manè factò, cuncta quæ fecerat patefecit, asserens se lassum obdormisse, eò quòd diutissimè

Nota Dei vindictam in sacrilegum.

Cruces coruscantibus gemmis.

Ornamenta Ecclesie furatus deprehenditur.

mè circumiès cum fasce basilicam, ostium vndè egrederetur, reperire non poterat.

12 THEODORETVS Ecclesiasticæ historiæ libro tertio, capite vndecimo: Verùm impij gentiles, quanquam hæc ita accidisse pro certo cognoscebant, tamen contra DEVM vniuersarum rerum moderatorem, se armare cœperunt. Tyrannus item sacra vasa in ærarium regium inferri, & portas Ecclesiæ, quam Constantinus ædificarat, obserari mandat, quò nullus aditus illis, qui in conuentus agere solent, omninò pateret. Hanc Ecclesiam id temporis occupabant Arriani. In sacrosanctum autem templum ad vasa sacra auferenda simul ingrediuntur, Iulianus præfectus Orientis, Felix regij thesauri quæstor, & Elpidius priuatæ pæcuniæ & facultatum Imperatoris procurator, quem Romani Comitem Priuatū appellare consueuerunt. Felicem verò & Elpidiū, cum essent Christiani, quòd impio Imperatori gratificarentur, à vera religione ac pietate desciuisse ferunt. Iulianus autem cum esset in templo, aduersus sacram mensam minxisse fertur: atque Euzoio eum prohibere conanti colaphum infregisse, dixisse que res Christianorum diuina cura ac prouidentia prorsus desitutas esse. Felix sacrorum vasorū magnificentiam conspicatus, (Constantinus enim & Constantius splendide & amplè ea conficienda curauerant) Eccè, inquit, quam sumptuosè vasis filio Marij ministretur.

13 E T capite duodecimo: Sed isti Tyranni pro his impijs & inanis facinoribus non diu pòst pœnas perfoluerunt. Nam Iulianus confectum in grauem morbum delapsus, visceribus putredine exessis interijt: atque stercus non amplius per partes illas corporis, per quas naturaliter egeri solet, emisit, sed sceleratum eius os, instrumentum blasphemix, partis illius ad stercus eijciendum natæ, locum obrinuit. Ferunt eius vxorem, mulierem ob fidei præstantiam egregiè nobilitatam, hæc ad maritum dixisse: Debes meritò mi vir Christum Seruatorem laude prædicare, quòd tibi hac castigatione suam potentiam ostenderit. Nam quem oppugnasses, plañè te præterijisset, nisi consueta sua lenitate vsus, has plagas diuinitis tibi infixisset. Miser igitur partim coniugis oratione, partim cruciatu sibi imposito morbi causam perspiciens, orat Imperatorem, vt Ecclesiam his quibus erat ablata, redderet. Sed neque ei hoc persuasit, & ipse extemplo migravit è vita. Felix autem derelictis flagello etiam cælitus impacto oppressus, sanguinem dies noctes que ex ore fundit: quippe sanguis ex omnibus vndique

Sub Imperio Iuliani Apostatae quomodo sacrilegia commissa sunt.

* ca

Iulianus autem: culus Imperatoris aduersus sacræ mensam minxit. Sumptuosè vasa sacra ridetur à Felice

Sacrilegi Iuliani pœna diuinitus inflicta.

Sacrilegi Felicis pœna.

† M m cor

corporis, ut ita dicam, vasis quibus continebatur, ad eam partem confluxit. Itaque uniuerso eius sanguine ad hunc modum exhausto, statim extinctus est, & æternæ morti traditus. Has quidem pœnas isti pro sua impietate dederunt.

14. VICTOR Episcopus libro primo persecutionis Vuandalicæ: Accenditur propter hæc aduersus DEI Ecclesiam Geisericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret ad tradendum ministeria diuina vel libros cunctos Domini sacerdotes, ut primò armis nudaret, & ita facilius inermes hostis callidus captiuâffet. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de pallijs altaris (prò nefas) camissas sibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, frustatim sibi comedens linguam, in breui turpissima consumptus est morte.

Ex ornamentis altaris camissas & femoralia faciens puniatur.

15. AVGVSTINVS in psalmum centesimum vigesimum nonum: Quandò portas infirmitatem fratris tui, non te onerent peccata ipsius. Planè si consentias, iam tua te premunt, non alterius. Quisquis enim consenserit peccatori, non alienis, sed suis grauatur. Consensio enim ad peccatum alterius, tuum fit peccatum, & non est quare queraris, quòd peccata aliena te premant: dicitur enim tibi, Premunt te, sed tua. Vidisti furem, cucurristi cum eo. Quid est hoc? Pedibus ambulasti ad furtum, immò mente coniunxisti te furto. Quod ipsius solum erat, factum est & tuum, quia placuit tibi.

Psal. 49. Furtu alieni cui consentis, fit tuum.

XI

Quomodò alienum peccatum nostra defensione committimus?

A Cùm aut malefactoribus patrociamur, aut doctrinam alterius, quanuis peruersam & impiam, tuemur vel spargimus: quum nostra itidem cura vel opera, quod contra fas & æquum instituitur, promouere atque propugnare contendimus.

mus. Aduersus hos diuinum intonat oraculum:

Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Ac rursus: Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero deues.

B Hæc satis de peccatis, ut vocant, alienis, quæ nunc profectò longè lateque patent, & summa quotidie licentia, à magnatibus præsertim, perpetrantur. Adeoque vulgò ea non cauentur, ut plerique peccata non esse putent ac floccipendant, etiam si suas & aliorum sæpè conscientias his criminum sordibus conspurcent, ac perpetuis pœnis obligent. Possunt autem dictæ species omnes in tria ferè genera conijci, breuiterque; ut Magnus Basilius^c ostendit, compræhendi. Quod enim in alieni erroris vel peccati societatem incidimus, id fit aut re & opere, aut voluntate certòve animi proposito tantum, aut supina negligentia, si quādò admonendi & emendandi officio nostro alij defraudantur.

^c Basili. li. 2. de baptis. cap. 9.

C Sed longè omniū deterrimum peccandi genus est, quo delinquitur in Spiritum sanctum.

SCRIPTURAE.

ESAIÆ quinto: Væ qui dicitis &c. ut in textu,

ET capite decimo: Væ qui condunt leges iniquas: &

† M m 2 scri-

scribentes, iniustitiam scripserunt: ut opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

EXODI vigesimotertio: Non sequeris turbam, & cæter. ut in textu.

EX PATRIBVS.

BASILIVS libro secundo de baptismo, quæstione nona, ut supra, quæstione prima de peccatis alienis. authorit. 4.

DE PECCATIS IN SPIRITVM SAN- CTVM.

I

Quid est peccatum in Spiritum sanctum?

Vide S. Thomam in 2. 2. quæst. 14.

a Matth. 12. c
Marc. 3. d
Lucæ 12. b

EST, oblatam Dei munificentiam & gratiam, quæ Spiritui sancto, ceu fonti bonorum, tribui peculiariter solet, ex malitia contemptim abijcere. Atque hoc est peccare inexpiablem, ut iuxta CHRISTI verbum, ^a nec in hoc ipso, neque in futuro seculo talis tanti que peccati remissio impetretur. Hac enim lege nobiscum agit DEVS, ut nec gratiam in terris, neque gloriam in cælis tribuat alijs, quam qui peccatum detestantur agniti, & præter id bonum sibi proponunt, rectum que eligunt vitæ institutum.

tum. Cæterum in hisce peccatis abest tum peccati detestatio, tum boni quod sectandum erat, electio, & abijcitur præterea id, quo Spiritus sanctus pro sua gratia hominem à peccando solet reuocare. Hinc fit, ut eiusmodi peccatis implicati, DEI gratiam aut nunquam, aut rarè & ægrè admodum consequantur. Peccatur enim non ex humana imbecillitate vel fragilitate: quod vocant peccare in Patrem Patrisque potentiam, ut in Petro ^b Apostolo CHRISTVM ipsum negante cernimus: neque rursus ex ignorantia, quod est peccare, ut appellant, in Filium Filijque sapientiam, sicut ^c Saulo accidit Ecclesiam persequenti: sed quod longè grauius est, ex malignitate & peruicacia mentis peccatur: ut exemplum præbent peruersissimi & obstinatissimi illi Pharisei.

^b Matth. 26. g
vide Gregor.
lib. 25. Moral.
cap. 16.

^c Tim. 1. e
Act. 9. a

II

Quot sunt peccata in Spiritum sanctum?

Eiusmodi sex recensentur, ut vulgè quidem recepta sunt eorum hæc nomina: Præsumptio de misericordia Dei, vel De impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternalis charitatis inuidia, Obstinatio, & Impœnitentia. Significantius autem erit, si quis ita numeret:

[†]Mm 3 I. Di-

- I. Diuina misericordia confidenter abuti.
- II. De gratia dei vel salute sua prorsus desperare.
- III. Veritatem Religionis aduersus suam ipsius conscientiam hostiliter oppugnare.
- III. Pertinaci inuidia concitari grauiter ob alienæ salutis & virtutû fraternalium successum.
- V. Obfirmato animo in crimine scienter persistere.
- VI. Absque pœnitentiæ proposito peruersæ vitæ finem nullum facere.

S C R I P T V R A E.

M A T T H A E I duodecimo: Ideò dico vobis: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiae non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

M A R C I tertio: Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemiae quibus blasphemauerint: qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti: quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.

L V C A E duodecimo: Omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur.

M A T T H A E I vigesimo sexto: Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dicebant Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua te manifestum facit. Tunc coepit detestari et iurare quia non nouisset hominem.

P R I O -

P R I O R I S ad Timotheum primo: Qui prius blasphemus fui & persecutor & contumeliosus: sed misericordiam D E I consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

A C T O R V M nono: Saulus adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum, et petijt ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, victos perduceret in Ierusalem.

P A T R E S.

S A N C T V S Thomas Aquinas in secunda parte secundæ partis summæ theologicæ, quæstione decimaquarta, Articulo primo: De peccato seu blasphemia in Spiritum sanctum tripliciter aliqui loquuntur. Antiqui enim Doctores, scilicet Athanasius, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus & Chrysostomus, dicunt esse peccatum in Spiritum sanctum, quando ad literam aliquid blasphemum dicitur contra Spiritum sanctum, siue Spiritus sanctus accipiat, secundum quod est nomen essentiali conueniens toti trinitati: cuius quælibet persona & Spiritus, & sanctus est: siue prout est nomen personale vnus in Trinitate personæ. Et secundum hoc distinguitur Matthæi duodecimo, blasphemia in Spiritum sanctum, contra blasphemiam in filium hominis. **C H R I S T V S** enim operabatur quædam humanitatis, comedendo, bibendo & alia huiusmodi faciendo: & quædam diuinitatis, scilicet demones eijciendo, mortuos suscitando, & alia huiusmodi, quæ quidem agebat & per virtutem propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus sancti, quo secundum humanitatem erat repletus. Iudæi autem primò quidem dixerant blasphemiam in filium hominis, cum dicebant eum voracem, potatorem vini, & publicanorum amatorem, vt habetur Matthæi vndecimo: Postmodum autem blasphemauerunt in Spiritum sanctum, dum opera, quæ ipse operabatur virtute propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus sancti, attribuebant principi demoniorum. Et propter hoc dicuntur in Spiritum sanctum blasphemasse. Augustinus autem in libro de verbis Domini, * blasphemiam vel peccatum in Spiritum sanctum, dicit finalem esse impœnitentiam: quando scilicet aliquis perseuerat in peccato mortali vsque ad mortem.

Quod

Triplex S. partu sententia de peccato in Spiritu sanctum. In caput. 12. Matthæi Prima explicatio.

Secunda.

* Sermo. II.

Quod quidem non solum verbo oris fit, sed etiam verbo cordis & operis, non vno, sed multis. Hoc autem verbum sic acceptum, dicitur esse contra Spiritum sanctum, quia est contra remissionem peccatorum, quæ fit per Spiritum sanctum, qui est charitas & Patris & Filij. Nec hoc Dominus dicit Iudæis, quasi ipsi peccarent in Spiritum sanctum. Nondum enim erant finaliter impoenitentes. Sed admonuit eos, ne taliter loquentes ad hoc peruenirent, quod in Spiritum sanctum peccarent. Et sic intelligendum est quod dicitur Marci tertio, vbi postquam dixerat, Qui autem blasphema-uerit in Spiritum sanctum, subiungit Euangelista: Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet. Alij vero aliter accipiunt, dicentes peccatum vel blasphemiam in Spiritum sanctum esse, quando aliquis peccat contra appropriatum bonum Spiritus sancti: Sic enim Spiritui sancto appropriatur bonitas, sicut & Patri appropriatur potentia, & Filio sapientia. Unde peccatum in Patrem dicitur esse, quando peccatur ex infirmitate: peccatum in filium, quando peccatur ex ignorantia: peccatum in Spiritum sanctum, quando peccatur ex certa malitia, id est, ex ipsa electione mali. Quod quidem contingit dupliciter: Vno modo ex inclinatione habitus vitiosi, qui malitia dicitur: & sic non est idem, peccare ex malitia: quod, peccare in Spiritum sanctum. Alio modo contingit ex eo, quod per contemptum abijcitur & remouetur id, quod electionem peccati poterat impedire: sicut spes per desperationem, & timor per presumptionem: & quædam alia huiusmodi, vt infra * dicitur. Hæc autem omnia, quæ peccationem impediunt, sunt effectus Spiritus sancti in nobis. Et ideo sic ex malitia peccare, est peccare in Spiritum sanctum.

* Art. sequent. & q. 20, & 21.

Quomodo distinguatur species peccati in Spiritu sanctum.

2 **E**T articulo secundo: Secundum quod peccatum in Spiritum sanctum, tertio modo accipitur, conuenienter sex species ei assignantur: scilicet desperatio, presumptio, impoenitentia, obstinatio, impugnatio veritatis agnitæ, & inuidia fraternæ gratiæ: quæ distinguuntur secundum remotionem vel contemptum eorum, per quæ potest homo ab electione peccati impediri. Quæ quidem sunt vel ex parte diuini iudicij, vel ex parte donorum ipsius, vel ex parte ipsius peccati. Auertitur enim homo ab electione peccati ex consideratione diuini iudicij, quod habet iustitiam cum misericordia: & per spem, quæ confurgit ex consideratione misericordiæ remittentis peccata, & præmiantis bona. Et hæc tollitur per desperationem. Et iterum per timorem, qui confurgit ex consi-

de.

deratione diuinæ iustitiæ punientis peccata. Et hic tollitur per presumptionem, dum scilicet aliquis præsumit se gloriam posse adipisci sine meritis, vel veniam sine pœnitentia. Dona autem Dei, quibus retrahimur à peccato, sunt duo, quorum vnum est agnitio veritatis, contra quod ponitur impugnatio veritatis agnitæ, dum scilicet aliquis veritatem fidei agnitam impugnat, vt licentiùs peccet. Aliud est auxilium interioris gratiæ, contra quod ponitur inuidia fraternæ gratiæ, dum scilicet aliquis non solum inuidet personæ fratris, sed etiam inuidet gratiæ D E I crescenti in mundo. Ex parte vero peccati duæ sunt, quæ hominem à peccato retrahere possunt. Quorum vnū est inordinatio & turpitudine actûs, cuius consideratio inducere solet in homine pœnitentiam de peccato commisso. Et contra hoc ponitur impoenitentia, non quidem eo modo, quo dicit permanentiam in peccato vsque ad mortem, sicut supra impoenitentia accipiebatur: (sic enim non esset speciale peccatum, sed quædam peccati circumstantia) sed accipitur hic impoenitentia, secundum quod importat propositum non pœnitendi. Aliud autem est paruitas & breuitas boni, quod quis in peccato querit: secundum illud Romanorum sexto: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Cuius consideratio inducere solet hominem ad hoc, quod eius voluntas in peccato non firmetur. Et hoc tollitur per obstinationem, quando scilicet homo firmat suum propositum in hoc, quod peccato inhæreat. Et de his duobus dicitur Hierem. 8. Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? quantum ad primum. Omnes conuersi sunt ad cursum, quasi equus impetu vadens ad prælium, quantum ad secundum.

3 **I**T E M articulo tertio: Secundum diuersas acceptiones peccati, peccatum in Spiritum sanctum, diuersimode irremissibile dicitur. Si enim dicatur peccatum in Spiritum sanctum, finalis impoenitentia: sic dicitur irremissibile, quia nullo modo remittitur. Peccatum enim mortale in quo homo perseuerat vsque ad mortem, quia in hac vita non remittitur per pœnitentiam, nec etiam in futuro dimittitur. Secundum autem alias duas acceptiones dicitur irremissibile: non quod nullo modo remittatur, sed quia quantum est de se, habet meritum vt non remittatur. Et hoc dupliciter: Vno modo, quantum ad pœnam. Qui enim ex ignorantia vel infirmitate peccat, minorem pœnam meretur. Qui autem ex certa malitia peccat, non habet aliquam excusationem, vnde eius pœna minua-

† N n tur.

Quomodo peccatum in Spiritu sanctum dicitur irremissibile.

tur. Similiter etiam, qui blasphemabat in Filium hominis, eius diuinitate nondum reuelata, poterat habere aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quam in eo adspiciebat: & sic minorem poenam merebatur. Sed qui ipsam diuinitatem blasphemabat, opera Spiritus sancti diabolo attribuens, nullam excusationem habebat, unde eius poena diminueretur. Et ideo dicitur, secundum expositionem * Chrysostomi, Hoc peccatum Iudæis non remitti, neque in hoc seculo, neque in futuro: quia pro eo passi sunt poenam & in presenti vita per Romanos, & in futura vita in poena inferni. Sicut etiam Athanasius * inducit exemplum de eorum parentibus, qui primo quidem contra Moysen contulerunt propter defectum aquæ & panis: & hoc Dominus sustinuit patienter. Habebant enim excusationem ex infirmitate carnis. Sed postmodum grauius peccauerunt, quasi blasphemantes in Spiritum sanctum, beneficia DEI, qui eos de Aegypto eduxerat, idolo attribuentes, cum dixerunt: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Et ideo Dominus & temporaliter fecit eos puniri: quia ceciderunt in die illa quasi trigintatria millia hominum, & in futuro eis poenam comminatur, dicens: Ego autem in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum. Alio modo potest intelligi quo ad culpam: sicut aliquis dicitur morbus incurabilis secundum naturam morbi per quem tollitur id, per quod morbus potest curari, puta cum morbus tollit virtutem naturæ, vel inducit fastidium cibi & medicinæ, licet talem morbum DEVS possit curare: ita etiam peccatum in Spiritum sanctum dicitur irremissibile secundum suam naturam, in quantum excludit ea, per quæ fit remissio peccatorum. Per hoc tamen non præcluditur via remittendi & sanandi omnipotentis & misericordis Dei, per quam aliquando tales quasi miraculose spiritualiter sanantur.

Tribus modis peccatur.

Ignorantia.
1. Tim. 1.

Infirmitate.

4 GREGORIVS libro vigesimo quinto Moralium, capite decimosexto: Sciendum est quod peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur. Et grauius quidem infirmitate quam ignorantia, sed multo grauius studio quam infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccauerat, cum dicebat: Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam consecutus, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus vero infirmitate peccauit, quando

dd in eo omne robur fidei quod Domino perhibuit, vna vox puellæ concussit, & DEVM quem corde tenuit, voce denegauit. *Matth. 26.* Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantia eò facilius tergitur, quod non studio perpetratur, Paulus qui ignorauit, sciendo correxit: & Petrus motam & quasi arescentem iam radicem fidei lachrymis rigando solidauit. Ex industria vero peccauerunt ij, de quibus ipse per se magister dicebat: Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et pauld post: Et viderunt & oderunt me & patrem meum. Aliud est enim, bona non facere: aliud, bonorum odisse doctorem: sicut aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpe enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen consilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerumque solet accidere, amare bonum, sed implere non posse. Ex studio vero peccare est, bonum nec facere, nec amare. Sicut ergo nonnunquam grauius est, peccatum diligere quam perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam, quam non fecisse. Sunt ergo nonnulli in Ecclesia, qui non solum bona non faciunt, sed etiam persequuntur: & quæ ipsi facere negligunt, etiam in alijs detestantur. Horum peccatum scilicet non ex infirmitate vel ignorantia, sed ex solo studio perpetratur, quia videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea quæ in se negligunt, saltem in alijs amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appeterent, facta ab alijs non odissent: sed quia bona eadem audiendo cognoscunt, viuendo despiciunt, animaduertendo persequuntur, recte dicitur: qui ex industria recenterunt ab eo. Unde & aptè subiungitur: Et omnes vias eius intelligere noluerunt. Non enim ait, Infirmitate non intelligunt: sed, intelligere noluerunt: quia sæpe quæ facere despiciunt, etiam scire contemnunt. Quia enim scriptum est, Seruus nesciens voluntatem Domini sui, & facies digna plagis, vapulabit paucis: & seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens iuxta eam, plagis vapulabit multis: impunitatem peccati, existimant remedium nesciendi. Qui nimirum sola superbiæ caligine tenebescunt, atque ideo non discernunt, quia aliud est, nescisse: aliud, scire, aliud scire noluisse. Nescire enim, ignorantia est: scire noluisse, superbia. Et tanto magis excusationem non possunt habere quia nesciant, quanto magis eis etiam nolentibus opponitur quod cognoscant.

Ex industria,
Ioan. 15.

Iob 34.

Luc. 12.

Aliud est nescire, aliud scire noluisse.

III

Quenam præsumptio facit peccatum in Spiritum sanctum?

Gregor. in cap. 3. lib. 1. Regum, & li. 33. Moral. cap. 15. Itē lib. 6. epist. 22. Aug. vel Fulgēt de fide ad Petrum cap. 3. Bern. ser. 38. ex paruis sermonibus.

A Ea, quæ hominem sola DEI misericordia confidentem, & ad peccandum audentem facit, seposita videlicet ac abiecta omni iustitiæ timorisq; diuini ratione.

^a Aug. de fide & operibus cap. 14. & 22. in Enchirid. cap. 67. & hæresi 54. Hieron. in cap. 4. Osee.

^b Ioel. 1. d. c. 2. Pet. 2. d. Eccēs 8. c. Cōci. Trident. sessi. 6. capit. 9. & can. 12. 13. & 14. Hiero. in ca. 4. Danielis.

^d Luc 3. b. 13. a. Matt. 3. b. Act. 26. c. Eccē. 2. d.

^e Rom. 2. a. Eccēs 8. b. Eccē. 15. d. Augu. tract. 33. in Ioan. & hom. 50. ex 50. cap. 10. Isido. de summo bono libr. 2. cap. 13.

^f 1. Cor. 13. a.

^g Philip. 2. b. Psal. 2. c. Prou. 28. c. Rom. 11. c. 1. Cor. 4. a. 10. c.

^h Iacob 2. c. d. ^g Galat. 5. a.

B Et sic sanè peccant hodiè complures, qui sola fide in CHRISTVM sibi blandientes, vel in medijs peccatorum fordibus, ^b vt iumenta, computrescunt, nec sibi solùm, sed

alijs itidèm polliceri audent ^c securitatem, modò meritis CHRISTI & Dei gratiæ per fidem appræhensæ fidant, quantumvis interim pœnitentiæ ^d fructus negligantur. Horum verò singulis acclamat gentium doctor

in fide & veritate Paulus. ^e *An diuitias, inquit, bonitatis Dei & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Quamobrem idem

Paulus alibì fidem solam ^f ad eò iactari non vult, vt etiam credentes omnes iubeat cum metu ^g ac tremore salutem suam operari: Fidem quæ commendat, non mortuam & ociosam, vt ^h Iacobus vocat, sed viuam & efficacem

cem, quæ per ^a charitatem legitimè operatur.

C Contra hoc enorme peccatum sic Ecclesiasticus clamat: ^b *De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatum.*

Et nè dicas, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores ira illius respicit. Rectè igitur Propheta: ^c *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Tum alibi: ^d *Honor Regis iudicium diligit.*

^b Eccē. 5. a. b. Eccēs 9. a. Vide Aug. de perfectiōe iustitiæ respō. 19. Item de correp. & gratia c. 13. & h. 41. ex 50. & ferm. 3. de Innocē. tib. Gregor. lib. 16. moral. cap. 31.

^c Psal. 100. a. Berna. ser. 52. ex paruis & ser. 6. in cat. Au. de vtil. pœnit. ca. vlt. d. Psal. 98. a.

SCRIPTVRAE.

IOELIS primo: Computruerunt iumēta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatę sunt apothecę, quoniã confusum est triticum.

SECVNDAE Petri secundo: Superba enim vanitatis loquentes, pellicunt in desiderijs carnis luxurię, eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis.

ECCLESIASTIS octauo: Sunt impij qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant.

LVCAE tertio: Facite ergò fructus dignos pœnitentiæ. Et nè coeperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ET decimotertio capite: Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

MATTHAEI tertio: Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ &c. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ACTORVM vigesimosexto: Sed his qui sunt Damasci primùm, & Hierosolymis, & in omnem regiõem Iudææ, & Gentibus annuntiabam vt pœnitentiam agerent, et cõuerterentur ad Deum, digna opera pœnitentiæ facientes.

ECCLESIASTICI secundo: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.

AD Romanos secundo: An diuitias bonitatis eius, et patientiæ, et longanimitatis cõtemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera eius, etc.

ECCLESIASTIS octauo: Etenim quia non proferitur citò cõtra malos sententia, absq; timore vllõ filij hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum qui verentur faciem eius. Non fit bonum impiõ, nec prolongentur dies eius, sed quasi vmbra transeant, qui non timent faciem Domini.

ECCLESIASTICI decimoquinto: Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccands. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilem.

PRIORIS ad Corinthios decimotertio: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et nouerim mysteria omnia, et omnem

omnem sciẽtiã, et si habuero omnem fidem itã vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. et si distribuero etc.

AD Philippenses secundo: Itaq; charissimi mei (sicut semper obedistis) non vt in præsentia meã tantùm, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem operamini.

PSALMO secundo: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.

PROVERBIORVM vigesimo octauo: Beatus homo qui semper est pauidus: q; verò mētis est duræ, corruet in malum.

AD Romanos vndecimo: Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. Si enim &c.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Nihil mihi cõsciũ sum: sed non in hoc iustificatus sum.

ET capite decimo: Qui se existimat stare, videat nè cadat.

IACOBI secundo: Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Si autem frater aut soror nudi sint, & indigeãt victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit? Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicit q; Tu fidẽ habes, et ego opera habeo. ostende mihi fidẽ tuã sine opibus, et ego ostendã tibi ex operibus fidẽ meã. tu credis quoniã vnus est Deus? Benè facis: et demones credunt, et contremiscunt. Vis autẽ scire ô homo inanis, quoniã fides sine opibus ociosa est? Abrahamã pater noster nõnne ex opibus iustificatus est, offeres Isaac filiũ suũ super altare? Vides quoniã fides coopabatur opibus illius: et ex opibus fides cõsummata est? Et suppleta est scriptura, dicẽs: Credidit Abraham Deo,

DE O, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus DEI appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum? Similiter autem & Rahab meretrix, nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuncios, & alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.

AD Galatas quinto: Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides quæ per charitatem operatur.

ECCLESIASTICI quinto: Nè dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propiciato peccato noli esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatum. Et nè dicas, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo citò proximant, et in peccatores respicit ira illius. Non tardes conuerti ad Dominum, et nè differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te.

ECCLESIASTIS nono: Sunt iusti atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo utrùm amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta, eò quòd vniuersa æquè eueniant iusto et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas, et sacrificia contemnentis: sicut bonus, sic et peccator: vt periurus, ita et ille qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt: vnde et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu in vita sua, et post hæc ad inferos deducuntur.

PSALMO centesimo: Misericordiam et iudicium cantabo tibi Domine.

ET

ET nonagesimooctauo: Honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones: iudicium et iustitiam in Iacob tu fecisti.

P A T R E S.

I A G R E G O R I V S in caput tertium libri primi Regum, 1. Reg. 3. super ea verba: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. Qui simplicius quàm debet, istam Heli responsionem considerat, tam rectè hunc respondisse, quàm humiliter, putat. Sed profectò ista responsionis humilitas si subtiliter inspiciatur, vera humilitas non est. Verè esset humilis, si sese ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtulisset. O quanti adhuc sunt imitatores Heli, qui cum minantem sibi omnipotentem D E V M quotidie de sacro eloquio sentiant, & tamen hominibus displicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant: & dum inimicitias hominum velut implacabiles metuunt, de D E I misericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fiducia apud Omnipotentem D E V M vindictæ locum habere potest, indulgentiam verò obtinere non potest. Incorrepto enim peccatori, & in culpæ suæ proposito perduranti, quid est de minanti sibi D E O dicere, Dominus est, quod bonum in oculis suis, faciat: nisi de ordinatissima D E I misericordia inordinatè confidere? De omnipotentis etenim DEI misericordia ordinatè confidit, qui hoc quod peccando delinquit, pœnitendo corrigit, stendo tergit. Peccare ergò, & de D E I creatoris clementia præsumere, pelago iustitiæ eius exponi est. Sic nimirum peccata perpetrata non tergere pœnitudo, & de DEI misericordia præsumere, in iudicium districtio- nis eius offendere est. Dum ergò Heli vita in reproborum prædicatorum forma describitur, non solum culpæ lapsus ostenditur, sed etiam culpæ in præcipitatione securitas. Nam qui timore pœnitentiæ, diuinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audiuit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim D E V S Deus misericors. etsi æquitate iustus est, abundantiori tamen creditur miseratione Psal. 144. Ionæ 3. pius. Vnde & per Prophetam dicitur: Miserationes eius super omnia opera eius. Hinc est quod per Ionam prophetam Niniuitis minas submersionis protulit, & tamen pœnam euertendæ ciuitatis pœnitentibus indulgit. Hinc est etiam quòd Ezechia regi per prophetæ oraculum mortis pœna promittitur: sed quia rex non metuens, coram Domino se pœnitentiæ lachrymis afflixit, mor- Esaie 38.

† O o tem

tem qua moreretur, apud eum quem timuit, non inuenit. Et supra quidem Dominum locutum fuisse asseruit, ut domus Heli & patris eius in conspectu suo usque in sempiternum ministraret: sed qui de bona agente, bona locutus fuerat, de domo reproba iam effecta, sententiam permutauit, dicens: Nunc autem absit hoc à me. Si ergo bona promissa reuocat Omnipotens Deus, quia ij quibus promiserat, malè permutantur: quanto magis minarum effectus retrahit, cum bene cõuersos eos adspicit, quibus pro admisis iniquitatibus pœnam animaduersionis intimauit? Quid ergo ad hæc dicimus, qui quotidie delinquimus, atque in reatus nostri obligatione securi sumus? Hoc igitur ipsum quod distinctionem diuinæ iustitiæ non timeamus, nobis valdè timendum est: quia ecce, qui diuina indignatione proicitur, pro culpa ppetratæ negligentia, nullo timore sollicitus fuisse perhibetur.

Nec præsumendum, nec desperandum.

2 I D E M Gregorius libro trigefimotertio Moralium, capite decimoquinto: Pius ac iustus est conditor noster. Sed nemo dicat: quia pius est, de peccati remissione despero. Relaxat enim D E V S facinus quod defletur: sed perpetrare quisque timeat, quod si dignè deflere possit, ignorat. Ante culpam ergo iustitiam metuat, post culpam tamen de pierate præsumat: neque ita iustitiam timeat, ut nulla spei consolatione conualecat: neque ita confidat de misericordia, ut adhibere vulneribus suis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam: sed quem præsumit sibi piè parcere, semper etiam cogitet & districtè iudicare. Sub pietate itaque eius spes peccatoris gaudeat, sed sub distinctione illius pœnitentis correctio cõtemiscat. Spes igitur præsumptionis nostræ habeat etiam mortis timor: ut ad corrigenda peccata iustitia iudicantis terreat, quem ad fiduciam veniæ gratia parcentis inuitat. Hinc enim per quendam sapientem dicitur: Nè dixeris, miserationes Domini multæ sunt, peccatorum meorum non memorabitur. Pietatem namq; eius protinus & iustitiam subdit, dicens: misericordia enim & ira ab illo.

Ecc1 5.

Reuelatiõem expectans de remissione peccatorum, reprehenditur.

3 I T E M libro sexto Epistolarum, epistola vigesima secunda, ad Gregoriam cubiculariam Augustæ: Quod verò dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quoad usque scribam mihi esse reuelatum quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem etiam & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat. Inutilem

lem verò, quia secuta de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitæ tuæ ultimò plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quotusquè veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Cerrè Paulus Apostolus iam ad tertium cælum ascenderat: in paradisum quoquè ductus fuerat, arcana verba audiuerat, quæ homini loqui non liceret: & tamen adhuc trepidans dicebat: Castigo corpus meum, & seruituti subijcio, nè fortè alijs prædicans, ipse reprobus efficiar. Adhuc timet qui iam ad cælum ducitur: & iam timere non vult qui adhuc in terra conuersatur? Perpende dulcissima filia, quia mater negligentia solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligentis reddaris. Scriptum est enim: Beatus vir qui semper est pauidus. Et rursus scriptum est: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. In paucis ergo huius vitæ tempore mentem vestram necesse est ut tremor teneat: quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exultet.

Cõtra securitatem de remissis peccatorum.

2. Corint. 12.

1. Cor. 9.

Mater negligentia, securitas. Prou. 28. Psal. 2.

4 A V G V S T I N V S, vel secundum alios Fulgentius Ruspensis Episcopus, de fide ad Petrum Diaconum, capite tertio: In quacunque homo atate veram peccatorum suorum pœnitentiam egerit, & vitam suam D E O illuminante correxerit, non priuabitur indulgentiæ munere: quia D E V S, sicut per Prophetam dicit, non vult mortem peccatoris siue morientis, sed magis ut reuertatur à via sua mala, & viuat anima eius, Veruntamen nullus hominum debet sub spe misericordiæ D E I in suis diuitiis remanere peccatis, cum etiam in ipso corpore nemo velit sub spe futuræ salutis diuitiis ægròtare. Tales enim qui ab iniquitatibus suis recedere negligunt, & sibi de D E O indulgentiam repromittunt, nonnunquam ita præueniuntur repentino D E I furore, ut nec conuersionis tempus, nec beneficium remissionis inueniant. Idèd vnumquenque nostrum sacra scriptura benignè præmonet, dicens: Nè tardaueris conuerti ad D E V M, & nè differas de die in diem: subitò veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te. Dicit etiam beatus Dauid: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Cui beatus quoque Paulus concordat his verbis: Videte, fratres, nè fortè sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi à D E O viuo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donèc hodie

Ezech. 33.

Sub spe misericordiæ diuinæ nõ est in peccatis permanendum.

Psal. 94.

Hebr. 3.

Obduratus
quis uiuat.

Diligēda mi-
sericordia, &
metuenda se-
uitia.

Matth. 18.

Psal. 15.
Quā pericu-
losa dilatio
conuersionis.

Ibidem.

Nota.

Ioann. 3.

Sapient. 1.

Contra eos q
ex sola fide si-
bi salutem
pollitentur.

cognominatur, ut non obduretur quis ex uobis fallacia peccati. Obduratus igitur uiuit, siue qui non conuertitur, desperans de indulgentia peccatorum suorum: siue qui sic misericordiam DEI sperat, ut usque in finem uitae praesentis in suorum criminum peruersitate permaneat. Proinde diligentes misericordiam DEI, metuentes que iustitiam, nec de remissione peccatorum desperemus, nec remaneamus in peccatis: scientes quia illa omnium hominum debita sit exactura aequitas iustissimi iudicis, quae non dimiserit misericordia clementissimi redemptoris. Sicut enim misericordia suscipit absoluit, que conuersos, ita iustitia repellit punit, que obduratos. Ij sunt qui peccantes in spiritum sanctum, neque in hoc seculo, neque in futuro remissionem accipient peccatorum.

5. BERNARDVS sermone trigesimo octauo ex paruis sermonibus: Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt: Quid dissimulant homines in uita sua agere poenitentiam, & extrema de confessione praesumunt? Quomodo sub unius horae articulo reuocari posse aestimant omnia animae membra, cuius concupiscentiae & desideria per totum mundum sparsa sunt, & ubique terrarum, uelut quodam visco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium salutem aliquos: potens sum enim in momento omnia reuocare: sed non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus, id est, qui in sanguine perseverant, donec multiplicatis infirmitatibus deserantur a peccatis antequam deserant ea, non magna talium conuenticula congregabo. Si bene memini, in toto canone scripturarum unum latronem inuenies sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosae expectationi credere temetipsum. Et quidem spiritus non modo ubi uult, sed quando uult, spirat: nec ei difficile est de subito perfectam dare contritionem cordis, quam uix multo tempore alij consequuntur: sed unde scis quod tunc tibi ita subuenire uelit, quem tu interim sic repellis? Benignus quidem est spiritus sapientiae, sed non liberabit maledictum a labijs suis. Audi quis ille sit: Maledictus qui peccat in spe.

1. B A V G V S T I N V S in libro de fide & operibus, capite decimo quarto: Quare iam illud uideamus, quod excutiendum est a cordibus religiosi, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putauerint: bene autem uiuere, & bonis operibus uiam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apostolorum non intellectis quibusdam sub-

obscuris sententijs Apostoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati sunt dicere, Faciamus mala, ut ueniant bona: quia dixerat, Lex subintrauit, ut abundaret delictum: ubi autem abundauit delictum, superabundauit gratia. Quod idem uerum est, quia legem accipientes homines, qui de suis uiribus superbissime praesumebant, nec diuinum adiutorium uincendarum malarum concupiscentiarum recta fide impetrantes, pluribus grauioribus que delictis etiam lege praeruaricata onerati sunt. Ac sic magno reatu compellente confugerunt ad fidem, qua misericordiam indulgentiae mereantur, & auxilium a Domino qui fecit caelum & terram: ut diffusa per spiritum sanctum charitate in cordibus suis, cum dilectione agerent, quae contra seculi huius concupiscentias iuberentur, secundum id quod praedictum fuerat in Psalmo, Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Cum ergo dicit Apostolus, arbitrari se, iustificari hominem per fidem sine operibus legis: non hoc agit, ut praecpta ac professa fide opera iustitiae contemnantur, sed ut sciat se quisque per fidem posse iustificari etiam si legis opera non praecesserint. Sequuntur enim iustificatum, non praecedunt iustificandum. Unde in praesenti opere non opus est latius disputare, praesertim quia modo de hac quaestione prolixum librum edidi, qui inscribitur, De litera & spiritu. Quoniam ergo haec opinio tunc fuerat exorta, aliae Apostolicae Epistolae, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudae, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut uehementer adstruant fidem sine operibus nihil prodesse: sicut etiam ipse Paulus, non qualem libet fidem qua in Deum creditur, sed eam salubrem plane que Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt: Et fides, inquit, quae per dilectionem operatur. Unde illam fidem quae sufficere ad salutem quibusdam uidetur, ita nihil prodesse asseuerat, ut dicat, Si habeam omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Ubi autem haec fidelis charitas operatur, sine dubio bene uiuitur: plenitudo enim legis, charitas. Unde euidenter in secunda epistola Petrus, cum ad uitae & morum sanctitatem hortaretur, mundumque istum transitorium praenunciaret, caelos uero novos & terram nouam expectari, quae iustis inhabitanda tradetur, ut ex hoc attenderent qualiter eos oporteret uiuere, ut habitatione illa digni fierent, sciens de Apostoli Pauli quibusdam subobscuris sententijs nonnullos iniquos accepisse occasionem, ut tanquam securi de salute, quae in fide est, bene uiuere non cura-

rent, commemorauit quædam ad intelligendum difficilima esse in epistola eius, quæ homines peruerterent, sicut & alias scripturas, ad proprium suum interitum: cum tamen & ille Apostolus de salute æterna, quæ nisi benè uiuentibus non daretur, eadem sentiret quæ cæteri Apostoli. Iacobus autem uehementer infestus est eis, qui sapiunt fidem sine operibus ualere ad salutem, ut illos etiam dæmonibus comparet, dicens: Tu credis quoniam vnus est DEVS: benè facis, & dæmones credunt, & contremiscunt. Quid ueritatis, breuius, uehementius dici potuit, cum & in Euangelio legamus hoc dixisse dæmonia, cum CHRISTVM filium DEI confiterentur, & ab illo corripentur, quod in Petri confessione laudatum est? Quid proderit, ait Iacobus, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Dicit etiam, quia fides sine operibus mortua est. Quousquè igitur falluntur, qui fide mortua sibi uitam perpetuam pollicentur?

2 E T capite uigesimo secundo: Nequaquam ergò mens incauta fallatur, ut se existimet DEVM cognouisse, si eum fide mortua, hoc est, sine bonis operibus cõfiteatur more demonum: & idèd se iam non dubitet ad uitam æternam esse uenturam, quia Dominus dicit, Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant te unum uerum DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Venire quippe debet etiam illud in mentem, quod scriptum est, In hoc cognoscimus eum, si mandata eius obseruauerimus. Qui dicit, quia cognouit eum, & mandata eius non seruat: mendax est, & in hoc ueritas non est. Et nè quisquam existimet mandata eius ad solam fidem pertinere: quanquam dicere hoc nullus est ausus, præsertim quia mandata dixit, quæ nè multitudine cogitationes parerent, in illis duobus tota lex pendet & Prophetæ: licèt rectè dici possit ad solam fidem pertinere DEI mandata, si non mortua, sed uiua illa intelligatur fides, quæ per dilectionem operatur: tamen postea Ioannes ipse aperuit quid diceret, cum ait, Hoc est mandatum eius, ut credamus nomini filij eius IESV CHRISTI, & diligamus inuicem. Hoc itaque prodest in Deum recta fide credere, Deum colere, Deum nôsse, ut & benè uiuendi ab illo nobis sit auxilium, & si peccauerimus, ab illo indulgentiam mereamur: non in factis quæ odit, securi perseverantes, sed ab eis recedentes, ei que dicentes, Ego dixi, Domine miserere mei, sana animam meam, quoniam peccauit tibi: quod non habent cui dicant, qui non in eum credunt: & frustra

frustrà dicunt, qui cum tam longè ab illo sint, à gratia mediatoris alieni sunt. Hinc illa uerba sunt in libro Sapientiæ, quæ nescio quomodo intelligit perniciofa securitas, Et si peccauerimus, tui sumus: quoniam scilicet bonum & magnū Deum habemus, qui uelit atque possit pœnitentium peccata sanare, non qui minimè audeat permanentes in malignitate disperdere. Denique cum dixisset, Tui sumus: addidit, scientes potentiam tuam: utique potentiam cui se subtrahere nequeat, aut occultare peccator. Ideoq; securus adiunxit, Non peccauimus autem, scientes quoniam tui sumus deputati. Quis enim dignè cogitans habitationem apud Deum, in qua oēs prædestinatione sunt deputati, qui secundum propositum uocati sunt, non enitetur ita uiuere ut tali habitationi congruat? Quod ergò & Ioannes dicit, Hęc scripsi uobis, ut non peccetis: & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est exoratio pro peccatis nostris: non id ait, ut cum securitate peccemus, sed ut recedentes à peccato, si quod admissum est, propter illum aduocatum, quem non habent infideles, minimè de indulgentia desperemus.

3 ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimo septimo: Creduntur autem à quibusdam etiam ij qui nomen Christi non relinquunt, & eius lauacro in Ecclesia baptizantur, nec ab ea ullo schismate vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus uiuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis usque ad huius uitæ ultimum diem pertinacissimè perseverent, salui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorum que, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici sunt, humana quadam beneuolentia mihi falli uidentur. Nam scriptura diuina aliud consulti respondet. Librum autem de hac quæstione scripsi, cuius titulus est, De fide & operibus. Vbi secundum scripturas sanctas, quantum DEO adiuuante potui, demonstraui eam fidem saluos facere, quam satis euidenter expressit Paulus Apostolus, dicens: In CHRISTO enim IESV neque circumcisio quicquam ualet, neque præputium, sed fides quæ benè per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubid secundum Apostolum Iacobum, mortua est in semetipsa. Qui rursus ait, Si fidem dicat se quisquam habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides saluare eum? Porro autem si homo sceleratus

Contra perniciosam securitatem. Sap. 15.

1. Ioan. 2.

Contra eosq; per purgatorium ignem saluandos putat Christianos malos.

Sola fides saluat quæ per charitatem operatur. Galat. 5.

Iacob. 2.

pro-

1. Cor. 3.

1. Cor. 6.

propter fidem solam per ignem saluabitur, & sic est accipiendum quod ait beatus Paulus Apostolus, Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: poterit ergo saluare sine operibus fides, & falsum erit quod dixit eius coapostolus Iacobus. Falsum erit & illud quod idem ipse Paulus dixit, Nolite, inquit, errare: neque fornicatores, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebriosi, neque rapaces regnum DEI possidebunt. Si enim etiam in istis perseuerantes criminibus, tamen propter fidem CHRISTI salui erunt, quomodo in regno DEI non erunt?

4 ET in libro de hæresibus ad Quoduult deum, hæresi quinquagesima quarta: Aëtiani ab Aëtio sunt vocati, ijdem que Eunomia. ni ab Eunomio Aëtij discipulo, quo nomine magis innotuerunt. Eunomius quippe in Dialectica præualens, acutiùs & celebriùs defendit hanc hæresim, dissimilem per omnia Patri asserens Filium, & Filio Spiritum sanctum. Fertur etiam vsque ad eum fuisse bonis moribus inimicus, vt asseueraret, quod nihil cuiq; obesset quorūlibet perpetratio ac perseuerantia peccatorum, si huius quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset.

5 HIERONYMVS in caput quartum Osee: De hæreticis facilis intelligentia est, quod quanto plures fuerint, tanto magis delinquant Deo, & gloriantur in populis: & idcirco decipiant infelices, vt peccata populi comedant, & per dulces sermones deuorent domus viduarum. Cùm enim viderint aliquos delinquentes, aiunt: nihil aliud quærit DEVS nisi fidei veritatem: quam si custodieritis, non curat quid agatis. Hæc enim dicentes, in iniquitatibus eorum subleuant animas eorum: vt non solum non agant poenitentiam, nec humiliantur, sed gaudeant in sceleribus suis, & erecta ceruice gradiantur. Vnde & populus & sacerdos, & hi qui docti sunt, & hi qui docuerunt, pari iudicio constringentur.

6 CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, capite nono: Quauis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquam fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fidutiam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse, dicendum est: cùm apud hæreticos & schismaticos possit esse, immo nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiam catholicam contentione prædicetur vana hæc & ab omni pietate

Eunomiana
hæresis de
sola fide.

Hæreticorū
vox est, Deū
nihil nisi fidē
requirere.

Contra certitudinem Iustificationis.

pietate remota fidutia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui verè iustificati sunt, absque vlla omnino dubitatione apud semetipsum statuere se esse iustificatos, neminem que à peccatis absolui ac iustificari, nisi eum, qui certò credat se absolutum & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici, quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, de que mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de DEI misericordia, de Christi merito, de que Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suam que propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

7 IN eadem sessione canone duodecimo: Si quis dixerit, fidem iustificantem nihil aliud esse, quàm fidutiam diuinæ misericordiæ; peccata remittentis propter Christum: vel eam fidutiam solam esse, qua iustificamur, anathema sit.

8 ET canone decimotertio: Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, vt credat certò, & absq; vlla hæsitacione propriæ infirmitatis & indispositionis, peccata sibi esse remissa, anathema sit.

9 ITEM canone decimoquarto: Si quis dixerit, hominem à peccatis absolui ac iustificari ex eo, quod se absolui ac iustificari certò credat: aut neminem verè esse iustificatum, nisi qui credat se esse iustificatum: & hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici, anathema sit.

10 HIERONYMVS in caput quartum Danielis super ea verba, Forsan ignoscet DEVS delictis tuis & cæt. Cùm beatus Daniel præcius futurorum de sententia DEI dubitet, remtemerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur. Et tamen sciendum quod si Nabuchodonosor bona opera facienti venia repromittitur: multo magis alijs promittitur, qui leuiora peccata commiserunt.

11 AVGVSTINVS tractatu trigesimotertio in Ioannem: Intendant qui amant in Domino mansuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus. Amas quod dulcis est? time quod rectus est. Tanquàm mansuetus dixit, Tacui: sed tanquàm iustus, Nunquid semper tacebo? Misericors & miserator Dominus. Ità planè. Adhuc adde, longanimis: adhuc adde, & mi-

† P P

seri-

De propria
infirmitate &
indispositione
formidamus.

Dan. 4.

Temerè qd
promittunt
peccatoribus
indulgentiã.

Deus mansuetus est: sed tamen etiam iustus est.
Psal. 24.
Esaie 42.
Psal. 102.

Rom. 6. **Psal. 102.** **Deus promissus penitentibus indulgentiam, sed non prolixiorē vitam. Prou. 23.** **Sperando quidam decipiuntur.** **Desperatio ne decipiuntur alij.** **Prou. 1.** **Eccl. 3.**

fericors: sed time quod est in nouissimo, & verax: quos enim modo sustinet peccantes, iudicaturus est contemnes. An diuitias longanimitatis & mansuetudinis eius contemnis? Ignoras quia patientia DEI ad penitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam cordis tui & cor impoenitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua. Mansuetus Dominus, longaminis Dominus, misericors Dominus: sed & iustus Dominus, & verax Dominus, largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri, hodie bonus esto: & hodie dum diem in malitia peregisti, vel cras mutare: semper expectas, & de misericordia DEI tibi plurimum polliceris, quasi ille qui tibi per patientiam promissit indulgentiam, promiserit tibi etiam prolixiorē vitam. Unde scis quid pariat crastinus dies? Reste dices in corde tuo, quando me correxero, DEVS mihi omnia peccata mea dimittet. Negare non possumus, quod correctis atque conuersis indulgentiam DEVS promissit: nam in quo Prophetam mihi legis, quia promissit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promissit tibi DEVS longam vitam. Ex utroque igitur homines periclitantur, & sperando, & desperando: contrarijs rebus, contrarijs affectionibus. Sperando qui decipitur? Qui dicit, Bonus est Deus, misericors est Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatis meis, impleam desideria animæ meæ. Quare hoc? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus: spe isti periclitantur. Desperatione autem, qui cum inciderint in graua peccata, putantes sibi non posse iam ignosci penitentibus, & statuentes se ad damnationem sine dubio destinatos, dicunt apud semetipsos, iam damnandi sumus, quare non quod volumus, facimus, animo gladiatorum, ferro destinatorum? Ideo molesti sunt desperati. Iam enim quod timeant non habent, & vehementer timendi sunt. Istos desperatio necat, spes illos. Inter spem & desperationem fluctuat animus. Metuendum est ne te occidat spes, & cum multum speras de misericordia, incidas in iudicium. Metuendum est rursus ne te occidat desperatio, & cum putas iam tibi non ignosci quæ graua commisisti, non agas penitentiam, & incurras in iudicem sapientiam, quæ dicit, Et ego vestræ perditioni super ridebo. Quid ergo agit Dominus cum periclitantibus utroque morbo? Illis qui spe periclitantur, hoc dicit, Ne tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die

in

in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Illis qui desperatione periclitantur, quid dicit? In quacunque die iniquus conuersus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiscar. Propter illos ergo qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ portum: propter illos quæ spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum, quando veniat ultimus dies nescis.

12 I D E M Augustinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquagesima, cap. decimo: Illud quale est in quo sibi blandiuntur, qui tua se vanitate seducunt, perseverantes in malitia atque luxurijs suis, cum audiant Apostolum dicentem: Quoniam qui talia agunt, regnum DEI non possidebunt? Audent sibi præter regnum DEI salutem quam desiderant, polliceri, atque ita inter se loquuntur, dum reculant agere penitentiam pro peccatis suis, & perditos mores aliquando in melius commutare. Regnare nolo, sufficit mihi saluum esse. In quo primum eos fallit, quia eorum nec salus vlla est, quorum iniquitas perseverat. Quod enim ait Dominus, Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multo. Illorum salus nulla est quorum iniquitas perseverat. **Mat. 24. Mat. 10. & 24.** rum: qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit, salutem utique promissit perseverantibus in charitate, non in iniquitate. Et nonnullis interiectis, Quapropter præsumere qui audeat de nomine Christiano, & non cum omni obedientia & timore audiat Apostolum dicentem, Hoc enim scitote, cognoscentes quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hereditatem in regno Christi & DEI. Nemo vos seducat inanibus verbis: Propter hoc enim venit ira DEI in filios diffidentia. Quapropter præsumere qui audeat de nomine Christiano, & non cum omni obedientia & timore audiat Apostolum dicentem, Hoc enim scitote, cognoscentes quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hereditatem in regno Christi & DEI. Nemo vos seducat inanibus verbis: Propter hoc enim venit ira DEI in filios diffidentia. Nolite itaque fieri participes eorum. Latius autem ad Corinthios hæc dicit, Nolite errare: neque fornicatores, neque idolis seruientes &cæt. regnum DEI possidebunt. Sed videte quemadmodum timorem & desperationem salutis abstulerit eis, qui hæc in vita veteri commiserunt. Et hæc quidem, inquit, fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri IESV CHRISTI, & spiritu DEI nostri. Quisquis ergo post baptismum aliquorum pristinatorum malorum opere obligatus tenetur, usque adeo sibi inimicus est, ut adhuc dubitet vitam mutare, dum tempus est, cum ita peccat & viuit. Nam utique quod ita perseverans peccat, thesaurizat sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Quod autem adhuc viuit,

† Pp 2 pa-

Cōfugiendum est Christiano peccatori ad clauas Ecclesie. Matth. 16.
 Matth. 7.
 Galat. 5.

patientia DE I ad pœnitentiam eum adducit. Implicatus ergo tam mortiferis vinculis peccatorum, detreſcat aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas clauas Eccleſiæ, quibus ſoluatur in terra, vt ſit ſolutus in cœlo, & audeat ſibi poſt hanc vitam, quia tantum Chriſtianus dicitur, ſalutem alquam polliceri: nec veridicum illud Dominicæ vocis tonitruum contremiſcit, Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, & cæte. Quid ad Galatas idem Apoſtolus, Nonne talia enumerans, eodem ſine concludit? Maniſta ſunt, inquit, opera carnis, quæ ſunt fornicationes, immunditię, contentiones, emulationes, animoſitates, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, ebrietates, commeaſiones, & his ſimilia, quæ prædico vobis ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt.

Peccator ſi ad pœnitentiam conuertatur, poteſt veniam conſequi.
 Ioann. 9.
 Hierem. 13.
 Contra perſinantes conuerſionē ſuā.
 Eſaiæ 55.
 Pſal. 144.
 Matth. 25.

13 I S I D O R V S de ſummo bono libro ſecundo, capite decimo tertio: Quauis quiſque & ſit peccator & impius, ſi ad pœnitentiam conuertatur, conſequi poſſe veniam creditur. Nullus enim de bonitate DEI dubitat, ſed ſola accipientium prauitas conſerri ſibi indulgentiam abnegat. In hac vita tantum pœnitentiæ patet libertas, poſt mortem verò nullam correctionis eſſe licentiam. Vnde Dominus dicit, Me oportet operari opera eius qui me miſit donec dies eſt. Veniet autem nox quando nemo poteſt operari. Hinc & Propheta, Date, inquit, Domino Deo noſtro gloriam antequam contenebrefcat, id eſt, antequam mors æterna præueniat. In hac vita dum eſtis, D E V M per pœnitentiam glorificate. Adhuc in hoc ſeculo pœnitentiam operantibus Dei miſericordia ſubuenit. In futuro autem iam non operamur, ſed rationem noſtrorum operum ponimus. Per id deteriorantur plerunquē iniqui, quod per patientiam D E I ſpatium accipiunt emendandi: quia illi mora viuendi non vtuntur ad pœnitentiam, ſed ad peccandi uſurpant audaciam. A malo autem in deterius vadit, qui tempus ſibi ad pœnitendum indultum, ad libertatem prauis operis vertit. Feſtinare debet ad D E V M pœnitendo vnusquiſque dum poteſt, nē ſi dum poteſt noluerit, cum tardē voluerit, omnino non poſſit. Proinde Propheta ait: Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propē eſt. Et vbi inueniri poteſt, niſi in hac vita, in qua etiam propē eſt omnibus inuocantibus ſe? Nam tunc iam longē erit quando dixerit, Ite in ignem æternum. Modò autem non videtur, & propē eſt: tunc videbitur, & propē nō erit: quia & videri poterit, & non poterit inueniri. Si quando quiſque peccare

care poteſt, pœnitet, vitam que ſuam viuens ab omni crimine corrigit, non dubium quod moriens ad æternam tranſeat requiem. Qui autem prauē viuendo pœnitentiam in mortis agit periculo, ſicut eius damnatio incerta eſt, ſic remiſſio dubia. Qui ergo cupit certus eſſe in morte de indulgentia, ſanus pœniteat, ſanus perperata facinora deſteat. Sunt qui pœnitentibus ſecuritatem citò pollicentur, quibus benē per Prophetam dicitur, Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes, pax, & non erat pax. Cum ignominia igitur curat contritionem, qui peccanti, & non legitime pœnitenti promittit ſecuritatem. Vnde & ſequitur, Confuſi ſunt quia abominatiōem fecerunt, id eſt, confuſi ſunt non pœnitendo, ſed pœnas luendo. Aliter enim confunditur coram iudice reus, dum pleſcitur: atque aliter qui de malo opere erubeſcens corrigitur. Ille enim, qui repræhenſus eſt, confunditur: iſte, quia ſe malum feciſſe memoratur. Quauis per pœnitentiam propitiatio peccatorum ſit, ſine metu tamen homo eſſe non debet, quia pœnitentis ſatiſfactio diuino tantum penſatur iudicio, non humano. Proinde quia miſeratio D E I occulta eſt, ſine intermiſſione flere neceſſe eſt. Neque enim vnquam oportet pœnitentem habere de peccatis ſecuritatem. Nam ſecuritas negligentiam parit: negligentia autem ſæpē incautum ad vitia tranſacta reducit. Dum per pœnitentiam expulſa fuerint ab homine vitia, ſi fortē poſt hæc intercedente ſecuritate quælibet culpa ſubrepreſerit, conſeſtim delectationes priſtinæ vitiorum mentem auidius irrepſerunt: pulſantesq; hominem in conſuetis operibus grauius pertrahunt: ita vt ſint nouiſſima hominis illius peiora prioribus.

1 C A V G V S T I N V S de perfectione iuſtitie contra Cæleſtium, reſponſione decimanona: Nos autem huic reſpondentes, dicimus ideò ſecutum eſſe, Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor: quoniam præceſſit, Cum rex iuſtus ſederit in throno. Quantalibet enim iuſtitia ſit præditus homo, cogitare debet nē aliquid in illo quod ipſe non videt, inueniatur eſſe culpandum, cum rex iuſtus ſederit in throno, cuius cogitationem fugere delicta non poſſunt, nec illa de quibus dictum eſt: Delicta quis intelligit? Cum ergo rex iuſtus ſederit in throno, quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à peccato? Niſi fortē iſti qui volunt in ſua iuſtitia, non in ipſius iudicis miſericordia, gloriari.

Contra eos q
præsumunt
se esse præ-
destinatos.

1. Cor. 12.

Ioan. 15.

Esaie 1.

Prædestina-
tio quæd sit
incerta, uti-
le est.

Periculosa
pœnitentia,
quæ ad mortem
vsq; differtur.

* te, &

Matt 12.

Deo & Sacer-
doti peccata
confiteri.

2 ET libro de correptione & gratia, capite decimotertio: Quis enim ex multitudine fidelium quandiu in hac mortalitate uiuitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat, quia id occultari opus est in hoc loco, ubi sic canenda est elatio, ut etiam per satanæ angelum, ne extolleretur, tantus colaphizaretur Apostolus. Hinc Apostolis dicebatur, Si manseritis in me: dicente illo, qui illos utique sciebat esse mansuros. Et per Prophetam, Si uolueritis & audieritis me: cum sciret ipse in quibus operaretur & uelle. Et similia multa dicuntur propter huius uilitatem secreti, ne forte quis extollatur, sed oēs etiā qui bene currūt, timeant, dū occultū est quod ueniant.

3 I D E M in libro quinquaginta homiliarum, homilia quadragesima prima: Qui egerit ueraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento quo erat obstrictus, & à CHRISTI corpore separatus, & bene post pœnitentiam uixerit, sicut ante pœnitentiam uiuere debuit, post reconciliationem quocumque defunctus fuerit, ad D E V M vadit, ad requiem vadit, regno D E I non priuabitur, à populo diaboli separabitur. Si quis autem positus in ultima necessitate ægritudinis suæ, uoluerit accipere pœnitentiam & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit, fateor uobis non illi negamus quod perit, sed non præsumimus quia bene hinc exit. Non præsumo, non vos fallo, non præsumo: Fidelis bene uiuens, securus hinc exit. Baptizatus ad horam, securus hinc exit. Agens pœnitentiam, & reconciliatus cum sanus est, & postea bene uiuens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Vnde securus sum, dico, & do securitatem: vnde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Sed dicat aliquis bone sacerdos, tu nescire * & nullam securitatem nobis dare posse dicis, si ille saluatur & CHRISTVM adire mereatur, cui morienti pœnitentia datur, qui dum uixit, dum sanus fuit, impœnitens fuit: Instrue ergo nos, rogo, quomodo bene uiuere post pœnitentiā debeamus. Dico, abstinere uos ab ebrietate, à concupiscentiā, à furto & multiloquio, ab immoderato risu, à verbo otioso, vnde redditori sunt homines rationē in die iudicij. Ecce quā leuia dixi. Omnia tamē graua & pestifera. Et aliud dico, Non solum post pœnitentiam ab istis uitijs se homo seruare debet, sed & ante pœnitentiam dum sanus est: quia si ad ultimum uitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac D E O & Sacerdoti peccata sua confiteri poterit. Ecce quare dixi, quia & ante pœnitenti-

am

am bene uiuendum est, & post pœnitentiam melius. Quod dico, attendite: Debeo illud planius exponere, ne me aliquis malè intellexisse intelligat. Nunquid dico, damnabitur? Nō dico. Sed dico etiam, liberabitur? Non. Et quid dicis mihi? Nescio: Non præsumo, non promitto, nescio. Vis te de dubio liberare? vis quod incertum est euadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Si enim agis ueram pœnitentiam dum sanus es, & inuenerit te nouissimus dies. Curre ut reconcilieris, si sic agis, securus es. Quare securus es? Quia egisti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam ipsam tunc, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Sed vnde scis, inquis, ne forte Deus dimittat mihi? Verūm dicis. Vnde? Nescio. Illud scio, hoc nescio. Nam idē tibi do pœnitentiam, quia nescio. Nam si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem. Item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res sunt: aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi futurum sit, nescio: ergo tene certum, dimitte incertum.

4 I T E M sermone tertio de Innocentibus, qui est sermo decimus de Sanctis: Si diem mortis suæ cogitare iugiter uellent, animum suum ab omni cupiditate vel malitia cohiberent. Sed quod modò nclunt salubriter cogitare, necessè habent postea sine ullo remedio sustinere. Veniet enim illis dies nouissima, ueniet dies iudicij, quando eis nec pœnitentiam licebit agere, nec bonis operibus se ab æterna morte poterunt redimere: quia percutitur etiam hac animaduersione peccator, ut moriens obliuiscatur sui, qui dum uiueret, oblitus est Dei.

5 G R E G O R I V S libro decimosexto Moraliū in Iob, capite trigesimo primo super ea uerba capitis uicesimi quarti, Et vsque ad inferos peccatū illius. Peccatū vsq; ad inferos ducitur, quod ante finē uitę presentis per correctionē ac pœnitentiā nō emendatur. De quo uidelicet peccato per Ioānem dicitur: Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Peccatum nanque ad mortem, est peccatum vsq; ad mortem: quia scilicet peccatū quod hinc nō corrigitur, eius uenia frustra postulat. De quo adhuc subditur: Obluiscatur eius misericordia. Omnipotentis Dei misericordia obliuisci eius dicitur, qui omnipotentis Dei iustitiæ fuerit oblitus: quia quisquis eum nunc iustum nō timet, postea inuenire non ualet misericordem. Quæ nimirum sententia non solum ei intenditur, qui ueræ fidei prædicamenta deserit: sed etiam qui in fide recta positus,

carna-

Currendum
ut reconcili-
emur.

Morietis obli-
uiscitur sui,
in uita obli-
tus est Dei.

1. Ioan. 5.
Peccatum ad
mortem.

Iob 24.
Dei miseri-
cordia obli-
uiscitur eius,
qui iusticiam
Dei obliu-
iscitur.

carnaliter viuit, quia vltio æternæ animaduersionis non euaditur, vtrum in fide, an in opere peccetur. Nam et si damnationis dispar est qualitas, culpæ tamen quæ nequaquam per pœnitentiam tergitur, nulla absolutionis suppetit facultas.

Vtrumq; pedes Domini, misericordia & veritate scilicet, osculari debemus.

6 BERNARDVS in paruis sermonibus, sermone quinquagesimo secundo: Tria sunt oscula: primum, pedum: secundum, manuum: tertium, oris. Cùm primò conuertimur, pedes Domini osculamur. Duo autem sunt pedes Domini: misericordia, & veritas. Hunc vtrumque pedem Deus conuertentium cordibus imprimit, & vtrumque pedem peccator quisque, si verè conuertitur, amplectitur. Si enim solam misericordiam sine veritate reciperet, per præsumptionem caderet. Rursus si veritatem sine misericordia reciperet, nihilominus per desperationem periret. Sed vt fiat saluus, ad vtrumque pedem humiliter prouoluitur, vt per veritatem peccata damnet, & per misericordiam veniam speret.

Timor iudicij cù spe misericordiarum iungendus. Pſal. 146.

Prouc. 1.

7 ITEM sermone sexto in Cantica: Felix mens cui semel Dominus Iesus vtrumque infixit pedem. A duobus signis cognoscite eam quæ huiusmodi est, quæ secum necesse est referat diuinis impressa vestigijs. Ipsa sunt timor & spes: ille iudicij, ista misericordiarum repræsentans imaginem. Meritò beneplacitum est DEO super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius: cùm sapientiæ timor initium sit, spes profectus. Nam consummationem sibi charitas vendicat. Quæ cùm ita sint, non paruus fructus est in primo hoc osculo quod ad pedes accipitur, tantùm curato, vt neutro frauderis illorum. Porro enim si iam dolore peccati & iudicij timore compungeris, veritatis iudicijq; vestigio labia impressisti. Quòd si timorem, dolorem que diuinæ intuitu bonitatis, & spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiarum pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit, quia & recordatio solius iudicij in baratrum desperationis præcipitat, & misericordiarum fallax assentatio pessimam generat securitatem. Datum est & mihi misero nonnunquam sedere secus pedes Domini IESV: & modò hunc, modò illum tota deuotione amplecti, inquantùm me sua benignitas dignabatur admittere. At si quandò miserationis oblitus simulante conscientia, iudicio paulò diutiùs inharerem: mox metu incredibili ac miserabili confusione deiectus, & tenebroso circumfusis horrore, hoc solùm palpans de profundis clamabam: Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?

Pſal. 89.

cors. Suauis Dominus vniuersis, et miserationes eius super omnia opera eius.

ECCLESIASTICI decimosextimo: Pœnitentibus dedit Deus viam iustitiæ, et cæt. Conuertere ad Dominum, et relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, et minue offendicula. Reuertere ad Dominum, et auertere ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem, et cæt. Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confiteberis viuens, viuus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quàm magna misericordia Domini, et propitiatio illius conuertentibus ad se?

LVCAE vigesimotertio: Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, saluum fac te ipsum et nos. Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: Hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad IESVM: Domine, memento mei quandò veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amè dico tibi, hodiè mecum eris in Paradiso.

PATRES.

1 AVGVSTINVS sermone quinquagesimo octauo de tempore: Non qui peccauerit, sed qui in peccatis perseverauerit, odibilis & abominabilis Deo erit. Nam vt de indulgentia diuina nemo diffidat, Dominus per Prophetam velut pater pijsimus consolatur, dicens: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Et illud: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Sed ista tam magna misericordia tunc nobis prodest, si non tardamus conuerti ad Dominum, nec crimina criminibus superaddimus. Denique etiam in ipsis vulneribus vel fracturis corporum, infirmitates cognoscere possumus animarum. Si enim alicui pes frangatur aut manus, cum labore so-

De indulgentia diuina nemo diffidat. Ezech. 33. & 18.

Periculi eorum qui sapius relabuntur

let ad pristinum officium reuocari. Si verò secundò & tertid & ad huc frequentius in eodem loco membra ipsa frangantur, potest intelligere charitas vestra, cum quantis doloribus vulnera ipsa curanda sunt: & tamen post longas & multas tribulationes, vix erit antequam ad pristinum statum membra ipsa valeant reuocari. Similis ratio in animarum fracturis seu vulneribus esse credenda est. Si semel vel aliquis vel secundò peccauerit, & sine aliqua dissimulatione ad pœnitentię medicamenta confugerit, pristinam incolumitatem sine aliqua mora, & forsità sine aliqua sceditate recipiet. Si verò peccatis peccata cœperint addi, & animarum vulnera magis tegendo vel defendendo putrescere, quàm confitendo & pœnitendo curari: timendum est, nè in illo impleatur illud quod Apostolus dixit, An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam cordis tui & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelatiõis iusti iudicij Dei. Sed fortè cogitat aliquis tam graua se admisisse peccata, vt iam Dei misericordiam promereri non possit. Absit hoc à sensibus omnium peccatorum. O homo, quicumque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cœlestis medici non attendis? Cùm enim Deus velit misereri quia bonus est, & possit quia omnipotens est, ipse cõtra se diuinæ pietatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri, aut non velle, aut nõ posse credit: eumq; aut bonũ aut omnipotẽtem esse diffidit. Nemo ergò nec post centum peccata, nec post mille crimina de misericordia diuina desperet. Sic tamen non desperet, vt sine vlla mora DEVM sibi repropitiari festinet, nè fortè, si cõsuetudinem peccandi fecerit, etiam si velit, de diaboli laqueis liberari non possit.

Rom. 2.

Desperandum nõ est de Dei misericordia cuiquam peccatori quãuis grauissimo.

Non est desperandum.

2 ET homilia vigesima prima ex quinquaginta: Si aliquis iam lapsus hæc audit, & nimio sceleris pondere pressus desperare iam cœpit: attendat quidem vulneris magnitudinem, sed non desperet medici potestatem. Peccatum cum desperatiõẽ, certa mors. Nemo ergò dicat, Ego si iam aliquid mali feci, iam damnandus sum. Deus malis talibus non ignoscit, cur non addo peccata peccatis? Fruar seculo in voluptate lasciuia, in cupiditate nefaria: iam perditam spe reparationis, vel hoc habeam quod video, si non possum habere quod credo. DEVS enim noster sicut cautos fecit qui non ceciderunt, sic desperatos esse non vult qui ceciderunt.

3 GREGORIVS libro octauo Moraliũ in Iob, capite decimoquar-

quarto: Potest etiã inferni nomine, peccatoris desperatio designari, de qua per Psalmistam dicitur: In inferno aut quis cõsitetur tibi? Vnde rursum scriptũ est: Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Quisquis aut impietati succumbit, vitã profectò iustitię moriẽdo derelinquit. Qui verò etiã post peccatũ mole desperatiõis obruitur, qd aliud quàm post mortẽ in inferni supplicio sepelitur? Benè ergò dicitur: Sicut consumitur nubes & pertrãlitt, sic q descendit ad inferos, nõ ascendet. Quia plerunq; cũ pertratione nequitia, etiam desperatio sociatur, & via iam reuertionis absconditur. Restẽ autem corda desperantium nubibus comparantur, quia & caligine erroris obscura sunt, & peccatorũ multiplicitate condensã: sed consumpta pertranseunt, quia claritate extremi iudicij irradiata, dissipantur.

Desperatio inferno comparatur. Psal. 6. Prou. 18.

Iob 7.

4 ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite decimoquarto: Non per locorum spatia, sed per affectum bonũ vel malum itur, receditur ve à Deo. Neq; enim gressu pedum, sed gressu operũ vel morum elongamus vel propinquamus ad Deum. Perpetrare flagitium aliquod, mors animę est: contemnere pœnitentiã & permanere in culpa, descẽdere in infernum post mortem est. Ergò peccare, ad mortem pertinet: desperare verò; in infernum descẽdere. Vnde & scriptura ait: Impius dum in profundum malorũ venerit, contemnit. Sæpẽ diabolus eos quos conuertit ad pœnitentiam aspicit, immanitate scelerum percussos ad desperationem deducit: vt subtracta spe veniæ, trahat in diffidentiam, quos non potuit retinere perseuerantes in culpa. Sed pœnitens præuidere debet callidas contra se hostis insidias, sicq; Dei iustitiam metuat, vt tamen quantum in magnis sceleribus de misericordia eius confidat. Amplius lætatur DEVS de anima desperata, & aliquandò conuersa, quàm de ea quæ nunquã extitit perdita: sicut de prodigo filio, qui mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est, de cuius regressu magnum sit gaudium patris. Non aliter coram DEO & angelis copiosius est gaudium de eo qui à periculo liberatur, quàm de eo qui nunquã nouit peccati periculum. Quanto enim cõtristat res perdita, tanto magis si fuerit inuenta, lætificat: sicut in Euangelio, pastor ille exultat, qui perditam ouem inuẽtam humeris suis gaudens reportat. Nullus desperare debet veniam, etiam si circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur. Vnumquemque enim DEVS de suo fine, non de vita præterita, iudicat. Hoc quippe & legis testimonio edocetur, quod homo de suo extremo iustificatur, quando

Desperare est ad infernum descẽdere. Prou. 18.

Pœnitens Dei iustitiam metuere, & nihilominus de misericordia eius confidere debet. Luc. 15.

In fine vitæ cõuersus, desperare non debet.

Exod. 34. quandò DEVS proafini primogenito ouem iussit offerri, hoc est, immunditiam vitæ prioris mutandam per innocentiam boni finis. Vndè & cauda iubetur offerri in hostiam, id est, vita extrema in pœnitentiam. Multi superna resperfi gratia in extremis suis ad Deum reuertuntur per pœnitentiam, & quæcunq; mala gesserunt, quotidianis fletibus purgant, atque in bonis factis mala gesta commutant, quibus iustè totum quod deliquerant ignoscitur, quia ipsi quod malè gesserunt, pœnitendo cognoscunt. In vita hominis finis quærendus est: quoniam Deus non respicit quales, antea viximus, sed quales circa finem vitæ erimus.

Côtra desperationē p̄dest meminiſſe exempla peccatorum qui in gratiam recepti sunt. Lucæ 18. 7. 23. 1. Tim. 1. Actor 9. 1. Cor. 4.

2. Reg. 11. Actor 9.

Diabolus desperationis author.

Côtra desperationē sunt, isti inimici consilia: sed mea contraria sunt verba: Si lapsus es, po-

5 CHRYSOSTOMVS homilia secunda in psalmum quinquagesimum: O grandis misericordia Domini. Cùm omnis mundus conclusus in peccatis esset, venit creator vniuersitatis, & principia peccantium euacuauit, vt nullus postmodùm desperaret de sua salute: Si impius es, cogita publicanum: si immundus es, atende meretricem: si homicida es, perspicelatronem: si iniquus es, cogita blasphemum: Considera Paulum Apostolum prius persecutorem, postea annunciatorem: prius peruaforem, postea dispensatorem: ante hoc zizania, post hoc frumentum: antea lupum, postea pastorem: antea plumbum, postmodùm aurum: antea piratam, postea gubernatorem: antea disperforem ouium, postea dispensatorem Ecclesiæ: primò euellentem vineam, postea plantantem: prius dissipantem, & postea ædificantem. Vidisti multimodam malitiam: sed perspicere ineffabilem misericordiam. Vidisti superbiam seruuli: considera beneuolentiam Domini. Nolo mihi dicas, blasphemus sum: nolo dicas, persecutor sum, immundus sum. Habes omnium ostensiones: in quem volueris portum confugito. Vis in nouo, vis in veteri? In veteri Dauid, in nouo Paulus. Nolo excusationes mihi afferas, nolo mihi ignauiam tuam præterendas. Peccasti, pœnitere. Milliès peccasti, milliès pœnitere. Hæc assidue infundo medicamenta, & timorè intercipio. Noui enim multum cōscientiæ cruciatum, scio quanta est desperatio. Stat diabolus gladium acuens, & dicens in hæc verba: Omnem iuuentutem tuam confudisti: omnem vitam tuam perdidisti: Antè eras in teatro cum amicis, in circo cum sodalibus, in lupanari cum meretricibus: Deinde rapuisti, auaritiæ studuisti, periurasti, blasphemasti: quæ iam tibi salutis spes est? Peristi, peristi: fruere ergò iam vel præsentis vitæ voluptatibus, ducito in læticia cor tuum. Hæc diaboli verba sunt, isti inimici consilia: sed mea contraria sunt verba: Si lapsus es,

re? Quod si eo relicto pedem misericordiæ plùs tenere contingeret, tanta econtrariò incuria & negligentia dissoluebar, vt confestim & oratio tepidior, & actio pigrior, & risus promptior, & sermo incautior, & omnis deniquè vtriusque hominis status inconstantior appareret. Proindè magistra instructus experientia, non iudicium iam solum aut solam misericordiam, sed misericordiam pariter & iudicium cantabo tibi Domine. In æternum non oblitiscar iustificationes istas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quousquè misericordia superexaltata iudicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi decæterò gloria mea, & non compungar.

8 AVGVSTINVS in tractatu de vtilitate pœnitentiæ, capite vltimo: Quomodò reuerà auget peccata qui desperauerit, sic potest augere peccata & qui veniam sperauerit, vt dicat sibi, faciam quod volo: Deus bonus est: quandò me conuertero, ignoscet mihi. Ità planè dic tibi: quandò me conuertero, ignoscet mihi, si castinus dies certus est tibi. Nõnne ad hoc te admonet scriptura, dicens: Nè tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem. Subitò enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te? Ecce ad vtrunque vigilauit pro nobis prouidentia DEI: nè desperando augeamus peccata, propositus est pœnitentiæ portus: rursus, nè sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.

Ps. 100. & 118.

Iacob. 2. Psal. 29.

Côtra desperationē institutus pœnitentiæ portus: cõtra p̄sumptionem, incerta mortis hora.

IIII

Quomodò peccatur in Spiritum sanctum Desperatione?

A Cùm præsumptioni, de qua dictum est, contrarium prorsus vitium accesserit, vt oëm spem abijciat homo vel impetrandæ apud Deum veniæ, vel salutis æternæ consequendæ.

B Hoc modo peccauit desperando Cain, vt sua ipse voce testatur, cùm inquit: *Maiores*

† 29 ini-

Augu. serm. 58. de tempore, & homi. 21. ex 50. Gregor. lib. 8. moral. ca. 14. Ido. li. 2. de summo bono cap. 14. Chrysof. homil. 2. in psal. 50. Ber. ser. 5 de natali Dom-

a Genes. 4. b Bern.
sermone 11. super
Cantica.
b Mat. 27. a Act. 1. c
Ephes. 4. d 2. Re. 2. f
c Eze. 18. e f g 33. c
d 1. Ioan. 1. c d 2. a
Hier. 3. a Esai. 1. e
Psa. 144. b Ecc. 7. d
d Luc. 23. f Au. li. 1.
retrac. ca. 19. Ité de
correp. & gra. c. 15.
& ser. 181. de tép. e
16. Leo epist. 91. ad
Theod. Concil.
Trid. sess. 14. ca. 7.

iniquitas mea, quam vt veniam merear. Peccauit & Iudas CHRISTI proditor, cum salutis desperatione commotus, vitam laqueo sibi infelix abruptit. Atqui nulla nimis est sera homini poenitentia, vt^d Latronis exemplo demonstratur, qui in cruce extremisq; vitæ spatijs CHRISTI, ingentem gratiam & cælestem gloriam est consecutus.

S C R I P T V R A E.

GENESIS quarto: Dixitque Dominus ad Cain: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram: quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram. Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear. Ecce eijs me hodiè à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.

MATTHAEI vigesimo septimo: Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quod damnatus esset: poenitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

ACTORVM primo: Oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum: qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius.

us. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera eius, & notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem: ita vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldema, hoc est, ager sanguinis.

AD Ephesios quarto: Hoc igitur dico & testificor in Domino, vt iam non ambuletis sicut & gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam quæ est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum: qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiae, in operationem immunditiae omnis, in auaritiam. Vos autem non ita didicistis Christum.

SECUNDI Regum secundo: Et exclamauit Abner ad Iobab, et ait: An ignoras quod periculosa sit desperatio?

EZECHIELIS decimo octauo: Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, et custodièrit omnia præcepta mea, et fecerit iudiciu et iustitiam: vita viuet, et nõ morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quam operatus est, viuet. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit dñs Deus, et non vt conuertatur à vijs suis, et viuat? Cum auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam viuificabit. Considerans enim, et auertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita viuet, et non morietur. Conuertimini, et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, et facite vobis cor nouu, et spirituu nouum: et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit dominus Deus: reuertimini, et viuite.

ET trigesimo tertio capite: Impietas impij non nocet ei, in quacunq; die conuersus fuerit ab impietate sua. Si dixerit impio, Morte morieris: & egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritq; iudiciũ et iustitiam, & pignus restituerit ille impius, rapinamq; reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniustum: vita uiuet, et non morietur. Omnia peccata eius quæ peccauit, non imputabuntur ei: iudiciũ & iustitiam fecit, vita uiuet.

PRIMAE Ioannis secundo: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum: et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

ET capite primo: Sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est et iustus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate.

HIEREMI AE tertio: Vulgò dicitur, Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: nunquid reuertetur ad eam ultra: nunquid non polluta et cõtaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

ESAI AE primo: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum uestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, discite benefacere: quærite iudiciũ, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata uestra ut coccinũ, quasi nix dealbabuntur: et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

P SALMO centesimo quadagesimo quarto: Misericors et misericors Dominus: patiens et multum misericors.

poteris surgere: peristi, sed poteris saluari: fornicatus es, sed poteris contemnere: mœchatus es, sed poteris liberari: ad spectacula pro-
ruebas, sed poteris reuocare pedem: cum malis hominibus ver-
baris, poteris recedere, & cum bonis esse. In vtriusque parte liberum habes arbitrium, tantum vel parua incipiat esse conuersio, paululum pœnitere: Fundant oculi lachrymam, redi ad conscientiam tuam, considera te metipsum, propone ante oculos iudicij diem, & paradisi delicias, quæ præparantur sanctis. Occidisti, sed pœnitere: mœchatus es, sed confitere: cecidisti, sed resurge: vulneratus es, adhibe tibi curam, dum viuis, dum spiras, etiam in ipso lecto positus, etiam, si dici potest, animam efflans, ut iam de hoc mundo exeas, de hac compede libereris. Pœnitere, non impeditur temporis angustia misericordia Dei. Et paulò post: Quid enim est peccatum ad Domini misericordiam? Tela aranear, quæ vento flante nusquam compareret. Si Deus voluerit, nullus impedit. Hæc dico, non ut negligentiores vos faciam charissimi, sed ut ad fidem vos salutaris expectationis adducam. Nunquam desperetis de vobis, sed de Dei misericordia confidite. Desperate potius de illo, qui de se desperauerit, qui reuocare pedem non vult, qui Dei præcepta contemnit & despicit, & non se cogitat esse moriturum.

BERNARDVS sermone quinto in Natali Domini: Bene dicitur Deus pater misericordiarum, cui proprium est miseri-
ri semper & parcere. Sed fortè quis dicat: Quomodo illi proprium est miseri, cuius iudicia abyssus multa? Neque enim dicitur, omnes viæ eius sola misericordia, sed misericordia & veritas. Non minus iustus quàm misericors est, cui misericordia & iudicium decantatur. Verum id quidem, cui vult miseretur, & quem vult indurat: sed quòd miseretur, proprium illi est. ex se enim sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi. Nam quòd iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus, ut longè aliter de corde ipsius miseratio quàm animaduersio procedere videatur. Ipsum audi dicentem: Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus, & non magis ut conuertatur & viuat? Rectè igitur non pater iudiciorum vel ultionum dicitur, sed pater misericordiarum: non modò quòd pater videatur miseri potius quàm indignari, & quemadmodum pater filiorum miseretur timentium se, sed eò magis quòd miserendi causam & originem sumat ex proprio, iudicandi vel vlciscendi magis ex nostro.

Etiam animæ
efflans nò de-
speret.
Dei miseri-
cordia maior
est quàm pec-
catum.

2. Cor. 1.

Psal. 35.
Psal. 24.
Psal. 100.

Rom. 9.
Deo cur mi-
gis proprium
misereri quàm
iudicare &
condemnare.

Ezech. 18.

Nò pater iu-
diciorum, sed
miserordia-
rum Deus.

2. Cor. 1.

1 **B I D E M** Bernardus sermone vndecimo super Cantica :
 Hoc freno si infrenatus fuisset Cain, nequaquam desperando dixisset : Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear. Absit, absit, Maior enim est eius pietas, quam quæuis iniquitas.

2 **A V G V S T I N V S** libro primo Retractationum, capite decimo nono: De quocunque pessimo in hac vita constituto, non est vtiquæ desperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.

3 **I T E M** in libro de correptione & gratia, capite decimo quinto: Corripiantur itaque à præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diuersitate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus: quia & ipsa quæ damnatio nominatur, quam fecit episcopale iudicium, qua pœna in Ecclesia nulla maior est, potest, si Deus voluerit, in correptionem saluberrimam cedere atque proficere. Neque enim scimus quid contingat sequenti die, an ante finem vitæ huius de aliquo desperandum est, aut contradici **D E O** potest, nè recipiat & det pœnitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisq; contriti, à reatu quauis iustæ damnationis absoluat, damnatumq; ipse non damnet?

4 **E T** in sermone centesimo octogesimo primo de tempore, capite decimo sexto: Nunquam Deus spernit pœnitentiam, si ei sincerè & simpliciter offeratur: suscipit, libenter accipit, amplectitur, facit omnia, quatenus eum ad priorem statum reuocet: quodq; est adhuc præstantius & eminentius, etiam si quis non potuerit explere omnem satisfaciendi ordinem, quantulumcunque tamen & quamlibet breui gestam non respuit pœnitentiam, suscipit etiam ipsam, nec patitur quauis exiguæ conuersionis perire mercedem. Hoc enim mihi videtur indicare Esaias; vbi de populo Iudæorum quædam talia ait: Propter peccatum modicè contristauit te, & percussit te, & auerti faciem meam à te, & contristatus es, & ambulasti tristis, & consolatus sum te. Hæc igitur habentes exempla pœnitentiæ, non perseueremus in malis, nec desperemus reconciliationem, sed dicamus, Etiam nos redeamus ad patrem, & appropinquemus Deo. Nunquam, crede mihi, auersabitur ad se conuersum. Ipse enim dicit, Deus appropians ego sum, & non Deus de longè. Et iterum per eundem Prophetam: Peccata, inquit, separant inter me & vos. Si ergò peccata sunt quæ nos separant à Deo, auferamus medium istud obstaculum, & nihil est quod nos prohibeat coniun-

Genes. 4.
 Maior est Dei pietas, quam quæuis iniquitas.
 Prou. 18.
 De nullo uiuente desperandum.

Excômmunica-
 tionis pœna.

Nô desperandum ante finem vitæ de quoquam.

Veram pœnitentiam semper amplectitur Deus, quauis breuè.

Esaiæ 54.

Esaiæ 59.

coniungi Deo. Propterea enim creauit nos Deus, & esse nos fecit qui non eramus, vt æterna in nos conferat bona, & præstet regna cælorum. Non enim nos ad hoc fecit, vt gehennæ nos tradat igniq; perpetuo. Regnum cælorum propter nos, gehenna propter diabolum facta est. Et hæc ita esse ex Euangelijs doceam. Ipse enim Dominus dicit his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Illis aut qui à sinistris eius erunt, dicit: Discedite à me maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius. Si ergò gehenna ignis propter diabolum, propter hominem autem regnum cælorum à cõstitutione mundi præparatum est: tantum est, nè nosmetipsos ab ingressu honorum, persistendo in malis pertinaciter, excludamus. Donè enim sumus in hac vita, quantacunque nobis acciderint peccata, possibile est omnia ablui per pœnitentiam. Cùm autem abducti fuerimus ab hoc seculo, ibi iam etiam si pœniterebit nos: valdè enim nos pœniterebit, sed nulla erit utilitas pœnitentiæ: & licèt sit stridor dentium, licèt v'lulatus & fletus, licèt fundamus preces & innumeris obsecrationibus proclamemus, nemo audiet, nemo subueniet, nec extremo quidem digito aquam quis infundet linguæ nostræ positæ in flammis: sed audiemus illud quod diues ille audiuit ab Abraham, quia chaos magnum firmatum est inter nos & vos, & neque hinc illuc transire quis potest, neque indè huc.

5 **L E O** Magni epistola nonagesima prima ad Theodorum Foroiulensem: Multum vile ac necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluantur. His autem, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia, præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora desinire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera cõuersio, dicente spiritu **D E I** per Prophetam: Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Et alibi: Dic tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris. Et iterum: Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio. In dispensandis itaque **DEI** donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas genitus, que negligere, cùm ipsam pœnitentiam ex **D E I** credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: Nè fortè det illis Deus pœnitentiam, vt respiscat à diaboli laqueis, à quo capti tenètur ad ipsius voluntatè.

Creari sumus ad salutè, non ad pœnitentiã æternam.

Matt. 25.

Donè viuimus, ablu peccata per pœnitentiã possunt.

Lucæ 16.

Ijs q in periculo mortis cõstituti respiscunt, nõ est deneganda reconciliatio.

Vera conuersio nullas moras patitur.

Ezech. 33.

Esaiæ 43. Psal. 129.

1. Tim. 2.

6 CONCILIVM Tridentinum sessione decimaquarta, ca-
 pite septimo: Hanc delictorum reservationem, consonum est di-
 vine authoritati, non tantum in externa politica, sed etiam coram
 Deo vim habere. veruntamen pie admodum, ne hac ipsa occasione
 aliquis pereat, in eadem Ecclesia DEI custoditum semper fuit, vt
 nulla sit reservatio in articulo mortis: atque idem omnes Sacerdo-
 tes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis & censuris absol-
 vere possunt: extra quem articulum sacerdotes cum nihil possint
 in casibus reservatis, id vnum poenitentibus persuadere nitantur,
 vt ad superiores & legitimos iudices pro beneficio absolutionis
 accedant.

Quis sacer-
 dos quilibet
 poenitentem
 potest absol-
 vere in arti-
 culo mortis, a
 quibusvis pec-
 catis & cen-
 suris.

V.

*Quando veritatem impugnans, peccat in Spi-
 ritum sanctum?*

Leo epi. 10. ad Fla-
 vianum ca. 1. Aug.
 de Gen ad lit. lib.
 7. ca. 9. Et tract. 18.
 in Euang Ioannis.
 Item de utilitate
 cred. c. 1. Et lib. 18.
 de ciuit. Dei ca. 51.
 Et lib. 21. cap. 25.

A Quum de fidei & religionis negotio ve-
 ritas non ex ignorantia, sed malitia studiosè
 oppugnatur, vt hinc veritatis Catholicæ læda-
 tur sinceras.

B Huic peccato Pharisei^a obnoxij erant,
 quibus vel præcipuè videmus curæ fuisse, tam
 malignè, quàm falsò, blasphemare CHRISTVM,
 infectari doctrinam Euangelij, testimonium
^b Apostolorum suppressere, idq; contra suam
 ipsorum conscientiam. His non sunt absimi-
 les, qui à Propheta dicuntur sedentes^c in Ca-
 thedra pestilentia: à Petro^d autem, magistri
 mendaces, qui introducunt sectas perditionis:
 à Paulo^e demùm vocantur hæretici, homines

^a Matth 12. b 15. a
 21. d 22. b Iohann.
 7. g 12. b

^b Actor. 4. d 5. d

^c Psalm. 1. a

^d 2. Petr. 2. a

^e Tit. 3. e

^f corrupti

^f corrupti mente, reprobis circa fidem, attenden-
 tes spiritibus erroris, subuersi, & suo ipsorum^h iu-
 dicio condemnati. Quibus annumerari potest
 seductor Elymas, quem Paulus palàm obiurgans,
 mira cum vehementia dixit: ^a *O plene omni dolo &*
omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desi-
nis subvertere vias Domini rectas.

^f 2. Tim. 3. b
^g 1. Tim. 4. a
^h Tit 3. c

C Refertur ad hanc quoquè classẽ ^b blaphe-
 mia Spiritus: quod peccatum Christus in Iudæis
 magnoperè taxat, ac reliquis peccatis deterius
 facit. Atque vtinàm modò hîc non peccaretur.
 Nam blasphemant Spiritum sanctum & illi, vt
 scribit^c Damasus, qui contra sanctos Patrum ca-
 nones Spiritus sancti instinctu dictatos, libenter
 aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præsumunt,
 aut facere volentibus spontè consentiunt. Talis
 enim præsumptio manifestè vnum genus est bla-
 sphemiarum in Spiritum sanctum: Sic Damasus.

^a Act. 13. b

^b Matth. 12. a

^c Apud Gra-
 tianum 25. q. 1.
 Violatores.

SCRIPTURAE.

MATTHAEI duodecimo: Pharisei audientes dixe-
 runt: Hic non eicit dæmones, nisi in Beelzebub principe
 dæmoniorum.

ET capite decimoquinto: Tunc accesserunt ad eum
 ab Hierosolymis Scribæ & Pharisei, dicentes: Quare disci-
 puli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim
 lauant manus suas cum panè manducât. Ipse aut respondens,
 ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei &c.

† Rr 3 ET

ET vigesimo primo: Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. Agricola autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres. venite, occidamus eum, & habebimus hereditatè eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Cùm ergò venerit Dominus vinee, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis &c. Et cùm audissent principes sacerdotum & Pharisei parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret. Et quarentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

ITEM vigesimo secundo: Tunc abeuntes Pharisei, cõsiliu inierunt, vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, &c. Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census &c.

IOANNIS septimo: Alij dicebant, Hic est Christus. Quidam autè dicebāt, Nunquid à Galilæa venit Christus? Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethleem castello vbi erat Dauid, venit Christus? Dissensio itaq; facta est in turba propter eum &c. Responderunt ergò ministris Pharisei: Nunquid & vos seducti estis? nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audièrit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Responderunt & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vide quia à Galilæa Propheta non surgit.

ET

ET capite duodecimo: Cogitauerunt autem principes sacerdotum, vt & Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum &c. Pharisei ergò dixerunt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

ACTORVM quarto: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare. Sed nè amplius diuulgetur in populum, cõminemur eis, nè vltra loquantur in nomine hoc vlli hominum.

ET capite quinto: Iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

PSALMO primo: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit.

POSTERIORIS Petri secundo: Fuerunt verò & pseudopropheta in populo, sicut & in vobis erunt magistri mēdaces, qui introducēt sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dñm negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur. Et in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur. Quibus iudicium iam olim non cessat: & perditio eorum non dormitat.

AD Titum tertio: Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit, cùm sit proprio iudicio condemnatus.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Quemadmodum autem
tem

tem Iannes & Mambres resistērūt Moyſi, itā & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed vltra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit, &c. Mali autem homines et seductores proficient in peius, errantes, et in errorem mittentes.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Spiritus autem manifestē dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendētes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam &c.

ACTORVM decimotertio: O plene omni dolo, vt in textu.

MATTHAEI duodecimo: Dico vobis: omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autē blasphemia non remittetur.

PATRES.

1 A L E O Magnus epistola decima ad Flavianum, capite primo de Eurychete loquens: Quid iniquius, quā impia sapere, & sapientioribus doctioribusq; non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui quum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas literas, nec ad euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrūt. Sed idē magistri erroris existunt, q̄a veritatis discipuli non fuēre. Quam enim eruditionem de sacris noui & veteris testamenti paginis acquisiuit, qui nec ipſius quidem symboli initia compræhēdit? Et quod per totum mundum omnium regeneratōrū voce depro-mittitur, istius adhūc senis corde non capitur.

2 A V G V S T I N V S de Genesi ad literam, libro septimo, capite nono: Neque enim non omnes hæretici scripturas catholicas legunt, nec ob aliud sunt hæretici, nisi quōd eas non rectē intelligētes, suas falsas opiniones contra earum veritatem peruicaciter asserunt.

3 E T tractatu decimo octauo in Euangelium Ioannis: Neque enim natæ sunt hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ

Cōtra pertinaciam hæreticorum.

Cur hæretici sūt homines.

Pertinaciter tuentur scri-

bonæ, intelliguntur non benè: & quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audaçter asseritur. Itaque, charissimi, valdè cautè hæc audire debemus, ad quæ capienda paruuli sumus, & corde pio & cum tremore, sicut scriptū est, hanc tenentes regulam sanitatis, vt quod secundū fidem, qua imbuti sumus, intelligere uauerimus, tanquā de cibo gaudeamus: quod autem secundū sanam fidei regulam intelligere non poterimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus: hoc est, vt etiam si quid nescimus, bonum tamen & verum esse minimè dubitemus.

4 I T E M de utilitate credendi capite primo: Si mihi, Honorate, vnum atque idem videretur esse, hæreticus, & credens hæreticis homo, tam lingua quā stylo in hac causa conuiescendum mihi esse arbitrarer. Nunc verò cum inter duos plurimum interfit: quandoquidē hæreticus est, vt mea fert opinio, quis alicuius temporalis commodi, & maxime gloriæ principatusq; sui gratia, falsas ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur: ille autem qui huiusmodi hominibus credit, homo est, imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusus.

5 I D E M Augustinus libro decimo octauo de ciuitate Dei, capite quinquagesimo primo: Qui ergo in Ecclesia Christi morbidum aliquid, prauum que sapiunt, si correpti sanum rectum que sapiant, resistunt contumaciter, sua que pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici fiunt, & foras exeuntes, habentur in exercentibus, inimicis etiam: sic quippe veris illis catholicis membris Christi malo suo profunt, dum Deus vtitur & malis benè, & diligentibus eum oia copperantur in bonū.

6 E T libro vigesimo primo de ciuitate Dei, capite vigesimo quinto: Debent attendere, quā sit intolerabile atque à sana doctrina nimis deuium, vt multi ac penè omnes, qui hæreses impias condiderunt, exeuntes de Catholica Ecclesia, & facti sunt hæresiarchæ, cū in eorum laqueos incidissent, si illos hæresiarchas hoc facit liberari à supplicio sempiterno, quōd in Catholica Ecclesia baptizati sunt, & sacramentum corporis Christi in vazo Christi corpore primitus acceperunt. Cū peior vtiq; sit desertor fidei, & ex desertore oppugnator eius effectus, quā ille qui non deseruit, quam nunquā tenuit.

C D A M A S V S apud Gratianum causa vigesima quinta, quæstione prima, capite Violatores: Violatores canonum voluntariè,

† S† gra-

Quid agendū circa ea quæ nō intelligimus aut capimus in rebus fidei.

Hæreticus, & credens hæreticis, differunt.

Hæreticus quis.

Pertinax defensio erroris facit hæreticum.

grauiter à sanctis Patribus iudicantur : & à sancto Spiritu, cuius instinctu ac dono dictati sunt, damnantur : Quoniam blasphemare in Spiritu sanctum non incongruè videntur, qui contra eosdem sacros canones, non necessitate compulsi, sed libenter aliquid &c. vt in textu.

VI

Quomodo Inuidia fraternæ gratiæ peccatum est in Spiritum sanctum?

Aug. lib. 1. de
serm. Domini
in monte ca.
43. & 44. & 1.
retract. c. 19.

A Quandò dolemus ac tristamur grauiter de splendore augmentòve virtutum donorumq; Dei, quibus frater est conspicuus.

a Sap. 2. d

b Apo. 12. c

c 1 Pet. 5. c

B Quod crimen non tam hominis videtur esse proprium, quàm Satanæ, ^a qui Dei gratiam in homine tum augeri, tum conseruari fert impatientissimè : & idcirco non modò fratrum ^b accusator, verumetiam Dei & bonorum omnium implacabilis est ^c aduersarius, qui tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Satanæ filij ex Iudæis fuere, qui nascentem Euangelij gratiam omninò gētibus inuidebāt, vt in actis ^d Apostolicis legimus.

d Act. 11. a
13 g
Gen. 4.

SCRIPTURAE.

SAPIENTIAE secundo : Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum : imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.

APOCALYPSIS duodecimo : Proiectus est accusator fratrum

trum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

PRIORIS Petri quinto : Sobrij estote & vigilate : quia aduersarius vester diabolus tāquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.

ACTORVM vndecimo : Cùm autem ascendisset Petrus Hierosolymiam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circuncisione, dicentes. Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis?

ET capite decimotertio : Sequenti verò Sabbato penè vniuersa ciuitas conuenit audire verbum DEI. Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes. Tunc constanter &c.

GENESIS quarto : Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem & munera illius non respexit : iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite quadragesimotertio : Peccatum ergò, fratres, ad mortem puto esse, cùm post agnitionem Dei per gratiam Domini nostri Iesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, inuidiæ facibus agitur. Peccatum autem non ad mortem est, si quisquam non amorem à fratre alienauerit, sed officia fraternitati debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter & Dominus in cruce ait : Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt : nondùm enim gratiæ Spiritus sancti participes facti, societatem sanctæ fraternitatis inierant : & beatus Stephanus in Actibus Apostolorum orat pro eis à quibus lapidatur, quia nondùm Christo crediderant, neque aduersus illam communem gratiam dimicabant. Et Apostolus Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id est, inuidiæ facibus fraterni-

Peccatum ad mortem.

Inuidia fraternæ gratiæ.

Luc. 23.

Act. 7.

ratem oppugnando peccauerat. Pro his autem qui non abruperant amorem ad mortem, sed timori succubuerant, orat, ut eis ignoscatur. Sic enim dicit: Alexander ararius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundum opera eius: quem & tu deuota: valde enim restitit nostris sermonibus. Deinde subiungit, pro quibus orat, ita dicens: In prima defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt, non illis imputetur.

Inuidia
fraternae cha-
ritatis.

Matth. 12. &
Marc. 3.

Matth. 10.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 5.

2 ET capite quadragesimo quarto: Hoc fortasse peccare in Spiritum sanctum, id est, per malitiam & inuidiam, fraternam oppugnare charitatem post acceptam gratiam Spiritus sancti: quod peccatum Dominus neque hic, neque in futuro seculo dimitti dicit. Unde quari potest, vtrum in Spiritum sanctum Iudaei peccauerint, quando dixerunt, quod in Beelzebub principe daemoniorum daemonia Dominus expelleret: vtrum hoc in ipsum Dominum dictum accipiamus, quia de se dicit alio loco: Si enim patrem familiam Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? An quoniam de magna inuidia dixerunt, ingrati tam praesentibus beneficijs, quamuis nondum Christiani fuerint, tamen propter ipsam inuidiam magnitudinem in Spiritum sanctum peccasse credendi sunt? Non enim hoc colligitur de verbis Domini. Quauis enim in eodem loco dixerit, Quicumque enim dixerit verbum nequam in Filium hominis, remittetur ei: Qui autem dixerit verbum aduersus Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro: tamen videri potest ad hoc eos monuisse, ut accedant ad gratiam, & post acceptam gratiam non ita peccent ut tunc peccauerunt. Nunc enim in filium hominis dixerunt verbum nequam, & potest eis dimitti, si conuersi fuerint & ei crediderint, & Spiritum sanctum acceperint: quo accepto, si fraternitati inuidere, & gratiam quam acceperant, oppugnare voluerint, non eis dimitti neque in hoc seculo, neque in futuro. Nam si eos sic haberet condemnatos, ut nullam spem eis reliquisset, non adhuc monendos iudicaret cum addidit, dicens: Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Sic itaque accipiat, diligendos inimicos esse, & beneficiendum his qui nos oderunt, & orandum pro his qui nos persequuntur, ut pro quibusdam etiam fratrum peccatis intelligatur non praecipuum esse ut oremus: ne per imperitiam nostram diuina scriptura, quod fieri non potest, a se dissentire videatur.

3 I D E M libro primo Retractionum capite decimonono:

Loce

Loce alio (nimirum libro primo de sermone Domini in monte, capite quadragesimo tertio) Peccatum fratris ad mortem, de quo dicit Ioannes Apostolus: Non pro illo dico ut roget quis, ita definiui ut dicerem: Peccatum ergo fratris ad mortem puro esse, cum post agnitionem D E I per gratiam Domini nostri Iesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam, qua reconciliatus est D E O, inuidiam facibus agitatur. Quod quidem non confirmari, quoniam hoc putare me dixi, sed tamen addendum fuit, si in hac tam scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitam: quoniam de quocumque pessimo in hac vita constituto, non est vtiq; desperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.

1 Ioan. 5.

Peccatum ad mortem, inuidia fraternae charitatis.

De nullo desperandum in hac vita.

VII

Quae obstinatio facit peccatum in Spiritum sanctum?

A Ea nimirum, quae obfirmatum plane animi adfert aduersus bene mouentem, ut nullis quidem rationibus ab instituto damnabili se deflecti quis patiatur.

Aug. in enchir. ca. 83, & in psalm. 58. concione 1. Greg. hom. 11. super Eze. Bernard. lib. 1. de considerat. & in ser. de conuersione ad Clericos, cap. 4.

B Fuit hoc peccato insigniter obstrictus rex Pharaeo, qui etsi toties moneretur a Moysse, & subinde flagellis Dei grauissimis affligeretur: tamen in proposito tyrannico persistit, & perijt obstinatus. Nota est & Iudaeorum inuicta pertinacia, quos suis veluti coloribus depingens Stephanus, *Dura ceruice*, inquit, & *incircuncisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis.* Nec sunt dissimiles hodie,

a Exod. 7 & de incip. Au. quest. 18. & 24. super Exodum, & serm. 88. de tempore. Greg. 31. moral. cap. 11. & lib. 11. cap. 5.

b Exod. 14. g c Hier. 5. a. g b Efa. 48. a. Zecha. 7. c. Genes. 49. a.

d Act. 7. f

† S. 3 qui

qui nouis addicti Sectis, ne audire quidem aut legere sustinent Catholicè docentem, quasi ^e aspiciendum instar occlusis illi contra dulcem melodiam, id est, sanam Ecclesiæ doctrinam auribus, dicere videantur: ^f *Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.* Quod nihil aliud est, quàm vt Paulus ^g loquitur, secundùm duritiam & impœnitens cor thesaurizare sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Nam vt Salomon ^h quòquè docet, Viro qui corripientem dura ceruice cõtemnit, repētinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.

S C R I P T V R A E.

E X O D I septimo hæc summam continentur: Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpētem, & aquam virga percussam in sanguinem, quæ etiam faciunt Magi Pharaonis suis incantationibus: quam ob causam Pharao magis induratur.

O C T A V I capitis summa hæc est: Secunda Aegypti plaga est ranarum, pro quarum ablatione promittit Pharao populū dimittere, nec facit: quare additur tertia ciniphum, et quarta muscarum, propter quas rursūm promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit.

N O N I verò capitis hæc est: Quinta plaga est pestis in iumentis, sexta vlcera, septima grandinis, ad quā promittit Pharao se dimissurū populū, si cesset: verūm nec id complet: nullus autem filiorum Israel in his malis vllum patitur damnum.

E T

E T decimi capitis: Octauum signum est locustarum, quibus ablatis, obduratus Pharao, ne sic quidem iuxta conditum dimittit populū. quapropter nonū additur, nempe tenebrarum densissimarum, propter quas dimittit Pharao, vt exeant, sed protinūs idem denegat, Moyfiq; minatur.

D V O D E C I M I summa est: Paschalis agni ritu declarato ac celebrato, eiusq; sanguine domorum superliminaribus illito, cæsis omnibus Aegypti primogenitis, Israelitæ cum diuitijs Aegypti egrediuntur: de ritu Phasæ ac esu azymorum, et tempore habitationis Israel in Aegypto.

D E C I M I quarti verò: Pharao Israelem persequēs, & mare per siccum post illum ingrediens, cum vniuerso equitatu ac curribus submergitur.

I E R E M I A E quinto: Quòd si etiam, viuit Dominus, dixerint: & hoc falsò iurabunt. Domine, oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, & non doluerunt: attriuisisti eos, & reuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi, Forfitan pauperes sunt & stulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei sui. Et eccè, magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula.

E T capite octauo: Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus, Nunquid qui cadit, nõ resurget? & qui auersus, non reuertetur? Quare ergò auersus est populus iste in Ierusalē auersione contentiosus? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi et auscultauit: nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitentiā super peccato suo, dicens, Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.

E S A I A E quadragesimo octauo: Sciui enim quia durus es, &

& neruus ferreus ceruix tua, & frons tua aëra.

ZACHARIAE septimo: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate: & misericordiam et miserationes facite vnusquisque cum fratre suo. Et viduam et pupillum, et aduenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere, et auerterunt scapulam recedentes: et aures suas aggrauauerunt, nè audirent. Et cor suum posuerunt vt adamantem, nè audirent legem, et verba quæ misit **DEVS** exercituum in Spiritu suo per manum prophetarum priorum: et facta est indignatio magna à Domino exercituum.

GENESIS quadragesimonono: Simeon et Leui fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, et in coetu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura: diuidam eos in Iacob, et dispergam eos in Israel.

ACTORVM septimo: Dura ceruice, vt in textu.

PSALM o quinquagesimo septimo: Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ et obturantis aures suas. Quæ non exaudit vocem incantantium, et venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.

IOB vigesimoprimo: Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, confortati que diuitijs? Tenent tympanum et citharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo, recede à nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus,

lulus. Quis est omnipotens, vt seruiamus ei? & quid nobis prodest, si orauerimus illum?

AD Romanos secundo: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius.

PROVERBIORVM vigesimonono: Viro qui corripientem &c. vt in textu.

P A T R E S.

1 **A AVGVSTINVS** in Enchiridio ad Laurentium, capite octogesimo tertio: Qui in Ecclesia remitti peccata non credens, contemnit tantam diuini muneris largitatem, & in hac obstinatione mentis diem claudit extremum, reus est illo irremissibili peccato in Spiritum sanctum, in quo Christus peccata dimittit. Contemnis remissionem peccatorum.

2 **ET** in psalmum quinquagesimo octauum: Ergo non miseraris omnium qui operantur iniquitatem: Hoc duobus modis intelligi potest: siue quia omnino nulla peccata impunita relinquit Deus, siue quod est quædam iniquitas, quam qui operantur, omnino eorum Deus non miseretur. Secundum istos duos modos breuiter, quantum temporis sufficit, aliquid loquamur charitati vestræ. Iniquitas omnis, parua magna ve sit, puniatur necesse est, aut ab ipso homine pœnitente, aut à **DEO** iudicante. Nam & quem pœnitet, punit seipsum: Ergo fratres puniamus nostra peccata, si quærimus misericordiam Dei. Non potest **DEVS** misereri omnium operantium iniquitatem, quasi blandiens peccatis, aut non eradicans peccata. Prorsus aut punis, aut punit. Vis non puniat? Puni tu. Nam & illud fecisti quod impunitum esse non possit, sed à te puniatur potius, vt facias quod in illo psalmo scriptum est, Præueniamus faciem eius in confessione. Quid est, Præueniamus faciem eius in confessione? Antequam ipse attendat vt puniat, tu præueni confitendo, & puni. Non ille inueniat quod puniat, quia cum tu punis iniquitatem, facis æquitatem. Et ided tui miseretur Deus, quia iam te operantem æquitatem inuenit **DEVS**. Quid est, operantem æquitatem? Quia hoc in te odisti, quod &

† T † odit

odit ille, vt incipias placere DEO, dum hoc in te punis quod displicet DEO. Nam non potest impunitum relinqui peccatum, quia verum est: Non miserearis omnium qui operantur iniquitatem. Sed videamus iam alium modum, quo hæc sententia possit intelligi. Est quædam iniquitas, quam qui operatur, non potest fieri vt misereatur ei Deus. Quæritis fortè quænam illa sit? Ipsa est defensio peccatorum. Quandò quisque defendit peccata sua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit quod Deus odit. Et videte quàm peruersè, quàm iniquè: Si quid boni fecerit, sibi vult imputari: si quid mali, Deo. Nam hoc modo defendunt homines peccata sua ex DEI persona, quod peius est. Quid est hoc? Nemo est qui audeat dicere, bonum est adulterium, bonum est homicidium, bona fraus, bonum periurium: nullus prorsus hominum. Nam qui illa etiam faciunt, clamant mala hæc esse quandò patiuntur. Omnino ergò non inuenies animam tam peruersam, tam extorrem à societate generis humani, & à participatione communis sanguinis ex Adam, cui videatur bonum esse adulterium, sicut dixi, fraus, rapina, periurium. Sed quomodò ea defendunt? Si Deus noluisset, non id fecissem. Quid vis faciam fato meo?

3 GREGORIVS homilia vndecima super Ezechielem: Distincta sunt omnipotentis DEI iudicia. Et qui peccatorem diu expectat vt redeat, non redeunti atque contemnti ponit adhuc vbi grauius impingat. Peccatum quippe quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pœna peccati. Omne enim quod prius committitur, peccatum est; Sed si citius pœnitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens DEVS obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, vt qui flendo & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergò quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum simul est & causa peccati: quia ex illo oritur, vnde adhuc peccatoris animus altius obligetur. Peccatum verò quod ex peccato sequitur, peccatum simul est & pœna peccati: quia excrescente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur: vt quasi iam quædam sint in peccatore supplicia ipsa incrementa vitiorum. Fit verò nonnunquam, vt vnum idemque peccatum & peccatum sit, & pœna peccati, simul & causa peccati. Et paulo pòst: Hoc autem nobis cum tremore considerandum est, quomodò iustus & omnipotens Deus cum præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæcata mens etiam in alijs

laba-

Defendere
peccata, quæ
ta sit iniqui-
tas.

Quam perni-
ciosum sit, in
peccatis per-
seuerare.

labatur. Vnde Moyses ait: Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum. Dauid quoque ait: Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum, vt non intrent in iustitia tua. Propheta etiam alius dicit: Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Sanguis enim sanguinem tangit, quandò peccato peccatum additur, vt ante DEI oculos adiunctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus Apostolus ait: Vt impleant peccata sua semper. Ioanni quoque per angelum dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Vnde nunc etiam Dominus dicit: Si conuersus iustus à iustitia sua, fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo. Ac si apertè dicat: Quia videre pœnitendo noluit vbi iam impingit, iusto eum iudicio deserens, ponam ei vt & alibi impingat. Quod tamen Domini ponere, est nequaquam ad peccandum premere, sed nolle à peccato liberare: sicut de Pharaone dicitur: Ego indurabo cor eius. Non enim cor peccantis Dominus obdurat: sed obdurare dicitur, cum ab obduratione non liberat. Misericors enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat, sed cum eius gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus culpæ, hoc ipsum tempus quod ad parcendum piè disposuit, districtius ad feriendum vertit, vt quia reuerti quis etiam spatio temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, si conuerti voluisset. Vnde scriptum est: Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundum duritiam autem tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. De benignitate ergò omnipotentis DEI iram sibi in die iræ reprobis thesaurizat: quia dum ad pœnitentiam tempus accipitur, & ad peccandum exhibetur, ipsum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Vnde & omnipotens DEVS qui collata remedia conspicit ad culpæ augmentum trahi, ipsam benignitatem quam contulit, in iudicij districtionem vertit, vt inde pòst ampliùs feriat, vnde modò ampliùs expectat. Et quia homo deserere malum non vult vt viuat, auget vnde moriatur.

4 BERNARDVS libro primo de Consideratione ad Eugenium Pontificem maximum: Solum est cor durum quod semetipsum non exhorret, quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri cordis salutem vnquam adeptus est, nisi quem fortè miserans DEVS, abstulit ab eo, iuxta Prophe-

† It 2 tam,

Gen. 15.
Psal. 68.

Osee 5.

1. Tim. 2.
Apoc. vii.

Ezech. 31.

Quomodò
Deus dicatur
offendiculum
ponere.

Exod. 4. & 7.

Quomodò
Deus obdu-
rare corda
dicitur.

Rom. 2.

Ezech. 36.
Cordis duri
egregia de-
scriptio.

tam, cor lapideum, & dedit cor carneum. Quid ergo cor durum? Ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate molliatur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia sauum, inue- recundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad hu- mana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Ipsum est cui præteritorum, præter solas iniurias, nihil omninò non præterit, præsentium ni- hil non perit, futurorum nulla nisi fortè ad vlciscendum prospe- ctio seu præparatio est. Et vt in breui cuncta horribilis mali ma- la complectar, ipsum est quod nec DEVM timet, nec hominem reueretur.

Psalm. 10.

5 IDEM in sermone de conuersione ad clericos, capite: quar- to: At fortè aliquem moueat illud de psalmo: Qui diligit iniqui- tatem, odit animam suam. Ego autem dico, odit & carnem. An non odit, cui gehennæ cumulos mercatur in dies, & cui secundùm du- ritiam suam & cor impœnitens thesaurizat iram in die iræ? Cate- rùm hoc odium tam carnis, quàm animæ, non in affectu, sed in effectu potius inuenitur. Sic nimirùm odit & phreneticus carnem suam, cum sibipsum manus inferre laborat, rationis deliberatione sopita. An verò grauior vlla phrenesis iudicatur, quàm impœni- tentia cordis, & peccandi obstinata voluntas? Siquidem manus ne- farias iniicit sibipsum, nec carnem, sed mentem lacerat & corrodit.

Rom. 2.

Obstinata
peccandi vo-
luntas, gra-
uissima phre-
nesis.

1 B A V G V S T I N V S questione decima octaua super Ex- odum: Vt ergo tale cor haberet Pharaos, quod patientia DEI non moueretur ad pietatem, sed potius ad impietatem, vitij proprii fuit: Quod verò facta sunt ea, quibus cor suo vitio tam malignum resisteret iusionibus Dei: hoc est enim quod dicitur, Induratum, quia non flexibiliter consentiebat, sed inflexibiliter resistebat: dis- pensationis fuit diuinæ, qua tali cordi non solum iusta, sed euiden- ter iusta poena parabatur, qua timentes Deum corrigerentur. Pro- posito quippe lucro, verbi gratia, propter quod homicidium com- mittatur, aliter avarus, aliter pecuniæ contemptor mouentur: ille scilicet ad facinus perpetrandum, ille ad cauendum: ipsius tamen lucri propositio in alicuius illorum non fuit potestate. Ità causæ veniunt hominibus malis, quæ non sunt quidem in eorum potestate, sed hoc de illis faciunt, quales eos inuenerint iam factos proprii vi- tij ex præterita voluntate. Videndum sanè est, vtrum etiã sic accipi possit, Ego indurabo: tanquam diceret, quàm durum sit demonstrabo.

Quomodo
cor Pharao-
nis induratum
dicitur.

Alter ex-
positio.

2 ET

2 ET questione vigesima quarta: Et vidit Pharaos quoniam fa- cta est refrigeratio, & ingratum est cor eius, & non exaudiuit eos, sicut dixerat Dominus. Hic apparet, non illas tantum fuisse causas obdurationis cordis Pharaonis, quod incantatores eius si- milia faciebant, verum etiam ipsam Dei patientiam qua parcebat. Patientia DEI secundum corda hominum, quibusdam utilis ad Dei poeniten- tiam adhibentes. quibusdam inutilis ad resistendum DEO, & in ma- lo perseuerandum: non tamen per seipsam inutilis est, sed secundum cor malum, sicut iam diximus. Hoc & Apostolus dicit, Ignoras quia patientia DEI ad poenitentiam te adducit? Secundum au- tem duritiam cordis tui & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij DEI, qui reddet unicuique se- cundum opera eius. Nam & alibi cum diceret, Christi bonus odor est in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt. Non dixit, Christi bonum se odorem esse ijs qui salui fiunt, malum autem ijs qui pereunt, sed tantum bonum odo- rem se dixit. Illi verò tales sunt, vt & bono odore pereant secundum sui cordis, vt sæpè dictum est, qualitatem, quæ mundanda est bona voluntate in Dei gratia, vt incipiant ei prodesse iudicia DEI, quæ malis cordibus nocent.

Exod. 9.

Causæ obdu-
rationis Pha-
raonica.

Dei poeniten-
tia adhibentes.

Rom. 2.

2 Cor. 2.

3 I T E M sermone octogesimo octauo de tempore: Primò hoc fideliter & firmiter credat dilectio vestra, quia nunquam prius De- us deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur. Cum enim & semel & secundò & tertio vnusquisque graua peccata commi- serit: expectat tamen illum DEVS, sicut per Prophetam dicit, Vt conuertatur & viuat. Cum verò in peccatis suis cœperit perma- nere, de multitudine peccatorum nascitur desperatio, ex despera- tione obduratio generatur. Dum homines negligentes in primis despiciunt peccata sua quia parua sunt, crescentibus minutis pec- catis adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt & demergunt. Quod cum factum fuerit, impletur hoc quod scriptum est. Pecca- tor cum venerit in profundum malorum, contemnit. De talibus & Apostolus dicit, Ignoras quod patientia Dei ad poenitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam cordis tui & cor impœni- tens, thesaurizas tibi iram in die iræ. Et de tali obduratione eti- am alibi legimus, Equus indomitus euadit durus, & filius remis- sus euadit præceps. Et iterum de corrigendo filio scriptura loqui- tur. Vnde ait, Tunde latera filij tui dum infans est, ne induret & non consentiat tibi. Ista enim testimonia scripturarum idèd cha- ritati

Deus nunq̄
deserit homi-
nem prior.
Ezech. 33.

Prou. 18.

Rom. 2.

Ecc. 30.

Ibidem.

† It 3 ritati

ritati vestrae insinuare volui, ut intelligatis, quia & obduratio non Dei potentia compellente perficitur, sed Dei remissione vel indulgentia generatur: ac sic Pharaonem non diuina potentia, sed diuina patientia credenda est obdurasse. Denique quoties eum Dei plaga percussit, afflictus penituit. At ubi ei remissio diuina indulgentiam dedit, iterum se in superbiam elatus erexit. Hoc ergo definitissimè credite fratres, & hoc intelligite, quia quoties Dominus dixit, Ego indurabo cor Pharaonis: non aliud intelligi voluit, nisi ego, inquit, suspendo plagas meas & flagella, Vnde eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto. Sed forte aliquis dicat, Quare illum DEVS parcendo indurari fecerit, & quare flagella remouerit? Hoc loco securus ego respondeo: Ideo Deus toties flagella remouit, quia Pharaon pro ingenti cumulo peccatorum suorum, non tanquam filius ad emendationem meruit corripi, sed tanquam hostis permissus est indurari. Tantæ enim illius iniquitates præcesserunt, & DEVM roties sacrilego ausu contempserunt, ut in illo impletur quod de talibus Spiritus sanctus dixit, In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: Ideo tenuit eos superbia, aperti sunt iniquitate & impietate sua: Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Eccè qualiter obduratur, qui ad correctionem castigari à Domino non meretur. De illis autem quos indurari Dei misericordia non permittit, scriptum est: Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Et iterum, Ego quos amo, arguo & castigo. Et iterum, Quem enim diligit Dominus, corripit. De hac obduratione etiam Propheta ex persona populi ad Dominum clamat, dicens: Indurasti cor nostrum ne timeremus te. Quod utique non est aliud, nisi deseruisti cor nostrum, ne conuerteremur ad te. Quam rem multis præcedentibus sacrilegijs in populo Iudeorum impletam esse cognouimus. Nemo ergo cum paganis aut Manichæis DE I iustitiam repræhendere aut culpam præsumat: sed certissimè credat, quod Pharaonem non Dei violentia, sed propria iniquitas & indomabilis superbia contra DE I præcepta toties fecerit obdurari. Quid est autem quod dixit, Ego indurabo cor eius, nisi cum abfuerit gratia mea, obdureret illum nequitia sua? Et ut hoc euidentiùs possit agnosci, aliquam similitudinem de rebus visibilibus charitati vestrae proponimus. Sicut enim quoties nimio frigore aqua constringitur, solis calore superueniente resoluitur, & discedente eodem sole iterum obduratur: ita nimirum peccatorum frigore refrigescit charitas

mul-

multorum, & veluti glacies obdurantur, & cum eis iterum calor diuinæ misericordiæ superuenerit, resoluntur. Ille utique calor de quo scriptum est, Non est qui se abscondat à calore eius. Quod etiam erga Pharaonem impletum esse cognoscimus, à quo quoties flagella remota sunt, contra DEVM se obduratus erexit: quoties verò afflictus est, humiliter supplicauit.

4 GREGORIUS libro trigesimo primo Moralium, capite vndecimo: Pharaonis cor Dominus obdurasse describitur, non quod ipse duritiam contulit, sed quod exigentibus eius meritis, nulla illud desuper infusi timoris sensibilitate molliuit.

ET libro vndecimo, capite quinto: Ad Moysen dicitur de Pharaone, Ego obdurabo cor eius. Obdurare quippe per iustitiam dicitur Deus, quando cor reprobum per gratiam non emollit.

5 BERNARDVS sermone quadragesimo secundo super Cantica: Quod si arguero & fecero quod meum est, illa autem increpatio procedens minimè quod suum est faciat, neque id ad quod nisi illam, sed reuertatur ad me vacua tanquam iaculum feruens & resiliens, quid me animi tunc habere putatis fratres? Nonne angor? nonne torqueor? Et ut mihi vsurpem aliquid ex verbis magistri, (quia de sapientia non possum) prorsus coarctor è duobus, & quid eligam nescio, placere ne mihi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui, feci: an penitentiam agere super verbo meo, quia quod volui, non recepi? Velui nimirum perimere hostem, & eripere fratrem: & non feci sic, magis autem contrarium accidit. Nam læsi animam, & culpam auxi. Siquidem accessit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt audire me. Vides quæ maiestas contemnitur? Non te putes me solum spreuisse, Dominus locutus est. Et quod dixit Prophetæ, dixit & Apostolis: Qui vos spernit, ait, me spernit. Non sum Propheta, non sum Apostolus, & Prophetæ tamen & Apostoli (audeo dicere) vice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis. Et si ad meam multam confusionem, & si ad grande periculum mihi, super Cathedram Moysi sedeo, cuius tamen non vendico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? Num ideo cathedræ non deferetur, quoniam occupata est ab indigno? Etiam si Scribæ & Pharisei in ea sedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerumque etiam impatientia contemptui iungitur, ita ut aliquis non solum non curet corrigi obiurgatus, sed

Psal. 18.

Exod. 4.

Correctionis contemptor quibus gradibus in malicia promoveatur. Philip. 4.

Ezech. 3.

Luc. 10.

Matth. 23.

Contemptui impatientia iungitur quæ doquæ.

sed

Pharaonis obduratio vnde.

Exod. 4. & 7.

Iuste permittus est obdurari.

Psal. 71.

Heb. 12. Apoc. 3. Proue. 5. Esaiæ 63.

Exod. 4. & 7.

Similitudo qua Pharaonis obduratio explicatur. Matth. 24.

Pfal. 10.

sed insupèr obiurganti indignetur more phrenetici, manum medici repellentis. Mira peruerfitas, Medicanti irascitur, qui non irascitur sagittanti. Est enim qui sagittat in obscuro rectos corde, qui & teipsum nunc sagittauit ad mortem, & in illum non commoueris? Mihi indignaris qui sanum te fieri cupio? Irascimini, inquit, & nolite peccare. Si peccato irascaris, non solum minimè peccas, sed & quòd peccâras, exterminas. Nunc verò & peccatum retines medicamentum respuendo, & peccare apponis irrationaliter irascendo, & est supra modum peccans peccatum. Aliquoties additur & impudentia, vt non modò impatienter ferat quòd corripitur, sed etiam id vndè reprehenditur, impudenter defendat. Hoc planè desperatio. Frõns, inquit, mulieris meretricis facta est tibi, noluisi erubescere. Et ait: Recessit zelus meus à te, vltra non irascar tibi. Solo auditu contremisco. Sentisne, quanti periculi quantiq; horrore & tremore res sit peccati defensio? Dicit iterùm: Ego quos amo, arguo & castigo. Si ergò te zelus deseruit, & amor. Nec eris amore dignus, qui indignus castigatione censearis. Vides quia tunc magis irascitur Deus cùm non irascitur? Miferiamur impio, inquit, & non discet facere iustitiam. Misericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miseratio ista, sapiens mihi vias iustitiæ. Satius profectò mihi, iuxta Prophetæ consilium, apprehendere disciplinam, nè quandò irascatur Dominus, & pereant de via iusta. Volo irascaris mihi pater misericordiarum, sed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduersio parit, hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non enim cùm nescio, sed cùm sentio te iratum, tunc maximè confido propitium: Etenim cùm iratus fueris, misericordiam recordaberis. Deus, inquit, tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinventiones eorum. Moysen loquitur & Aaron atque Samuelè, quos modò p̄miserat, & hoc vocat propitiatiõem, quòd eorũ Deus non pepercit excessibus. Inunc tu ergò, atq; hanc tibi excludito in æternũ, defendèdo errorè & accusando correptionè. An non istud est malũ dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odiosa impudètia pullulabit mox impœnitètia, mater desperationis? Quem enim pœniteat super bono quod putat? Væ illis, inquit. Væ illud æternum est. Aliud est, quenq; tentari à propria concupiscentia abstractum & illectum: & aliud, spontè appetere malum tanquàm bonum: ad mortem quasi ad vitam, malè securum properare.

Pfal. 4.

Impudentia impatientiæ quandoquè iungitur.

Iere. 3.

Ezech. 16.

defensio peccati quàm excrabilis.

Apoc. 3.

Tunc Deus magis irascitur, cùm non irascitur.

Esa. 26.

Pfal. 2.

Pfal. 98.

Esa. 5.

Ex impudentia oritur impœnitentia mater desperationis.

Ecc. 31.

Iacob 1.

VIII

Quandò peccatum impœnitentiæ committitur?

A Cùm homo peccatorum suorum, quæ saluari pœnitètia expianda forent, finem modumq; nullũ facit, ac proponit insupèr se nolle vnquàm pœnitentiam agere.

Augu. de verbis Domini ser. 11. & epistol. 10. ad Bonifa. Gelaf. in tomo de anathematis vinculo.

B Talium certè qui deploratè peccatores sunt, ac manere volunt, vita iuxta & mors^a pessima est, quum illi si non verbis, at re ipsa dicere videantur: ^b *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Ac de his etiã dictum accipi potest, quod Ioannes testatur, ^c *Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis.*

a Psal. 33. d

b Esa. 28. d; b Psal. 51. a Prou. 2. c

c 1. Ioann. 5. d Augu. de correptione & gratia ca. 12. & 1. Re. trac. cap. 19.

C Hæc dicta sint hætenus de peccatis in Spiritum sanctum, grauissimis illis quidem, & quæ aut nunquàm, aut ægrè admodum à Deo homini remittuntur. Quapropter aduersus ea sæpè nos ipsos munire, & alios confirmare debemus, vt obseruetur illud: ^d *Nolite contristare, nolite extinguere Spiritum Dei:* ^e *Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Non* ^f *obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Cor enim durum habebit malè in nouissimo. ^g *Nunc porrò ad peccata, quæ & ipsa non parùm enormia sunt, & in cælum clamantia dici solent, accedamus.*

d Ephes. 4. g 1. Thessal. 5. c

e Psal. 94. b

f Hebr. 3. c

g Ecc. 3. d

DE PECCATIS
SCRIPTURAE.

PSALMO trigesimo tertio: Mors peccatorum pessima.

ESAIAE vigesimo octavo: Propter hoc audite verbum Domini viri illulores, qui dominamini super populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim, Percussimus foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.

ET capite tertio: Ruit Ierusalem, & Iudas concidit: quia lingua eorum & adinventiones eorum contra Dominum, ut prouocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatum suum quasi Sodoma praedicaerunt, nec absconderunt. Vae animae eorum, quoniam reddita sunt eis mala.

PSALMO quinquagesimo primo: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Propterea Deus destruet te in finem: euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium.

PROVERBIORVM secundo: Consilium custodiet te, & prudentia seruabit te, ut eruaris a via mala, & ab homine qui peruersa loquitur: qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas: qui laetantur cum mala fecerint, & exultant in rebus pessimis: quorum viae peruersae sunt, & infames gressus eorum.

PRIMAE Ioannis quinto: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.

AD Ephesios quarto: Et nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.

PRIORIS

IN SPIRITVM SANCTVM.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Spiritum nolite extinguere.

PSALMO nonagesimo quarto: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra: sicut in iritatione secundum diem tentationis in deserto.

AD Hebraeos tertio: Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, Vbi tentauerunt me patres vestri: probauerunt & viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod inensus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias meas: quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum, incredulitatis, discedendi a Deo viuo. sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiae eius usque ad finem firmum retineamus.

ECCLESIASTICI tertio: Cor durum habebit male in nouissimo: & qui amat periculum, in illo peribit: Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & prauus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adijciet ad peccandum.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS sermone vndecimo de verbis Domini: Contra hoc donum gratuitum (remissionem scilicet peccatorum) contra istam Dei gratiam loquitur cor impoenitens. Ipsa ^{Impoenitentia est peccatum in Spiritu sancto} ergo impoenitentia est Spiritus blasphemia, quae non remittetur neque in hoc seculo, neque in futuro. Contra Spiritum enim sanctum quo baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit Ecclesia, ut cui dimiserit peccata, dimittantur ei: Ioan. 20.

†VV 2

ver.

Rom. 8.

verbum valde malum & nimis impium, siue cogitatione, siue etiam lingua sua dicit, quem patientia Dei cum ad penitentiam adducat, ipse secundum duritiam cordis sui & cor impoenitens thesaurizat sibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicij DEI, qui reddet unicuique iuxta opera eius. Hæc ergo impoenitentia: sic enim vno aliquo nomine possumus vtrūque appellare & blasphemiam & verbum contra Spiritum sanctum, quod remissionem non habet in æternum: hæc, inquam, impoenitentia contra quam clamabat & præco, & iudex, dicentes: Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum: contra quam Dominus os Euangelicæ prædicationis aperuit, & contra quam ipsum Euangelium in toto orbe prædicandum esse prædixit: vbi posteaquam resurrexit à mortuis, ait discipulis: Oportebat pati Christum, & resurgere à mortuis tertio die, & prædicari in nomine eius penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Hæc omnino impoenitentia non habet remissionem, neque in hoc seculo neque in futuro: quia penitentia impetrat remissionem in hoc seculo, quæ valeat in futuro. Sed ista impoenitentia vel cor impoenitens, quandiu quisque in hac carne viuunt, non potest iudicari. De nullo enim desperandum est, quandiu patientia DEI ad penitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium, qui non mortem vult impij, quantum vt reuertatur & viuat.

Matth. 3. & 4.

Paganus est hodiè: vnde scis, vtrum sit futurus castinus Christianus? Iudæus infidelis est hodiè: quid si cràs credit in Christo? Hæreticus est hodiè: quid si cràs sequatur catholicam veritatem? Schismaticus est hodiè, quid si cràs amplectatur catholicam pacem? Quid si isti quos in quocunque genere erroris noras, & tanquam desperatissimos damnas, antequam finiant istam vitam, agant penitentiam, & inueniant veram vitam in futuro? Proinde fratres etiam ad hoc vos admoneat quod ait Apostolus, Nolite ante tempus quicquam iudicare. Hæc enim blasphemia Spiritus cui nuncquam est vlla remissio, (quoniam non omnem, sed quandam intellexerimus, eam que perseverantem duritiam cordis impoenitentis vel diximus vel inuenimus, vel etiam quantum existimauimus, ostendimus) non potest in quoquam, vt diximus, dum in hac adhuc vita est, deprehendi. Et paulò post: Non ergo propterea quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, quia in Trinitate maior est Filio Spiritus sanctus, quod nullus vnquam vel

Impoenitentia peccati non remittitur.

De nullo, quandiu viuunt, desperandum. Ezech. 18.

1. Cor. 4.

Occurrit dubitationi.

vel hæreticus dixit: sed quoniam quisque restiterit veritati, & blasphemauerit veritatem, quod est Christus, etiam post tantam sui prædicationem apud homines, vt verbum caro fieret, & habitaret in nobis: quod est filius hominis, id est, ipse Christus, si non dixerit verbum illud cordis impoenitentis contra Spiritum sanctum, de quo dictum est, 'Qui non renatus fuerit ex aqua & Spiritu: & de quo item dictum est, Accipite Spiritum sanctum: si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei: id est, si penituerit eum, accipiet per hoc donum remissionem omnium peccatorum: simul & huius, quod verbum dixit contra Filium hominis: quia peccato ignorantia siue contumacia vel cuiuscunque blasphemia, non addidit peccatum impoenitentia contra donum DEI & gratiam regenerationis vel reconciliationis, quæ fit in Ecclesia Spiritu sancto.

2 IDEM in epistola quinquagesima ad Bonifacium Commitem: Intelligant ergo non omne, sed aliquod significatum esse peccatum in Spiritum sanctum, quod omnino non remittetur. Sicut enim cum dixisset: si non venissem, peccatum non haberent: vtique non omne peccatum intelligi voluit, quandoquidem pleni erant multis magnisque peccatis, sed aliquod proprium peccatum, quod si non haberent, possint illis omnia dimitti quæ habebant: id est, quod in eum venientem non crediderunt: Hoc enim non haberent peccatum, si non venisset. Sic etiam cum dixit, Qui peccauerit in Spiritum sanctum, vel qui verbum dixerit aduersus Spiritum sanctum, non vtique omne quod in Spiritum sanctum peccatur factum siue dictum, sed aliquod certum & proprium intelligi voluit. Hoc est autem duritia cordis vsque ad finem huius vitæ, qua homo recusat in vnitatem corporis Christi, quod viuificat Spiritus sanctus, remissionem accipere peccatorum. Cum enim dixisset discipulis, Accipite Spiritum sanctum: continuo subiicit, Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei: si cui tenueritis, tenebuntur. Huic ergo dono gratia Dei quicunque restiterit & repugnauerit, vel quoquo modo fuerit ab eo alienus vsque in finem huius temporalis vitæ, non remittetur ei, neque in hoc seculo neque in futuro: Hoc scilicet tam grande peccatum, vt eo teneantur cuncta peccata, quod non probatur ab aliquo esse commissum, nisi cum de corpore exierit: Quandiu verò hic viuunt, eum sicut dicit Apostolus, patientia DEI ad penitentiam adducit. Sed si ipse perseverantissima iniquitate, sicut consequenter adiungit Apostolus, secundum duritiam cordis

Cur blasphemia in Spiritum sanctum grauior iudicatur quàm in Patrem aut filium.

Ioann. 1.
Ioann. 3.
Ioann. 20.

Impoenitentia repugnat gratia baptismi & sacramenti penitentia.

Ioan. 15.

Matth. 12.

Marc. 3.

Luc. 12.

Certa quædam blasphemia

in Spiritum

sanctum, non

remittetur

vnquam.

Ioan. 20.

Rom. 2.

dis sui, & cor impenitens thesaurizat sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Isti autē cum quibus agimus, vel de quibus agimus, non sunt desperandi. Adhuc enim sunt in corpore: sed non querant Spiritum sanctum, nisi in Christi corpore.

3 GELASIVS primus in tomo de Anathematis vinculo: Dixit Dominus, quod in Spiritum sanctum peccantibus ne hinc esset, nec in futuro seculo remittendum. Quantos autem cognoscimus in Spiritum sanctum delinquentes sicut hæreticos diuersos, Arrianos, Eunomianos, Macedonianos, ad fidem catholicam reuertentes, & hinc remissionem suæ percepisse blasphemiarum, & in futurum spem sumpsisse indulgentiarum consequendarum? Nec idēd non vera est Domini sententia, aut putabitur esse vllatenus resoluta: cum circa tales, si hoc esse permaneant, nunquam omninō solueda persistat, effectis autem non talibus, non irrogata. Sicut etiam est consequenter & illud B. Iohannis Apostoli: Est peccatum ad mortem: non dico, vt oretur pro eo. Et est peccatum non ad mortem: dico, vt oretur pro eo: Est peccatum ad mortem, in eodem peccato manentibus: est peccatum non ad mortem, ab eodem peccato recedentibus. Nullum est quippe peccatum, pro quo aut non oret Ecclesia remittendo: aut quod, data sibi diuinitus potestate, desistentibus ab eodem, non possit absolute, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur: Quæcunque dimiseritis super terram, dimissa erunt & in cælis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. In quibuscunque, omnia sunt, quantacunque sint, & qualiacunque sint: veraci nihilominus eorum manente sententia, quæ nunquam soluenda esse denunciatur: in eorum tenore consistens, non etiam ab hoc eodem post recedens. Et paulō post: Notandum quod quolibet genere blasphemantibus in Spiritum sanctum, si respiciant & corrigant, & hinc eis & in futuro seculo remittatur: nec inde possit Domini nutare sententia, quæ circa tales, vti quæ permanentes, permanere dicta est, non circa non tales effectos. Quanditū autem in hoc manent, tales sunt, qualibus non remittendum esse præfixum est. Cū autem ab hoc recesserint, non tales efficiuntur, qualibus non remittendum esse prædictum est. Et idēd non talibus effectis potest & hinc & in futuro seculo iam remitti. Alioquin (quod absit) frustra videretur Ecclesia huiusmodi sua reconciliatione suscipere. Quia autem frustrari non potest,

hoc

Matth. 12.
Marc. 3.

Quibus remitti
possit Spiritus
blasphemiarum,
quibus non possit.
1. Ioan. 5.

Ecclesia quæ
uis peccata
remittere potest
pœnitentibus.

Matt. 16. & 18.
Ioan. 20.

Blasphemantibus
in Spiritum sanctum
quandō peccatum
remittatur.

hoc intellectu modis omnibus, salua Domini sententia, prædicandum est, quantum ad nos pertinet, omninō posse.

1 B A V G V S T I N V S in libro de Correptione & gratia capite duodecimo: Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis. De quo peccato quoniam non expressum est, possunt multa & diuersa sentiri: ego autem dico id esse peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deserere vsque ad mortem.

2 I D E M libro primo Retractionum, capite decimonono, vt suprâ quæstione sexta, autoritate tertia.

1. Ioan. 5.
Peccatum ad mortem est fide viam vsque ad mortem deserere.

DE PECCATIS IN CAELVM CLAMANTIBVS.

I

Quæ dicuntur peccata in cælum clamantia?

EA, quæ præ cæteris insignem & manifestam improbitatem habere noscuntur, diuinamq; iram & vltionem insigniter accersunt ijs, à quibus committuntur.

B Eiuscemodi quatuor è Scriptura numerantur, ^a Homicidium voluntarium, Peccatum ^b Sodomiticum, Oppressio ^c pauperum, & Merces ^d operariorum defraudata.

S C R I P T V R A E.

G E N E S I S quarto: Et ait Dominus ad Cain, Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit, Nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum, Quid fecisti? Vox san-

Au. in Enchi:
cap. 80. & lib.
annot in Iob
ca 30. & lib 1.
locutionis de
Gen. ca. 60. &
quæst 5. super
Exo Greg 3.
par. curapast.
admo. 32. & in
2. psalm. pœnitentialem.
a Gene 4. b
b Gene. 18. c
c Exod. 22. d
d Deut. 24. e
Iacob. 5. a

sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.

GENESIS decimo octavo : Dixit itaque Dominus : Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis, Descendam, & videbo utrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint: an non est ita, vt sciam.

EXODI vigesimo secundo: Aduenam non contristabis, neque affliges eum : aduenæ enim & ipsi fuistis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum : & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. Si pecuniam mutuam dederitis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum, quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat : si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

DEUTERONOMII vigesimo quarto : Cùm repertes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius vt pignus auferas : sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum : vt dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas iustitiam coram Domino Deo tuo. Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui, siue aduenæ qui tecum moratur in terra, & intrà portas tuas est : sed eadem die reddes ei precium laboris sui ante solis occasum, quia

quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: nè clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

IACOBI quinto : Agite nunc diuites &c. Eccè merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit.

P A T R E S.

1 A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite octogesimo : Peccata, quauis magna & horrenda etiam in consuetudinem venerint, aut parua, aut nulla esse creduntur : vsque ad eum vt non solum non occultanda, verum etiam iam prædicanda ac diffamanda videantur, quandò sicut scriptum est, Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicatur. Talis in diuinis libris iniquitas & clamor vocatur. Sicut habes apud Esaiam Prophetam de vinea mala: Expectaui, inquit vt faceret iudicium, fecit autem iniquitatem, & non iustitiam, sed clamorem. Vnde est illud in Genesi, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est. Quia non solum iam apud eos non puniebantur illa flagitia, verum etiam publicè velut lege frequentabantur. Sic nostris remporibus ita multa mala, etsi non talia in apertam consuetudinem iam venerunt, vt pro his non solum excommunicare aliquem laicum non faudeamus, sed nec Clericum degradare. Vnde cùm exponerem ante aliquot annos Epistolam ad Galatas, in eo ipso loco vbi ait Apostolus, Timeo nè fortè sine causa laborauerim in vobis : exclamare compulsus sum, Væ peccatis hominum quæ sola inusitata exhorrescimus, vsitata verò pro quibus abluendis filij DEI sanguis effusus est, quauis tam magna sint, vt omninè claudi contra sese faciant regnum Dei, sæpè videndo omnia tolerare, sæpè tolerando, nonnulla etiã facere cogimur. Atque vtinam, ô Domine, nõ omnia quæ non poterimus prohibere, faciamus. Sed videro, utrùm me immoderatus dolor incautè aliquid compulerit dicere.

2 IDEM in libro Annotationum in Iob, super caput trigessimum: Qui insurrexerunt super me fures. Qui ad honores indebitos, qui iustorum sunt proprij, per tenebrosas fallacias peruenerunt. Quorum domus erant cauernæ petrarum, qui concupiscentias suas defendebant, & tegebant quibusdam obscuritatibus diuinorum li-

† X x bro-

broꝝ, & inter arbores clamabant. Manifesta erant peccata eorum, quanuis ea scripturarũ obscuritate quaũ ymbris arborum teꝝ gere conarentur. Hinc est, Clamor Sodomorum ascendit ad me: Et plerisque locis, pro manifestis peccatis clamorem ponit scriptura, vt verbum fir; quicquid corde cõcipitur: clamor, cũ pro- cedit in factum.

Genes. 18.

Genes. 18.
Clamor in
Scripturis.

3 ET libro primo locutionis de Genesi, capite sexagesimo: Dixit autem Dominus, Clamor Sodomorũ & Gomorrhæ impletus est, & delicta eorum magna valde. Clamorem scriptura soler ponere pro tanta impudẽtia & libertate iniquitatis, vt nec verecundia, nec timore abscondatur.

Exod. 3.
Genes. 18.

4 ITEM quaestione quinta super Exodum: Et nunc ecce clamor filiorum Israël venit ad me, non sicut clamor Sodomorum, quo iniquitas sine timore & sine verecundia significatur.

Esaie 3.

5 GREGORIVS in tertia parte curæ pastoralis, admoniti- one trigesima secunda: Cũm prauus quisque impudenter innotescit, quo liberius omne facinus perpetrat, eo etiam licitum putat: & quod licitum suspicatur, in hoc proculdubiõ multipliciũs mergitur. Vnde scriptum est: Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt: nec absconderunt. Peccatum enim suum absconderet Sodoma, si adhuc sub timore peccaret. Sed funditũs firma timoris amiserat, quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vnde & rursum scriptum est: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est. Peccatum quippe cum voce, est culpa cum actione: peccatũ verõ etiam cum clamore, est culpa cum libertate.

Genes. 18.
Culpa cũ li-
bertate, cla-
mor dicitur.

Genes. 18.

6 IDEM in psalmum secundum pœnitentialem: Quod peccatum clamor sit, testatur scriptura quæ dicit: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum ascendit ad me. Et iterũm: Descendam videre, vtrũ clamorem qui venit ad me, opere compleuerunt: Peccatum quippe cum voce, culpa est in actione: peccatum cum clamore, est culpa cum libertate.

II

*Quomodo scriptura vindicari docet Homicidium
voluntarium?*

Gra-

Grauitè sanè, quemadmodũ hisce verbis DEVS ostendit, quibus Cain primum increpat homicidam: ^a *Quid fecisti? inquit, Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram.* Et alibi vox Diuina testatur: ^b *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Concinit ^c Psaltes Regius: *Vir sanguinum non dimidiabunt dies suos.* Summum enim hoc scelus est, & atrocissimam proximo iniuriam adfert, qui vitam ei adimit absque legitima ^d autoritate. Vnde à CHRISTO etiam dictum est: ^e *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

Vide Concil.
Ancy. ca. 22.
Epaunése ca.
31. Triburifse
can. 54. & seq.
a Genes. 4. b
Amb. lib. 2. de
Cain & Abel
cap. 9.
b Gene. 9. a
Exod. 21. b c
Leuit. 24. c
Num. 35. b c d
Deut. 19. a b c
1 Ioan. 3. c
c Psal. 54. d

d Aug. lib. 22.
contra Fau-
stum cap. 70.
e Matt. 26. c &
Apoc. 13. e

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, confur- rexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain, Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit, Nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum, Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cũ operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram. Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Ecce eijs me hodiè à facie terræ, et à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: Omnis igitur qui inuenit me, occidet me. Dixitque ei Dominus: Nequaquam

† X x 2 ita

ita fiet : sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus in Cain signum, ut non interficeret eum omnis qui inuenisset eum. Egressusque Cain a facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

E T capite nono : Sanguinem animarum uestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum : & de manu hominis, de manu viri, & de manu fratris eius requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius : ad imaginem quippe **DEI** factus est homo.

EXODI vigesimo primo : Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius, constituam tibi locum in quem fugere debeat. Si quis per industriam occiderit proximum suum & per insidias, ab altari meo euelles eum, ut moriatur. Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.

LEVITICI vigesimo quarto : Qui percusserit & occiderit hominem, morte moriatur.

NUMERORVM trigesimo quinto : Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est : reus erit homicidij, & ipse morietur. Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interiit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi, homicidam interficiet : statim ut apprehenderit eum, interficietur. Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias : aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit : percussor, homicidij reus erit. Cognatus occisi statim ut inuenerit eum, iugulabit. Quod si fortuitum, & absque odio & inimicitijs quicumquam

quam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis quaestio ventilata : liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur. Si interfecto extra fines urbium quae exulibus deputatae sunt, fuerit inuentus, & percussus ab eo qui ultor est sanguinis : absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere. Postquam autem ille obiit, homicida reuertetur in terram suam. Haec sempiterna erunt, & legitima in cunctis habitacionibus uestris. Homicida sub testibus punietur : ad unius testimonium nullus condemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus est sanguinis : statim et ipse morietur. Exules et profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reuerti poterunt : ne polluat terra habitationis uestrae, quae in fontium cruore maculatur : nec aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur uestra possessio me commorante uobiscum. Ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israel.

DEUTERONOMII decimonono : Haec erit lex homicidae fugientis, cuius vita seruanda est : Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri et nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur : sed abiisse cum eo simpliciter in syluam ad ligna caedenda, et in succisione lignorum securis fugerit manum, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit, et occiderit : hic ad unam supradictarum urbium confugiet, et uiuet : ne forsitan proximus eius, cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, et apprehendat eum, si longior via fuerit, et per-

cutiet animam eius qui non est reus mortis : quia nullum contra eum qui occisus est, odium prius habuisse monstratur. Idcirco præcipio tibi, vt tres ciuitates æqualis inter se spatij diuidas. Cùm autem dilatauerit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut iurauit patribus tuis, & dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, (si tamen custodiëris mandata eius, & feceris quæ hodiè præcipio tibi, vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius omni tempore) addes tibi tres alias ciuitates, & supradictarum trium vrbium numerum duplicabis : vt non effundatur sanguis innoxius in medio terræ, quam Dominus DEVS tuus dabit tibi possidendam, nè sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit eum, & mortuus fuerit, fugeritque ad vnam de supradictis vrbibus, mittent seniores ciuitatis illius, & arripiant eum de loco effugij, tradentque in manu proximi, cuius sanguis effusus est, & morietur. Non misereberis eius, & auferes noxium sanguinem de Israel, vt benè sit tibi.

P R I M A E Ioannis tertio : Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.

P S A L M O quinquagesimo quarto: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.

M A T T H A E I vigesimo sexto: Tunc ait illi Iesus: Conuer-te gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

A P O C A L Y P S I S decimotertio: Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadet: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi.

PA-

P A T R E S.

1 CONCILIVM Ancyranum capite vigesimo secundo : Qui voluntariè homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem iugiter se submittant. Circa exitum autem vitæ, communionem digni habeantur. Eos verò, qui non voluntatè, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam, communioni sociantur secundum gradus constitutos: Hæc verò humanior definitio, quinquennij tempus tribuit.

2 CONCILIVM Epaunense tempore Gelasij primi celebratum, canone trigesimo primo : De pœnitentia homicidarum, qui seculi leges euaserunt, hoc summa reuerentia de eis inter eos placuit obseruari, quod Ancyritani Canones decreuerunt.

3 CONCILIVM Triburiense canone quinquagesimo quarto : De his qui voluntariè homicidium fecerint, Ancyrano sancto concilio capite * vigesimo primo legitur : Vt pœnitentiæ quidem iugiter se submittant : perfectionem verò, id est, communionis **C H R I S T I** gratiam, circa exitum consequantur. Instituta canonica & sanctorum Patrum decreta, nostro & omnium orthodoxorum iudicio, inuiolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui pastores **C H R I S T I** ouium sumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & vtile videtur, vt his qui voluntariè homicidium fecerint, autoritate synodali & iudicio generali & modum castigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonstremus: nè prolixum tempus pœnitentiæ, generet fastidium negligentibus : sed cursim exercitatis, accrescat opus salutis.

4 E T canone quinquagesimo quinto : Si quis spontè homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingressu Ecclesiæ arceatur. Et nihil manducet illis quadraginta diebus, præter solum panem & saleem, neque bibat nisi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur vestibus, nisi tantum femoralibus. Secularia arma non portet. Nullo vehiculo vtatur. Ad nullam sceminam, nec ad propriam vxorem, his diebus misceatur. Nullam communionem illis quadraginta diebus cum alijs Christianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo vel potu aut vllis rebus. Si verò sint aliqui vitæ suæ insidiatores, præ illis non possit dignè pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donec ab Episcopo proprio pax ei ab illis sit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus sit, vt non possit ritè ieiunare, adhibeatur ei misericordia,

Pœna veteris
Ecclesiæ in
homicidas
constituta.

* secundum
edit, veterè.

Relaxatio
pœnæ homi-
cidarum.

Pœnitentia
eorum qui
voluntariè
perpetrârunt
homicidium.

quo-

quousq; conualefcant, & tunc demum pœniteat. Si verò longo tempore eadem fit occupatus infirmitate, ad Episcopum pertinebit, vt prudenter pertractet, quomodò infirmum peccatorem curare disponat: quia, vt Gregorius pastorali commemorat libro, Occultiora sunt vulnera mentium, quàm corporum: & ars est artium, regimen animarum.

* parte I.
cap. I.

Abſtinentia
homicidæ
annua qualis.

5 ET canone quinquageſimoſexto: Post illos quadraginta dies, vnum annum integrum ab introitu Ecclesiæ suspendatur. Et abſtineat se à carne & caſeo, à vino & medone ac mellita ceruiſſa, niſi Dominicis diebus & feſtis, qui per illum Episcopatum publicè celebrantur apud cunctum populum: & niſi vel in hoſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diù ad Dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit: tunc licitum ſit ei, tertiam feriam & quintam atque Sabbatum redimere vno denario, vel precio denarij, ſiue tres pauperes pro nomine Domini paſcendo: ità duntaxat, vt vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus vna re vtatur, non omnibus veſcatur. Postquam autem de itinere domum reuertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuato modo pœniteat. Completo verò vnius eiufdemq; anni curriculum, ità caſtigatus ritè & ordinabiliter more pœnitentiũ, introducatur in Eccleſiam.

6 I T E M canone quinquageſimoſeptimo: Secundum verò & tertium annum ſimili modo pœniteat: excepto, quòd prædictas tres ferias redimere ius habeat, vbicunq; eſt, ſiue in domo, ſiue in itinere. Cætera per omnia obſeruet, vt in primo anno faciebat.

7 ET canone quinquageſimo octauo: Quartum enim annum & quintum, ſextum & ſeptimum, iſto modo obſeruet: Ieiunet autem his ſingulis tres quadragēſimas: Vnam ante Paſcha Domini, à caſeo & pinguibus piſcibus, à vino & medone & mellita ceruiſſa. Alteram ante natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ. Si verò deſunt quadragēſima dies ante natiuitatem, impleantur poſt natiuitatem. Tertiam quadragēſimam ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet, & abſtineat ſe à carne & cæteris rebus prædictis: & in his quatuor annis, tertia feria & quinta ac ſabbato, manducet & bibat quòdcunq; libeat. Et ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarij precio redimere ius habeat. Sextam verò feriam cauè obſeruet. His ſeptem annis ritè expletis, reconcilietur, & more pœnitentiũ ſacris altaribus & ſanctæ communioni

Post ſeptem
nem pœnitentiũ
tiam homicidæ
da ad communionem
admittitur.

nioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur.

8 AMBROSIVS libro ſecundo de Cain & Abel, capite nono: Et benè ait, Vox ſanguinis fratris tui clamat: non, frater clamat. Hoc innocentia & gratia germanitatis, etiam in ipſa morte ſeruat. Non accuſat frater, nè videatur parricida. Non accuſat vox ipſius, non anima eius: ſed vox ſanguinis accuſat, quem ipſe ſuſciſti. Tuum te ergò facinus, non frater, accuſat. Simul querela criminosa adimitur. Non poteſt de alieno teſtimonio queri, qui crimen proprio facinore conſitetur. Minor eſt fermo quàm factum: eſt tamen etiam terra teſtis, quæ cepit ſanguinem. Et benè ait, Vox ſanguinis fratris tui clamat de terra: non dixit, de fratris clamat corpore, ſed de terra clamat. Etſi frater parcit, terra non parcit. Si frater tacet, terra cõdemnat. Ipſa eſt in te & teſtis, & iudex. Teſtis acrior, quæ adhuc parricidij tui ſanguine madet. Iudex aſperior, quæ tanto ſcelere coinquinata eſt, vt aperiret os ſuum, & reciperet ſanguinem fratris tui de manu tua.

Gene. 4.
Quomodò
vox ſanguinis
clamat.

De terra
clamat.

9 AVGVSTINVS libro vigefimoſecundo contra Fauſtum Manichæum, capite ſepuageſimo: Hinc erat etiam illud Petri, cùm euaginato gladio volens defendere Dominum, aurem perſecutoris abſcidit, quòd factum Dominus ſatis minaciter cohibuit, dicens: Reconde gladium: qui enim gladio vſus fuerit, gladio cadet. Ille autem vtitur gladio, qui nulla ſuperiori ac legitima poteſtate vel iubente vel concedente, in ſanguinem alicuius armatur. Nam vtiquè Dominus iuſſerat, vt ferrum diſcipuli eius ferrent: ſed non iuſſerat, vt ferrent.

Matth. 26.

Quid ſit accipere
gladiũ.

III

Quid verò de Sodomitico peccato, eiusq; punitione ſcriptum extat?

A Homines Sodomitæ, inquit^a Scriptura, peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis. Nefandum hoc & flagitioſum peccatum^b Petrus & Paulus^c coarguunt: tum natura ipſa execratur: Scriptura verò tanti flagitij magnitudinem his etiam ver-

^a Gen. 13.

^b 2. Petr. 2. ^b e
^c Rom. 1. d
1. Tim. 1. b
Eph. 5. b
Iudic. 19. e
f 20. g

† Y y bis

d Gene. 18. c

bis declarat: ^d *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.* Vndè ad Loth iustum, & ab infandis ^e Sodomitarum stupris maiorem in modum abhorrentem, sic angeli loquuntur: ^f *Delebimus locum istum, eò quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui misit nos, ut perdamus illos.* ^g *Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhani sulphur & ignem à Domino de cælo, & subuertit ciuitates has, & omnem circum regionem.* Neque tacet Scriptura causas, quæ ad hoc pergrauè peccatum Sodomitas impulerunt, & alios itidè permouere possunt. Sic enim legitur apud ^h Ezechielem: *Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & ocium ipsius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant.*

B Huic autem flagitio nunquàm fati execrando sunt obnoxij, qui diuinam, immò & naturalem legem in Leuitico scriptam, violare non verentur. Ea sic habet: ^a *Cum masculo non commiscæaris coitu fæmineo, quia abominatio est. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo.* Quod si fiat, terram ipsam tam tetrac & nefandis libidinibus pollui, ac iram diuinam aduersùs populum maiorem in modum concitari, tum crimen ^b mortis supplicio expiandum esse, eodem ^c loco monemur.

Vndè

Vndè Paulus non semèl etiam arguit masculorum ^d concubitores: damnat prætereà immundos atque molles. Equibus vnus erat Onan ^e Iudæ filius, qui præsentem Dei vltionem effugere non potuit, quòd in terram semen funderet, peiorque bestijs, naturæ honestatem ac ordinem vellet per-rumpere.

SCRIPTURAE.

GENESIS decimotertio: Homines autem Sodomitæ & c. vt in textu.

POSTERIORIS Petri secundo: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euerfione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt, ponens: & iustum Loth oppressum à nefandorum iniuria ac luxuriosa conuersatione eripuit. ad spectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos & c.

AD Romanos primo: Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua in semet-ipsis) qui commutauerunt veritatem DEI in mendacium: et coluerunt et seruièrunt creaturæ potiùs quàm creatori, qui est benedictus in secula. Amen. Proptereà tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam fæminæ eorum immutauerunt naturalem vsum, in eum vsum qui est contra

† Y y 2 na-

g Ibidem d & Sapient. 10. b
Deut. 29. d
Iudæ b Gene
13. b Vide Gre
go. 14. moral.
c. 10. Au. 1. 16
de ciuita. Dei
ca. 30. Tertul.
in Apologe-
tico aduersùs
gentes ca. 39.
h Ezech. 16. f

a Leuit. 18. c
Deut. 27. d
Vide Chryf.
h. 4. in epist.
ad Rom. Ter-
tul. in lib. de
pudicitia Au.
lib. 3. Confess.
c. 8. & ep. 109.

b 1. Cum vit
nubis Cod. ad
legem Iul. de
adul.

c Leui. 20. b e
Exod. 22. e
Ioel. 3. a
d 1. Cor. 6. b
Rom. 1. d
1. Tim. 1. b
Galat. 5. d
e Gene. 38. b
Hieron. in
cap. 5. epist.
ad Ephes.

naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu foeminae, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem (quam oportuit) erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt DEVM habere in notitia, tradidit illos DEVS in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conueniunt: repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c.

PRIORIS ad Timotheum primo: Lex iusto non est posita, sed iniustis, et non subditis, impijs et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, etcæt. fornicarijs, masculorum concubitoribus etcæt. Et si quid aliud sanæ doctrinae aduersatur.

AD Ephesios quinto: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi et DEI. Nemo vos seducat inanibus verbis. propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentie. Quæ in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere.

IUDICVM decimonono: Illis epulantibus, & post laborem itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitatis illius filij Belial, id est, absque iugo, et circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes, Educ virum qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia: habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam: educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis: tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquiescere sermonibus illius &c.

E r

ET capite vigesimo: Et sic factum est ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diuersis locis, essent viginti quinque millia, pugnatore ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui euadere potuerunt & fugere in solitudinem, sexcenti viri: sederuntque in Petra Remmon mensibus quatuor. Regressi autem filij Israel, omnes reliquias ciuitatis à viris usque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasque vrbes & viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

GENESIS decimo octauo: Clamor Sodomorum &c. ut in textu.

POSTERIORIS Petri secundo, ut supra.

GENESIS decimonono: Delebimus locum istum &c. ut in textu.

SAPIENTIAE decimo: Sapientia iustum à pereuntibus impijs liberauit fugientem, descendente igne in Pentapolim: quibus in testimonium nequitiae fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum falsis. Sapientiam enim prætereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiae suae reliquerunt hominibus memoriam, ut in his quae peccauerunt, nec latere potuissent.

DEUTERONOMII vigesimo nono: Dicetque sequens generatio, & filij qui nascentur deinceps, & peregrini qui de longè venerint, videntes plagas terrae illius, & infirmitates quibus eam afflixerit Dominus, sulphure et solis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subuersionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ et Seboim, quas subuertit Dominus in ira et in furore suo.

† Y y 3 IN

IN epistola Catholica Iudæ Apostoli: Sicut Sodoma & Gomorraha & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinētes. Similiter et hi carnem quidem maculant &c.

GENESIS decimotertio: Eleuatis itaque Loth oculis vidit omnem circà regionem Iordanis, quæ vniuersa irrigabatur antequàm subuerteret Dominus Sodomā & Gomorrhā, sicut paradifus Domini, et sicut Aegyptus venientibus in Segor.

EZECHIELIS decimosexto: Ecce hæc fuit etc. vt in textu.

LEVITICI decimo octauo: Cum masculo etc. vt in textu. Mulier non succumbet iumento, nec miscebitur ei: quia scelus est. Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt vniuersæ gentes, quas ego eijciam ante conspectum vestrum, et quibus polluta est terra: cuius ego scelera visitabo, vt euomat habitatores suos.

DEUTERONOMII vigesimo septimo: Maledictus qui dormit cum omni iumento. Et dicet omnis populus, Amen.

LEVITICI vigesimo: Qui dormiērit cum masculo coitu foemineo, vterque operatus est nefas: morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. Qui cum iumento et pecore coiērit, morte moriatur: pecus quoquē occidite. Mulier quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. Et paulò post: Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsi sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt: et abominatus sum eas.

Ex

EXO DI vigesimo secundo: Qui coiērit cum iumento, morte moriatur.

IOELIS tertio: Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat: & disceptabo cum eis ibi super populo meo, & hæreditate mea Israel, quos disperferunt in nationibus, & terram meam diuiserunt. Et super populum meum miserunt sortem: & posuerunt puerum in prostibulum, & puellam vendiderunt pro vino vt biberent.

PRIORIS ad Corinthios sexto: An nescitis quia iniqui regnum DEI non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruiētes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, &c. regnum Dei possidebunt.

AD Romanos, & prioris ad Timotheum primo, vt suprā.

AD Galatas quinto: Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. Et his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum DEI non consequentur.

GENESIS trigesimo octauo: Dixit Iudas ad Onan filium suum: Ingredere ad vxorem fratris tui, & sociare illi, vt fuscites semen fratri tuo. Ille sciens non nasci sibi filios, introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram: nè liberi, fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, eò quòd rem detestabilem faceret.

PATRES.

AGREGORIVS libro decimo quarto Moralium in Iob, capite decimo: Quia per sulphur foetor carnis accipitur, ipsa sacri eloquij historia testatur, quæ contra Sodomam ignem & sulphur pluissè Dominum narrat. Qui cum carnis eius scelera punire decre-

Gene. 19.

Pœna Sodomorum acc. b. mō data fuit peccato eorū.

decreuisset, in ipsa qualitate ultionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe foetorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad peruersa desideria ex carnis foetore arserant, dignum fuit vt simul igne & sulphure perirent: quatenus ex iusta pœna discerent, ex iniusto desiderio quid fecissent.

Gen. 19.

Supplicium Sodomorū, specimen diuini iudicij fuit.

2 A V G V S T I N V S libro decimosexto de ciuitate DEI, capite trigesimo: Post hanc promissionem liberato de Sodomis Lot, & veniente igneo imbri de cœlo, tota illa regio impiæ ciuitatis in cinerem versa est, vbi supra in masculos, in tantam consuetudinem conualuerant, quantam leges solent aliorum factorum præbere licentiam. Verum & hoc eorum supplicium, specimen futuri iudicij diuini fuit. Nam ad quid pertinet, quod prohibiti sunt qui liberabantur ab angelis, retrò respicere, nisi quia non est animo redeundum ad veterem vitam, qua per gratiam regenerationis exuimur, si vltimum iudicium euadere cogitamus? Deniq; vxor Lot, vbi respexit, remansit: & in salem conuersa, hominibus fidelibus quoddam præstitit condimentum, quò sapiant aliquid, vnde illud caueatur exemplum.

Tertulliani tempore quæ fuerit facies terræ Sodomorum.

3 T E R T V L L I A N V S in apologetico aduersus Gentes, capite trigesimonono: Nondum Iudæum ab Aegypto examen Palæstina susceperat, nec iam illic Christianæ sectæ origo confederat, cum regiones ac fines eius Sodoma & Gomorra igneus imber exussit. Olet adhuc incendio terra, & si qua illic arborum poma orientur oculis tenus, ceterum contacta cinerescunt.

Masculorum concubitores sunt deteriores homicidis.

1 B C H R Y S O S T O M V S homilia quarta in epistolam ad Romanos, de masculorum concubitoribus loquens: Hos equidem ijs etiam, qui sibipsi mortem consciscunt, deteriores esse affirmo: præstiterit enim mori, quàm tanta contumelia accepta viuere, nam qui se ipse interimat, is animam à corpore dissociat: at hic animam vnà cum corpore perdit. Quodcunque porò delictum nominaueris, nullum huic peccato par dixeris: quia si facta sua sentirent qui patiuntur, sexcentas utique mortes obièrunt, vt nè hoc paterentur: neque enim est, neque inquam est hac iniuria alia vlla nec grauior, nec rationis minus habens. Nam si de scortatione Paulus differens dixit, peccatum omne, quodcunque commiserit homo, extra corpus esse, qui autem scortatur, eum in proprium corpus delinquere: quid de infania hac dixerimus, quæ ipsa tanto est scortatione deterior, quantum nè verbis quidem exprimere licet? Neque enim hoc solum dico, quod femina effectus

1. Cor. 6.

Infania.

sis, sed quod perdidideris ipsum hoc, nimirum virum esse, & quod neque in hanc transferis naturam, neque quam haberes asseueraueris, sed communis vtriusque effectus sis proditor, dignus quem tum viri, tum feminae lapidibus à se exigant, tanquam qui vtrumque genus iniuria affeceris. Et paulò post: Quisquis scortum se facit, hoc nihil esse queat inutilius. neque enim anima solum, verum & corpus eius, qui hæc patrat, infame est, ac certè dignum quod vndequaquè exterminetur: quot tandem, obsecro, gehennæ his plestendis, suffecerint? Quod si audito gehennæ nomine, irrides, ac fidem non habes: illum ignem recordare Sodomorum. Vidimus enim, vidimus & in præfenti quoquè vita, gehennæ effigiem: quando quidem enim multi futuri erant, qui ijs fidem minimè habituri essent, quæ post resurrectionem futura sunt, nunc quum ijsdem audiant, esse ignem inextinguibilem, à rebus præsentibus illos Deus erudiuit: tale est igitur Sodomorum incendium, & vastatio illa: id quod sciunt ijs, qui ad ea loca profecti, plagam illam diuinam, ac cælestium fulminum opus oculis subiecere. Cogitato quàm graue illud sit peccatum, vt quod ipsam gehennam etiam ante tempus existere coegerit. Nam posteaquàm permulti verba despicerent, illis D E V S per ipsa demum opera, gehennæ effigiem ostendit, noua quadam ratione: erat enim præter omnium opinionem pluuia illa, quoniam quidem & præter naturam ipsa coitio: atque ea quidem pluuia terram exussit, quoniam & illorum animos desiderium, ob quod pluuia eadem ferebatur contrà quàm solita ista ac quotidiana ferri soleat: Neque enim non excitabat modò terræ vterum ad fructuum generationem, sed & ad seminum susceptionem, inutilem efficiebat. Talis enim erat ipsa Sodomorum coitio, eiusmodi corpus inutilius reddens. Quid enim viro corpus suum meretricio more prostituente abominabilius? quid autem scelestius? O infaniam, ô stupiditatem. Vndè, malum, hæc debacchata est concupiscentia, humanam naturam hostium incommodis, atque adeò tanto grauioribus afficiens, quanto anima corpore præstantior est? O vos & brutis insipientiores, & canibus impudentiores: nusquam enim huiusmodi congressus apud illos, sed agnoscit proprios terminos natura. Vos autem genus vestrum infamius brutorum genere effecistis, & in his, quæ dico, iniurij, & per vos inuicem iniurij. Vndè igitur mala hæc enata sunt? à delicijs, à DEI ignoratione. Quum enim excefferit quis Dei timorem, protinus bona omnia perstium eunt.

Ignis Sodomorum, effigies gehennæ.

Canibus impudentiores.

2 TERTULLIANVS in libro de pudicitia: Reliquas autem libidinum furias impias in corpora & in sexus ultra iura naturæ, non modò limine, verùm omni Ecclesiæ tecto submouemus, quia non sunt delicta, sed monstra.

Non sunt delicta, sed monstra.

Vitia contra naturam, semper detestanda ac punienda.

3 AVGVSTINVS libro tertio Confessionum, capite octauo: Itaque flagitia quæ sunt contra naturam, ubi quæ ac semper detestanda atque punienda sunt, qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu diuina legentur, quæ non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa Societas, quæ cū Deo nobis esse debet, cū eadem natura, cuius ille author est, libidinis peruerfitate polluitur.

4 IDEM in epistola centesimanona ad monachas: Non carnalis, sed spiritalis inter vos debet esse dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores, etiam fœminis fœminæ iocando turpiter & ludendo, non solùm à viduis & intactis ancillis Christi in sancto proposito constitutis, sed omninò nec à mulieribus nuptis, nec à virginibus sunt facienda nupturis.

5 IN Codice Iustiniani, libro nono, titulo nono: Ad legem Iuliam de adulterijs & stupro, lege trigesima prima Constantij & Constantis Imperatorum: Cū vir nubit, in fœmina viros paritura quid cupiatur, vbi sexus perdidit locum? vbi scelus est id, quod non proficit scire? vbi Venus mutatur in alteram formam? vbi amor quæritur, nec videtur? Iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquisitis pœnis subdantur infames, qui sunt, vel qui futuri sunt rei.

Supplicio afficiendi.

6 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ D. Pauli ad Ephesios: Nisi philosophorum quidam Cynicus extitisset, qui doceret omnem titillationem carnis, & fluxum seminis ex qualicumque attritu tactu que venientem, in tempore non vitandum: & nonnulli sapientes seculi in hanc turpem & erubescendam hæresim consensissent, nunquàm sanctus Apostolus scribens ad Ephesios, ad fornicationem, etiam oem immunditiam copulasset, & ad immunditiam iunxisset auaritiam: nò hanc, qua pecuniâ cupimus congregare: sed illam de qua supra diximus, ne supergrediatur & avarus fraudet in negotio fratrem suum: quod scilicet insatiabilis & inexpletus, per omnia turpitudinum genera lasciuiatq; discurrat.

De peccato mollitici.

IIII

Quid

Quid scriptura de pauperum oppressione proponit?

Aduenam non contristabis, dicit Dominus, ^a neque affliges eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocēbitis: si laeseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamq; vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. Quapropter Agyptij tot plagis ^b attriti, & cum suo Rege crudelissimoque tyranno Pharaone, qui ne à paruulis ^c quidem Hebræorum occidendis sibi temperauit, submersi ^d demùm fuere, videlicet ob suam in Israëlitas plusquam barbaricam immanitatem. Vidi, inquit ^e Dominus, afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, propter duritiam eorum qui præsumunt operibus: & sciens dolorem eius descendi, vt liberem eum de manibus Aegyptiorum. Hinc apud Esaiam quoq; interminatur Dominus: ^f Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes, iniustitiam scripserunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Et apud eundem Prophetam de inhumanis & iniquis Magistratibus extat hæc querimonia: Principes ^g tui infideles, socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad

^a Exod. 22. d.
^b Deu. 15. b. 24. c.
^c Eccl. 35. c.
^d Jerem. 21. d. & 22. a. Malach. 3. a. 2. Re. 12. 2. b.

^b Exod. 7. & deinceps.

^c Exod. 1. c.

^d Exod. 14. f. g.

^e Exod. 3. b.

^f Esa. 10. a.
^g Deut. 27. c.
^h Job. 24. a.
ⁱ Matth. 23. b.

^g Esa. 1. e.
^h Jerem. 5. g.
ⁱ Zach. 7. c.
^k Psal. 93. a.
^l Amos 5. c.

Zz 2 illos

h. Efa. 3. c. illos. Item *Populum^h meum exactores sui spoliauerunt.* Nec dubium quin ciuitates & prouincię hoc execrando peccato, quod à tyrannicis Magistratibus perpetratur, in summum sæpè discrimen adducantur.

S C R I P T V R A E.

E X O D I vigesimo secundo: Aduenam &c. vt in textu. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

D E V T E R O N O M I I decimo quinto: Si vnus de fratribus tuis, qui moratur intrà portas ciuitatis tuę in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem deuenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Caue nè fortè subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo, Appropinquat septimus annus remissionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat, mutuum commodare: nè clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè in eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad quę manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuę: idcirco ego præcipio tibi, vt aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi qui tecum versatur in terra.

E T

E T capite vigesimo quarto: Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius vt pignus auferas, sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum: vt dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, et habeas iustitiam coram Domino Deo tuo. Non peruerteris iudicium aduenę et pupilli, nec auferes pignoris loco viduę vestimentum.

E C C L E S I A S T I C I trigesimo quinto: Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nõne lachrymę viduę ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? à maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor delectabitur in illis.

I E R E M I A E vigesimo primo: Domus Dauid, hæc dicit Dominus, iudicate manè iudicium, et eruite vi oppressum de manu calumniantis: nè fortè egrediatur vt ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.

E T capite vigesimo secundo: Hæc dicit Dominus, facite iudicium et iustitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & aduenam, et pupillum, et viduã nolite contristare, neq; opprimatis iniquè, et sanguinem innocentem nè effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus huius reges sedentes de genere Dauid super thronũ eius, et ascendentes currus et equos, ipsi et serui, et populus eorum. Quòd si non audieritis verba hæc, in memetipso iuravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc.

M A L A C H I A E tertio capite: Accedam ad vos in iudicio,

† Z z 3 &

& ero testis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedē mercenarij, et humiliant viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

SECVNDI Regum duodecimo: Mis ergò Dominus Nathan ad David: qui cùm venisset ad eū dixit ei: Duo viri erāt in ciuitate vna, vnus diues, et alter pauper. Diues habebat oues et boues plurimos valdè, pauper autem nihil habebat omninò præter ouem vnam paruulam, quam emerat et nutriuerat, et quæ creuerat apud eum cum filijs eius simul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia. Cùm autem peregrinus quidam venisset ad diuitem, parcens ille sumere de ouibus et de bobus suis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ouem viri pauperis, et præparauit cibos homini qui venerat ad se. Iratus autem indignatione David aduersus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum, eò quòd fecerit verbum istud, & nò pepercerit.

Exodi septimo, & sequentibus, vt suprà de Obstinatione.

EXODI primo: Surrexit interea rex nouus super Aegyptum qui ignorabat Ioseph, & ait ad populum suum: Ecce populus filiorum Israel multus, et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, nè fortè multiplicetur: et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis, egrediatur de terra. Præposuit itaque eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni Phiton et Ramesses. Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur & crescebant: oderantque filios Israel Aegyptij, & al-

& affligebant, illudentes eis: Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorū operibus duris luti et lateris, omni que famulatu, quo in terræ operibus premebantur. Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum, quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præciciens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, et partus tempus aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si foemina, reseruate. Et post pauca: Præcepit ergò Pharao omni populo suo, dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid foemini, reseruate.

ET capite decimoquarto: Cùm extendisset Moyses manum contra mare, reuersum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Aegyptijs occurrerūt aquæ, et inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuersaque sunt aquæ, et operuerunt currus et eqtes cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes, ingressi fuerant mare: nec vnus quidem superfuit ex eis.

ET capite tertio: Vidi afflictionem &c. vt in textu.

ESAIÆ decimo: Væ qui condunt &c. vt in textu. Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longè venientis? Ad cuius confugietis auxilium? et vbi derelinquetis gloriam vestram, nè incuruemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

DEUTERONOMII vigesimo septimo: Maledictus qui peruertit iudicium adueni, pupilli, & vidue. Et dicet omnis populus, Amen.

IOB vigesimo quarto: Ab omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. Alij terminos transulerunt, diripuerunt greges, et pauerunt eos. A sinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bouem viduæ. Subuerterunt pauperum viam, & oppresse-

oppreſſerunt pariter manſuetos terræ. Vim fecerunt depredantes pupillos, & vulgum pauperem ſpoliauerunt. Nudis & incedentibus abſque veſtitu, et eſurientibus tulerunt ſpicas. Inter acruos eorū meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt. De ciuitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamauit, et deus inultum abire non patitur.

MATTHAEI vigefimotertio: Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarū, orationes longas orantes. Propter hoc ampliùs accipietis iudiciū.

ESAIÆ primo: Principes tui &c. vt in textu.

IEREMIAE quinto: In craſſati ſunt et impinguati: et præterierunt ſermones meos peſſimè. Cauſam viduæ non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, et iudiciū pauperum non iudicauerunt. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non vlciſcetur anima mea?

ZACHARIAE ſeptimo: Et factum eſt verbum domini ad Zachariam, dicēs: Iudiciū verum iudicate, et miſericordiā et miſerationes facite vnusquiſq; cum fratre ſuo. Et viduam et pupillum, et aduenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, et auerterunt ſcapulam recedentes: et aures ſuas aggrauauerunt, nè audirent.

PSALMO nonageſimotertio: Vſquequò peccatores domine, vſquequò peccatores gloriabuntur? Populum tuum domine humiliauerunt, et hæreditatem tuam vexauerunt. Viduam et aduenam interfecerunt, et pupillos occiderunt. Et dixerunt, Non videbit dominus, nec intelliget deus Iacob. Intelligite inſipientes in populo, et ſtulti aliquandò ſapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculū, non conſiderat?

AMOS

AMOS quinto: Idcirco, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiffimas, & non bibetis vinum earum. Quia cognoui multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes iuſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta.

ESAIÆ tertio: Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt. Dominus ad iudiciū veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

V

Quid poſtremò ſcriptura docet de mercede operarijs retenta vel imminuta?

APVD Iacobum Apoſtolū legimus, quàm is grauiter diuitibus exprobet crudelem tenacitatem, ſummamque in defraudandis operarijs iniquitatem. ^a *Eccè merces, inquit, operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorū in aures Domini Sabaoth introiuit.* ^b *Eccleſiaſticus* ^c *verò in hunc modum: Panis egentium, ait, vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panē, quaſi qui occidit proximū ſuum. Qui effundit ſanguinē, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.*

Aaa

B Ita

c Deut. 24. c
Leu. 19. c
Tob. 4. c
Mala. 3. a

B Itaque lege diuina fancitum est, ^c *Nō negabis mercedem indigētis & pauperis fratris tui, siue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intrā portas tuas est: sed eadem die reddes ei preciū laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: nē clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatū.*

S C R I P T V R A E.

IACOBI quinto: *Eccē merces &c. vt in textu.*

ECCLESIASTICI trigesimoquarto: *Panis egentium etc. vt in textu.*

ET capite septimo: *Non lādas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Seruus sensatis sit tibi dilectus quasi anima tua: non defraudes illum libertate; neque in opem derelinquas illum.*

DEUTERONOMII vigesimoquarto: *Nō negabis etc. vt in textu.*

LEVITICI decimonono: *Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsq; manē.*

TOBIAE quarto: *Quicumq; tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, & merces mercenarij tui apud te omninō non remaneat.*

MALACHIAE tertio: *Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, & humiliant viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.*

VI.

VI

Quò referenda est omnis hæc de peccatis tractatio, & quis illius vsus?

A HÆC tractatio ad priorem spectat Christianæ Iustitiæ partem, quæ in malis cognoscēdis & fugiendis est posita. Vfus autem ac fructus tractationis est, ea quæ verè mala, Deo contraria, hominibus perniciofa sunt, ritè discernere, discreta prorsus cauere, & si quid horum admissum sit, sedulo expiare.

B HINC etiā discimus, quo modo sapiens à stulto, iustus ab impio differat. ^a *Sapiēs enim timet, & declinat à malo: Stultus verò trāsilit, & cōfidit.* ^b *Nō enim recipit stultus verba prudētiae, nisi ea dixeris quæ versantur in corde eius, teste Salomōne, qui hoc etiā scriptū reliquit: ^c Iustorum semita quasi lux splendēs, procedit & crescit vsque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa: nesciūt vbi corruant.* Pleriq; certè peccata quæ indicauimus, perniciosas illas animorum pestes, turpiter ^d ignorant: alij vt nōrint maximè, non fugiunt tamen, neque detestantur. Pessimi verò illi sunt, qui peccati consuetudine ^e obdurerunt: de quorum genere dictum est illud: ^f *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium.* Ea verò in-

† Aaa 2

pri-

d August. de gratia & lib. arb. ca. 3. & li. 3. de libe. arb. cap. 22. Bernar. epist. 77. ad Hugonem. Chryso. homil. 26. in epist. ad Rom. e Vide sup. de obstinatione & August. in Enchirid. cap. 30. f Prou. 18. a

primis contemnit, quæ Christiana Iustitia non solum ad vitiorum obseruationem seu differentiam cognoscendam, sed etiam ad eorum deuotionem & expiationem adhibendam postulat.

S C R I P T V R A E.

PROVERBIORVM decimoquarto, decimo octauo, & quarto capite, vt in textu.

P A T R E S.

Ignorantia legis diuinae an excuset.
Rom. 2.

1. B. AVGVSTINVS de gratia & libero arbitrio, capite tertio: Nec ipsi sine poena erunt qui legem Dei nesciunt. Qui enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: qui autem in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Quod mihi non videtur Apostolus ita dixisse, tanquam peius aliquid significauerit esse passuros qui legem nesciunt in peccatis suis, quam illos qui sciunt. Peius enim videtur esse perire, quam iudicari. Sed cum hoc de gentibus & de Iudæis loqueretur, quia illi sine lege sunt, isti autem legem acceperunt: quis audeat dicere, Iudæos qui in lege peccant, non esse perituros, cum in Christum non crediderunt, quando quidem de illis dictum est, per legem iudicabuntur? Sine fide enim Christi nemo liberari potest, ac per hoc ita iudicabuntur vt pereant. Nam si peior est conditio nescientium, quam scientium legem Dei, quomodo verum erit, quod dominus in Euangelio ait, Seruus qui nescit voluntatem domini sui, & facit digna plagis, vapulabit pauca: seruus autem qui scit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit multa. Eccè vbi ostendit grauius peccare hominem scientem quam nescientem: nec tamen idè confugiendum est, ad ignorantiam tenebras, vt in eis quisque requirat excusationem. Aliud est enim, nescisse: aliud, scire noluisse. Voluntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur, Noluit intelligere vt bene ageret. Sed & illa ignorantia quæ non est eorum, qui scire nolunt, sed eorum qui tantquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, vt sempiterno igne non ardeat: si propterea non credidit, quia non audiuit omnino quod crederet, sed forsatis vt mitius ardeat: non enim sine causa

Luc. 12.

Aliud est nescisse, aliud scire noluisse.
Psal. 35.

sa dictum, Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt. Et illud quod ait Apostolus, Cum venerit in flamma ignis dare vindictam in eos, qui ignorant Deum. Veruntamen vt habeamus & ipsam scientiam, nè dicat vnusquisque, nesciui, non audiui, non intellexi, volūtas conuertitur humana vbi dicitur, Nolite esse sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: quanuis peior appareat de quo dictum est, Verbis non emendabitur seruus durus: si enim & intellexerit, non obaudiet. Quandò autem dicit homo, Non possum facere quod præcipitur, quoniam concupiscentia mea vincor: iam quidem de ignorantia non habet excusationem, nec Deum causatur in corde suo, sed malum suum in se cognoscit & dolet: cui tamen dicit Apostolus, Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Et utiq; cui dicitur, Noli vinci, arbitrium sine dubio voluntatis eius conuenitur: velle enim & nolle, & propriæ voluntatis est.

Psal. 78.
2. Theff. 1.

Psal. 31.

Prouer. 29.

Rom. 2.

*propriè

2. IDEM libro tertio de libero arbitrio, capite vigesimo secundo: Non enim quod naturaliter nescit, & naturaliter non potest, hoc animæ deputatur in reatu: sed quod scire non studuit, & quod dignam facilitati comparandæ ad rectè faciendū operā non dedit.

3. BERNARDVS epistola septuagesima septima ad Hugonem de sancto Victore: Is forsitan qui asserit non posse peccari per ignorantiam, nunquam pro suis ignorantibus deprecatur, sed potius prophetam irrideat deprecantem & dicentem: Delicta iuueritis meæ & ignorantias meas nè memineris: Forsitan & reprehendet Deum exigentem pro peccato ignorantiam satisfactionem. Loquitur enim in Leuitico ad Moysen, dicēs: Anima si peccauerit per ignorantiam, feceritq; vnum ex his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationem peccati. Et rursum: Qui orabit pro eo quod nesciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in Domino. Si ignorantia nunquam peccatum est, cur dictum est in epistola ad Hebræos, quia in secundo tabernaculo semel in anno solus pontifex intraret non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiam nullū est, non ergò peccauit Saulus quod persecutus est Ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manēs in incredulitate. Bene itaq; faciebat quod erat blasphemus & persecutor, & contumeliosus, quod erat spirans minarum & cædis in discipulos Domini, in hoc ipso quippe abundanter emu-

Per ignorantiam etiā peccari.
Psal. 24.

Leuit. 4.

Ibidem

Heb. 9.

1. Tim. 1.

Gal. i.
1. Tim. i.

lator existens paternarum suarum traditionum. Non ergò debuit dicere, misericordiam consequutus sum: sed, mercedé recepi, quippe quem ignorantia à peccato reddebat immuné, in super & æmulatio remunerabilem iudicabat. Si cum, inquam, ignorantia nunquā peccatur, quid ergò causamur aduersus occisores Apostolorum, quoniam quidem non solum malum esse nescierunt interficere illos, sed in super quoque id faciendo arbitrati sunt obsequium se prestare Deo? Sed & frustra in cruce Saluator pro suis orabat crucifixoribus, quippe nescientibus (ipso teste) quid facerent, & ita nequaquam peccantibus. Neque enim fas est, vllatenus suspicari mentitum fuisse Dominum IESVM, aperte perhibentem eos ignorare quid facerent: & si forrè de Apostolo dubitet quis, quod carné suam æmulans, sicut homo mentiri potuit, ubi ait: Si enim cognouissent, nunquā Dominum gloriæ crucifixissent. Nunquid non ex his satis apparet, in quantis iaceat ignorantia tenebris, quæ ignorat peccari posse interdum per ignorantiam?

Ioann. 16.
Luc. 23.

2. Cor. 2:

CHRYSOSTOMVS homilia vigesima sexta in epistolâ ad Romanos: Stadiū, præsens hæc vita est, & innumeros oculos, quos circumquaque dirigamus, habere oportet: neque putandum, ad Apologiam sufficere ignorantia: erit enim, erit inquam, quâdò & ignorantia poenas dabimus, quândò scilicet & ipsa ignorantia veniam non habebit. Nam & Iudæi ignorârunt, sed ea ignorârunt quorum ignorantia veniam non meretur: & Græci ignorârunt, sed excusationem non habent. Quod si ea ignoraueris quæ sciri non possunt, præter culpam eris: si verò quæ scitu & possibilia sunt & facilia, extremas poenas meritò dabis. Nisi enim vehementer pigri negligentesque fuerimus, sed quæcunq; ad nos pertinent, simul attulerimus, & in his quæ ignoramus, manum porriget Deus, id quod & Philipensibus scribit Paulus: Et si quid aliter, inquit, sentitis, hoc quoque vobis Deus reuelabit. Si verò nihil eorum quæ nostræ sunt potestatis, expedire voluerimus, neque illius potiemur auxilio.

Quæ ignorantia excusationem non habeat.

Deus adiuuat ignorantes, cum faciunt quod possunt. Philip. 3.

DE PECCATORVM EXPIATIONE.

I

Quibus verò modis peccata expiantur?

A HIC

A Hic imprimis est extra controuersiam, Christum nobis esse^a propitiatorem, & illum Dei^b agnum, qui tollit peccata mundi, qui que solus remissionem peccatorum nobis potuerit promereri, & purgationem eorum facere.

B DEINDE certum est, Deum fide purificare corda, vt Petrus^c inquit, quod citra fidem (humanæ salutis ostium ac fundamentum) nullus peccatorum remissionem aut expiationem consequi aut sperare possit. Fide vero^d destituitur, qui cum Ecclesiæ fide non consentientes, vana quadam^e fidutia peccati remissionem & iustificationis gratiam propter Christum sibi alijsque pollicentur

C QUI verò in ecclesiæ fide & eius vnitate persistentes, à peccatis cupiunt liberari, multos illi modos^f ad peccatorum suorum expiationem in Scriptura propositos habent, inter quos principem tenet locum Pœnitentiæ Sacramentum, quo neglecto, & frustra de reliquis lethali-um peccatorum remedijs adhibendis agitur. Hoc enim vt præsens, ita necessarium pharmacum Christus animarum medicus instituit, contra omnem peccati lepram valiturum, idque commendans dixit sacerdotibus:^h *Quorum remis-*

Concil. Trident. sess. 3. can. 3. & sess. 6. cap. 2. & 7.
a Rom. 3. d
1. Ioan. 2. a 4. b 1. c
b Ioan. 1. d
Matt. 1. d 1. Co. 1. d
1. Tim. 2. a Heb. 1. a 9. c Act. 4. b

c Act. 15. b
Heb. 11. a b
Gal. 2. c 3. a
Rom. 3. d Luc. 7. g
Ephes. 2. b
Trid. sess. 6. ca. 8.
d Augu. tract. 67. in Ioan. Leo ser. 4. de Natiu. Dom.
e Vide sup. de præsumptione.

f Cyrill. lib. 2. in Leuit. Augu. lib. 2. cont. Cresc. ca. 12. Chrysof. concione 4. de Lazaro in fin. & h. 6. in Ioan. 1.
g Vide sup. de Sacram. pœnitent.

h Ioan. 20. 8

D Se-

II.

a Tob. 4. b
12. b Ecc13.
b d Prou. 13. b
15. d 16. a
Luc. 11. f
b Dan 4. e
Esa. 1. c
Heb. 13. c Vi-
de inferius
de eleemo-
fyna.

D SECUNDO purgantur & expiantur eleemo-
fyna: quia scriptum est, ^a Eleemosyna ab omni pec-
cato, & à morte liberat, & non patietur animam ire
in tenebras. Monet igitur Propheta: ^b Peccata tua
eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs
pauperum.

III.
c Matt. 6. b
Luc. 6. e
Marc. 11. c
Ecc1 28. 2

E TERTIO remittuntur peccata, dum quantun-
uis læsi, fratri offensam cõdonamus, dicente Do-
mino: ^c Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet
& vobis pater cœlestis delicta vestra.

III.

d Iaco. 5. d

F. QUARTO idem fit, cum peccatẽ fratrem
corripiendo emendamus ac lucrificamus, sicut
scriptum est: ^d Qui conuertifecerit peccatorem ab erro-
re viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet mul-
titudinem peccatorum.

V.

e Luc. 7. g

f Pro. 10. b
& 1. Pet. 4. b
g Psal. 50. d
Luc. 18. c
Matt. 18. d
Ecc1 21. a
h Psal. 101. c

G QUINTO huc pertinet abundantia sincere
charitatis, ad impetranda & conficienda bona
omnia præpotentis: ob quam de Magdalena di-
citur: ^e Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit
multum. ^f Charitas enim operit multitudinẽ peccatorũ.

a Psal. 31. b

H SEXTO ad idem valet ^g contriti cordis sacri-
ficiũ, quod nunquam despicit Deus, & humilis
cognitio suã, confessioq; peccatorum ^h Respicit
enim Dominus in orationem humilium, & non
despicit preces eorum. Vt hinc etiã Dauid de se-
ipso testetur: ^a Dixi, confitebor aduersum me iniustitiã

me-

meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

Ac Ioannes generatim omnibus verè confiten-
tibus hanc gratiam pollicetur: ^a Si confiteamur, in-
quit, peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat no-
bis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

Igitur ^b Niniuitæ cum humilitatis & pœnitentiæ
operibus sedulo insisterent, præsentem Dei iram
placauerunt, & iam iam imminens vrbi ac patriæ
exitium auerterunt. Quarè de illis sic scriptum le-
gimus ^c Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt
de via sua mala, & misertus est Deus super malitia quã
locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.

I. SIC demum Scriptura teste discimus, his ^d ali-
jsq; modis & officijs, veræ pietatis Christi gratia
editis, hoc effici, vt credetium & pœnitetium in
Ecclesia, sicut diximus, peccata expientur. Eoque
spectas Apostolus, monet: ^e Has habentes pmissio-
nes, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamẽto car-
nis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore
Dei. Nec minus grauius Iacobus: ^f Emundate, in-
quit, manus peccatores, & purificate corda, duplices ani-
mo. Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in lu-
ctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humilia-
mini in conspectu Domini, & exaltabit vos. Etenim nõ
sufficit mores in melius cõmutare & à factis ma-
lis recedere, vt Augustini verbis ^g iterum vtamur,

† Bbb

nisi

a 1. Ioan. 1. d
b Ionæ 3. b c
Matt. 12. d
Luc. 11. d
3. Reg. 21. g
Sap. 11. d
Cyp. li. 1. epi.
8. & li. 4. epi.
4. & lib 5.
epist. 5.
c Ionæ 3. d
Num. 25. c d
Psal. 105. e

d Prou. 10. a
Acto. 8. d
2. Cor. 7. e

e 2. Cor. 7. a
2. Tim. 2. d

f Iac. 4. c
Ezech. 18. f

g Hom. 50.
ex 50. cap. 15.
Et in Enchir.

ca. 70. & Cy-
prian de la-
pſis in fine. &
alij vt ſuprà
de ſatisfact.

nisi etiã de ijs q̄ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœni-
tentia dolorẽ, per humilitatis gemitũ, per cõtriti
cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.

a Serm. 41.
de Sanctis.

K ALIOQVIN quisquis de peccatis lethalib⁹
in ſe aliqua dominari cognouerit, vt idem ^a Au-
guſtinus eſt aũthor, niſi dignè ſe emẽdauerit, & ſi
habuerit ſpatiũ, lógotẽpore pœnitentiã egerit, et
largas eleemoſynas erogauerit, & à peccatis ipſis
abſtinuerit, illo tráſitorio igne, de quo dixit ^b Apo-
ſtolus, purgari non poterit, ſed æterna illũ flãma
ſine vllo remedio cruciabit. Nõ em̄ capitalia poſt
hãc vitã, ſed minuta peccata purgãtur expiãturq̄.

b 1. Cor. 3. c
Idem Augu.
hom. 16. ex.
50. In enchir.
c. 67 Item de
fide & operi-
bus. cap. 16.
& quæſt. 1.
ad Dulcitiũ.

SCRIPTVRAE.

A AD Romanos tertio: Iuſtificati gratis p̄ gratiã ipſius, p̄
redemptionem q̄ eſt in Chriſto IESV, quẽ p̄poſuit Deus
ppitiatorem, per fidẽ in ſanguine ipſius, ad oſtentionẽ iu-
ſtitia ſua, p̄pter remiſſionẽ p̄cedentium delictorum in ſu-
ſtentione Dei, ad oſtentionẽ iuſtitia eius in hoc tempo-
re: vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum qui eſt ex fide IESV
Chriſti. Vbi eſt ergò gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quã le-
gem? factorũ? Nõ, ſed per legẽ fidei. Arbitramur enim iuſti-
ficari hominẽ per fidẽ ſine operibus legis.

P R I M A E Ioannis ſecundo: Si quis peccauerit, aduoca-
tum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtũ iuſtũ: & ipſe eſt
ppitiatio pro peccatis noſtris: nõ pro noſtris: autem tátũ,
ſed etiã pro totius mundi.

E T capite quarto: In hoc eſt charitas, non quaſi nos di-
lexerimus Deum, ſed quoniam ipſe dilexit nos, & miſit fili-

ITEM

I T E M capite primo eiufdẽ epiſtolã: Si aũt in luce am-
bulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatẽ habem⁹ ad inuicẽ,
& ſanguis IESV Chriſti filij ei⁹ emũdat nos ab om̄i peccato.

I O A N N I S primo: Altera die vidit Ioãnes IESVM venientẽ
ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce q̄ tollit peccata mundi.

M A T T H A E I primo: Pariet aũt filiũ, & vocabis nomẽ eius
IESVM. Ipſe enim ſaluũ faciet populũ ſuũ à peccatis eorum.

P R I O R I S ad Corinthios primo: Ex ipſo autẽ vos eſtis
in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à deo & iuſti-
tia & ſanctificatio & redemptio, vt quemadmodũ ſcriptũ
eſt: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

P R I O R I S ad Timotheum ſecundo: Vnus enim deus,
vnus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus IESVS:
qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: cuius
teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt.

A D Hebræos primo: Qui cùm ſit ſplendor gloria, &
figura ſubſtantia eius, portansq̄; omnia verbo virtutis ſua,
purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram ma-
ieſtatis in excelsis.

E T capite nono: Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futu-
rorum bonorũ, p̄ amplius & p̄fectius tabernaculum non
manu factũ, id eſt, nõ huius creationis: neq̄; p̄ ſanguinẽ hir-
corum aut vitulorũ, ſed p̄ pprium ſanguinẽ introiuit ſemẽl
in ſancta, æterna redemptioẽ inuenta. Si enim ſanguis hir-
corũ & taurorũ & cinis vitulæ adſperſus, inquinatos ſan-
ctificat ad emundationẽ carnis: quãto magis ſanguis Chri-
ſti, qui per Spiritum ſanctũ ſemetipſum obtulit immacula-
tum DEO, emundauit conſcientiã noſtrã ab operibus mor-
tuis, ad ſeruendum Deo viuenti?

A C T O R V M quarto: Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à
vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli: & non

† B b b 2 est

est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

B **E** **T** capite decimoquinto: Cùm autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

A **D** **H** **E** **B** **R** **A** **O** **S** vndecimo: Est autè fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Sine fide autè impossibile est placere Deo.

A **D** **G** **A** **L** **A** **T** **A** **S** secundo: Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem IESV Christi: & nos in Christo IESV credimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

E **T** capite tertio: Prouidens autem scriptura, quia ex fide iustificat gentes **D** **E** **V** **S**, prænunciauit Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes gentes.

A **D** **R** **O** **M** **A** **N** **O** **S** tertio, vt suprà.

L **V** **C** **A** **E** septimo: Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, vade in pace.

A **D** **E** **P** **H** **E** **S** **O** **S** secundo: Gratia enim estis saluati per fidem, (& hoc non ex vobis, **D** **E** **I** enim donum est) non ex operibus, vt nè quis gloriatur. Ipsi enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

C **I** **O** **A** **N** **N** **I** **S** vigesimo: Hoc cùm dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum: Quorum remisistis etc.

D **T** **O** **B** **I** **A** **E** quarto: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue:

bue: si exiguum tibi fuerit, etià exiguum libèter impartiri stude: Premiùm enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna omnibus facientibus eam.

E **T** capite duodecimo: Bona est oratio cum ieiunio: & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & vitam æternam.

E **C** **C** **L** **E** **S** **I** **A** **S** **T** **I** **C** **I** tertio: Fili, suscipe senectam patris tui, & nõ contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu, veniam da, & nè spernas eum in virtute tua. Eleemosyna enim patris nõ erit in obliuione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, & in iustitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tuum: & sicut in sereno glacies, soluetur peccata tua. Ignè ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: & Deus p̄spector est eius quæ reddit gratiam.

P **R** **O** **V** **E** **R** **B** **I** **O** **R** **V** **M** decimotertio: Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ.

E **T** capite decimoquinto: Per misericordiam & fidem purgantur peccata.

I **T** **E** **M** capite decimosexto: Misericordia & veritate redimitur iniquitas.

L **V** **C** **A** **E** vndecimo: Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

D **A** **N** **I** **E** **L** **I** **S** quarto: Quãobrem, rex, consiliũ meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.

E **S** **A** **I** **A** **E** primo: Discite benefacere: &rite iudiciũ, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra vt

coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

AD Hebræos decimotertio: Beneficentiæ autem & cõmuniõis nolite obliuisci: talibus enim hostijs p̄mereſ deus. E MATTHAEI sexto: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra. Si autem nõ dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

LVCÆ sexto: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite cõdemnare, & nõ condẽnabimini. Dimittite, & dimittimini. Date, & dabitur vobis. mensurã bonã & confertã & coagitatã & supereffluentẽ dabunt in sinum vestrum.

MARCI vndecimo: Et cùm stabis ad orandũ, dimittite si qd habetis aduersus aliquẽ: vt & pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. quõd si vos nõ dimiseritis, nec pater vester q̄ in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

ECCLESIASTICI vigesimoõtauo: Relinque p̄ximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. F IACOBI quinto: Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum: scire debet, quoniã qui conuerti fecerit &c. vt in tex.

G LVCÆ septimo: Et cõuersus ad mulierẽ, dixit Simoni: Vides hãc mulierẽ? Intraui in domũ tuã: aquam pedibus meis nõ dedisti: hęc aut lachrymis rigauit pedes meos. & capillis suis terfit. Osculũ mihi nõ dedisti: hęc aut ex quo intraui, nõ cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meũ non vnxiſti: hęc aut vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittũtur ei peccata multa, quoniã dilexit multũ. Cui autem minũs dimittitur, minũs diligit. Dixit autẽ ad illam: Remittuntur tibi peccata.

PROVERBIORVM decimo: Odiũ suscitã rixas, & vniuersa delicta operit charitas.

PRIO:

um suum propitiationem pro peccatis nostris.

PRIORIS Petri quarto: Ante omnia autẽ mutuã in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

H PSALMO quinquagesimo: Sacrificiũ Deo, spiritus cõtribulatus: cor contritũ & humiliatũ, Deus, non despicias.

LVCÆ decimoõtauo: Et publicanus à longẽ stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo.

MATTHAEI decimoõtauo: Tũc vocauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me.

ECCLESIASTICI vigesimo primo: Fili, peccasti? nõ adijcias iterũ: sed & de pristinis deprecare vt tibi dimittantur.

PSALMO centesimo primo: Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum.

PSALMO trigesimo primo: Dixi, &c. vt in tex.

PRIMAE Ioannis primo: Si confiteamur, &c. vt in text.

IONAE tertio: Et crediderunt viri Niniuitẽ in Deum, & p̄dicauerunt ieiuniũ, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem. Et peruenit verbũ ad regẽ Niniuæ: & surrexit de folio suo, & abiecit vestimentũ suũ à se, & indutus est sacco, et sedit in cinere. Et clamauit, et dixit in Niniue ex ore regis et principũ eius, dicẽs: Homines, et iumenta, et boues, et pecora nõ gustent quicquam, nec pascãtur, et aquam nõ bibant. Et operiantur saccis homines et iumenta, et clamẽt ad Dominum in fortitudine: et cõuertatur vir à via sua mala, et ab iniquitate quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, et ignoscat Deus, et reuertatur à furore iræ suæ, et non peribimus?

MAT-

MATTHÆI duodecimo: Viri Niniuitæ surgēt in iudicio cū gnatione ista, & condēnabunt eā: quia pœnitentiā egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quam Ionas hîc.

LYCÆ vndecimo: Viri Niniuitæ surgent in iudicio cū gnatione hac, & condēnabunt illā, quia pœnitentiā egerūt ad prædicationem Ionæ. Et ecce plus quam Ionas hîc.

TERTII Regū vigesimoprimo: Igit nō fuit alter talis sicut Achab, q̄ venūdatus est vt faceret malū in cōspectu dñi: concitauit enim eū Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, intantū vt sequeretur idola q̄ fecerāt Amorrhæi, quos cōsumpsit dñs à facie filiorū Israel. Itaq; cū audisset Achab sermones istos, scidit vestimēta sua, & operuit cilicio carnē suā, ieiunauitq; & dormiuit in sacco, & ambulauit dimisso capite. Et factus est sermo dñi ad Eliā Thesbitē, dicēs: Nōne vidisti humiliatū Achab coram me? quia igitur humiliatus est meī causa, nō inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius.

SAPIENTIAE vndecimo: Misereris oīm, quia oīa potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

IONÆ tertio: Vidit &c. vt in textu.

NUMERORVM vigesimoquinto: Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, auertit iram meā à filijs Israel: quia zelo meo cōmotus est contra eos, vt non ipse delerē filios Israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eū: Ecce do ei pacem foederis mei, & erit tam ipsi q̄ semini eius pactum sacerdotij sempiternū: quia zelatus est pro deo suo, & expiauit scelus filiorum Israel.

PSALMO centesimoquinto: Et stetit Phinees, & placauit: & cessauit quassatio. Et reputatum est ei in iustitiam, in generatione & generationem, vsq; in sempiternum.

PROVERBIORVM decimo: Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia verò liberabit à morte.

ACTO:

ACTORVM octauo: Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse: ait S. Petrus ad Simonem magum.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Has habentes &c. vt in textu.

IACOBI quarto: Emundate &c. vt in textu.

EZECHIELIS decimo octauo: Et cū auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit.

KPRIORIS ad Corinthios tertio: Si quis superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus mâserit, quod superædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

PATRES.

A CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, canone tertio: Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium afferit tolli, quam per meritum vnius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio & redemptio: aut negat ipsum Christi Iesu meritum, per Baptismi sacramentum in forma Ecclesie ritè collatum, tam adultis, quam paruulis applicari: anathema sit, quia non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde vox, Ecce agnus DEI, Ecce qui tollit peccata mundi.

Peccata tollitur merito Christi mediatoris per Sacramenta applicato. 1. Tim. 2. Rom. 5. 1. Cor. 1. Act. 4. Ioan. 1. Galat. 3.

† Ccc

Et

Et illa: Quicumque baptizati estis, CHRISTVM induistis.

2. Cor. 1. ET sessione sexta, capite secundo: Quo factum est, vt cælestis pater, pater misericordiarum, & Deus totius consolationi, Christum Iesum, filium suum, & ante legem, & legis tempore multis sanctis Patribus declaratum ac promissum, cum venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit: vt & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non sectabantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atq; omnes ad adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

3 ET capite septimo eiusdem sessionis: Meritoria causa iustificationis, est dilectissimus vnigenitus suus, Dñs noster, Iesus Christus: qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit.

1 B I D E M Tridentinum sessione sexta, capite octauo: Cum verò Apostolus dicit, iustificari hominem per fidem, & gratis: ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit & expressit: vt scilicet per fidem idèd iustificari dicamur, quia fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis: sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire: gratis autem iustificari idèd dicamur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promerentur: si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

2 A V G V S T I N V S tractatu sexagesimo septimo in Euangelium Ioannis: Proindè respuendi sunt à corde Christiano, qui putant idèd dictum multas esse mansiones, quia extra regnum cælorum erit aliquid, vbi maneant beati innocentes, qui sine baptismo ex hac vita emigrarunt, quia sine illo in regnum cælorum intrare non potuerunt: hæc fides non est fides, quoniam non est vera & Catholica fides.

3 L E O Magni sermone quarto de natiuitate Domini: Magnum præsidium est fides integra, fides vera, in qua nec augeri ab villo quicquam, nec minui potest: quia nisi vna est, fides non est, dicente Apostolo, Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma, vnus Deus & Pater omnium, qui su per omnes & per omnia, & in omnibus

Christus meruit nobis iustificationem.

Quomodo per fidem iustificari dicamur.

Rom. 11. Ephes. 2.

Sola Catholica fides est fides.

Fides nisi integra & vna sit, fides non est. Ephes. 4.

bus nobis. Huic vnitati (dilectissimi) inconcussis mentibus inhaerete, & in hac omnem sectamini sanctitatem, & in hac præceptis Domini deseruite: quia sine fide impossibile est placere Deo, & nihil sine illa sanctum, nihil castum est, nihil viuum. Iustus enim ex fide viuut. Quam qui diabolo decipiente perdidit, viuens moruus est. Quia sicut per fidem iustitia, ita etiam per fidem veram vita obtinetur æterna, dicente Domino Salvatore: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum DEVM, & quem misisti Iesum Christum.

1 C Y R I L L V S Alexandrinus libro secundo in Leuiticum: Audisti quanta sint in lege sacrificia pro peccatis: audi nunc quantæ sint remissiones peccatorum. In Euangelio est ista prima, qua baptizamus in remissionem peccatorum: secunda remissio est in passione martyrij: tertia est, quæ per eleemosynam datur. Dicit enim Saluator: Veruntamen date quæ habetis, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarta nobis sit remissio peccatorum, quando & nos remittimus peccata fratribus nostris. Sic enim dicit ipse Dominus & Saluator: Quia si remiseritis fratribus vestris ex corde peccata, & vobis remittet peccata vestra pater vester: quod si non remiseritis fratribus vestris ex corde, nec vobis remittet pater vester. Et ipse in oratione nos dicere docuit: Remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Quinta peccatorum remissio, quum conuerterit quis peccatorem ab errore viæ suæ. Ità enim dicit scriptura diuina: Quia qui conuerterit fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluat animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum. Sexta quoque sit remissio per abundantiam charitatis, sicut & ipse Dominus dicit: Amen dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et Apostolus dicit: Quoniam charitas operis multitudinem peccatorum. Est adhuc & septima, licet dura & laboriosa, per penitentiam remissio peccatorum, quum lauat peccator lachrymis stratum suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte: quum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & querere medicinam, secundum eum qui ait: Dixi, Pronunciabo aduersum me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem cordis mei. In quo impletur & illud, quod Iacobus Apostolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum: et si in peccatis fuerit, remittentur ei. Et tu ergo quum ve-

Varijs modis in noua lege peccata remittuntur.

Baptismo, martyrio, eleemosyna.

Luc. 12. Cõdonando offensam.

Matth. 6. Marc. 11.

Matth. 6. Cõuertendo proximum.

Iacob. 5. Charitatis abundantia.

Lucæ 7. 1. Petr. 4.

Penitentia & confessio sacramentali.

Psal. 9. 40. & 31.

Extrema vnctio.

Iacob. 5.

Predicti mo-
di comparan-
tur cū sacri-
ficijs & obla-
tionibus veteris
testamēti,
quorum mē-
tio fit in Le-
uitico.

1. Cor. 13.

Ioann. 15.

1. Cor. 5.

Psal. 103.

Nō solum bap-
tismo à pec-
catis munda-
mur.
Ioan. 15.
Verbo.
Corde con-
trito.
Psal. 50.
Eleemosynis.
Lucā 11.
Charitate.
1. Petr. 4.

nis ad gratiam Baptismi, vitulum offers, quia in morte Christi baptizaris: cū verò ad martyrium duceris, hircum obtulisti, quia auctorem peccati diabolus iugulasti. Quum autē eleemosynam feceris, & erga indigentes affectum misericordiæ sollicita pietate impenderis, saltare sacrum hœdis pinguis onerasti. Quòd si ex corde peccatum remiseris fratri tuo, & iracundia, & timore deposito, mitem intrā te & simplicem recollegeris animum, immolasse te arietem, vel agnum in sacrificium obtulisse confide. Porrò autem si diuinis lectionibus instructus, meditando sicut columba, & in lege Domini vigilando die ac nocte, ab errore suo conuerteris peccatorem, & abiecta nequitia ad simplicitatem eum columbæ reuocaueris, atque etiam adhærendo sanctis, feceris eum societatem turturis imitari, par turturum aut duos pullos columbarum Domino obtulisti. Quòd si illa (quæ & spe & fide maior est) charitas abundauerit in corde tuo, ita vt diligas proximum tuum, non solum sicut teipsum, sed sicut ostendit ille qui dicebat, maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt animā suam ponat pro amicis suis: panes similigineos in charitatis oleo subactos, sine ylo fermento malitiæ & nequitiae in azymis synceritatis & veritatis te obtulisse cognosce. Si autem in amaritudine serus fueris, luctu, lachrymis & lamentatione confectus, si carnem tuam maceraueris, & ieiunijs ac multa abstinentia aridam feceris: & dixeris, quia sicut in frixorio confrixa sunt ossa mea: tunc sacrificium similia à sargagine vel craticula obtulisti. Et hoc modo inuenieris tu verius & perfectius secundum Euangelium offerre sacrificia, quæ secundum legem offerre non potest Israel.

2 AVGVSTINVS libro secundo contra Cresconium Grammaticum, capite duodecimo: Ideò vobis non videntur mundari, cū ad nos à vobis transeunt, quia non denuò baptizantur, quasi solo baptismo quem repeti non oportet, cū idem atque vnus est, homines ab errore mundantur. Mundantur & verbo veritatis ab illo qui ait, Iam vos mundi estis, propter verbum, quod locutus sum vobis. Mundantur & sacrificio contriti cordis ab illo de quo dictum est: Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Mundantur & eleemosynis ab illo qui ait: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Mundantur ipsa, quæ supereminet omnibus, charitate ab illo, qui per Apostolum Petrum dixit, Charitas cooperit multitudinem

dinem peccatorum: quæ vna si adfit, omnia illa rectè fiunt: si autem desit illa, omnia frustra fiunt.

3 CHRYSOSTOMVS concione quarta de Lazaro, in fine: Vt igitur neque puniamur, neque poenas demus, in suam quisquē conscientiam ingrediatur, vitam que explicet: cunctisq; commissis diligenter excussis, cōdemnet animam quæ hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat, crucietq; suam ipsius mentem, supplicium à seipso exigat pro peccatis, per condemnationem, per diligenter actam poenitentiam, per lachrymas, per confessionem, per ieiunium, per eleemosynam, per continentiam ac charitatem, vt possimus omnes omni modo hinc depositis peccatis, multa cum fiducia illuc proficisci.

4 IDEM Chryostomus homilia sexta in Ioannem: Hac igitur perniciofa inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperam & iniquè egimus, compūgamur: & summa cum diligentia, quicquid superiori tempore ausi sumus, quicquid malignè commisimus, animo repetamus atque abijciamus. Ad quod multas nobis DEVS vias aperuit. Dic enim tu primus iniquitates tuas, vt iustificeris. Et iterum: Dixi, Pronunciabo aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequēs eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit, succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam? audi Danielelem: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad Deum cum puritate perseverantia, quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hæc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguet aqua, & eleemosynis purgantur peccata. Decursis igitur his vijs omnibus & repetitis, in ijsdem assiduè perseueremus: Hoc pacto non modò præterita abluemus peccata, sed in posterum maximū consequemur emolumentum: quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitæ desidiā vel in exitialem aliquem affectum pelliciat.

1 H CYPRIANVS libro primo, epistola octaua ad plebem de quinque presbyteris schismaticis: Nunc se ad lapsorum

†Ccc 3 perni-

Quibus modis expiamus peccata.

Confessione delentur peccata.
Esa. 43.
Psal. 31.

Condonādo offensam.

Eleemosynis.
Dan. 4.
Oratione assidua.

Ieiunio & charitate.
Eccl. 3.

perniciem venenata sua deceptione verterunt, vt ægros, & saucios, & ad capienda fortiora consilia per calamitatem ruinæ suæ minis idoneos, & minus solidos, à medela vulneris sui auocent, & intermissis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua satisfactio placandus est, ad exitiosam temeritatem mendacio captiosæ pacis inuident. Et pauld post: Eadem nunc ratio, eadem rursus euersio, per quinque presbyteros Felicissimo copulatos, ad ruinam salutis inducitur, vt non rogetur D E V S, nec qui negauit Christum, eundem Christum quem negauerat, deprecetur: post culpâ criminis tollatur & pœnitentia, nec per Episcopos & sacerdotes Dño satisfiat, sed relictis Dñi sacerdotibus cõtra Euangelicâ disciplinâ noua traditio sacrilegæ institutionis exurgat.

Precibus longa satisfactio ne Dominus placandus est.

Per Episcopos & Sacerdotes Domino satisfaciendum.

2 ET libro quarto, epistola quarta ad clerum & plebem: Quamquam sciam, fratres charissimi, pro timore, quem singuli debemus D E O, vos quoque illic assiduis orationibus & enixis precibus instanter incumbere, admoneo tamen etiam ipse religiosam sollicitudinem vestram, vt ad placandum atque exorandum Dominum non voce sola, sed & ieiunijs & lachrymis, & omni genere deprecationis ingemiscamus. Et pauld post: Virgas igitur & flagella sentimus, q̄ Deo nec bonis factis placemus, nec p peccatis satisfacimus. Rogemus de intimo corde & tota mête misericordiâ Dei.

Bonis factis Deo placendum, & pro peccatis satisfaciendum.

3 ITEM libro quinto, epistola duodecima, quæ est Moyfis & Maximi presbyterorum & aliorum ad Cyprianum: Vbi diuinus metus relinquatur, si tam facile peccantibus venia præstetur? fouendi sunt sanè ipsorum animi, & ad maturitatis suæ tempus nutriendi: & de scripturis sanctis, quàm ingens & supra omnia peccatum cõmiserint, instruendi. Nec hoc aimentur, quia multi sunt: sed hoc ipso magis reprimantur, quia non pauci sunt. Nihil ad extenuationem delicti numerus impudens valere consuevit, sed pudor, sed modestia, sed patientia, sed disciplina, sed humilitas atque subiectio: sed alienum de se expectasse iudicium, sed alienam de suo actu sustinuisse sententiam: Hoc est quod pœnitentiam probat, hoc est quod impresso vulnere inducit cicatricem: hoc est quod deiectæ mentis ruinas erigit & attollit: quod ardentem delictorum æstuantium vaporem restringit & finit. Non ea, quæ sanorum sunt corporum, medicus egris dabit: nè importunis cibis tempestatem valetudinis sæuentis nõ reprimat, sed accendat: scilicet, nè quod potuisset maturius ieiunio attenuante sanari, videatur per impatientiam longius pasta cruditate p̄duci. Eluendæ sunt igitur, impio sacrificio manus inquinatæ, operibus bonis: & nefario cibo ora misera polluta,

Delicta expiantur & restringuntur operibus bonis.

pœnitentiæ sunt verè sermonibus expianda, & in secretis cordis fidelis, nouellandus & consecrandus est animus: crebri pœnitentium gemitus audiatur, & iterum fideles ex oculis lachrymæ profundatur: vt illi ipsi oculi, qui malè simulacra conspexerunt, qui illicita commiserant, satisfaciunt Deo fletibus deleant.

1 I AVGVSTINVS in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquagesima, capite decimo quinto: siue in libro de pœnitentiæ medicina, capite quinto: Non sufficit mores &c. vt in textu.

2 ET in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimo: Sanè cauendum est, nè quisquam existimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidiè perpetranda, & elemosynis quotidie redimenda. In melius quippe est vita mutanda, 1. Cor. 6. & per elemosynas de peccatis præteritis est propitiandus D E V S, non ad hoc emendus quodam modo, vt ea semper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quanuis miserando deleat iâ facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur.

Per elemosynas propitiandus Deus de peccatis.

3 CYPRIAN. de lapsis: Orare oportet impensius & rogare, diè luctu trãfigere, vigilijs noctes ac fletibus ducere, tẽpus omne lachrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhærere cineri, in cilicio & sordibus volitari: post indumentum Christi perditum nullum hic iam velle vestitum, post diaboli cibum malle ieiunium: iustis operibus incubere, quibus peccata purgantur: elemosynis frequenter insistere, quibus à morte animæ liberatur. Quod aduersarius auferebat, Christus accipiat, nec teneri iam nec amari patrimoniū debet, quo q̄s & deceptus & victus est. Pro hoste vitanda res, p̄ latrone fugienda, p̄ gladio metuenda possidetur & vèdenda. Ad hoc tantum p̄fuerit quod remansit, vt inde crimem & culpa redimatur. Incũctatè & largiter fiat operatio: cõsensus ois in medelâ vulneris erogetur: opibus & facultatibus nostris q̄ de nobis iudicatur est Dñs, fœnoretur. Sic sub Apostolis fides viguit, sic primus credentium populus Christi madata seruauit. p̄mpti erant, largi erant, distribuendum p̄ Apostolos totum dabant, & non talia delicta redimebant. Si precè toto corde q̄s faciat, si veris pœnitentiæ lamentationibus & lachrymis ingemiscat, si ad veniam delicti sui Dñm iustis & cõtinuis opibus inflectat, misereri taliū potest, q̄ & misericordiâ suâ prulit, dicēs: Cùm cõuersus ingemueris, tunc saluaberis, & scies

Peccata quibus operibus purgantur, & redimantur.

Act. 2. & 4.

vbi fueris. Et iterum: Nolo mortem morietis, dicit Dñs, quantum vt reuertatur & viuat. Et Iohel propheta pietatem Dñi, Dño ipso iubente, declarat: Reuertimini, inquit, ad Dñm Deum vestrum, quoniã misericors & pius est, & patiens, & multæ miserationis, & q̄ sententiã Iohel. 2. flectat

Quorum miseretur Deus, & quibus ignoscat. Eze. 18. & 33.

flectat aduersus malitias irrogatas. Potest ille indulgentiam dare, sententiam suam potest ille deflectere: Pœnitenti, operanti, roganti potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre quicquid pro talibus & petierint martyres, & fecerint Sacerdotes: vel si quis plius eum satisfactionibus mouerit, si eius iram, si indignantis offensam iusta deprecatione placauerit, dat ille & arma rursùm, quibus victus armetur: reparat & corroborat vires, quibus fides instaurata vegetetur. Repetet certamen suum miles, iterabit aciem, prouocabit hostem, & quidem factus ad prælium fortior per dolorem, Qui sic Deo satisfecerit, qui pœnitentia facti sui, qui pudore delicti, plus & virtutis & fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino: quam contristauerat nupër, lætam faciet Ecclesiam, nec iam solam DEI veniam merebitur, sed coronam.

1 K A V G V S T I N V S sermone quadragesimo primo de Sanctis, qui est sermo quartus de animabus fidelium defunctorum: Quicumque aliqua de capitalibus peccatis in se dominari cognouerit, nisi dignè &c. vt in textu. Latius vide supra de Sacramento pœnitentiæ, quæstione nona, C 3.

2 I D E M Augustinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia decimasexta, vt supra de Sacramento Pœnitentiæ, quæstione 9. C 2.

3 I T E M in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimo septimo: Creduntur autem à quibusdam etiam qui nomen Christi non relinquunt, & eius lauacro in Ecclesia baptizantur, nec ab ea villo schismate vel heresi præciduntur, in quantislibet sceleribus viuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis vsque ad huius vitæ vltimum diem pertinacissimè perseuerent, salui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorum que, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici sunt, humana quadam beneuolentia mihi falli videntur. Nam scriptura diuina aliud consulta responderet. Librum autem de hac quæstione scripsi, cuius titulus est, De fide & operibus. Vbi secundùm scripturas sanctas, quantum DEO adiuuante potui, demonstravi, eam fidem saluos facere, quam satis euidenter expressit Paulus Apostolus, dicens: In Christo enim Iesu neque circumcisio quicquam valet, nec præputium, sed fides quæ (benè) per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubidè secundùm Apostolum Iacobum

mortua

mortua est in semetipsa. Qui rursus ait: Si fidem dicat se quisquam habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides saluare eum? Porro autem si homo sceleratus propter fidem solam per ignem saluabitur, & sic est accipiendum quod ait B. Paulus Apostolus: Ipse enim saluus erit, sic tamen quasi per ignem: poterit ergo saluare sine operibus fides, & falsum erit quod dixit eius coapostolus Iacobus. Falsum erit & illud, quod idem ipse Paulus dixit: Nolite, inquit, errare. Neque fornicatores, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum cõcubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebriosi, neque rapaces, regnũ Dei possidebunt. Si enim etiam in istis perseuerantes criminibus, tamen propter fidem Christi salui erunt, quomodò in regno Dei non erunt?

4 E T in libro de fide & operibus, capite decimo sexto, vt supra de Sacramento pœnitentiæ, quæstione nona, B. 5.

5 I T E M in libro de octo quæstionibus Dulcitij, quæstione prima, vt ibidem.

II

Quid verò de minutis peccatis est sentiendum?

A I D scilicet, quòd eiusmodi leuiora, vt mentis euagatio, verbum ociosum, risus immoderatus, & consimilia, quæ quotidiana seu venialia peccata dicuntur, & sine quibus hæc vita non ducitur, ^a *In multis enim offendimus omnes*, vt antea quoque monuimus, etiam lethalia non sunt, & in speciem minuta videntur, tamen haud quaquam sunt ^b contemnenda. Si quidem Deo displicent, seu vt Paulus loquitur, ^c contristant Spiritum sanctum, obfuscant conscientiam, Charitatis feruorem imminuunt, virtutumque profectum remorantur, &

Ddd

ad

Aug. in Enchirid. cap. 78. 79. & lib. 21. de ciu. Dei cap. 27. Isidor. lib. 2. de summo bono, cap. 18.

a Iac. 3. a 1. Io. 1. d. Ecces 7. c Pro. 24. b Psal. 31. b

b Augu. de decem chordis ca. 11. & in psal. 129. Sermon. 24. de temp. Itē tract. 12. in Ioann.

c Ephē. 4. g Chryl. homi 3. in 1. Cori. & in ser. de leuii peccator. piculis. Ber. ser. 1. de cõuer. Pauli, & in tract. de pcepto & dispensat.

Satisfactionibus mouetur & placatur Deus.

Mali catholici non saluabuntur per ignem Purgatorij.

1. Cor. 3.

Sola fides viu saluat. Galat. 5.

ad grauiora sæpè vitia periculaq; pertrahunt. Vnde scriptum est: ^d *Qui spernit modica, paulatim decidet.* ^e *Qui amat periculum, peribit in illo.* ^f *Qui in vno peccauerit, multa bona perdet.*

B CAVENDAE sunt igitur, quantum licet, hæ labes & sordes animæ: quoniam vt legimus, ^g *non intrabit in caelestem Hierusalem aliquid coinquinatum.*

^h Ac nisi in hac vita illæ diluatur, etiã ^h post mortem hominem grauant, nec sine pœnis quidem acerbis Purgatorij ignis expiantur. Qui quidem ignis, etsi perpetuus non sit, tamen, si Augustino ^a credimus, grauior est, quàm quicquid homo in hac vita potest perpeti.

S C R I P T V R A E.

I A C O B I tertio: In multis offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.

P R I M A E Ioannis primo: Si dixerimus quoniam peccatū nō habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nō est.

E C C L E S I A S T I S septimo: Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet.

P R O V E R B I O R V M vigesimoquarto: Septiēs in die cadet iustus, & resurget. Impij autem corrueunt in malum.

P S A L M O trigesimo primo: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno.

A D E p h e s i o s quarto: Nolite contristare Spiritum sanctum

etum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.

E C C L E S I A S T I C I decimonono, & tertio, & ECCLESIASTIS nono, vt in textu.

A P O C A L Y P S I S vigesimo primo: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationē faciens & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.

P S A L M O decimoquarto: Dñe, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam: qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua.

P S A L M O vigesimo tertio: Quis ascendet in montē Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animā suam, nec iurauit in dolo proximo suo.

P A T R E S.

1. A V G V S T I N V S in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimo octauo: Quæ sint autem leuia, & quæ graua peccata, non humano, sed diuino sunt pensanda iudicio. Videmus enim quædam ab ipsis quoq; Apostolis ignoscendo fuisse concessa, quale illud est quod venerabilis Paulus coniugibus ait: Nolite fraudare inuicem, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterū ad ipsum reuertimini, nē vos tentet satanas, propter incontinentiam vestram. quod putari posset non esse peccatum, misceri scilicet coniugi non filiorum procreandorum causa, quod bonum est nuptiale, sed carnalis etiã voluptatis: vt fornicationis, siue adulterij, siue cuiusquã alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe est etiã dicere, quod potest, tentante satana, libido pertrahere, incontinentium denitet infirmitas. Posset ergo (vt dixi) hoc putari non esse peccatum, nisi addidisset: Hoc autem dico secundum veniam, non secundum imperium. Quis iam esse peccatum neget, cum dari veniam facientibus, Apostolica autoritas fateatur? Tale quiddam est vbi dicit: Audet quisquam vestrum aduersus

Gravium & leuium peccatorū discrimen subinde difficile.

1. Cor. 7.

1. Cor. 6.

alterum negocium habens, iudicari apud iniquos, & nō apud sanctos? Et paulō pōst: Secularia igitur iudicia si habueritis, inquit, eos qui contemptibiles sunt in Ecclesia, hos colloca te ad iudicandum. Ad reuerentiam vobis dico. Sic non est inter vos quisquam sapiens, qui possit inter fratrem & fratrem iudicare: sed frater cū fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Nam & hīc posset putari, iudiciū habere aduersus alterum, non esse peccatum, sed tantummodō id extra Ecclesiam velle iudicari, nisi secutus, adiungeret: Iam quidem omninō delictum est inter vos, quia iudicia habetis vobiscum: Et nē quisquam hoc itā excusaret, vt diceret, iustū se habere negocium, sed iniquitatem se pati, quam veller à se iudicum sententia remoueri: continud talibus cogitationibus vel excusationibus occurrit, atq; ait: Quare non magis iniquitatem patimini? Quare nō potiūs fraudamini? Vt ad illud redeatur quod Dominus ait: Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & iudicio tecum contendere, dimitte illi & pallium. Et alio loco: Qui abstulerit, inquit, tua, noli repetere. Prohibuit itaq; suos de secularibus rebus cum alijs hominibus habere iudicium. Ex qua doctrina dicit Apostolus esse delictum. Tamen cū finit in Ecclesia talia iudicia fini ri inter fratres, fratribus iudicantibus, extra ecclesiam verō terribiliter vetat, manifestum est etiā hīc, quid secundū veniam cōcedatur infirmis. Propter hāc atq; huiusmodi peccata & alia, licēt his minora, quæ sunt verborum & cogitationum offensionibus, Apostolo Iacobō confitente ac dicente, In multis enim offendimus omnes: oportet vt quotidie crebroq; oremus Dominum, atq; dicamus: Dimitte nobis debita nostra: nec in eo quod sequitur, mētiāmur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

2. ET capite septuagesimonono: Sunt autem quædam, quæ leuissima putarentur, nisi in scripturis demonstrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret? Cui tamen vulnere subiecit cōtinud medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait: Si ergō offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te. &c. Aut q̄s æstimaret, quā magnum peccatum sit, dies obseruare & menses & annos & tempora, sicut obseruant, qui certis diebus siue mensibus siue annis volunt vel nolunt aliquid inchoare, eō quōd secundū vanas doctrinas hominum, fausta vel infausta existimēt tempora, nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pensaremus,

mus, qui talibus ait, Timeo nē fortē sine causa laborauerim in vobis?

3. IDEM Augustinus libro vigesimo primo de ciuitate Dei, capite vigesimo septimo: Sed quis iste sit modus, & quæ sint ipsa peccata, quæ itā impediunt peruentionem ad regnum Dei, vt tamen sanctorum amicorum meritis impetrent indulgentiam, difficilimum est inuenire, difficilimum desinire. Ego certē vsque ad hoc tempus cū indē satagerem, ad eorum indaginem peruenire non porui. Et fortassis propterea latent, nē studium proficiendi ad oīa peccata cauenda pigrescat: Quoniam si scirentur quæ vel qualia sint delicta, pro quibus etiā permanentibus, nec profectu vitæ melioris assumptis intercessio sit inquirenda & speranda iustorū, eis secura se obuolueret humana segnities, nec euolui talibus implicamentis vllius virtutis expeditione curaret, sed tantummodo quæreret aliorum meritis liberari, quos amicos sibi de mammona iniquitatis elemosynarum largitione fecisset. Nunc verō dum venialis iniquitatis etiam si perseueret, ignoratur modus, perfectō & studium in meliora proficiendi, orationi instādo vigilantius adhibetur, & faciendi de mammona iniquitatis sanctos amicos cura non spernitur.

4. ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite decimo octauo: Multi vitam sine crimine habere possunt, sine peccato nō possunt. Nam quanuis in hoc seculo magna iustitiæ quisque claritate resplendeat, nunquā tamen ad purum peccatorum sordibus caret, Ioanne Apostolo testante, qui ait: Si dixerimus quia peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nō est. Quædam sunt facta similia peccatis: sed si bono animo fiant, non sunt peccata, vt potē potestas, si non se viciscendi cupiditate, sed magis corrigendi studio, viciscatur in reum qui delinquit. Item sunt peccata leuia, quæ ab incipientibus quotidiana satisfactio purgantur: quæ tamen à perfectis viris velut magna crimina euitantur. Quid autem homines peccatores de magnis sceleribus agere debent, quandō etiā perfecti leuia quoq; delicta quasi grauissima lugent? Non solūm graua, sed & leuia sunt cauenda peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt: sicut solent ex paruissimis guttis immensa flumina crescere. Numerositas enim in vnum coacta, exundantem efficit copiam. Peccata quæ incipientibus leuia sunt, perfectis viris graua reputantur. Tanto enim maius cognoscitur esse peccatū, quāto maior qui peccat, habetur. Crescit enim

Difficultas in distinguendis peccatis grauib; à leuioribus.

Aliorum meritis liberamur à quibusdam peccatis. Luc. 16.

Sine crimine, non tamen sine peccato viuuntur.

1. Ioann. i.

Leuia peccata cur vitanda etiam sint.

Matt. 5.
Luc. 6.

Iaco. 3.

Matt. 6.

Ex Scriptura
quorum peccatorum grauitatem cognoscimus.
Matt. 5.

Gal. 4.

Ibidem.

delicti cumulus iuxta ordinem meritorum: & sep̄e quod minoribus ignoscitur, maioribus imputatur.

5. AVGVSTINVS de decē chordis, capite vndecimo: Si quę delectationes seculi subrepunt in anima, exercete vos in misericordia: exercete vos in eleemosynis, in ieiunijs, in orationibus. His enim purgantur quotidiana peccata, quę non possunt nisi surrepere in animam, propter fragilitatem humanam. Noli illa contēnere, quia minora sunt: sed time, quia plura sunt. Attendite fratres mei, minuta sunt, non sunt magna. Non est bestia quasi leo, vt vno morsu guttur frangat: sed bestię plerunq; minutę multę necant. Si proijciatur quisq; in locum pulcibus plenum, nunquid nō no-ritur ibi? Non sunt quidem maiores: sed infirma est natura humana, quę etiã minutissimis bestijs interimi potest. Sic & modica peccata attēdite, quia modica sunt: & caute, quia plura sunt. Quã minutissima sunt grana arenę? si arenę amplius in nauim mittatur, mergit illam vt pereat. Quã minutę sunt guttę pluuię? nōne flumina implent, & domos deiiciunt? Ergo ista nolite contēnere. Sed dicturi estis: Et quis potest sinē istis? Nē hoc diceres quę habere nemo potest, Deus misericors videns nostram fragilitatem, posuit contrā remedia. Quę sunt remedia? Eleemosynarum, ieiuniorum & orationum, ipsa sunt tria. Vt autē verum dicas in oratione, perfectę implendę sunt eleemosynę. Quę sunt pfectę eleemosynę? Vt ex quo tibi abundet, des ei qui non habet: & cū te le- dit aliquis, ignoscas illi. Et paulō pdst: Illa dico quotidiana peccata, quę aut per linguam facillē committuntur, vt est verbum durū, aut cūm labitur aliquis in risum immoderatum, aut in huiusmodi nugas quotidianas. In ipsis cōcessis peccata sunt: Cūm ipsa vxore si exceditur concumbendi modus procreandis liberis debitus, etiã peccatum est. Ad hoc enim ducitur vxor: nam id etiã tabulę indicant, vbi scribitur liberorum procreandorum causa: quādd tu vt vxore amplius quã necessitas procreandorum liberorum cogit, volueris, iam peccatum est: & ipsa talia peccata quotidianę eleemosynę mundant. In ipsis alimentis, quę vtiquē concessa sunt, si fortē excedis modum, & amplius accipis quã necessē est, peccas. Quotidiana sunt ista quę dico, sed tamen peccata sunt, & non leuia, quia plura. Quia verō quotidiana & plurima, timenda est ruina multitudinis, etiã non magnitudinis. Talia peccata dicimus, fratres, quotidianis eleemosynis posse mūdari. Sed facite eleemosynas, & nolite cessare. Attēdite vitam vestrā quotidiana-

Quibus operibus purgatur quotidiana peccata.

Leuia peccata cur non spernenda. Vide Thomā 1.2 q. 88. & 89.

Tria potissima remedia contra leuia peccata.

Quotidiana peccata quę sunt.

nam ipsis peccatis scaturientem, minutis ipsis dico.

6. IDEM in psalmū centesimū vigesimū nonū: Si contemnebas minus peccatū, vel pœnę magnitudine deterrere: sed dicis, Minora sunt, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita. Congere minuta, & faciunt ingentem aceruum. Nam & grana minuta sunt, & tamen massam faciunt: & guttę minutę sunt, & flumina implēt, & moles trahunt.

Minuta peccata vitanda.

7. ET sermōe ducentesimo quadagesimo quarto de tempore: Sed dicis, peccatum quidem est, sed tamen paruum est. Nec nos dicimus quia capitale peccatum est: sed tamen si frequentius exerceatur, & ieiunijs vel eleemosynis non redimatur, nimis immundam animam facit. Noli despiciere peccata tua quia parua sunt. Nā & pluuiarum guttę sunt, sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis quia paruum peccatum est, velim scire quoties tale peccatum admittis, si tot paruas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cū ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras, vel maculas fieri acquiescis, quā conscientia hoc facere in anima tua non metuis?

Venialia peccata ieiunijs vel eleemosynis redimenda sunt, & nō parui pendenda.

8. ITEM tractatu duodecimo in Ioannem. Quomodo minuta plura peccata si negligantur, occidunt? Minutę sunt guttę quę flumina implent, minuta sunt grana arenę: sed si multa arena imponatur, premit atq; opprimit. Hoc facit sentina neglecta, quod facit fluctus irruens: paulatim per sentinam intrat, sed diū intrando & non exhauriēdo, mergit nauem. Quid est autē exhaurire, nisi bonis operibus agere, vt nō obruant peccata, gemēdo, ieiunando, tribuendo, ignoscendo?

Minuta peccata quō occidunt etiam animā. Vide S. Thomā in 1.2. q. 88. arti. 4.

Remedia aduersus minuta peccata. Principijs peccatorum obstandū.

9. CHRYSOSTOMVS homilia octogesima septima in Matthæum: Repellenda igitur malorū initia sunt. Nam etiã si ad maiora prima nō p̄gredierentur peccata, nō esset tamē negligendū: nunc verō p̄ istā incuriā gradatim semp̄ ascendūt: quapropter omnī studio atq; opa funditus principia peccatorū sunt euertēda. Nō enim vim delicti solā cōsideres, nec quia parū sit cogites: sed illud p̄cipuē tene, quia si radicē nō euulseris, magnū inde peccatū succrescet. Mirabile quiddā atq; inauditū dicere audeo. Solet mihi nonnunq; nō tāto studio magna videri peccata esse euitāda, quāto parua & vilia: illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura efficit: hæc autē hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddūt: & dū contemnūtur, nō potest ad expulsiōnē eorū animus generosē insurgere. Vndē citō expar-

Peccata parua non parui pendenda, & quam ob causam.

paruis maxima sũt negligẽtia nostra. Nemo enim repentẽ ad extremã improbitatẽ infiliit. Habet quippe insitũ quendã aĩa pudorem atq; innatũ, quem subito calcare atq; pijcere nõ potest: sed sensim atq; paulatim ex negligẽtia perit. Cõsideremus aut, si nimitũ quidã ac importunẽ risit, repræhẽsus à quopiam est: respõdet alius, nihil esse id mali. Quid enim est risus, aut quid vnquam ex risu mali sequetur? Orta tamẽ ex immoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta est.

Risus importunus, quæ peccata pariat.

10. IDEM in priorem epistolam ad Corinthios, homilia octaua: Etenim corpus si parũ ab ense diuidatur, corrumpitur: & ædificium si parũ fatiscat, dissoluitur: et si vel minimum palmas à radice abscindatur, inutilis redditur. Itaq; id parũ non est, sed ferẽ totum existimandum. Cũ igitur parũ peccauerimus, vel desidia torpuerimus, nolimus vt exiguum despiciere. Siquidem id neglectum quãprimũ in immensum euadet: sic & vestis q; scindi cõperit, neglecta tota discinditur: & testum paucarum regularũ casu contempto, totam domum diruit. Hæc nos reputantes, nunquam paruũ contemnãmus, nõ procidamus in maiora.

Non negligenda minima peccata.

11. ET in sermone de leuium peccatorum periculis: Neque enim leue dicendum est, quod hominem contemnendo occidit, aut cõtemptorem transgrediendo decepit, cũ scriptum sit: Qui modica spernit, paulatim decidit.

Ecc1 19.

12. BERNARDVS sermone primo de conuersione S. Pauli: Ideo Paulus consecutus est misericordiam quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Discite ex hoc fratres, iustum iudicem Deum, non modo quid fiat, sed & quo animo fiat, considerare: & caute deinceps nõ quis parua reputet, quamlibet parua, scienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde suo, leuia sunt ista, non curo corrigere: non est magnum, si in his maneam venialibus minimisq; peccatis. Hæc est enim, dilectissimi, impõnitẽtia: Hæc blasphemia in spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis.

1. Tim. 1.

Contemnere peccata venialia, est peccatum in spiritum sanctum.

13. ITEM in tractatu de præcepto & dispensatione: Esto: sit crimen, cui pœnalis illa gehena vel gehennalis pœna assignatur: quale quæso illud definiemus esse crimen, quod veritate iudice reum tantũ facit iudicio? Nec tamẽ diffitebimur esse reatum, quod vel hæc tenens reum statuit. Quod si reatum, & peccatum. Porro omne peccatum, contra Dei mandatum præsumitur. Quod autem contra mandatum præsumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur quod irasci fratri, & inobedientia sit, & crimen non sit. En vnũ inuen-

Matt. 5.

uen-

uentum est monacho leue ac veniale peccatum, quodq; non humani, sed diuini mandati statuatur transgressorem. In hoc genere sunt transgressionis nonnulla stultiloquia seu vaniloquia, & quæq; ociosè dicta, facta, & cogitata. Huiusmodi enim nunquam nisi contra Dei mandatum, & Dei mandatum vsurpantur. Peccata quippe sunt, & reputantur, excepto cũ per contemptum vertuntur in vsum & consuetudinem: & tunc non peccati species, sed peccatis intentio pensatur. Elatio quippe contemnentis, aut impõnitentis obstinatio, in minimis quoq; mandatis culpã facit nõ minimã, & cõuertit in crimẽ grauis rebelliois, neuũ satis leuẽ simplicis transgressiois.

Venialia peccata transeunt per contemptum & consuetudinem in criminalia.

- 1 B AVGVSTINVS in Psalmum trigessimũ septimum, vt supra in Sacramento pœnitentiæ, quæst. 9. B 3.
- 2 ITEM sermone quadragesimo primo de sanctis, ibid. C 3.
- 3 GREGORIVS in tertium Psalmũ Pœnitentialem. ibid. F 8.

III

Quibus autẽ remedijs peccata leuiora purgantur?

Vt eiusmodi animæ sordes in hac vita diluantur, Ecclesia vetus remedia isthæc agnouit & in vsu habuit, humilem suũ accusationem, dominicam precationem, pectoris tũsionem, & alias id genus pias in Deum ac etiam erga proximum exercitationes, corporisq; afflictioes spontè ac religiosè susceptas. Quæ quidẽ remedia tanto lubentiũs ac studiosiũs amplectuntur sapientes, quo rectiũs nõrunt & diligentius expendunt diuinæ iustitiæ in vindicandis peccatis seueritatem. Quod vel ex illa metuenda Christi sententia planum fieri potest: *Dico vobis, quoniam omne verbum ociosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.*

Aug. epist. 108. In enchir. cap. 71. 72. In Ioã. trac. 12. ser. 41. de sanctis. lib. 21. de ciuit. ca. 27. & homil. 50. ca. 50 cap. 8. concil. Tolet. 4. can. 9.

Iob 24. b Pro. sper in sententijs. Aug. cap. 210 & Aug in Psal. 58. Matt. 12. a

† E e e

Item q;

d 1. Pet. 4. d Itemq; ex illo dicto Petri, ^d *Iustus vix saluabitur:*
 c Iob 9. e Vt hinc Iob vir alioquin iustus & innocens, di-
 f Heb. 10 f xerit: ^e *Verebar omnia opera mea, sciens quia non par-*
 g 1. Cor. 11 g *ceres delinquenti. Et Apostolus Paulus: ^f Horrendū*
 h Pro. 18. b *est incidere in manus Dei viuētis. ^g Quòd si nos ipsos di-*
indicaremus, vt idem admonet, non vtiquè iudicare-
mur. Beatus ^h igitur homo qui semper est pavidus: q ve-
rò mentis est duræ, corrueat in malum.

SCRIPTVR AE.

I O B vigesimoquarto: De ciuitatibus fecerunt viros ge-
mere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultū abi-
re non patitur.

M A T T H A E I duodecimo, prioris Petri quarto, Iob no-
no, Hebræorum decimo, prioris ad Corint. vndecimo, &
Prouerbiorum vigesimo octauo, vt in textu.

P A T R E S.

1 AVGVSTINVS epistola centesima octaua ad Seleucianā:
 Est etiam poenitentia bonorum & humilium fidelium poena quo-
 tidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita
 nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Neq; enim ea
 nobis dimitti volumus, quæ dimissa non dubitamus in baptismo,
 sed illa vtiquè, quæ humanæ fragilitati, quanuis parua, tamen cre-
 bra subrepunt. Quæ si collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt
 & oppriment, sicut vnum aliquod grāde peccatū. Quid enim
 interest ad naufragium, vtrum vno grandi fluctu nauis operiatur
 & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negli-
 gentiam derelicta atque cōtempa, impleat nauem atque submergat?
 Propter hæc, ieiunia & eleemosynæ & orationes inuigilant, in
 quibus cum dicimus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos di-
 mittimus, manifestamus habere nos quod nobis dimittatur, atq;
 in ijs verbis, humiliantes animas nostras, quotidianam quodam-
 modò agere poenitentiam non cessamus.

2 I T E M in Enchiridio ad Laurētium, capite septuagesimo pri-
mo

Pectoris tun-
sio, & oratio
Dominica
impetranda
remissione
venialium.
Matt. 6.

Remedia qui-
bus purgatur
quotidiana
peccata.
Matt. 6.

Oratio Do-
minica satisf-

mo: De quotidianis autē, breuibus, lenibusq; peccatis, sine quibus
 hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorū
 est enim dicere, Pater noster qui es in cælis: qui iam patri tali rege-
 nerati sunt ex aqua & spiritu sancto. Deler omnino hæc oratio mi-
 nima & quotidiana peccata. Deler & illa, à quibus vita fidelium
 sceleratè etiam gesta, sed poenitendo in melius mutata, discedit: si
 quemadmodum veraciter dicitur, Dimitte nobis debita nostra:
 quoniam non desunt quæ dimittantur: ita veraciter dicatur, Sicut
 & nos dimittimus debitoribus nostris: id est, si fiat quod dicitur,
 quia & ipsa eleemosyna est, veniam petenti homini ignoscere.
 3 ET capite septuagesimo secundo: Multa sunt grā eleemosyna-
 rum, q̄ cum facimus, adiuuamur vt dimittatur nobis nra peccata.
 4 I D E M in tractatu duodecimo in Ioannem, vt supra quæstio-
 ne præcedenti, A 8.
 5 S E R M O N E quadragesimo primo de Sanctis, vt supra de sa-
 cramento poenitentia, quæstione nona, C 3.
 6 I D E M Augustinus libro vigesimo primo de Ciuitate Dei, ca-
 pite vigesimo septimo, vt supra quæstione præcedenti, A 3.
 7 I T E M libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquage-
 sima, capite octauo, & libro de poenitentia medicina, capite secū-
 do: Piget cuncta colligere, quæ quisq; in seipso certus comprehen-
 dit atq; repræhendit, si diuinarum scripturarum speculum nō ne-
 gligenter attendat. Quæ quanuis singula non lethali vulnere feri-
 re sentiantur, sicuti homicidium & adulterium, vel cætera huius-
 modi, tamen omnia simul cōgregata velut scabies, quo plura sunt
 necant, & nostrum decus ita exterminant, vt ab illius sponi speci-
 osi forma præ filijs hominum castissimis amplexibus separent, ni-
 si medicamento quotidianæ poenitentia dissecantur. Quod si fal-
 sum est, vndè quotidie tundimus pectora? Quod nos quoq; anti-
 stites ad altare assistentes cum omnibus facimus, vndè etiam orā-
 tes dicimus, quod in tota ista vita oportet dicamus: Dimitte no-
 bis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Nō
 enim ea dimitti precamur, q̄ iam in baptismo dimissa sunt, & nisi
 dimissa credimus, de ipsa fide dubitamus: sed vtiq; de quotidianis
 peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam sacrificia eleemosynarū,
 ieiuniorum, & ipsarum orationum ac supplicationum quisq; pro
 suis viribus offerre non cessat.

8 CONCILIVM Toletanum quartum Canone 9. Sanctus
Augustinus dicit: De quotidianis autē, &c. vt sup. ex enchiridio eius.

† E e c 2 9 PRO-

facit de leui-
bus peccatis.
Matt. 6.

Oratio Do-
minica dele-
peccata.

Eleemosynis
dimittuntur
peccata.

Lethali vul-
nere singula
non feriunt.
Psalm. 44.

Peccata veni-
alia contami-
nant etiam.
Vide 3. Tho-
mam in 1. 2. q.
89. art. 1.

Quibus mo-
dis expiatur.
Vide etiā D.
Thom. in 3. p.
q. 87.
Matt. 6.

Peccata siue minuta, siue magna, impunita esse non possunt.

9 PROSPER in sententijs Augustini, sententia vel capite ducentesimo decimo: Peccata siue parua, siue magna, impunita esse non possunt: quia aut homine pœnitente, aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta diuina, si conuersio præcurrat humana. Amat enim Deus consentibus parcere, & eos qui semet ipsos iudicant, non iudicare.

10 AVGVSTINVS in psalmum octogesimum octauum, vt supra de peccatis in Spiritum sanctum quæstione 7. A 2.

III

An ne satis est à peccatis abstinere?

Ber. ser. 34. ex paruis sermõibus. Chrysof. in Psalm. 4. & homi. 16. in Epist. ad Ephes. Augu. ser. 59. de tēp.

A IUSTITIA quidem Christiana, de qua hucusquẽ diximus, duas partes pponit, & velut æquẽ necessarias nobis commendat hisce verbis: **DECLINA A MALO, ET FAC BONVM. sicut & Paulus docet: bODIENTES MALVM, ET ADHAERENTES BONO.** Non sufficit igitur, quod c Augustinus pspicue dixit, abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est: & parum est nemini nocere, nisi d studeas multis pdesse. B QVAPROPTER absoluta vtcunque Iustitię priore parte, quæ mala prohibet, consequens est, vt fauente Christo, de altera porrò, quæ in bonis consecrandis est posita, dicere pergamus.

a Psal. 36. e & 33. c. & ibid. August. b Rom. 12. c 1 Pet. 3. b Tob. 4. d Esa. 1. c Eccl. 3. d Colof. 3. d Ephe. 4. e fg Iac. 4. d Mat. 3. c 7. c c In sententijs Prosp. c. 86. Aug. lib. 19. de ciuit. Dei cap. 14.

SCRIPTVRÆ.

PSALMO trigesimo sexto & trigesimo tertio, item ad Romanos duodecimo, prioris Petri tertio, Tobia quarto, Esaiæ primo, Ecclesiastici tertio, ad Colossenses tertio, & ad Ephesios quarto, vt supra quæstione I de peccatis.

IACOBI quarto: Scienti igitur bonum facere, & nõ facienti, peccatum est illi,

MAT-

MATTHÆI tertio: Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ET Matthæi septimo: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

PATRES.

1 A BERNARDVS sermone trigesimo quarto ex paruis sermonibus: Integra & perfecta moralitas in duobus præcipue consistit, in euitandis vitijs, & appetendis virtutibus, quoniam non sufficit à malo abstinere, si non & bonum faciamus. Indè Psalmista: Declina à malo, & fac bonum. Fugiamus ergò vitia, amplectamur virtutes.

Perfecta moralitas in duobus est posita.

Psal. 36.

2 CHRYSOSTOMVS in psalmum quartum, & homilia decimasexta in epistolam ad Ephesios: Augustinus item sermone nonagesimo nono de tēpore, vt supra de peccatis quæst. prima, A 1. & 3.

Psal. 36.

3 AVGVSTINVS in psalmum trigesimum sextum super illum versum: Declina à malo, & fac bonum: Noli tibi putare sufficere, si non expoliasti vestitum: non expoliando enim vestitum, declinasti à malo: sed noli arescere & sterilis esse, sic noli spoliare vestitum, vt vestias nudum. Hoc est enim declinare à malo, & facere bonum. Et quid indè habebis, dicturus es? Iam tibi commendauit ille quem sceneras, quid tibi dabit? Vitam æternam dabit tibi, da illi securus. Audi & id quod sequitur: Declina à malo, & fac bonum: Et inhabita in seculum seculorum.

Non sufficit à malo abstinere.

4 ET in psalmum trigesimum tertium super versum, Declina à malo: Parum est, nulli noceas, nullum occidas, non fureris, nõ aduulteres, non fraudem facias, non falsum testimonium dicas, declina à malo. Cùm declinaueris, dicis, securus sum, perfeci omnia, habeo vitam, videbo dies bonos. Non solum declina à malo: sed & fac bonum. Parum est vt non expolies vestitum, vesti nudum: Si nõ expoliaueris, declinasti à malo: sed non facies bonum, nisi cùm peregrinum susceperis in domum tuam. Ergò sic declina à malo, vt facias bonum.

Parum est à malo abstinere.

5 PROSPER sententia octogesimasexta ex sententijs excerptis ex Augustino: Non sufficit &c. vt in textu.

6 AVGVSTINVS libro decimonono de ciuitate Dei, capite decimo quarto: Ordinata concordia hic ordo est: primum, vt nulli noceat: deindè, vt etiã proficiat cui poterit.

Nulli noceas, & proficis cui potes.

†Eee 3

IN-

INDEX SVCCINCTVS RERVM

AC VERBORVM, IN PRAECEDENTEM III. PARTEM SEV TOMVM AVTHORITATVM SACRARVM, QVAS D. PETRVS

Canisius è sacris literis Patribusq; suo in Catechismo vel passim allegat, vel obiter allegadas inuuit: opella Bartholomæi Potii diligenter congestus, iuxtaq; Literarum, Casuumve, numerorum etiam alicubi ordinem, summa eiusdem cura, commodoq; lectoris non leui, digestus.

LECTORI.

Nōvnt studiosus, hoc loco repetēda sibi vniuersim ea, quæ anteriorū Tomorū Indicibus præfixa sunt hoc solum excepto, quod hys quæ de restituendis aliquot paginarū numeris illic habētur, hos tantū sex numeros, suis in hac III. parte restituendos locis, 195. 205. 230. 231. 342. 369. subdi hic oporteat.

A Dei excidere gratia, quantę sit miseriarū à malo quantoperè declinandū aut diuertendum à nimio vino cur abstinendum aaronis à populo ad tabernaculum fuga, quid exitus habuerit Abire, quorum vel sit, vel ad quos pertineat abironis & Dathanis superbia quali supplicio plexa ablui per pœnitentiam peccata, dum viuimus, posse abominatio Domino via quæ abreptitijs quō aut cur iracundi similes abscōsio q̄ q̄ ostentatione melior absq; peccato hominem nō esse absq; crimine viui posse, absq; peccato non posse abstinentia quæ quō maximè conducit aut valeat abstinere à malo aut peccatis, ad salutem sat̄s nō esse abusum vini, non ipsū vinum, dammandum	29.a 4.a 107.a 28.b 161.a 187.b 188.a 315.a 20.b 139.a 57.b 12.b 397.a 117.b 5.b 6.a 404.a 405. 106.b	Accusatorem qualem quæ sibi circumferat conscientia achab quātoperè ab vxore sua deprauatus acedia qd, quāsve habeat, ples acediæ species aut filiæ quę acediæ obnoxij qui achimelech sacerdos vndè quām impiè occisus achior Ammonita quō Iudæos apud Holophernè commendauerit achioris alienigenæ de Israëlitis apud Holophernem oratio achitophelis consilia qualia acies mentis quibus potissimū vitij obtundatur actiua seu actualia peccata baptismo perindè ac originalia tolli archytæ Tarentini apophthegma de ira Adā, Eua, & serpēs, quibus tribus peccādi gradibus aptè cōferantur adæ & Eua & serpentis inter se qualis conuentio & collusio aduersis hæreticos, seculi potestatē concitari	30.a 173.a 147.b 55.b 148.a 180.a 25. 25. 171.b 117.a 14.b 143.b 34. 36.b 250.b adu.
---	---	--	---

INDEX.

adulando qui peccatis alienis inquitur adulatione ali delicta adulator quis, qualis aut quantus sit hostis Aegyptij cur qualibus vbi legantur aucti pœnis ænea cur quibus minū sit terra æquales qui quādo ve sint omnes homines ærugini cur aut q̄ similis inuidia Agendum circa id quod non intelligimus, quid sit agnitam iustitiæ viā dereliquisse, quāto grauius quā non agnōsse agricolæ ociosi descriptio, & merces eius quæ Alienum qui participando contrahitur peccatum alieni peccati defensor, quo se reatu implicet alienum auaros panem edere aliena bona, nostra q̄ sint aut fiāt aliena peccata quæ & quot alienis peccatis qui aut quomodo cōmunicetur alienis meritis qui à nostris liberemur peccatis altare hædis pinguibus onerare, mysticè quid Amanis consilium quod quō sibi censerit amanis in Iudæos scelus amasiæ regis idololatria qualis aut quanta ambitio cur ventis tempestuosius conferatur ambrosij de libidine & ebrietate sententia de iracūdia seu ira iniusta misericordia te sanguinis voce ambrosij in diuites auaros inuestio. in libidinē carnalem in ebrietatem ambrosiana peccati definitio ambulandum qui sit amētia sobrios irridentiū quāta amicorum delectus quis quibus habendus amissio q̄ quo supplicio grauior Ancyrani concilij de homicidijs sententia quæ angelus cuiq; proprius custos, qui vndè profligetur angelis peccantibus quas Deus intulerit pœnas anima, alio qui immortalis, qui moritur animæ virtutes quibus destruātur potissimū vitij animæ mors, mysticè quid animam qui suam quis occidat anna Samuelis mater, vndè cur aut q̄ afflicta antiochus quibus calamitatibus Iudæos afflixerit antiochi dux vbi à quibus sacerdotibus interceptus Apothecæ in futurum certissimæ quę appetitū gulæ quadruplicè esse applausus qs qualis, aut vndè qui excipiendus Arbitrij liberi & Dei gratiæ conuentio & cooperatio arbitrij liberi ex scripturis assertio & ostentio	143.a 242. 353.a 70. 71. 80. 119.a 11.a 41.b 113.a 167.b 29. 351.a 18.a 31.a 21.a 18.b 117.b 311.a 18.b 191.b 192. 11.a 182.b 183. 184. 177.a 175. 63.a 118.a 44.a 7.b 78. 80.a
--	--

IN PRAECEDENTEM III. TOMVM

ostensio 7.b 8.a
 armatura quæ cur seu ad quid nobis vtenda 42.b 43.a
 arenæ & minorum peccatorum comparatio efficax 398. 399
 arguendi quæ quibus imposita sit necessitas 221.a
 armis qualibus aut quibus, quò aut qua in re sit opus 160.a
 arrius qualis vbi scintilla fuerit 252.b
 Ascendere (seu ascendere) ex aduerso, quid sit. 218.a
 asinos ebrioso hoī longè p̄stare 107.a
 Auaritia qd, quæve habeat filias 58.a
 quæ ab Apostolo dānata 58.b qualis sit seruitus 60.b
 auaritiæ species aut filia quæ 55.b 58.a 72. a
 auaritiæ nomen quale 69.a
 auaritiā esse peccato omni peiorē 68.a
 auarus quis sit 69.b
 auari seu auaritiæ perniciēs q̄ 58.b
 auari quò à Basilio increpati 63.b 64.
 auari etiam ditissimi, quò aut cur sint vel summè pauperes 65.a
 auarorum vox peculiaris quæ 63.b
 auarorū in pauperes technæ seu strophæ quæ quales 65.b
 auarorum liberis carentium increpatio 66.
 auaros semper egere 68.b
 auaros, quāto plus habent, eo plus appetere 70.b
 auditoribus etiā inuitis aut negligētibus prædicandum 224. b
 auditu iucunda non semper audiri seu dici expedire 226.b
 augustinus viperæ & ærugini quī conferat inuidiam 93.a
 augustinus quam suam sententiā quī

emendārit 246.a
 augustinus de iustitia sententiæ 5.b de fidei dotibus 6. de bono faciendo, maloq; cauēdo 7.b de auaritiæ vocabulo 67. a de fornicatione simplici 79. a de inuidia 91. de mutua superbiæ & inuidiæ societate 98. b de ebrietate seu ebriosis 110. 111. de irascendo & non peccando 144. b de ira non itā graui publicè existimata 147. a de peccatis alienis vitādis 165. b de laudatoribus malitiæ 209. b de peccatoribus deferēdis 219. a de clericorum omniū piculo 219. b 220. de mala aut inutili misericordia 244. de schismaticis cogendis 245. a de trahendis ad salutē hæreticis 250. a de regēda sua cuiq; familia 252. b 253. a de misericordia Dei & spe misericordię 291. b de solā fidem iactantibus 292. b de mansuetudine simul & iustitia Dei 297. b de timoris necessitate 301. b de nō desperando 309. b 314. a de oppugnatione fraternitatis 323. b de spernente remissionē peccatorum 329. a de Pharaonis obduratione 332. b de impoenitentia peccato 339. b de peccatis in consuetudinem ductis 345. a de euaginato Petri gladio 353. a de Sodomorū euerfione 360. a de vitijs innaturalibus 362. a de ignorātia legis diuinæ 372. a de vi catholicæ fidei 386. b de mundatione peccatorū 388. b de peccatis elemosyna redimendis 391. a de peccatis expiandis 392. a de leuium & grauisimorum peccatorum discrimine 395. b de quotidianorum peccatorum purgatione 398. a de ordinatæ concordiaē ordine 405. b

au-

I N D E X.

augustiniana de libero arbitrio & gratia Dei, sententia 7.b 8.a
 augustiniana peccati definitio 9. b 10. 11. a
 auctoritate seu potestate sua nō vtentium increpatio 244. b 245.
Baptismi munus cur aut quò nobis donatum 14. b
 baptista quī ab Herode cæsus 184. b
 baptistæ caput vndē qua techna quī petiit. 178. b 179. a
 basili Magni contra auaros seu auaritiā disertatio 62. b 63. eiusdem de inuidia disputatio 85. in inuidiam inuectio 87. a in luxum & ebrietatem 109. b 110. a in irā seu iracundiam 128. 129. 130. 131. 132. de operibus sequentibus & præcedentibus 162. b 163. de vitijs virtutū nomine paliiatis 209. b
 Beatitudo hominis & salus perfecta in quo consistat 18. b
 bedæ de peccati & iniquitatis conuersione aut conuentione sententia 11. a
 beluina potandi consuetudo quæ 118. b
 benedictio quæ quī paranda. 44. b
 beneuolentiæ seu benē fauentium alijs lucrum quod quantum 88. b
 bernardus quot aut quos statuat superbiæ gradus 50. a
 bernardi de vitando malo, bonoq; faciēdo sententia 7. a de pondere aut grauitate peccati apophthegma 29. a de quadruplici specie superbiæ 57. a de ira seu irascētia 142. b de voluntate & intellectu hominum 156. b de impiorū consilijs 160. de conuersionis dilatiōe 292. a de mystico ac triplici osculo 304. a de proprietate illa Dei, quæ est misereri 313. b de cordis duritie 331. b de correptionis contemptu 333. a de ignorantia peccato 373. b de minutis peccatis 400. b eiusdem in detractiōem aut detractorē inuectio 93. b 95. a de perfecta morali-

tate sententia 405. a
 bestia qua in re hominibus rationabiliores 107. a
 bestias frugalitate hominem superare 99. a
 Bibaciū quī nō inebriant, increpatio 118. b
 bibendum quī aut quantum 45. a 115. b
 bibendi abusus quī sensim tollendus 112. b
 bibere vinum, quale quid, & quī distinguendum 105. b
 bibere vinū in dulcedine, quid sit aut præ se ferat 118
 bibonum inebriari haud potentium increpatio 118. b
 Blasphemia aut blasphematores spiritus sancti, quæ aut quī 317
 blasphemia quæ qua grauior 341. a
 blasphemia remissibilis aut irremissibilis q̄ 342
 blasphemii alicuius pueri exemplum terribile 253. b
 Boni faciēdi q̄ta necessitas & vtilitas 5. b 6. a
 boni omnis author quis 52. b
 bonum non facere, esse, malum facere 6. b
 bona quī multa, Tobiaē cōsilio, habēda 4. a
 bona omnia corrumpi superbiā 54. a
 brachium seculare cur olim ab ecclesia non inuocaretur. 245. b 248. a
 bruta quæ cur quibus præferantur hominibus 111. b
 brutis peiores esse ebriosos 109. b
 Burchardus episcopus quid de penitentia potioribus seu ebrijs iniungenda scriptū reliquerit 122. a
Cæcitas quæ quanta 81. a
 cædes quanta cur vbi per Mosen laudabiliter facta 31. b
 cælebs quid sonet aut sit 211. b
 cain quas fraticidij pœnas dederit 26. b
 cain vndē in fratrem insurrexerit 85. b
 cainis in Abelem scelus, ex inuidia ortū fuisse 82. a 83. a
 cainis maledictionem qui potissimum incurrant 110. a

† Fff cai.

IN PRÆCEDENTEM III, TOMVM

cainem sibi plūs q̄ Abeli nocuisse	97.a	uerit	17.b
caiphę consilium quod, quale	166.b	christo peccata nostra quid aut quę intulerint	17.b
calceari qui debeant pedes	43.a	christū meruisse nobis iustificatiōis	386.a
calumnia qui ferenda	131.a	chrysofomi de abstinendo à malo, sententia 5, b de gehenna & amissione glorię aternę 29. de ventisfuis & ambitione	47.b
canis qui aut qua in re homine præstantior	107.a	de inuidiã execratione 96. a de vino modicę vtendo 115. b de seruanda in concionando discretione 226. b de meritorie educandis liberis 254. a de potestate haberi bus, & vbi opus est, nõ vtētibz 244. b de misericordia Dei contra desperationem 312. b de Sodomorū peccato 360. b de ignorantia 374. de peccatorum expiandorum modis 389. a de repellendis malorum initijs 399. b	
canibus impudentiores qui	361.b	chrysofomi in libidinem carnalē inuectio	
cānici Canticorum libellus cur quibus iam olim legi prohibitus	76.a	78. b in ebrietate 105. b 106. a in luxum & crapulam 114. 115. in iracundiã aut iracundos 133. a	
capitalia peccata quot, quę, aut vnde sic dicta	44.a 43.b	Cibus qui sumendus	107.b
capitalia peccata omnia ex supbia oriri 55. a capitaliū vitiorū differētia seu diuisio quę qualis.	55.b	ciborum non tam qualitas, q̄ cupiditas cauenda	118.a
cardui & cedri lepida inter se collatio 174. a carere solam inuidiã miseriam	90. a b	Clamantia in cælum peccata, quę	343. b
caro quid sit	81. a	clamare de terra, quid	353. a
carnis opera quę	14. a	clamor in scripturis, quid	345. a, 346. a
carnis & vermīs seu putredinis collatio 81. a carnem edere, quale quid sit	105. b	clauis quę quibus quale sit confugiū 300. a cleri Romani (tempore Cypriani) de in peccata aliena consensu sententia 190. b 191. a	
carnes quę qui aut cur secandę	252. b	clerici qui quanto sint periculo obnoxij	219. b 220.
carnifex suis plius quis	90. b	Coactionem ecclesię actiuam, salutare & piam esse	250. a
catena peccatorū quę qualis 32. b 38. b 39. a cathedra pestilentię quid, eiusque pedes quot aut qui	161. a	cogere ad bibendum, quale quid sit	111. b
cathedrę pars eminens, quid	161. b	cogitanda nobis ex Pauli consilio aut iulij, quę	42. b
catholica de malo aut peccato fides aut sententia quę	10. b	cogitationes quę quibus ad quid conductant	49. b
catholicam fidem solam, fidem esse	386. b	cohibitio quę quibus necessaria	143.
catholicos ab hæreticis irrisorię Romanos dici	268. b	coluctatio quę nobis cū quibus habēda	42. b
Cenodoxia quid cur dicatur	48. b	colubri instar fugiendum quid sit	19. b
Christianę iustitię partes duę præcipuę quę	3. a		COMA
christianum esse, aut eo de nomine præsumere, satis non esse	299. b		
christiani qui cur & quō grauiores quàm ethnici, pœnas daturi	18. a		
christus quale exemplum quibus reliquerit	23.		
christus à quibus qui iterum crucifigatur	17. b 18. a		
christus cur & qui nos à peccatis nostris la-			

INDEX

combibonum quale certamen	120. b	conuertit nos Deus, vtq; cõuertamur monet	7. b 8. c
comedere domos viduarum	47. a	cor sapiens cur vnde se abstinat	4. b
communicare, quid sit	166. a	corban quid aut quale	186. a
conpotorū inter se graphica per Ambrosium depictio	120.	core cum suis complici bus cur q̄ horrenda sit pœna affectus	27. b 28. c
compunctio vnde in nobis fiat	7. a	corpora nra qualis debēat esse hostia	40. b
concionatores qui cur aut suspecti, aut fugiendi	196. a	correctio aut correctio quę cur fiat	223. a
concordiam ira rumpi	138. b	corrector quis quã gratiã mereatur	196. b
concupiscere, & videre vt cõcupiscas, qui differant	33. b	corrigen di aut corripiendi dissimulatio quã sit periculosa	222. a
confidentia de misericordia Dei aliqua esse inordinata	289. b	corripiendi publicę qui	223. b
confitēda & Deo & sacerdoti peccata	302. b	Crapula & ebrietas quibus cauenda	105.
confortari quomodo aut in quo nos oporteat	42. b	crapule aut gulę in homines dominiū seu tyrannis quę	99. b
confugiendum quibus quò sit	300. a	crapulam quid generet	118. a
coniuentia quę quò alienis peccatis implicetur	228. b 229.	crās seu crastinum polliceri aut sperare diem, quale	63. a
conscientia quę qualem ipse habet accusatorem	30. a	creatos nos esse ad salutem, non pœnã 315. a creaturę abufum, non creaturam, damnandum	106. a
conscijs qui quantis sint sibi met suspiciōibus obnoxij	29. b 30. a	crimen omne, peccatum: nõ verò peccatum omne, crimen esse	15. a
consensum viro conferri	34. a	cruciatu animę qs quo alio cruciatu grauior aut leuior	29. a
consensu quē alieni peccati reū fieri	186. b	cruciatu inferni differre, nõ eque esse	15. b
187. & c.		Culparum gradus qui quales	13. a
consilium impiorum quid aut quod	160. a	cupiditas quę qui restringatur	47. b
consilium quibuscum aut habendum, aut non habendum	167. b	cupiditatis imperium quale	67. a
consilio qui peccatum alienum committatur	167. b	cupiditas quę qualis	68. b
consilia quę per sacram scripturã expedita	169 170	cura qui quàm laborent præpostera	254. b
consiliarij qui quales	168	curnam hic illēve sit pauper aut diues	64. a
consuetudo quę quàm sit mala	38. b	Cypriani de cauendo aut fugiendo malo sententia 83. b de expiandi peccati modis 389. b 390	
consuetudo potandi quę cur & quomodo tollenda	112. b	cyrilli Alexandrini de varijs remittēdi peccati modis sententia	387. a
consuetudo quę quā non maculet	165. b	Dæmon sequissimus mysticę quis	137. b
constantie martyrum, & apostatarum pertinacia, collatio & discrimen	252. a	Dæmonē voluntariū esse peccatū	31. a
contumelia quę qui perferenda	130. a	dẽmõem hominibus nõ tam nocere, quàm peccatum	31. a
conuersio an vlla sera	311. b	dæmone miserabilior quis	134. a
conuersionem veram nil morę pati	315. b	dæmones quibus vitijs aut vitiosis maxime	

IN PRAEDECEDENTEM III. TOMVM

mè familiares	77.a	desperationis remedium quod	304
dæmones què & vbi seu apud quos agant		desperationis author quis	312.b
choreas	106.a	desperationi quò potissimum aut medea-	
dæmonibus vbi potissimum sit chorearù		tur, aut obuietur	312.b
locus	106.a	desperatione qui peccetur in spiritumfan-	
dæmoniis assimilari iracundos	134.b	ctum	305.b
dani poenâ, grauiorè esse sensus poena	29.	detractio qui à diuo Bernardo exhibata	
daniel quorù consilijs quò redactus	175.b	93.b 94.	
daniel quas vndè calumnias ppeffus	182.a	detractiois species quæ quales	94.a
dare viro edendum cibum vetitum, mysti-		deum & nos couertere, & vt conuertamur,	
cè quid	35.	monere	7.b 8.a
dathan & Abiron cur & quomodo à terra		deum, vt faciamus, facere	81.b
deorati	28.a	deum qui nobis debitorem reddamus	72.a
dauid qui Vriam prodiderit	73.b	deum nil nisi fidem requirere, hæreticam	
Debitor quibus qui fiat Deus	72.a	voceem esse	296.b
declinare à malo, & facere bonù, quò spe-		deum homines nunq̄ deserere priorè.	333.b
ctet, aut cuius potissimum interfit	3.	deum, cū nō irascitur, irasci maximè	336.b
declinare à malo, ad quid & quantoperè sit		Diabolus quibus potissimū p̄sit vitij	98.b
necessum	3.	diaboli, seu ex diabolo, quis sit	4.a
defensio quæ quanta sit iniquitas	330.a 336.a	diaboli p̄p̄riū aut peculiare vitium qd	87.a
defensione qui sua quis alieno se peccato		diaboli in hæreticorù corda potestas quæ-	
obnoxium reddat	274.b	ta	252.a
delectationi illicitæ consentire, magnū esse		diabolo qua superbiæ specie homo fiat si-	
peccatum	34.b	milis	52.a
delectationem, mulieri comparari	34.a	diabolum esse peccati authorem, nec tamè	
delendus de libro Domini, quis	25.b	peccantes omnes, esse diaboli filios, 15.a	
deliciæ & ebrietas quorum vitiorum fons		diabolum esse ebriosorù legis authorè	110.a
& origo	106.a	differetiæ peccati quot, & quæ quales	34.b
delicta qui expianda	390.b	dilatatio benè merendi in mortis aut vltimū	
denarij numerij laus	11.a	vitæ tēpus, quam sit periculosa	66.b 67.a
deo aut eius misericordiæ tempus præscri-		dilecti aut diligibiles Deo qui	20.b
bere, quale peccatum sit	188.b	diligenti vitam, quid necessarium	4.a
deponenda Pauli consilio quæ quibus	4.b 5.a	discendum, Esaiæ iussu aut consilio, qd	3.a
desiderij carnalis vincendi modus optimus		discessus quis quibus à Deo minatus	24.b
quis	81.a	disciplinam & correctionem charitatis mi-	
desperando qui decipiamur	298.b	stam oportere	227.b
desperandum de nemine dum viuuit	340.b	discretio quæ vbi aut cui quantoperè ne-	
desperandum nec vlli, nec de villo	314.a	cessaria	226.a
desperandum nulli, quauis magno, pecca-		discretionem qua quibus vbi sit opus	221.b
tori	310.b	dissimulatione qua quò peccetur	229.b
desperandum nec animam efflanti	313.a	diues beatus quis	61.b
desperantium exempla quæ qualia	306. 307	diuitis erga Lazarū immisericordia, qui tã-	
desperare mysticè quid sit	311.	dēm punita	26.a

INDEX

diuitum bona qui pauperum sint, aut non		ebriorù lepida p Ambrosiū depictio	119.a
sint	64.a	ebrios esse idolorum cœcilium instar	110.a
diuitum nullos habentium liberos incre-		Ecclesiæ tempora duo qui per Euangelicā	
patio	66.b	parabolam designata	250.b
diuitibus cur opes datae	66.a	ecclesiam perditos, vt redeant, rectè coge-	
diuitiæ quibus quæ nihil pdesse queant	71.b	re	249.a
Doctores qui cur vitandi	196.a	ecclesiam, quos cogit, ad bonum, nō ma-	
dogmata quæ cur & hodiè maximè plausi-		lum, cogere	250.a
bilia	210.b 211.a	Edendum qui sit	45.a
dominari vitij omnibus cupienti, quid an-		Elationis quanta perniciis	49.a
te omnia agendum	117.b	eleemosyna an differenda in crastinum	63.a
Durities quæ qualis	332.	eleemosynæ faciendæ quæta aut vtilitas, aut	
Ebrietas & crapula quantoperè vitan-		necessitas	6.a
dæ 105. vndè generentur	118.a	eleemosynæ quæ quid mudent	398.b
ebrietas qualis, aut quid insanæ sit	107.a	eleemosynarum vis & vsus	391.a
quibus aut qualibus è potibus fiat	109.a	eleemosynis dimitti peccata	403.b
quid dæmonis sit, 109. b vndè fiat, quæ-		Episcopus quis cur ab Hieronymo ob to-	
torumve malorum sit radix	116.a	leratum Vigilantium increpitus	243.b
ebrietas vituperium	45.b	epistolæ Apostolorum Catholicæ, contra	
ebrietatis perniciis quæta aut q̄plex	110.a	quid propriè scriptæ	293.b
ebrietatis fructus	111.a 118.a	Erroris p̄tinaci defensione hæreticos fieri	
ebrietatis vitium vsu parari	112.b	321.b	
ebrietatis detractio & nocumentum quæ-		Esaias quid discendum, & vndè quiescen-	
tum	121.a	dum moneat	3.a
ebrietatem esse libidinis fomitem	78.a	esse qui inuicem debeamus	42.a
ebrietatem esse vitiorum oim fontē	106.a	Eunomij de solâ fide hæresis iam olim quæ	
ebrietatem, nō potum, damnandam	116.a	aut qualis	296.a
ebrietas statum mentis euerti	108.b	euthymij de his qui obnoxij sunt peccatis	
ebriosi quomodo per Basilij Magnum &		alienis, sententia	164.a
S. Augustinum suis depicti sint colori-		Exactior qualis quantusve sit venter	118.a
bis	110.	excidere à gratia Dei, quanta sit ærūna	29.a
ebriosorum de ebrietate excusationes quæ		excommunicationis poena qualis aut quæ-	
quales	111.a 113.	ta	314.a
ebriosorum lex qualis aut vndè	110.a	excusatio diuitum avarorum propter libe-	
ebriosos regnum Dei non possessuros	99.b	ros multos, qualis	66.a
112.a		excusatio vacantium ebrietati	113.
ebrius quid creaturæ sit	116.a 121.a	exemplū quale nobis à Christo relicti	23.
ebrius de somno excitatus, quid aut qua-		exemplum pueri blasphemij mirum & hor-	
lis	109.b	rendum	253.b
ebrij nullam esse vtilitatem	116.b	exhaurire, mysticè quid	399.b
ebrij graphica per Chrysostrum descri-		exire in sepes & vias, quid sibi clam velit	
ptio	136.a	250.b	
ebrium nunquam esse castum	121.a	expiatio peccatorum qui fiat, aut facienda	

IN PRAECEDENTEM III. TOMVM

fit	374.b	375.	fulmina quot feras facilius, quam iratū Dei
expidiā peccata modi qui quales aut quot			vultum videas 29.b
375.376.377.&c.			funeralium pomparū adspēctio quibus ad
Ezechiel ppheta cur quibus legi iam olim			quid conducatur 49.b
veritus	76.a		furia aut, furato, qd pœnitēdo agendū 42.a
F Acere bonū, quōd seu ad quid spectet.	3.		furor quis quid dæmonis fit 137.b
facere nos quid ē cūm facimus, sed Deū			furtum alienum quī fiat tuum. 274.b
vt faciamus, facere	8.b		G Alca qualis assumenda 43.a
facere vt faciamus, quid sit	8.b		Galenī de gulosīs sententia 108.b
Febris & libidinis collatio	80.a		gaudendū quī aut in quo potissimū sit 155.a
felicitem aut infelicitem æternam, ad			Gehenna cur quibus à Christo commina-
viuum exprimi non posse	29.a		ta 227.a
feruor & tepor quis quorum sit	158.		gehennæ pœnam, amissione gloriæ leuiorē
Ficus aut ficulnea quæ cur eradicāda	153.a		esse 29.a
fides ipsissima, de qua hodiē agitur, q̄	386.b		gehennæ cogitatio quō maximē condu-
fidē solā iactantiū vanitas quāta	292.b	294	cat 49.b
fidem qualem existimārit Paulus cūm de			gehennæ effigiē esse ignē Sodomorū 361.b
illa ad Galatas scriberet	293.b		gela sij de blasphemā, eiusq̄; remissione sen-
fidei viuæ vis quanta	392.b		tentia 342.a
filix peccatorum omnium capitalium quæ			genesios liber cur quibus antiquitūs legi
quales	55.		veritus 76.a
filiariū cura quibus potissimū mādata	255.a		Gladus quis cui vtendus 43.a
filiū qua cura educandi	255.a		gladium accipere, quid. 353. b
filiū quales aut quibus debeant esse mori-			gladio hæreticos arceri aut cogi, expedire
bus	255.b		251.b
Flammæ quæ quibus timendæ	221.b		gloria hominum quā sit vilis 48.b
flammarum infernaliū cruciatus quo alio			gloriæ amissioem, ipsa gehennæ pœna dur-
cruciatu rolerabilior	29.a		riorem esse 29.
Fœdissimum homini quid	99.a		gloriæ vanæ appetitū quī restringēdus. 47.b
fœminæ temulentæ suis apte coloribus de-			gloriæ inanis filix quæ 55.a
pitæ	121.b		Gradatio peccati quæ qualis 32.a
formidine qua cur semp laborandū	297.a		gradus peccati aut culpæ (ex Euangelio) q̄
fornicatio cur quantoperē fugiēda, & quī			quales 13.a
vincenda	72.b	73.a	gradus superbix qui aut quot 50.a
fornicatio simplex quale quātūmve sit pec-			gradus iræ & pœnarum eius qui quales 15.b
catum	79.a		gradus peccandi aut peccatorum, quot, qui
fornicationis scelus quantum	77.b		aut quales 16.a 32. 34. b 38.a
fornicationibus quī medendum aut obui-			gradibus quot & quibus ad peccatum per-
andum	77.a		ueniatur 31.b & in profundum descen-
fortitudine quibus aut quō maximē sit opūs			datur 36 b
160.b			grauis & leuis peccati lepida comparatio
fugam peccati quantoperē aut doceat, aut			398.a 399.a
iubeat scriptura	19.b		gratia Dei quō nobis promissa & necessa-
			ria

INDEX

ria	3.b	9.a	Gula quid, eiusq̄; filix quæ aut quot 55.b
gratia Dei nostræ quid præstet volūtatī	8.a	99.a	106.b
gratiæ Dei & arbitrii liberi concursus, ex			gulæ tentationes quotuplices 103.b
scripturis ostendi	7.b		gulæ perniciēs quæ 106.a
gratiæ pueniētis & subsequētis ostētio	9.a		gulæ deditos nil cēlestē cogitare posse 108.
gratiæ Dei voluntatem bonam acceptō fe-			gulam ad libidinem prouocare 117.a
rendam	8.a		gulosos ad nihil vtilēs 114.b
gratiam Dei libero cooperari arbitrio	7.b		gurtē aut stillē aquarum ad peccata leuia
grauatio ex crapula & ebrietate, quātope-			collatio 398. 399
rē cauenda	105.a		H Abitationum duarum æternarū quæ
grauitas peccati quanta	31.a		qualis 15.b
grauitas peccatorum quō ex scripturis no-			hæresarchæ qui cur potissimū tot habet
scatur	396.b		ant discipulos 210. b
grauitatem peccati ex remedij difficultate			hæresarcharum mortuorum pœnæ q̄ cur
colligi	29.a		quotidiē augeantur 163. a
gregorij de ira sine voce, in voce, in voce &			hæreses vndē sint natæ 320. b
sermone, sententia 13. a de tribus tentā-			hæresum seu hæreseōn principijs quī obfi-
di modis 36. a de superbia & Leuiathan			stendum 252. a
50. a de voluptate aut libidine carnali			hæreticus cur quis sit aut fiat 320. b 321
80. b de filiabus inuidiæ 91. b de inuidiæ			hæreticum, & deceptum ab hæretico, differ-
acinuidentiæ cæcitate & c. 92. b de inui-			re 321. a
do & inuidioso 97. a de tentatione gulæ			hæreticis an Hieronymi iudicio conueni-
quintuplici 103. b de filiabus iræ 128. a de			dum 243. b 244. a
refrenatiōe iræ 138. a in irā inuectio 138			hæreticos legibus Imperatorijs piē ac iuste
139 de pigritia aut pigris 158. b de refre-			coërceri 246
mandā ira 145. b 146. 147. de silentio di-			heli sacerdos propter iniquitatem filiorum
screto 217. b 218 de requirendo pereū-			damnatus 223. a
tium sanguine 225. 226. de vitanda vnius			heli sacerdotis exemplum quos cur meritō
aut paucorū scabie 252. b de claudendo			teneat 254. a
paruulis regno cælorum 253. a de tribus			herodes qua in re cui Pharaōi similis 179. b
peccādi modis 282. b de responsiōe Heli			herodiadis peccatum quod quale 167. a
pia & humili 289. de media inter despe-			heller (aut Hesteris) ad Deū p Iudæis ora-
rationem & præsumptionem via 290. de			tio qualis 188. b 189. a
peccato ad inferos & ad mortē 303. b de			Hieremias quid quibus de prophetis præ-
permanendo in peccatis 330. b de obdu-			nunciārit 199. 200
ratione Pharaōis 333. a de peccatis in cę-			hieronymi de fornicatiōe & ebrietate sen-
lum clamantibus 346. de Sodomorum			tentia 78. a
excidio & scelere 359. b			hieronymi in mollitiem inuestio 80. a
gregorij Nysseni graphica inuidiæ descri-			hieronymi de inuidiā & zelo sentētia 92. a
ptio 91. b			hieronymi in saturitatem & ebrietate in-
gregorij Turonēnī mira de imperatoris fi-			uestio 107. b
lia & c. narratio 264. b 265. 266.			hieronymi in vinolentum episcopum in-
gregorio q̄ vñ nascantur vitia	78. a		uestio 123. a
			hie-

IN PRÆCEDENTEM III. TOMVM

hieronymi de blanditijs hæreticorum sententia	209.b	ignorantia excusatiõem habens aut nõ habens, quæ	374.b
hieronymi de reticendo Dei verbo sententia	223.b 224.a	ignorantia qui peccetur, aut non peccetur	282.b 373.a 374
hieronymi de misericordia inutili sententia	243.b	Illecebræ q̄ cur velut Eua exstimãdæ	35.a
hieronymi de obsistendo hæresum principijs autoritas	252.a	Immunditia quæ qualis	80.a
hieronymi de gloria & iactatione hæreticorum sententia	296.b	impietas quæ cui non nocitura	25.a
hieronymi de temerè promittentibus remissionem peccatorum, sententia	297.b	impius verba Dei non audiens, cur mortitur	225.a
hieronymi de mollium aut mollitiei vitio sententia	362.b	impij qui, & quod eorum caput	160.a
hippocratis de obesibus aut crassis iudicium	108.a	impatiencia vnde oriatur	335.b 336.b
Homicidarum pœna aut reconciliatio quæ qualis	351. 352	impœnitentia quibus potissimum sacramentis repugnet	341.a
homicidij voluntarij vindicta seu pœna q̄	346.b 347. 348	impœnitentiæ peccatum quando committatur	337.4
homo quis quò vel exuendus, vel induendus	4 b 5.a 41.b	impœnitentiam esse peccatum in spiritum sanctum	339.b 340.a
homo qui bestia aut brutum fiat animal	78.a	impugnacione qua qui peccetur in spiritum sanctum	316
hominem superbiã dæmonem fieri	49.a	incitantium aut cogentium alios ad potum, repræhensio	20.b
hominem frugalitate à bestia vinci, quale quid	99.a	incommoda corporis & animi ex gula, qualia aut quanta	115.a
homines quibus potissimum vitij tententur aut vincantur	77.a	incommoda quæ qui patienda	131
homines qui fiant sues	106	induenda quæ cur nobis armatura	42.b
honore dignis, sed eo destitutis, quò aut cur gaudendum	48.b	indulgentiæ aut remissionis peccatorum promissores temerarij qui	297.b
humanitatem irã amitti	138.b	indulgentiam seu misericordiã latroni exhibitam, esse crudelem	243.a
humilitas quàm sit cuius & vbiuis necessaria	56.b	industriã seu spontè quò peccetur	283.a
humilitas quotuplex	57.b	inebriantibus se aut alios pœnitentia qualis iniungenda	120
Iacob quibus qua in re quò imitãdus	143.a	inebriatum, mortuum ac sepultum esse	123.b
Ierusalem (seu Hierusalem) muri mysticè quid	105.a	infernalium pœnarum inæqualitas aut differentia	15.b
Ignem Sodomorum, esse gehennæ effigiem	361.b	inferni vocabulo desperationem aliquando intelligi	311
ignorantia qui sit aut fiat ebrietatis causa	113.b	infirmirate quomodo peccetur	282.b
ignorantia diuinæ legis an quencquã excusetas		ingurgitatores qui quales	111.a
		inimicus qui tractandus	41.b
		iniquitas Latine quid	11.b
		iniquitatis & peccati conuersio seu identitas	

INDEX

tas	11.a	inuidiã hominem, diabolo simile fieri.	82.a
iniquitatis operadores quales	17.a 20.a	urbesq; excindi	88.b
iniquitatem Deo odibilem esse	25.b	inuidiã repletiã aut laborare, qualis sit pœna	82.b
iniquitatem abire	329.b	inuidiã Siculos nõ inuenisse tyrannos maius tormentum	84. 85.
initorum quorum quãta vbi habenda cura	399.b	inuidiosus & inuidi discrimen	89.b 92. b
iniustitia quæ cui & cur non ob futura	25.a	inuidus quid de inuidioso præ se ferat	97.a
innocentia falsa, Augustino qualis aut q̄	253.a	inuidi familiaritas cur teste Basilio fugienda	85.b
inobedientibus quibus quæ vnde minata sint mala	21.b	inuidi exterior species quæ	98.a
inquietudo heretica quæ quomodo p̄cedenda	246.b	inuidum, esse suis ipsius carnificem	90.b
insaniẽ ebrietatis q̄ aut quantè	123.a	inuidorum ingenij graphica descriptio	86.a
insanire illos, qui id, quod malum est, laudant	209.b	inuidorum miseria	93.a
intolerabili gehenna quidnam aliud intolerabilis	29.b	inuidos feris bestijs esse deteriores	87.b
inuidentia gratiæ fraternæ, quale sit in spiritum sanctum peccatum	322	inuidos membra diaboli esse	98.b
inuidentia q̄ qualis aut qd̄	323.b 324.a 325.a	Iouinianus qualis, aut qualibus vsus hæreseos suæ affectis	210.a 211.a
inuidia qd̄, quãsvē habeat filias	81.a 85.a 91.	Iouiniana conciones aut doctrinæ promodum quales	211.b 212.a
inuidia quàm sit, Cypriani iudicio, fugienda	83.b 84.	Iouinianistarum grex qualis	212.a
inuidia quãtam malorum iliadem secum aduehat	88 b	Ira quæ qualis aut quotuplex	13.a
inuidia cui vermi cur meritò cõparet	89.a	ira iudicio, concilio, aut gehennæ obnoxia quæ	13.a
inuidiæ species aut filie quæ	55.a 91.b	ira quas habeat filias	124.a
inuidiæ malum quæ scripturæ qui exaggerent	82. 83	ira quid sit	123.b 124.a
inuidiæ fructus qui	83.b 84	ira laudabilis quæ	131.b
inuidiæ vituperatio	86.a	ira qui aliquando bonarum sit actionum ministris	132.a
inuidiæ lepida per Augustinum depictio	91.	ira, quis qualisve sit Chryostomo ignis	134.a 135.b
inuidiæ & zeli discrimen	92.a	ira vndenã suas habeat vires	134.b
inuidiæ non studendum	82.b	ira quid aut qualis sit bestia	134.b 137.a
inuidiæ qui medendum	86.b	ira quò subinde profiliat	139.b
inuidiam nocere inuidenti potius q̄ inuiso	85.a 86.a	ira per vitium quæ	141.a
inuidiã omni carere venia & excusatiõem	87.b	ira bona quæ	141.a
inuidiam fornicatiõis & adulterio peiorem esse	88.a	ira per zelum, siue ex zelo, quali egeat moderatione	142.a
inuidiam ex superbiã oriri	89.b	iræ species aut filie quæ.	55.a
inuidiã vertere homines in demones	96. b	iræ fructus qui	128.b
inuidiam, diabolicum esse vitium	87.a 97.b	iræ cuius pœna quæ	124. b
		iræ incommoda qui serenda	131
		† G g g	iræ

IN PRAECEDENTEM III. TOMVM

iræ filij aut filia quæ	132.b	132.a 142.b
iræ in nobis origo aut occasio quæ	132.b	140.a
iræ descriptio egregia	132.b	133.a
iræ seu iracundiæ miseria quanta	134.a	
iræ pñicias quãtã 135.a 138. 139. 140. & de iñ.		
iræ intrinsecã non erumpentis forãs, de-		
scriptio	139.b	
iræ comprimentemodi quot & qui	140.b	
iræ cur dandus sit locus	41.b	
iræ qui medendum	129.b	
iram in corde reseruare, quale quid sit 135.a		
iram bestia instar mitigandam & mansue-		
faciendam	137.a	
iram corpori animoq; nocere	137.a	
iram comprimi bifariam	140.b	
iram rationis pedissequam, non dominam,		
esse debere	141.b	
iram perseuerantem cor corrumpere	145.a	
iram inueterascentem odium fieri	145.b	
iram mansuetudine temperandam	148.b	
irã hominem fieri feram aut beluam	128.a	
irã nihil esse stultius	131.a	
irã pro armis quomodo sancti sint laudabi-		
liter vñ	131.b	
irã & corpus & animam lædi	133.a	
irã (seu ab irã) vinci, quã sit dedecoro-		
sum	145.a	
irarum diuisio quæ qualis	141.a	
iracundia quid quantumve morbi sit	133.b	
iracundiæ pestis quanta	133.b	
iracundiæ pñicias quanta	136.b	
iracundiæ culpa quanta	138.b	
iracundus q̄ cui ebrius comparandus	136.a	
iracundi hominis per Chrysostrum de-		
scriptio	133.a	
iracundi cur porcis merito cõferantur	136.b	
iracundo nullam esse iracundiæ excusatio-		
nem	135.b	
iracundi cur intempesto mari & dæmoni-		
bis comparantur	134.a	
iracundos egrorum instar tractandos	137.b	
iracundos esse infanis miserabiliores	137.b	
irascendum quibus qui sit, aut non sit	42.a	

INDEX

Iustificatio per fidẽ sine operibus legis qui	10.b	lex æterna quid	10.b
fiat	293.a	lex peccati quid	39.a
iustitia qd sit, aut in q̄ consistat 3. a 5. b 160.b		liberi arbitrij assertio	9.a
iustitiã nomen quid sit aut signet	6.b	liberũ arbitriũ diuinã cooperari gratiã	7.b
iustitiã ratio in quo consistat	7.a	libido carnis quõ demũ adegerit Salomo-	
iustitiã Christianã quã aut quot potissi-		nem	74.b
mũ attineant	3.	libidinis mala quæ aut qualia	78.a
iustitiam ira derelinqui	138.b	libidinis fomes aut seminarium quod	78.a
iustitia quibus potissimũ sit opũs 160.b		107.b	
iustitiã quæ cui aut quibus frustra sint fa-		libidinem esse febre ardentiorẽ	80.a
ctã	24.b	libidinem vsu crescere	77.b
iustitiã quæ cur obliuiscendã	25.a	libidinem pasci conuiujs	123.b
iustus quis sit	4.a	libidine hominẽ seruituti miserrimã sub-	
iuuentur ferẽ cuiusmodi sit fera	254.a	ijci	78.b
L aborandum qui aut quid sit 5.a 42.a		libidinosorũ cæcitas quanta	81.a
latronis misereri, eũ parcere, quid secum		libri scripturã authenticã aut sacrã, cur q-	
perniciẽ ferat	242.b 243.a	bis legi vetiti	76.a
laudandi aut non laudandi qui	208.	lingua cui aut cur vñdẽ coercenda	4.a
laudibus aut vituperijs falsis quõ affici de-		lingua quæ qualis sit gladius	95.b
beamus	130.b	lingua vñdẽ cohibenda	143.b
laudatores qui quomodo se peccatis alie-		linitio aut litura quæ qualis	197.b 198.a
nis iniquent	195.b	Loquacitas q̄ cuius sit vitij capitalis filia	104
lectiones sacrã scripturã quæ cur quibus		loquendum qui sit	5.a
iam olũ prohibitã	76.a	lorica qualis induenda	43.a
legum aduersus hæreticos latorum vtili-		loth vñdẽ per Deum ereptus	21.
tas quanta	246.a	Lucem veritatis, ira amitti	139.a
legum Cæsarearum de Sodomitico vitio		luciferi casus & peccatum, qui à quo de-	
sententia	362.b	scripta	20.b
lenitatis quæ vbi cura habenda	223.b	luxuria quid, q̄ve ex se gignat vitia	72.b
leonis Magni de respiscentibus in articu-		luxuria seu actus libidinosus cur quanto-	
lo mortis, sententia 315.b de pertinacia		perẽ fugi debeat	73.a
hæreticorum 320.b de vera & integra fi-		luxuria gulam qui sequatur	104.b
de	386.b	luxuria vñdẽ gignatur	119.u
leuiathan quõ aut cur sublime videre de-		luxuriã species aut filia q̄ aut q̄t	55.b 78.
scribatur	50.a	luxuriã qui medendum	77.b
leuia peccata cur potissimũ vitanda, aut		luxuriã fuga potius q̄ pugna vincendã	72.b
non spernenda	397.b 398.a	luxuriam semper ebrietati iungi	108.a
leuium peccatorum remedia potissima q̄		luxuria fieri ex hoie bestia seu brutũ	78.a
& quot	398.b 399.b	luxuriosorum quanta cõcitas	81.a
leuibis etiã peccatis qui occidatur ani-		Lyfimaehi sacrilegia, eiusq; ob ea interitus	
ma	399.b	177.b 178.a	
leuitatem operis, ex gula sequi	104.b	M agistratus qui quõ fiãt peccatis ali-	
		enis obnoxij	229.a

IN PRAECEDENTEM III. TOM VM

magistri q̄ cur tacēdo sanguinis rei fiāt 224.a
 maledictio quē quibus timenda aut infli-
 genda 22.b 23.a
 malitia quid sit 161.a
 malitiam laudare, quid aut quale 209.b
 malum pro malo quī aut reddatur, aut nō
 reddatur 246.b
 malorū cōsuetudo q̄ qñ non maculet 165.b
 mandata Dei, si volumus, seruari posse 8.b
 manducare de ligno vetito, quid 35.
 manibus quī vtendum 42.a
 mansuetudo falsa & crudelis quā 247.a
 materiā criminum oīm esse cupiditatē 68.a
 media inter præsumptionem & desperati-
 onem via incedendum 290
 medici quāuis molesti, laus & vtilitas quā-
 ta 247.a
 medici qui quales 209.a
 medicis qua in re non vtendum misericor-
 dia 142.b 243.a
 membra quī inuicē alter alterius esse de-
 beamus 41.a
 membra Christi qui faciant membra mere-
 tricis 73.b
 medicus quis aut quando contemnat lo-
 cupletem 119.b
 mendici quibus qua in re quō imitādi 57.b
 menelai alicuius apostatici Iudaei facinora
 177.178.
 mercedis operariorum detentio, quantum
 sit peccatum 369.b
 merendum qui sit 44.b
 metrias martyr qui suum de sacrilego tem-
 plum vltus 266
 metus quis cuius vitij remedium 77.b
 metus quis vbi aut inutilis, aut pernicio-
 sus 222.a
 Mille gehennis quod supplicium intolerabi-
 bilis 29.a
 miluis cur aut quō conferantur inuidi 92.a
 minuta peccata quī & quantoperē cauē-
 da 393 394.&c.
 misereri cur Deo magis propriū, quā iur-

dicare aut damnare 313.b
 miseria quid prae rebus omnibus privile-
 gij habeat. 90.b
 misericordia & iustitia Dei, quī aut dilige-
 da, aut metuenda 292.a
 misericordiae quibus in rebus qua cautio-
 studendum 243.b
 misericordiam aliam esse iustam, aliam in-
 iustam 242
 misericordiam Dei, peccatis nostris maiorē
 esse 313.a
 misericordiam quī suam quibus impendat
 Deus 391.b
 misericordiarum pater Deus, non iudicio-
 rum 313.b
 modi peccandi quot aut quī 282.b
 modi remittendorum peccatorum quales
 & quā varij 387.
 modestiae quī studendum 42.a
 molles aut mollities, cuiusmodi scelus aut
 scelerati 362.b
 mollitiei peccatum à quibus philosophis
 approbatum 80.a
 moloch (aut Molochi) dare de semine suo,
 quantum sit peccati 187.a
 momentaneam insaniam esse iram 128.b
 moralitas perfecta in quibus aut quot pos-
 sita 405.a
 morientem obliuisci sui, oblitum, dum ad-
 huc viueret, Dei 305.b
 mors cuius sit rei stipendium 12.a
 mors secūda qd, aut quibus obuētura 14.a
 mors cuius aut quorum sit stipendium 24.a
 mors quae aut quorum, qualis 24.a
 morti secundae obnoxij qui 14.a
 mortem sempiternam inferre haereticos, &
 ob id temporalcm pati, conqueri 251.b
 mortes quae & quot, quibus peccandi dif-
 ferentis apte conferantur 34.b
 mortale peccatum quid 12.a
 mortuis peccato, quī aut viuendū, aut am-
 bulandum 17.b
 mortuis peccato quid agendum 23.b
 ad

I N D E X.

mortuorum genera tria à Christo resuscita, mysticē quid 34.b
 mortuorum ad sepulturam elatio quibus
 ad quid proficiat 49.b
 moyses (aut Moyses) probra quae qui pertu-
 lerit 138.a
 moyses alio quī mansuetissimus, quā vbi
 cur merito exanderit 131.b
 moyses & Aaronis erga se affligentes affe-
 ctus aut zelus quis 28
 Mulieres quae quomodo suos in scripturis
 legantur afflixisse viros 191.
 mulierum amor quō tandem adegerit Sa-
 lomonem 74.b
 muri ierusalē seu Ierusalē mysticē qd 105.a
 murmurantium quorum poena quae 26.a
N Abuchodonosor qui aut cur qua pce-
 na affectus 26.b
 nabuchodonosoris statua quī aut quibus
 instrumentis honorata 181.b
 nabuchodonosor quō & persecutoris &
 protectoris ecclesiae typū gesserit 245.b
 nabuchodonosor quī trium puero rum ex-
 emplo quodammodo conuersus 251.a
 nazææ sacerdotes vbi quō Antiochum
 eiusve ducem exceperint 177.a
 nauī cui quis venter cur merito conferat,
 r14.a
 Necessitas quae quibus incunbat 221.a
 negligentiae mater quid aut quae 291.a
 nemini non, quantumuis iusto, timendum
 301.b
 neq; parentem quenuis, amicum: neq; nō
 parentem, inimicum esse 247.a
 nescire, & scire noluisse, multum differre
 283.b 372.b
 Nicanor qui se erga Machabæum gesserit
 192.a
 nihil boni facere, quid 6.b
 Noē vndē quī custoditus 21.a
 vbi quid 11.a
 non esse qui non peccet 14.a
 non habeo, non dabo, quorum sit vox p-

pria 63.b
 nouem esse peccata aliena, & quae 166.a
 nuditas q̄ sua cuiq; assidue reuolueda 130.b
 Nyssenus Gregorius inuidiam quī depin-
 xerit 91.b
O bdurare quī corda dicatur Deus 331.b
 obdurationis Pharaonis causae 333.a
 obduratus quis sit aut viuat 292.a
 obduratum quī dicatur cor Pharaōis 332.b
 obseruatione praeceptorum quo duplici ge-
 nere contineatur 5.b
 obstinata peccandi volūtas, qualis sit phre-
 nesis 332.b
 obstinatione qua quī peccetur in spiritum
 sanctum 325.a
 Occulta longē aliter à publica, vel arguē-
 enda, vel corrigenda 227.b 228.b
 ociositas vndē quō adactus 173.a
 ociositatis fructus qui 149.a
 ociosus quis, vndē quī aut flagellandus aut
 castigandus 6.b
 ociosorum increpatio 148.a
 Odiosi aut odibiles Deo qui 17.a 20.a
 Offendiculum vndē quī poni dicatur 331.a
 Oniæ viri boni & innocētis miserabilis in-
 teritus 177.a
 onerarijs nauibus cur qui ventres compa-
 rentur 114.a
 operanda seu agenda quae, quo studio exe-
 quenda 154.
 operarijs quibus quis discessus à Deo mi-
 natus 24.b
 oparios iniquitatis Deo odiosos 17.a 20.a
 operarios sua fraudari mercede, quale sit
 peccatum 369.b
 opatio vini immoderatē sumpti q̄lis 108.b
 operum honorum vis & vsus 390.b
 oppressio quae, quale quantumve sit pec-
 catum 363.364.365.366.367.368.369.
 Orationis Dominicae vis & vsus 402.403.
 origenis de misericordia inutili sententia
 243.a
 originale peccatum quī sit aut ostendatur
 †Ggg 3 vo-

IN PRAECEDENTEM III. TOMVM

voluntarium	10.a	pauor cur quib⁹ & vñ vtiliter inijciat	105.b
originale peccatum quid	11.b	pauperes qui cur quando non cedant etiã	
originalis peccati ex scripturis assertio seu ostensio	13.b	summẽ diuini	119.b
originali peccato baptismum præcipuẽ donatum, alia etiã peccata tollere	14.b	pax cui & cur inquirenda	4.a
origines peccati quot	164.a	pax quibus quantoperẽ curanda	45.
Ossa mysticẽ quid	98.b	pax Dei qualis, & quò nobis petenda	42.b
ostentare sua bona opera cupienti quid cogitandum	48.a	peccandi voluntate sola damnari quẽ posse	35.b
P almes quis cur tollendus	153.a	peccandi consuetudinem, peccato ipso peiorem esse	38.b
palpones qui quò se peccatis inficiant alienis	195.b 196	peccans, quantillo aut quali precio animã suam vendat	31.b
paludibus cur vndẽ comparati sint ebriosi no.b		peccantium consuetudo quẽ qualis	29.b
parætes q̄ q̄ præpostera laborẽt cura	254.b	peccantium in hac vita prosperitas aut impunitas quid portendat	30.b
parentum coniuuentia & indulgentiã quã quã periculosa	229.b 244.b	peccãtes laude profequi, qui plus sit quã delinquere	208.b
participando qui alienum tibi peccatũ cõtrahas	255.b 256.	peccare etiã Dei filios	15.a
participatio aut communicatio cum malis, quotuplex	164.b 163.	peccatum quid sit	9.b 10. 11.a 30.a 31.a
paruulis quibusdam et si baptizatis, cur regnum cõlorum præcludatur	253.b	peccatum quantoperẽ Deo odiosum	17.a
palcha cum amaritudinibus comedere, qd sibi velit	210.a	peccatum qui aut cur dãmone sit peius	31.a
pastorem reticentia sua pereuntium mortis reum fieri	225.a	peccatum per quã tria impleatur	33.b
pastores qui quales, & quanto piculo obnoxij	218.a 219.b 220.	peccatum ad inferos, & ad mortẽ quid	303.b 323.b 325.a 343.a
pastorum aut prælatorum pericula quantata	225. 226.	peccati definitio	9.a 10. 11.a
pastores multos pro iniquitate populi damnari	222.b	peccati & iniquitatis conuentio seu identitas	11.a
patientia q̄ & cur quibus necessaria	45.b	peccati diuisio	11.b
patientia minimẽ laudabilis quã	249.b	peccati differentia quã qualis	12.b
patrum de faciendo bono, maloq; cauẽdo sententiã 5.b 6.7.8. &c.		peccati & criminis differentia	15.a
patribus quid in filios à Paulo vetim⁹	192.b	peccati author quis	15.a
paulum Apostolum quodam modo ad fidẽ cõpulsũ esse	249.a	peccati fugiendi causã	17.a
peccati genus omne ex superbia nasci	49.a	peccati execrandi causa potissima q̄	17.a
peccati in spiritum sanctũ descriptio seu definitio	276.b	peccati natura & malignitas qualis aut qd	18.b
poposcisse	249.b	peccati seruus quis	19.a
		peccati fuga & execratio quibus scripturã verbis innuatur	19.b
		peccati grauitas vñ potissimũ colligat	29.a
		peccati lex quid	39.a
		peccati genus omne ex superbia nasci	49.a
		peccati in spiritum sanctũ descriptio seu definitio	276.b
		pecc-	

INDEX

peccati in spiritum sanctum irremissibilitas qui intelligenda	281.b 282.	peccatoribus quibus q̄ minata aut infligita pœnã prædictã	21.b 22.
peccatum omne contra legem Dei esse aut fieri	11.a	peccatores aut peccatrices deferre apud superiores, quale quid sit	219.a
peccatum aliud alio grauius esse	12.b	pectoris tussio qd aut quantũ valeat	402.a
peccatum tribus impleri modis	37.b	pectore & vëtre repere, mysticẽ quid	105.a
peccatum, peccatum tradere	39.a	perfidia matrem, ebrietatem esse	119.a
peccato qui generetur mors	24.a	persecutionem patientes non omnes, beatos esse futuros	247.b
peccato insipientiam fieri	30.a	persequẽtibus quid officij aut beneficij exhibendum	41.a
peccato nil esse immundius	30.a	perpetratore qd, quale aut qd peccati sit	320.b
peccato etiã corpora infici	30.a	petitiones qui nostrã apud Deum innotescere debeant	42.b
peccato etiam non perpetrato, qui quis fiat gehennã obnoxius	32.a	Pharao cum suo exercitu quas cur pœnas dederit	26.b
peccata quibus & qui Deus dimittat	14.a	pharao & herodes qua in re cõparãdi	179.b
peccata qui faciliẽ deuiuentur	39.b	pharaonis obduratio vndẽ	334.a
peccata quẽ quos quò aut pcedant, aut sequantur	163.a	philargyria quid	69.a
peccata in spiritũ sanctũ q̄ & q̄t	277.b 278.	phiẽes quantã qua ira consecutus laudem	131.b 132.a
peccata in spiritum sanctum qui distinguantur	280.b	Pietatem aut zelum pro Deo, crudelitatem non esse	244.a
peccata in cælum clamantia, quẽ	343.b	pietatem Dei, quauis impietate aut iniquitate maiorem esse	314.a
peccata qui merito Christi per sacramenta applicato tollantur	385.b	pigri, qua de re admonendi	158.b 159.a
peccata q̄ quibus modis expianda q̄ quibus amplius euitanda	388.389. 399.b	placatio Domini q̄ qui faciendã	390.a
peccata quibus modis, operibus aut remedijs purgentur seu redimantur	387.391.b 401.	plumbo cur peccatum comparetur	31.a
peccatorum inæqualitatem ex Euangelio ostendi	13.a	pluuiã quali peccatores plagandi seu afficiendi	26.a
peccatorum gradus qui quales	32.b	Pœna q̄ quibus sit salutaris	243.b
peccatorum inter se discrimen q̄ sit difficile	395.b 396. 397.	pœnã secundũ animarum merita, an dici seu exprimi possint	16.b
peccati resistendi modi quot & qui	39.b	pœnã quẽ qui euadendẽ	19.b
peccata nulla qualiacunq; impunita manere	404.a	pœnã animarum quẽ quibus duriores	29.
peccata modis fieri tribus	282.b	pœnitens quis quandonã à quouis absolui queat sacerdotẽ	316.a
peccatorem omnem, superbum esse	54.a	pœnitenti quò & timendum, & confidendum	311.b
peccatores aliquot singulares quas Deo pœnas dederint	19.a	pœnitentibus quid Deus promittat, aut nõ promittat	298.a
peccatores qui quali à Deo cruciatui additi	21.a	pœnitentia ad mortem vsque dilata, quã sit periculosa	301.a 302.
peccatores qui qua pœna affecti seu afficiendi	26.		pœ-

IN PRÆCEDENTEM III. TOMVM

pœnitentiæ cur tantoperè insudandum 285, 286.	propitiator noster quis 375.a
pœnitentiam nullam esse feram 306.a	prosperi de iustitiæ ratione sententia 7.a
pœnitentiam veram semper amplecti seu acceptare Decum 314.b	de superbia 52.b 53. de peccati omnis initio 56.a
porta qua quĩ intrandum 156.a	prosperi de ferreo cupiditatis imperio axi- omata 67.a
possessio certissima quæ 68.a	prosperi in gulam & ebrietatem inuectio 75.b 76.a
possidendi auido, quid vt possideat, po- tissimum optandum 67.b	prosperi de inuidiã seu inuido sententia 89.b de p̄positorum Ecclesiæ statu 220.
potare multum, nec tamen inebriari, quale quid 118.b	prudencia quid 160.b
potandi nimietas qui sensim aut minuẽda, aut tollenda 112.b	Pseudoprophetæ qualia ferè doceant seu prædicent 211.b
potentium multum bibere, nec tamen inebriari, inrepatio 118.b	Pueris delinquentibus an septuagies septi- es ignoscendum 227.b
potiores quibus aut qualibus velitetur seu initio vtantur poculis 120.a	puluilli qui quales aut sint, aut vndè consu- antur 198
Præconis officio mysticè qui fungant 218.b	puluinar quid aut quale 161.b
prædestinationem incertam esse, cur & quid sit vtilis 302.a	purgatorio quinam se vanè saluandos spe- rent 295.b
prædestinatos se præsumptium increpatio 302.a	purgatorio igne non saluandi qui 392.b
prædicandum aut dicendum, etiã si audi- tor non obtemperet 224.b	Q uæ duo iustitiæ Christianæ inprimis attineant 3.
prædicatores qui cur suspecti aut fugiendi 196.a	quæ tria operetur in nobis spiritus sanctus ad declinandum à malo 7.a
præpositi qui cur constituti 220.b	qualis ex peccato oriatur metus 30.a
præpositorum Ecclesiasticorũ status quid præter vitam bonam exigat 221.a	quali aut quanto vtendum sit cibo 107.b
præfulum quorum libertas quæ 222.b	quàm renax sit carnalis voluptas 80.b
præsumptione qui peccetur in spiritusfan- ctum 284 285.	quanta inter præsumptionem & desperati- onem cura incedendum 290.
princeps cocorum (seu coquorum) mysticè quis aut quid 105.a	quatuor modis & corde & opere peccatum perpetrari 36.a
principes rationem reddituros, si non cõ- tra Ecclesiæ hostes moucantur 250.b	quatuor irascentium genera, quæ 140.a
principum quid potissimum intersit 248.b	quatuor modis ad impiorum consilium iri 160.a
principijs quibus qui obstandum 252.a	quibus aut quot de causis verba Dei peri- culosè reticeantur 224.a
procrastinatio quæ quàm sit piculosa 300.b	quid quibuscum tra standum 168.a
prohibendi à malo, & cogendi ad bonum, vtilitas quæ 250.a	quiescendum vndè sit 3.a
prophetæ qui cur maledicti 197	quiescere agere peruersè, quò maximè spe- ctet, 3.
propitiatio p̄ peccatis nostris quis sit 17.b	quintuplicè esse gulæ tentatione 105.b 106 quis

I N D E X

quis quomodo & captiuus, & liber sit 38.a	noxium 30.b
quo vitio fiant ex hominibus sues 106.a	remedia aduersus inuidiã quæ qualia 86.b
quotidiana peccata quæ, aut qualia 393.b	98.
398.b	remedia aduersus quotidiana peccata, quot aut qualia 398.a 401.
quotidiana peccata quàm vitanda 94. 395.	remedia contra superbiam quot & quæ 57.
396. & deis.	remedia luxuriæ quæ 77.b
quotidiana quæ, quibus quotidianis curã- da 398.b	remissionem quis in uobis operetur 7.a
quotidianorũ peccatorum remedia 402.b	remissione peccatorum stare ecclesiã 14.b
quotuplex appetitũs gulæ distinctio 118.a	reorum iudicio, concilio, & gehennæ, dif- ferentia quæ 16.a
R acha quid 15.b 16.a	resistendi peccatis modi qui quales aut 39.b 40.a
Radix malorum omnium, quid aut quæ 58.b	reticentia quæ quibus quàm sit perniciofa 213.
raphaëlis celsura, hostes animæ suæ qui sint 18.b	reticentiæ cuius causæ quæ 220.a
rapina seu præda qui ferenda 131.a	revelationem de remissione peccatorũ am- bire, curiosum aut reprehensibile esse 290.b
raram esse virtutem, nulla affici inuidia 94.	reum esse iudicio, cõcilio, aut gehennæ, quid sit 13.a
Reatus qui quos habeant gradus 16.b	Rhomphææ quali cur iniquitatem scriptu- ra comparet 26.a
reatus hæresiarcharum quanti 163.b	Rifus quis quæ pariat peccata 400.a
rebecca consilium mysticè quid 143.a	Roboam quod consilium quo periculo de- seruèrit 172.b
recedere à malo, nec facere bonum, Augu- stino quid sit 5.b	romana vrbs quæ ab hieronymo laudata 212.b
recedere à Deo quis qui dicatur aut intelli- gatur 351.a	Ruina quorum sit grauissima 52.b
reciduiantium seu in idem peccatum rela- bentium pericula quanta 18.a 24.a 309.b	ruina virtutum omnium vndè 54.b
reciduiatio in peccatum, quanto quàm ipsum peccatum, periculosior 30.b	S acerdos quæ quot passim occidat 225.b
reconciliatio qui quærenda 303.a	quas dare solitus aut iustus pœnas 46.b
reconciliationem nulli, ne in fine quidem, negandam 315.b	sacerdotum quorum libertas quæ 222.b
recta seu vera timuisse dicere, pastori quid sit 218.a	sacrificare sacrificium iustitiæ, quid sit 6.a
redarguere, quid sit 166.a	sacrilegi prædia aut vasa ecclesiæ tollentis pœna 266.b 267.
reges qui seruiant Dño in timore 248.a	sacrilegiorum aliquot mira horribilisque pœna 265.b 266.a
reges qui quò se alienis obligent peccatis 229.a	salomon qui tandem demeratus 74.b
regina vitiorum omnium quæ 55.a	salu aut saltatione quali etiã terra pol- luatur 122.a
regnum Dei non possessuri, iuxta Paulũ qui 13.b 14.a	salus quorumnam sit nulla 299.a
regnũ Dei quibus potissimum vitijs amit- tatur 75.a	sanguinis vocabulo quid aliquandò signetur † H h h
reliabi in peccatum, quanto sit periculo ob-	

IN PRAECEDENTEM III. TOMVM

tur	225.b	latio	399.b
sapientes quo vitio vel amentes fiat, vel pe- cudes	72. b	septies in die cadere iustū & resurgere	21.b
sapientia quæ quibus & quàm paucis mani- festa	153.b	sepulcra dealbata	47.a
sapientiae studium quibus maximè rebus im- pediatur	107.b	sermo quis nobis aut vitandus, aut vitendus	5.a 42.a
sapientiam ira perdi	138.b	sermonem malum nullum ex ore nostro p- cessurum	5.a
satisfactio quæ qui aut p quos faciēda	390.a	serpens quando & qui mysticè alloquatur	sceminam 35.a
satisfactionibus moueri & placari Deum	392.a	seruari à nobis madata Dei, si volumus, pos- se	8.b
satis ad salutem non esse, abstinere à malis aut peccatis	6.a 229.a	seruitus libidinis quanta	78.b
saui qui parcendo regi Agag, peccarit	229.a	seruus quis cur mittendus in tenebras ex- teriores	153.b
saui in Dauidem inuidia qualis aut vñ	83.a	seruus peccati quis	19.a
Scabellum quid	161.b	seueritas quæ vbi sit maximè opportuna aut vtilis	227.a
scripturæ de declinando à malo, bonoq; fa- ciendo testimonia	4.5.	sex Deo odibilia quæ	47.a
scripturæ contra auaritiā allegatæ seu al- legandæ quæ	59. 60. 61. 62.	Sicera quid sonent	109.a
scripturæ in crapulam, gulam & ebrietatem inuehentes, quæ	99 b 100. 101. 102. 103.	sicera & vino signi luxuriam	119.a
scripturarum de peccati grauitate, peccatiq; vinculis sententiæ	33.a	Sobrietatis laus	45.a
scripturarum in luxuriam inuehentium al- legationes	73. 74 75.	sobrios qui irrident, eos amentes esse	113.a
scripturarum contra acediam testimonia q̄ qualia	149. 150. 151. 152.	sodoma cur quorum quale sit exemplum	21.a
scripturarum aduersus iram aut iracundiam testimonia quæ	124.b 125. 126. 127.	sodomorum pœna qui ipsorum peccatis accommodata	360.a
scripturis arbitrij liberi & gratiæ Dei con- cursum probari	7.b	sodomitarum peccata aut supplicia q̄	27.a
scurrarum quid sit	123.b	sodomitarum descriptio	353.b
scurrilia loquentes aut tractantes, quàm di- abolo rem faciant gratam	106.a	sodomiticum peccatum esse homicidio gra- uius	360.b
scutum quale qui & vbi vitandum	43.a	sodomitici sceleris rei qui	354. 355.
Securitas perniciofa aut non habenda, quæ aut qualis	295.a 301.b	sodomitica scelera, nō esse delicta, sed mon- stra	362.a
securitatis promissores qui quales	301.a	solem non occasurum super iram aut iracū- diam nostram	5.a
securitatem de remissione peccatorum af- teclare, cur sit periculosum	291.a	soliciti quomodo esse debeamus aut nō de- beamus	41.b 42.b
feminandum qui sit	44.b	Spatium peccandi datum à Deo nemini	17.a
sententiæ neglectæ & fluctus irruentis col- lapis		speculator quis qualis	221.a
		spesando qui decipiamur	298.b
		speculatori quæ duo prædicanda	226.a
		spiritus sanctus quid in nobis ad faciendum bonū, malumq; vitandum operetur	7.a

INDEX

spiritus sanctus quibus & qualibus peccatis singularim offendi dicatur	276. 277. 278.	Symptōn aut sympotarum lepida & arti- ficiofa descriptio	120.
spiritus sancti splendorem ira excludi	139.a	Taciturnitas qui alienis se foedet pec- catis	213.
spiritus sanctum à nobis nō contristandū	5.a	talionis reddēda modus optimus quis	130.a
stantibus quibus quid vitandum aut cauē- dum	24.a	taxis & carnis collatio	81.a
stipendium peccati quid	12.a	Tela ignea qui extinguenta	43.a
stulti propriè aut verè qui	63.a	temperatiā quō aut quib⁹ maximè sit opus	160.b
stultiloquium quid	80.a	temulentorum seu ebriosorum qualia sint corpora	121.a
Sua cupidè seruantem, etiam si aliena nō ap- petat, auarum esse	69.b 70.a	tentati qui quomodo aut vicerint, aut suc- cubuerint	37.a
suadentes, vt peccent, alijs, peccatum alienū admittere	164.a	tentationi cui quomodo aut quàm facillè re- sistatur	77.a
sues qui fiant ex hominibus	106.a	tentationem tribus modis peragi	36.a
sufficere nulli ad salutem, si à malis tantūm abstineat	5.b	tepidorum excitatio	158.b
suggestionē serpenti aptè conferri	34.a	tepiditas quæ qualis & vndè	157.a 158.b
suggestionē qua aut cuius qui peccemus	31.b	terra hiaru quali qui cur aliquandò absum- pti	28.a
sulphur super quos cur aliquandò à Domi- no de caelo missum	27.a	tepor quis qui profligandus	157.b
superbia quàm sit vitanda, odibilis aut per- niciosa	46.a	tertulliani de Sodomorum excidio & scele- re sententia	360.b 362.a
superbia quid, & quas gignat filias	45.b	testamenti veteris libri qui cur quibus legi veriti	76.a
superbia vndè nascatur aut deprimatur	49.b	Theodoretī de sacrilegijs sub Iuliano apo- stata admissis, sententia	273.a
superbia quibus potissimū infidietur	53.a	thesauri à tineis, carie, prædonibus aut fu- ribus liberi, qui	63.b
superbia quotuplex, & quæ qualis	57.a	thomæ Aquinatis de peccatis in spiritum sanctum explicatio	279. 280.
superbiæ filie quæ	46.a	Timor quis quam seu quantam vim habe- at	77.b 304.a
superbiæ pernicies quanta	49.a 50.b	timore quo qui vndè non impediendi	222.
superbiæ species singulares quot aut q̄	51.b	timotheo permiffum aut iussum modico vti vino, quid præ se ferat	106.b
superbiæ initium quod	53.a	titus ac Timotheus quàm disparis fuerint animi	226.b
superbiæ quibus aut quot remedijs obuie- tur aut medeatur	57.b	Tobias quid potissimū filio suo præcepe- rit aut iniunxerit	4.a
superbiam quæ scripturæ loca potissimū taxent	46.b 47.a	robis consilio, qui bona multa habenda	4.a
superbiam bona omnia corrumpere	54.a	tollenda seu projicienda à nobis quæ	42.a
superbi inter se quales	47.a		
superborum gestus ac mores externi qua- les	51.a		
supplicationem quis in nobis operetur	7.a		
supplicium quod quot gehennis intolerabi- lius	29.a		
supplicio æterno qui cur potissimū dati	6.b		

tormentum gehénæ poena durius quod 29. 29.b	re	114. a
tormenta inferni vel minima, quanto mûdanis etiam maximis maiora	15. b	
torturam inferni, inæqualé, non æqualem, esse	15. b	
Tractatio de peccatis, quò referenda, & q̄s illius vsus	371.	
tragœdi & potores qua in re similes aut cõparandi	120. a	
tres peccati gradus qui	31. b	
tres reatûs gradus qui	16. b	
tres peragendæ tentationis modi	36. b	
tria, quibus peccatum impletur, quæ	33. b	
tribus peccari modis	282. b	
triburiën concilij de homicidis, eorumq̄ue pœnitentiæ aut pœnis, sententia	351.	
tridentini concilij de fiduria & certitudine remissiois peccatorû, sententia	296. b 297.	
tridentini Concilij de tollendis peccatis sententiæ seu decretâ	385. b 386.	
triplex esse peccatum	11. b	
V Ae quibus cur instet	197.	
Veneræ res fugienda, non contrapugnando, vincenda	37.	
venix facilitas quid, quantumve mali adferat	242. b	
veniale peccatum quid	12. b	
veniali absque peccato vitam non agi	14. b	
venialia peccata qui expianda, & quàm nõ spernenda	399.	
venialia spernere peccata, quale quantumq̄ sit peccatum	400. b	
venialia qui tandem euadant aut fiant criminalia	401. a 403. b	
venti sæui cur ambitioni & auaritiæ comparantur	47. b	
venter quibusnam sit quasi Deus	105. b	
venter qualis quantumve sit exactor	118. a	
ventris vbinàm aut quando vis quata	105. a	
ventri deditos, sæpenumerò inuitos pecca-		
ventrem pro Deo qui habeant	105. b.	
verberumne an verborum correptio magna commoda	227. b	
veritas inter quos cur quibus vtenda	5. a 42. a	
veritatis prædicatores quales	211. b	
veritatis impugnatione qui aut quãdò peccetur in spiritum sanctum	316	
veritatem ira amitti	139. a	
vestigia Christi quomodò à quibus sequenda	23.	
Via peccatorum quid	161. a	
victimæ quæ aut quorû abominabiles	20. a	
victor episcopus Afer, quid de sacrilegis aliquot narret	274. a	
viduæ quæ quales	47. b	
vigilandum qui aut cur sit	155.	
vindex peccati seu peccatorû quis aut qualis	19. b	
vindictæ seu vltionis Diuinæ in sacrilegos aliquot exempla	265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274.	
vinum qui fumendum	45. a 119. b 120. a	
vinum cur creatum	107. a	
vinum qui à Salomone descriptum	108. a	
vinum quod, quomodò aut quid operetur	108. b	
vinum qui Apostolicè bibendum	119. a	
vinum qui faciat homines omnes æquales	119. b	
vini abusum, non vsus, damnandum esse	106. b	
vini & ignis collatio	119. b	
vino inesse luxuriam	99. b	
vinum in Christi sanguinem verti	109. a	
vino cur nimio abstinendum	107. a	
vino & sicera quid gignatur	119. a	
vinolentia quorum sit	123. b	
vinolentiæ fructus qui	115. b	
viperæ cur meritò assimilatur inuidia	93. a	
viri qui quid aut quomodò ab vxoribus suis passi	190.	
vir-		

virtus inuidiâ nulla caret suâ	90. b	voluntatem à Domino præparari	8. b
viscera quæ quibus induenda	44. b	voluntatem retinendi aut consequendi quod	9. b 10. a
virtute præditis, qui de bona fama gaudendum	44. a	voluntatem semper liberam esse, bonam non semper	8. a
virtutes septem, septem capitalibus contrariæ, quæ	44. a	voluntariam in cogitatione illicita oblectationem, peccatum esse	35. b
virtutum insidiatrix potissima quæ	53. a	voluntariè post baptismum peccare, quale	
virtutibus omnibus aduersam esse superbiam	50. b	aut quàm periculosum	17. b
vitam diligere, quid vnde requirat	4. a	voluntariè peccantibus nobis quid tandem expectandum	18. a
vitii alieni probator, cui se periculo ingerat	209. a	voluptas quæ quàm sit tenax	80. b
vitia inter nos ne nominanda quidem, quæ aut qualia	73. a	vomencium ex ebrietate pœnitentia qualis aut quæ	120. b
vitia dæmonibus maximè familiaria quæ	77. a	vota Domino placita aut placabilia quæ	
vitia gulæ quæ qualia	104. b	vox sanguinis qui clamare dicatur	353. a
vitia quæ quarum virtutum nomine pallentur aut laudentur	209. a	Vrbis Romanæ laus	212. b
vitiorum omnium mater, princeps, regina aut causa quæ	46. a 50. b 55. a 56. a	vrias qua techna per Dauidem interfectus	73. b 179. a 184. b
vitiorum capitaliû mutua inter & ex se generatio qualis	55. b 56. a	Vsus rerum legitimus, quid, qualis aut quis	10. b
vitiorum omnium perniciosissimum quod	29. a	Vulnera qui tractanda	209. a
vitium omnium fons & origo quæ	106. a	vulnera quæ cui haud negligenda	228. a
vitij seu vitiosis quibusnam quàm dæmones congaudeant	106. a	vulneratus propter nostra peccata, quis aut quantus	17. b
Vnitas quæ qui curanda	41. b	Vxore amplius vti, quàm debitus vsus exigit, Augustino quid	398. b
vnum pro salute multorum condemnari, præstare	252. b	Z Ambri flagitium impudens vnde qui punitum	132. a
Voluntas vt bona sit, vndenàm aut qui fiat	8. a	zelare cuiam minimè liceat	84. b
voluntas quanti sit momenti	35. b	zelus quæ potissimum minimè deceat	84. b
		zeli & inuidiæ quanta sit differentia	92. a

*MEMINERIT Lector, repetenda sibi & hoc loco ea quæ
superiorum Tomorum correctorij sunt monitionis vice
præfixa, videlicet*

ERRATA TEXTVS &c.

10, 3. cap. decimo quinto 15, 1. motibus Ibid. 30. quidam 16, 14. commemo-
rarentur Ibid. 15. irascatur 17, 19. quotquot 40, 3. appetitus eius: 48, vlt. Qui
49, 17. periurum 52, 2. egeo 53, 29. mouit 62, 6. fuerit 66, 24. Huic 68, 2. ei
80, 29. tribulos 86, 7. officit 87, 7. affligit 92, 30. diligenter 107, 22. non apud
110, 31. earum 124, 29. Aug. 139, 17. vt quo 156, 15. vir 164, 15. grauius est Ibid.
35. recipias 173, 30. discedensq; 174, 10. mutuos sibi 180. vlt. & dedit 208, 8. &
æmul. 211, 4. quas 226 7. tu annunc. 228, 8. Habeamus 232, 14. pulchra erāt 233,
25. mone Domini 238, 14. tundelaterā 246, 31. ei molestissimus 247, 27. miam in
251, vlt. tantur 258, 25. rat in 266, 24. Fauebant 270, 6. positoq; 273, 7. Constā-
tinus Ibid. vlt. fudit. 280, 25. electionem 281, 10. duo 289. vlt. rex mori me. 301,
25. irrepunt 302, 4. cauenda 313, 2. continere 346, 21. frena 361, 2. alleraue. 383,
1. dele, & pone pag. 378. versu vlt. 404, 7. quinquagesima.

ERRATA ANNOTATIONVM MARGI-
nalium.

48, 1. Mat. 6. 58, 23. Abacuc 2. b Iac. 81. 22. Eccēs 105, 4. Luc. 21. 246, 9. Reg. 10. 12.
267, 3. furto 273, 14. dentur. 275, 3. 23. a 284, vlt. deleatur 301, 19. Securitas
306, 9. Eccī 17. 321, 1. pturam malè intellectam Hæretici 334, 14. Proue. 3. 377, 10.
epist. 12. 393, 18. 87. in Mart. & 8. in

IN tomo primo pag. 268. hæc verba addantur: & inuocetur super eos nomē meū,
nomina quoquē patrum meorum Abraham & Isaac. Item in Catalogo Pontif. & c qua-
ternione *C 2, pag. 2. non nihil eleuanda sunt nomina Imperatorum & Scriptorum Ec-
clesiast. col 3. 4. & 5, vt Carolus 2. Basilius Macedo, & Remigius locentur è regiōe Adri-
ani 2, & subsequenrium nomina eodem modo eleuētur eādē proportiōe seruata. *C.
3, pag. 2. col. 3. vers. 6. à fine, lege Henricus 7.
Et *E. 3. pag. 1. inter versum 11. & 12. scribe, TOMVS QVARTVS. Item *B. 1.
pag. 2. in marg. vers. 16. lege Vuirtemb. & vers. 22. lege sect. 3. & 12. Et *B. 3. pag. 1. ver. 26.
lege Hentenio.

